

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

S L Æ G T E N H A A R L Ø V
=====

Meddelelser
i
Tilknytning til Slægtstavlen.

Ved
R.Haarløv

Men Tiden den er en underlig Gæst,
den lægger saa meget i Dvale.
Naar man vil agte og ære det bedst,
veed Ingen derom at tale.

Claus Christophersen Lyskander
1558-1624.

Meddelelser i Tilknytning til Slægtstavlen, der er fremstillet
1948.

Afsnit I.

Det nu som Haarlev benævnte Sogn med Kirke- og Stationsbyen af samme Navn i Bjeverskov Herred, Præstø Amt, Sjælland, er i Aktstykker fra det 17. og 18. Aarhundrede betegnet: Haarlef, Haarløf, Haarløw.

Nogle har villet sætte Benævnelsen i Forbindelse med den store Oldtidshøj paa Haarlev Kirkegaard. Højen, der ikke er gravet ud, er i umindelige Tider kaldt Kongshøj eller Hothers Høj, fordi den ifølge stedlig mundtlig Overlevering er rejst over Sagnkongen Hothers Grav.

Hotherslef skulde da være det oprindelige Stednavn for Haarlev. Efterledet lef (= løf = løw = lev) findes i det gamle Ord "Konunglef": Jordegods, der henhørte til Kongen (Staten); lef betegnede ogsaa Jordegods, der gennem lange Tider var arvet i en Slægt.^{a)}

I danske Stednavne er Efterledet lef ganske vist hyppigst knyttet til et Personnavn som Forled, men overfor Opfattelsen af Haarlev som en Afledning af Hotherslef maa bemærkes, at Stednavnet Haarlev blev skrevet Hornlef i det 13. Aarhundrede (Horn = Hjørne).^{b)}

Større Sandsynlighed i dette Tilfælde taler saaledes for, at Talesproget i Tidens Løb havde afslidt Hornlef til Haarlef, Haarløf, Haarløw.

Slægtstavlens Oplysning Side 3 om Skiftet efter Torben Danielsen og Hustru den 29. Juni 1782 er uddraget af den 1773-1793 førte Skifteprotokol for Bregentved Gods Jurisdiktion, Juellinge, Tryggevælde og Alslev Godser (sjællandske Landsarkiv, København). Protokollatet er underskrevet med følgende Navnecifre: ITS, LTS, PTS, NIS, HLS. Den ringe Skrivefærdighed hos disse Underskrivere har foranlediget Protokolføreren til at føje Underskriverens fulde Navn ved hvert Sæt Bogstaver,

a) Jfr. "Danske Stednavne" af Johannes Steenstrup. København 1908. Side 26.

b) Sst. Side 94.

nemlig henholdsvis Jens Torbensen, Lars Torbensen, Peter Torbensen, Niels Jørgensen, Hans Larsen. Sidstnævnte var Værges for Torben Danielsens og Hustru Inger Jeppesdatters Datter Kirstine "ugift og tjenende hos Provst Leganger i Herfølge".

Paa et væsentligt senere Tidspunkt end Fremstillingen i 1948 af Haarløvtavlen forelaa den Tanke at søge fremdraget Oplysninger om Brødre til Torben Danielsen (født ca.1702, død 1782) og om foregaaende Slægtled. De vedlagte Breve af 12. Marts 1949 og 25. December 1950 fra Førstelærer Axel P. Jensen, Haarlev, og Samtaler med Albert ^{c)} tilskyndede at gaa ind i Opgaven. Min Syslen dermed førte til følgende:

Kirkebøger med Oplysningerne om Tidspunkterne for stedfunden Daab (Fødsel), Konfirmation ^{d)}, Vielse, Begravelse er for Haarlev Sogns Befolkning ikke bevarede længere tilbage i Tiden end fra 1755 (sjæll.Landsarkiv, København). Dog har de forhaandenværende Kirkebogsnotater været betydende for nærværende Undersøgelse.

Ifølge Haarlev Kirkebog blev Ane Andreasdatter, Gaardmand ^{e)} i Lille Taarnby (Haarlev Sogn) Niels Danielsens Hustru, begravet den 11. Oktober 1773, 66 Aar gammel [altsaa født ca. 1707] og hendes Mand Niels Danielsen begravet den 1. September 1775, 68 Aar gammel [altsaa ogsaa født ca.1707].

I Juellinge, Tryggevælde og Alslev Godsers Skifteprotokol Aar 1773 ^{f)} (Side 1245) i sjællandske Landsarkiv er om Skiftet efter Ane Andreasdatter anført, at hun og hendes Mand Niels Danielsen havde Børnene:

Daniel Nielsen, Indsidder ^{g)}

Peder Nielsen og Andreas Nielsen. Gaardmænd.

Dorthe Nielsdatter, gift med Gaardmand Jens Hansen.

Værges: (Jens Nielsen. 23 Aar.

Faderen (Johanne Nielsdatter. 19 Aar.

c) = Dr.phil.Albert Fabritius.

d) Konfirmation blev indført Aar 1736.

e) Indehaver af en Fæstegaard.

f) De nævnte Godser hørte paa den Tid til Grevskabet Bregentved, hvis Godsherre havde Jurisdiktion.

g) Han havde ingen Fæstegaard, men boede hos Slægtninge.

I de samme Godsers Skifteprotokollater Aar 1776 om Skiftet den 28. Februar efter Enkemanden Niels Danielsen ser man, at han ved sin Død var Indsidder hos Gaardmand Søren Larsen, der da var gift med nysnævnte Johanne Nielsdatter.

Vender man sig nu til Haarlev Kirkebog, viser denne: Aar 1755. Dom. 8 p.T.^{h)} (= 20. Juli) fik Søren Danielsen en Søn døbt Nielsⁱ⁾. Blandt Fadderne var Torben Danielsen og Jens Pedersen.

Aar 1756. Domini circumcisio^{h)} (= 1. Januar) blev en Datter af Jens Hansen og Dorthe Nielsdatter^{j)} døbt Anne Kirstine. Blandt Fadderne var Torben Danielsen.

Aar 1756. Dom. 9 p.T.^{h)} (= 15. August) blev Jens Pedersens Søn døbt Jens. Blandt Fadderne var Niels Danielsen og Søren Danielsen. [Der har formentlig været Slægtskab mellem Jens Pedersens Familie og Danielsens].

Aar 1756. Dom. 14 p.T.^{h)} (= 19. September) blev Søren Danielsens Søn døbt Ole. Blandt Fadderne var Torben Danielsen.

I Kirkebogen nævnes Torben, Niels og Søren Danielsen som Altægster samme Søndag flere Gange i Aarenes Løb.

Søren Danielsen blev ifølge Kirkebogen begravet den 1. Juni 1777, 70 Aar gammel, altsaa født ca. 1706.

Efter det saaledes fremdragne synes det ikke at maatte betvivles, at disse tre Danielsener Torben, Søren og Niels var Brødre.

Deres Fader var

Daniel Torbensen.

Man har Beviset derfor i følgende: Penge-, Korn- og Foudrage-Regnskab for Trykkevælde Rytterdistrikt^{k)} Aar 1730 (Rigsarkivet, København) har som Bilag "Specifikation paa de Personer, som til Gaarder og Huuse udi det Trykkeveldsche Regiments District at fæste ere antagne til Sessionen dend 22de Februar 1730", og heraf ses for Haarlev Sogn:

h) Dom. p.T. = Dominica post Trinitatis er den første Søndag efter Trinitatis. I 1755 var den 8. Søndag efter Trinitatis den 20. Juli. Trinitatis er den første Søndag efter Pinse. - Domini circumcisio = Herrens (Jesusbarnets) Omskærelsesdag. Omskærelsen er den hos Jøderne, Araberne og flere andre Trossamfund herskende Skik at skære Forhuden paa penis bort. Denne rituelle Handling foretages kort Tid efter Drengbarnets Fødsel. i) Denne Niels døde 4 Uger gammel. j) Se forr. Sides Linie 3 fra neden. k) En Mængde kongeligt Jordegods var ca. 1670 blevet bestemt til Underhold for det nyoprettede nationale Rytteri.

"Lille Tornbye".

Niels Danielsson, fød paa Ryttergodset, antager hands Fader Daniel Torbenssens Gaard ¹⁾, som hand formedelst Alderdøm for hannem haver aftraadt". Gaardens Hartkorn Ager og Eng blev sat til 8 Tønder, 7 Skæpper, 3 Fjerdingar.

I Rytterdistriktets Penge-, Korn- og Fourage-Regnskab l. Maj 1716-30. April 1717 og i det tilsvarende Regnskab 1726 (begge i Rigsarkivet) er Daniel Torbensen nævnet som Gaardmand (Fæster) i Lille Taarnby.

Hoved-, Krigs- og Portions-Jordebog for Tryggevalde Amts Rytterdistrikt pr. 1. Oktober 1719 (sjællandske Landsarkiv) anfører, at Gaarden i Lille Taarnby, som Daniel Torbensen har i Fæste, er 8 Tdr. 6 Skp. 3 Fjk. Hartkorn.

I denne Jordebog fremtræder ogsaa Jens Torbensen som Fæster af en Gaard i Lille Taarnby og Hans Torbensen som Fæster af en Gaard i "Haarløf Bye".

Hans Torbensen døde i Foraaret 1728, hvilket fremgaar af Tryggevalde Rytterdistrikts Skifteprotokol for Aarene 1720-1735 (sjællandske Landsarkiv), der om Skiftet efter ham den 27. Maj 1728 bl.a. beretter:

Enke: Johanne Andreasdatter

Hendes Værge: Hans Espensen i Haarlev.

Børn: Andreas Hansen. 29 Aar gammel, tjener hos Degnen

Lars Hansen. 26 " " , " sin Moder

Kirsten Hansdatter. 24 " " , " " "

Dorthe Hansdatter. 16 " " , " hos Degnen

Niels Hansen. 12 " " , hos Moderen.

Anne Hansdatter. 9 " " , " "

1) Førstelærer Axel P. Jensen, Haarlev, har i det Side II her foran omtalte Brev af 25. December 1950 bl.a. udtalt, at den Gaard, som Søren Larsen, gift med Niels Danielsens Datter Johanne (jfr. Side III, Linie 3-4 her foran) havde i Fæste, sandsynligvis var den her omhandlede. Axel P. Jensen støtter denne Antagelse paa, at Gaardmand Niels Danielsen som Enkemand blev Indsiddet (Aftægtsmand) hos denne Datter og Svingersøn, og det var almindeligt, at den af Aftægtsmandens Familie, der fulgte efter ham som Fæster af den paagældende Gaard, tog det tidligere Fæsterægtespar - i givet Tilfælde den efterladte Ægtefælle - i Huset som Indsiddere. Søren Larsens og Johanne Nielsdatters direkte Efterkommere har siden hans Tid haft den Gaard, som han havde i Fæste. Den gik i det 19. Aarhundrede over til at blive Selveje.

Som Værge for de umyndige Børn blev "den salig Faders Broder Rytterbonden ^{m)} Jens Torbensen" indsat.

Da Hans Torbensens ældste Søn var 29 Aar i 1728, var Hans Torbensens og Johanne Andreasdatters Ægteskab vel indgaaet 1698 eller noget før, og Hans Torbensen blev antagelig født ca.1670.

Den nysnævnte Skifteprotokol indeholder ogsaa Skiftet efter "Rytterbonden" Jens Torbensen den 30. Januar 1730. Af Protokollatet fremgaar:

Enke: Anna Maria Villadsdatter.ⁿ⁾
Børn: Torben Jensen. Har Gaarden i Fæste efter Faderen.
Værge: { Dorte Jensdatter, 16 Aar
 { Peder Jensen, 14 "
Broderen. { Anna Jensdatter, 11 "

Som omtalt foran - Side IV - aftraadte Daniel Torbensen i 1730 "formedelst Alderdom" den Gaard, han havde i Fæste i Lille Taarnby (Haarlev Sogn), til Sønnen Niels Danielsen. Med Henblik paa Datidens Opfattelse af Tidspunktet for Alderdoms Indtræden kan det passe godt at mene, at Daniel Torbensen var af samme Kuld som Hans og Jens Torbensen, altsaa ogsaa født ca.1670.

Daniel Torbensen maa være død senere end 1735 men før 1755. Den oftnævnte Skifteprotokol 1720-1735 har intet om ham, og i Haarlev Kirkebog, der tidligst er bevaret fra 1755 fremefter, findes hans Navn ikke.

Om hans Hustru oplyser Kirkebogen intet, og det samme er Tilfældet med Hensyn til Skifteprotokollen 1720-1735 og de nærmest efter denne endnu tilstedeværende Skifteprotokoller vedrørende Haarlev Sogn, nemlig den i Aarene 1756-1764 for Bregentved Gaard og Gods ^{o)} udfærdigede og den for Juellinge og Tryggevælde Godser ^{o)} i Aarene 1761-1774 skrevne (begge i sjæl-

m) Fæster af en Gaard i Rytterdistriktet. n) Maaske Datter af Gaardmand Villads Pedersen, der ifølge Matriklen 1688 havde en Fæstegaard i Lille Taarnby.

o) Kongen solgte 1748 Tryggevælde Gods til Krigsraad Peter Johansen Neergaard, der solgte det i 1751 til Overhofmarskal m.m. Grev Adam Gottlob Moltke (1710-1792). Tryggevælde Gods blev en Del af det 1751 oprettede Grevskab Bregentved, til hvilket da ogsaa Juellinge og Alslev Godser blev lagt, idet Grev Moltke tidligere havde købt dem.

Juellinge, Tryggevælde og Alslev Godser, der alle ligger i nuværende Præstø Amt, var Allodialgodser, over hvilke Grevskabet fik friere Raadighedsret - f.Eks. ved Arvedeling - end over Hovedgodset Bregentved.

landske Landsarkiv). Endelig blev det forsøgt, om de nærmest forud for Protokollen 1720-1735 bevarede Skifteprotokoller (Vallø Godsarkiv i sjællandske Landsarkiv), der - dog med Laker - berører Dele af Tryggevælde Amt i Aarene 1685-1687 og 1692-1712, skulde indeholde noget om Daniel Torbensen og Hustru som Arvinger eller paa anden Maade, men mit Udbytte var negativt.

Daniel Torbensens Hustrus Navn har jeg altsaa ikke kunnet finde.

Bestræbelserne gik saa videre hen mod at søge Oplysning om Jens, Hans og Daniel Torbensens Forældre. I denne Sammenhæng har den først fra 1755 bevarede Kirkebog ikke kunnet give Vejledning, og heller ikke de nu foreliggende Skifteprotokoller har bragt paa Sporet.

Derimod kom noget Resultat frem ved Gennemsyn af gamle Skatteregnskaber i Rigsarkivet.

Regnskabet 1698-1700 vedrørende Ligningen af "Familie- og Folkeskat" i Tryggevælde Amt, derunder "Kongelig Majestæts Ryttergods" i Amtet, indeholder Mandtalslister, af hvilke fremgaar:

Aar 1698: Haarlev By. Som Indsiddere hos Espen Andreasen er opført "Torben Jensen og Hustru, der for deres Armods og Alderdoms Skyld" er fra deres Gaard og "allernaadigst forskaanis" [for at betale Skatten].

" 1699: Haarlev By: Hans Torbensen nævnes som Gaardmand.

Lille Taarnby: Daniel " " " "

(Om begge disse jfr. Side IV og V her foran).

Daniel Torbensen "hafver til Huuse sine gl.^{p)} Forældre, der ere fra Gaarden og fri" [for Skatten].

" 1700: havde Hans Torbensen sine gamle Forældre boende. At det for Aarene 1699 og 1700 anførte ogsaa drejer sig om Torben Jensen og Hustru, tør man nok paastaa, idet henses til følgende:

Det vil erindres, at Hans Espensen ved Skiftet i 1728 efter Hans Torbensen (Side IV her foran) blev Værg for Enken Johanne Andreasdatter.

Hans Espensen døde 1756, 70 Aar gammel (Haarlev Kirkebog), altsaa født ca.1685. Ifølge Skiftet af 30.December 1756

p) = gamle.

(sjællandske Landsarkiv: Skifteprotokol for Bregentved Gaard og Gods 1756-1764) blev Torben Danielsen (jfr. Side II og III her foran) indsat som Værge for Hans Espensens Enke Dorthe Jensdatter. Børn er ikke nævnet. Skiftet omfattede Enken og "hendes salig Mands" fire Brødre: Andreas, Peder, Jørgen, alle i Haarlev, og Lars i København. For alle Brødrene er Espensen anført som Efternavn.

Ifølge "Sjællandsfars Landsting"s Skødebog 1748-1783 i sjællandske Landsarkiv havde Torben Danielsen, da Kongen 1748 skødede Tryggevælde Gods til Neergaard (jfr. Note o) Side V her foran) den Gaard i Haarlev By i Fæste, som Hans Espensen tidligere havde.^{q)} Ogsaa i Skødebogens Afskrift af Skødet, dateret den 11. December 1751, om Neergaards Salg af Godset til Moltke, er Torben Danielsen nævnet som Fæster af den samme Gaard.

Nu synes det ikke urimeligt at gaa ud fra, at Hans Espensen var Søn af den omtalte Espen Andreasen, hos hvem det alderstegne Ægtepar Torben Jensen og Hustru boede 1698. Naar Hans Espensen i 1728 blev Værge for Hans Torbensens Enke Johanne Andreasdatter, og Torben Danielsen i 1756 Værge for Hans Espensens Enke, synes der at kunne forudsættes nær Tilknytning (mulig Slægtskab) mellem de omhandlede to Slægter.

I Regnskaber 1672-1673 for Konsumtions- og Folkeskat og 1681-1684 for Familie- og Folkeskat (Rigsarkivet) nævnes Torben Jensen som Gaardmand i Haarlev By og med Folkehold: 1 Karl: Peder Rasmussen, 1 Pige: Anne Nielsdatter.

Yderligere Oplysning har jeg ikke fundet i Regnskabet for Kop^{r)} - Kvæg- og Rentepenge-Skatten 1678.

q) Gaarden er i Skødebogens Fortegnelse over Godsets Fæstegaarde opført under Nr.2. Det samme Nummertal har Gaarden i den Side IV her foran omtalte Jordebog pr.1.Oktober 1719; her staar Tallet 2 i den Rubrik, der har trykt Overskrift: Matrículs No., og Hans Espensen er bogført som Fæster paa Gaarden. Mulig bør Tallet 2 under Hensyn til dets Placering i en fortløbende Talrække fra 1 opefter nævnte Steder opfattes som et Løbenummer i Fortegnelserne. De i Matriklen 1688 benyttede Matrikelnumre gik i det 18.Aarhundrede hurtigt af Brug og er næsten altid forskellige fra den da anvendte Nummerering (Løbenumre).

De i Matrikeldirektoratet i København tilstedeværende "Sogneprotokoller" i Tilknytning til Matrikelkort og med Angivelse af Navnet paa Gaardmanden har ikke ældre Oplysning end fra Aar 1797.

r) = Kopf (Hoved) Kopskat hvilede paa Personerne som saadanne uden at være gradueret efter Indtægten og var saaledes let at beregne.

I Christian V^s Matrikel 1688 er Torben Jensen opført som Fæster af Gaarden Nr.4 i "Haarløv Bye" under Kgl.Majestæts Ryttergods i Tryggevalde Amt. Som Fæster "tilforn^s)" nævnes "Matz Deigen", og Gaardens Hartkorn er beregnet til: 10 Tønder, 5 Skæpper, 1 Fjerdingkar, 1 Album^t).

Med Henblik ogsaa paa,
at Matriklens og Skatteregnskabernes Oplysninger i denne Sammenhæng ikke nævner nogen anden Torben Jensen, og at For- og Efternavne for et betydende Tal af de paa her forudgaaende Sider nævnte Personer peger hen paa Descendens fra denne Torben Jensen, mener jeg det berettiget at resumere derhen, at den direkte mandlige Slægtsfølge for vor Slægt Haarløv er Torben Jensen, født ca.1635, død efter 1700. Daniel Torbensen, født ca.1670, død efter 1735. Torben Danielsen o.s.v. som anført i Haarløv- Slægtstavlen fra Side 3. Navnene paa Torben Jensens Hustru og Daniel Torbensens Hustru har jeg ikke fundet.

En yderligere Støtte for den opstillede Mandslinie: Torben Jensen, Daniel Torbensen, Torben Danielsen giver den i Køge 1933 trykte Bog: "Universitetsgaardmand^u) Hemming Nielsen^s, "Abildhøjgaard" og Hustru Lisbeth Pedersdatters Slægt i tohundrede Aar, udarbejdet af L.Pedersen Vindsebæk, Valløby". (Kgl. Bibliotek, København). Heri er Gaardejer Niels Jensen Baadsgaard^s Slægtstavle, der begynder saaledes:

Torben Jensen, Gaardmand i Haarlev.

Danielsen. Pedersen Vindsebæk^{v)} har i sin Bog ikke dokumenteret det ved Daniel Torbensens Navn angivne Aarstal 1696, eller hvorledes han har udfundet sine Oplysninger om de første Led i Niels Jensen Baadsgaards Slægtstavle. Heller ikke Pedersen Vindsebæk har kunnet meddele Navnene paa Torben Jensens Hustru og Daniel Torbensens Hustru.

-----ooOoo-----

Side VIII er fortalt, at Torben Jensen var Fæster af "Bavnehøjgaard" (Haarlev By Matrikelnr.4 i Matriklen 1688). Hans Sønesønssøn Lars Torbensen (Haarløvtavlen Side 3) havde den samme Gaard i Fæste, og dette Fæste gik videre til Lars Torbensens Søn Niels Larsen. Efter ham har Ejendommen (Nr.12 i Matriklen 1844), først som Fæste, senere som Selveje været ubrudt i Slægten, indtil Gaarden blev solgt ca.1920.

Axel P.Jensen har i det her Side II berørte Brev af 12. Marts 1949 og senere mundtlig fremsat den Formodning, at Torben Jensens Søn Hans Torbensen og senere Daniel Torbensens Søn Torben Danielsen ogsaa havde haft Gaarden i Fæste. For Hans Torbensens Vedkommende viser imidlertid Jordebogen pr.1.Oktober 1719, at hans Fæstegaards Hartkorn var 4 Tdr. 1 Skp., altsaa knap halvt saa stor som "Bavnehøjgaard". Med Hensyn til Torben Danielsen kan den Omstændighed, at han og hans Hustru var Aftægtsfolk hos deres Søn Lars Torbensen i Haarlev, kun i nogen Grad støtte den nævnte Formodning. De bevarede Fæstebreve (sjællandske Landsarkiv) for Gaarde i Haarlev By er kun faa for saa vidt angaar den paagældende Periode, og der er ved dem ikke fundet Bekræftelse af Formodningen, jfr. ogsaa Note o) Side V her foran.

Paa dette har jeg henledet Axel P.Jensens Opmærksomhed.

-----ooOoo-----

Den 1.Oktober 1950 besøgte Haja^{x)} og jeg i Haarlev By Axel P.Jensen, der har samlet mange Oplysninger om Haarlev Sogns Historie. I hans og hans Hustrus gæstfri Hjem traf vi Rasmus Larsen, der er Descendent af Torben Danielsens Søn Lars

v) Han er død. (Oplyst mundtlig i 1950 af Axel P.Jensen, Haarlev)
x) Harriet Haarlov, født Linde (Haarløvtavlen 5 B c).

Torbensen. Rasmus Larsen og jeg var begge meget fornøjede ved at konstatere, at vi er i Slægt. Torben Danielsen er vor nærmeste fælles Forfader. Efter at Bekendtskabet var gjort, sendte jeg Rasmus Larsen et Eksempplar af Haarløvtavlen og fik da hans vedlagte Brev af 8. Oktober 1950.

Den 71-aarige Rasmus Larsen er en meget aandslivlig Mand. I sin Tid havde han en lille Landejendom (udenfor Haarlev Sogn), men nu har han og hans Hustru deres Hjem nær Haarlev Kirke i det Hus, som ogsaa hans Forældre havde ejet. Hertil hører en stor Have, som han selv passer. Han er tillige en fortræffelig "Spillemand" (Musiker).

Rasmus Larsen fortalte os, at Slægten den Dag idag er vidt forgrenet paa Egnen, omend under forskellige Navne, dog ikke Haarløv.

Paa Kirkegaarden viste han os det store Gravsted nær Kirken, i hvilket adskillige af Forfædrene var jordfæstede. Det ejes nu af andre end Slægten.

- Nær Kirkens ene Langside blev den Side II her foran nævnte Provst Legangers Datter Sylvia gravlagt. Leganger (død 1784) var Præst i Haarlev adskillige Aar. Sylvia var forlovet med Neergaard, Kromand i Haarlev. En Dag sagde han til hende, at han rejste bort en lille Tid. Ved sin Tilbagekomst havde han hos sig en ung Kvinde, med hvem han under sin Fraværelse var blevet gift. Af Sorg druknede Sylvia Leganger sig. Hendes Grav blev i indviet Jord paa Kirkegaarden udfør det Sted paa Kirkemuren, paa hvilket hendes Fa'r med Runebogstaver indridsede de Ord, der staar der endnu: Provst Leganger begravede her sin Datter Sylvia og satte Træer paa hendes Grav. -

Under vor videre Rundgang i Haarlev Kirkeby gik vi over den Jord, hvor engang "Bavnehøjgaard"s Bygninger stod. Der havde været det ejendommelige, at Stuehuset laa paa den ene Side af den Bæk, der løber gennem Haarlev Kirkeby, og at Stald, Lade m.m. var opført paa den anden Side Bækken. Beboerne maatte saaledes under deres Færden mellem Stuehus og Udhuse passere en lille Bro over Bækken.

Ved Gennemførelsen af Jordudskiftningen i første Halvdel af det 19. Aarhundrede blev disse Bygninger revet ned og nye opført udenfor Haarlev By paa Gaardens Jordtilliggende.

Vi var ogsaa paa det Sted, hvor Bygningerne til Matrikelnummer 8 (jfr. Haarløvtavlen Side 3) "Toftegaard" laa, indtil de brændte den 14. August 1947. Stuehus og Udhuse til denne Gaard, som Torben Danielsens Søn Jens Torbensen (Haarløvtavlen Side 3 og 4) havde haft i Fæste, var efter Jordudskiftningen ikke flyttet ud til et Sted paa Gaardens Marker, men altsaa forblevet paa den gamle Plads i Byen. Siden Jens Torbensens Tid var Gaardens Huse dog ombyggede flere Gange. Nu er kun Brandtomten tilbage, og Gaardens Jorder er udstykkede til mindre Jordbrug.

Nær det Sted, hvor "Toftegaarden" laa, ser man det foruds Skolehus, en smuk, lav een-Etages Bygning med gulkalkede Mure og rødt Tegltag. I de smaa Stuer sled de skiftende Hold af Landsbyens Børn gennem mere end 150 Aar Skolebænkene. Forlængst er større Skolelokaler indrettede andetsteds i Haarlev By, men det gamle Hus, der er nænsomt istandsat og indrettet til en Bolig, staar som et Minde om de i Kong Frederik IV^s Regeringstid (1699-1730) oprettede Almueskoler ("Rytterskoler") i Rytterdistrikterne.

Pladen med Indskriften om Kongens Velgerning er fra Muren i det gamle Hus flyttet hen i Muren ved en af Indgangsdørene til det Bygningskompleks, der nu rummer Klasseværelser, Førstelærerens Bolig, Gymnastikhus m.m.

-----ooOoo-----

Afsnit II.

I Afsnit I, Side I, er meddelt, hvorfra Slægtstavlens Oplysning vedrørende Protokollatet om Skiftebehandlingen 1782 efter Torben Danielsen og Hustru, Inger Jeppesdatter, stammer.

Da Torben Danielsens Fader, Daniel Torbensen, som omtalt i Afsnit I, Side IV, havde en Fæstegaard i Lille Taarnby i Haarlev Sogn, kom Torben vel til Verden i denne Gaard. Tiden for hans Fødsel har ikke kunnet angives nøjagtigere end ca. Aar 1702¹⁾, hvilket er udledet af, at han ifølge Haarlev Kirkebog var henved 80 Aar, da han døde i Maj 1782.

Om hans Hustrus Begravelse har Haarlev Kirkebog følgende Notat: "Inger Jeppesdatter, Torben Danielsens Hustru, 75 Aar gammel, blev begravet 14. April 1782". Tiden for hendes Fødsel har ikke kunnet angives nærmere end ca. 1707.^{1 og 2)}

Som vi har erfaret af Afsnit I, Side VIII, havde deres Søn Lars "Bavnehøjgaard" i Fæste. Det ovenomtalte Skifteprotokollat har oplyst, at Torben Danielsen og Inger Jeppesdatter "boede og døde" hos denne Søn Lars, og de har saaledes i deres Alderdom været Indsiddere (Aftægtsfolk) i "Bavnehøjgaard" i Haarlev By, efter at de selv havde haft en Fæstegaard - mulig "Bavnehøjgaard" - i Haarlev By (jfr. Afsnit I, Side VI).

At Lars Torbensens Broder Jens Torbensen og derefter dennes Søn Hans Jensen var Fæstere af Gaarden Matrikelnummer 8 i Haarlev By - "Toftegaarden" - fremgaar af "Sogneprotokoller" m.m. i Matrikeldirektoratet, København. Dette Materiale indeholder dog ikke ældre Oplysninger end fra Aar 1797.

I Haarlev Kirkebogs Notat om Jens Torbensens Hustrus - Ane (eller Anna) Hansdatter - Død og Begravelse staar bl.a.: "Enke efter forhen ved Døden afgangne Gaardmand Jens Torbensen i Haarløw".

Deres ældste Søn Niels Jensen (Haarløvtavlen Side 4) blev døbt i Haarlev Kirke i Januar 1763, men Kirkebogen har intet

-
- 1) Haarlev Sogne Kirkebøger er ikke bevarede længere tilbage end fra Aar 1755. For Aarene inden da savnes altsaa Oplysning om Tidspunkt for Fødsler, Daab (derunder Fadders Navne), Konfirmationer (indført 1736), Vielser (derunder Forlovers Navne), Dødsfald og Begravelser i Sognet.
 - 2) Fødested og Forældre har hidtil ikke kunnet fastslås.

om deres Vielse, der altsaa har fundet Sted i et andet Sogn, hvor Ane (eller Anna) Hansdatter boede²⁾ inden sit Ægteskab med Jens Torbensen.

Vi kommer nu til deres Søn Jørgen Jensen, der under sin Tjeneste som Landsoldat fik Tillægsnavnet Haarløw, der siden blev Slægtsnavn for ham og hans Efterkommere.

Jørgen Jensen Haarløw blev født 1766 (Haarløvtavlen Side 4 og 5), antagelig i en af "Toftegaarden"s Stuer. Om hans Daab er følgende indført i Haarlev Kirkebog:

1766. Dom.21.p.T.³⁾ blev Jens Torbenssøn af Haarløf hans Søn Jørgen døbt. Pige Johanne Ziresdatter⁴⁾ bar Barnet. Faddere: Peder Anderssøn. Torben Danielssøn⁵⁾. Sidse Lars Nielssøns⁶⁾ og Dorthe Peder Pederssøns⁶⁾, alle af Haarløf.

Jørgen Jensen Haarløws og Ane Dorthea Knudsens Vielse i Frederiksberg Kirke er bogført saaledes i Sognets Kirkebog: Aar 1798. Den 16.Decbr. Copulerede ved Kongebrev⁷⁾: Bryggersvend Jørgen Jensen og Pigen Anna Dorthea Niels-Datter af Friderichsberg. Forlovere: Jens Westergaard paa Kultoret 77 og Peder Hansen Bønsøe, Brændevinsbrænder i Lille Kongensgade.

Jørgen Jensen Haarløws Hustru nævnes her som Nielsdatter, men i senere officielle Notater vedrørende hende staar: "Knuds-datter" eller "Knudsen".

-
- 3) = Dominica = Herrens Dag = Søndag. p.T. = post Trinitatem = efter Trinitatis. Trinitatis = første Søndag efter Pinse. - I 1766 var den 21.Søndag efter Trinitatis den 19.Oktober.
- 4) Nogle Mænd i Haarlev og nærliggende Sogne havde Fornavnet Zire. 5) Drengens Fa'rfa'r.
- 6) Lars Nielssøns Hustru henholdsvis Peder Pederssøns Hustru.
- 7) Copulerede = Viiede. Kongebrev (Vielsesbrev) tillod de paa-gældende uden forudgaaende Lysning fra Prædikestolen at blive viiede "af hvilken Præst de det begjære og dertil kan formaae", og Vielsen kunde finde Sted i en Kirke eller "i Huset", nemlig i Præstens eller i Brudens eller i Brudgom-mens eller i et af Brudeparrets Slægtninges Hjem. Langt op i det 19. Aarhundrede var det meget almindeligt at løse Kongebrev.

Om hendes Oprindelse er hverken Optegnelse eller mundtlig Overlevering bevaret i Slægten.⁸⁾ Hendes Fader kan have heddet Knud Nielsen (jfr. Fadderens Niels Knudsen ved Inger Kirstine Haarløvs Daab 1804).

For at søge frem til hendes Fødested eftersaa jeg først i Rigsarkivet, København, Kancelliets Register over udstedte "Kongebreve" (Vielsesbreve), men dette Materiale kunde blot bekræfte Udstedelsen af det ovenomtalte Kongebrev og nævner kun Brudgommens Navn, Jørgen Jensen, ligesom i andre saadanne Tilfælde. Der er intet Bilag (Ansøgning eller andet), der kan give nærmere Oplysning, og selve Kongebrevet er ikke bevaret i Slægten.

Heller ikke ad andre Veje har jeg trods Ransagning af mange offentlige Arkivalier kunnet opspore Ane Dorthea Knuds datters Fødested, Fødselsdag og Forældre.

Dog skal jeg fortælle noget om disse mine videre, men forgæves Forsøg, idet først henvises til, at Haarløvtavlen efter Omstændighederne ikke har kunnet nævne hendes Fødselsaar mere nøjagtigt end ca.1775.

Dette er udregnet ved Hjælp af den i Trinitatis Sogns Kirkebogs Notat vedrørende hendes Død den 14. Februar 1835 anførte Alder, der viste sig at stemme med Aldersangivelserne for hende i Folketællingslisterne Aar 1801 og 1834^{9a)}, i hvilke hun blev fundet som Jørgen Jensens (Haarløw^s) Hustru, henholdsvis som hans Enke. Kirkebogens Notat om hendes Død, Københavns Begravelsesvæsens Protokol, Skifterettens Protokol og de nævnte Folketællinger indeholder ifølge det daværende System ikke Oplysning om de bogførte Personers Fødested. I Folketællingslister fremstaar saadan Meddelelse (Købstad, paa Landet Sogn, Amt) først fra og med Tællingen i 1845.

Den første egentlige Folketælling her i Landet fandt Sted 1787, og med Henblik paa, at der i det Side 2 her foran citerede Kirkebogsnotat om hendes Vielse staar for hende: "af Fri-

8) I det Hele taget har Oplysning til mig fra vor Slægts nulevende Medlemmer om de tidligere Slægtled været meget sparsom. Det i Slægtstavlen om disse Slægtled anførte har derfor ganske møjsommeligt maattet samles sammen fra Kirkebøger, Skifteprotokoller og mange andre offentlige Arkivalier, hvad ogsaa i udstrakt Grad gælder for de nærværende "Meddelelser i Tilknytning til Slægtstavlen".

9a) I de mellemliggende Aar var der ingen Folketælling. Folketællingslisterne er i Rigsarkivet.

derichsberg", blev Folketællingslisterne 1787 for Frederiksberg Sogn og tilgrænsende andre udenbys Sogne gennemset.

Ud fra den Betragtning, at Ane Dorthea Knudsdatter mulig kunde være kommen fra Jørgen Jensen Haarløw^s Hjemegn, blev dernæst Folketællingslisterne 1787 gennemgaaet for hele Bjeverskov Herred, i hvilket Haarlev Sogn ligger, og for Naboherrederne i Præstø Amt: Stevns og Fakse.

For en lang Aarrække fremefter fra 1770 er med Hensyn til Daab (derunder Faddere), Konfirmationer, Vielser (derunder Forlovere), Altergæster, Begravelser undersøgt Kirkebøgerne (sjællandske Landsarkiv) for alle københavnske Sogne, for Haarlev Sogn og et betydeligt Antal nærliggende Sogne og endelig for Kongsted Sogn i Fakse Herred (jfr. det paa her følgende Side 10 fremdragne om Emanuel Thomsen).

Ejheller Navnene paa Forloverne ved hendes Bryllup og paa Gudmødre, Huemødre og Faddere ved hendes Børns Daab har ført til det eftertragtede Maal.

Endnu en Enkelthed i Undersøgelsen kan berøres: I Folketællingslisten 1801 for Prinsensgade Matr.Nr.368 i København (Sankt Annæ Vester Kvarter, Trinitatis Sogn) staar blandt Beboerne Familien Jørgen Jensen (Haarløw) - jfr. næste Side 5 her - og følgende anden Husstand: "Niels Schumberg, Parykmager, 27 Aar, og Ane Christine Knudsen, hans Kone, 24 Aar". De blev ifølge Nikolai Sogns Kirkebog viiede den 31.Maj 1799, men nærmere Oplysning, saasom Hjemsted og Forlovere, er ikke givet. I Københavns Borgerskabsprotokol er han opført som Niels Pedersen Schundberg, der den 27.Maj 1795 fik Borgerskab som Parykmager. Om Børn af dem har jeg intet fundet. Saaledes har jeg ikke gennem Forloveres eller gennem Børnefadderens Navne kunnet søge frem til hendes Slægt.

I Københavns Begravelsesvæsens Protokoller, der er bevarede i hele Aarrækken fra 1805 til Nutiden, staar hendes og hendes Mands Navn ikke. - Det kan tænkes, at hun var Søster til Ane Dorthea Haarløw, født Knudsdatter (Knudsen). -

Jens Westergaard og Peder Hansen Bønsøe, der var Forlovere ved Jørgen Jensen Haarløws og Ane Dorthea Knudsens Bryllup, var ogsaa Faddere ved deres ældste Barns - Sønnen Jens - Daab den 1.November 1799.

Hørkræmmer Jens Jensen Westergaards Adresse var ifølge Folketællingen 1801: Nørretorv Matr.Nr.77, ikke Kultorvet 77, der er anført i Frederiksberg Sogns Kirkebogs Notat om Vielsen den 16.December 1798 (jfr. Side 2 her foran). Nørretorv (tidligere Skidentorv) var en Del af nuværende Nørre Voldgade. Han fik 18.November 1789 Borgerskab som "Øltapper" og var fra tidligere Tid Spækhøker. I Folketællingen 1801 er han og hans Hustru Anne (Ane) Povelstdatter "til hvem han blev viet i Trinitatis Kirke den 7.August 1780", opført saaledes: Jens Westergaard, Høker, 42 Aar. Ane Poulsen, hans Kone, 50 Aar.

Peder Hansen Bønsøe fik 20.November 1793 Borgerskab som Brændevinsbrænder. I Borgerskabsprotokollen er han benævnt Bønsøe, men i Vejviseren 1801 staar Bønsøe. (Navnet Bønsøe forekommer endnu 1949 i Københavns Telefon-Haandbog). Hans Adresse var: Lille Kongensgade Matr.Nr.75, Øster Kvarter. (Ogsaa den nuværende Wildersgade, Christianshavn, hed tidligere: Lille Kongensgade.) Under den nævnte Adresse er han og hans Husstand opført i Folketællingen 1801 saaledes:

Peder Hansen. 37 Aar. Brændevinsbrænder. 1ste Egteskab.

Zissel Pedersdatter. 40 Aar. Hans Kone. 3^{dje} "

Et nyfødt Barn. Deres Søn.

Marie. Peter Christian. Hans Christian. Deres Børn.

Den nyfødte Søn fik i Daaben Fornavnene Niels Hendrich (Henrik). - Haarløws i 1806 fødte Søn (Haarløvtavlen nr.5) havde ogsaa disse Fornavne.-

Mulig har Jørgen Jensen Haarløw været i Tjeneste hos Bønsøe eller en Tid hos ham, en anden hos Westergaard.

Folketællingen 1801 har som Beboere i Prinsensgade Matr. Nr. 368 (Sankt Annæ Vester Kvarter, Trinitatis Sogn) bl.a.:

Jørgen Jensen. 34 Aar. Brændevinsbrænder	} Første Egteskab.
Ane Dorthea. 26 " . Hans Kone.	
Jens Jørgensen. 1 " . Deres Søn.	

Om dette Barns og de senere Børns Daabs-(Fødsels-)dage læses i de paagældende Kirkebøger:

Aar 1799. Trinitatis Kirke: Den 1ste November lode Jørgen Jensen, Brændevinsbrænder, og Anne Dorthea Jørgensen,

Slægts- Prindsensgade No.375, døbe en Søn, kaldet Jens. Mo-
tav- deren bar ham, og Jomfru Maria Kirstine Hemmingsen
Nr.1.

holdt Huen. S^r 9b) Søren Ravn, Sr Peder Bønsøe,
Brændevinsbr., og Høker Westergaard vare Faddere.

Det er Fejlskrift i Kirkebogen, at Ane Dorthea Haarløw er ført som født Jørgensen.

Drengen fik Fornavnet Jens som Opkaldelse efter Fa'rfaderen Jens Torbensen.

Om Bønsøe og Westergaard se her foran. - Maria Kirstine Hemmingsen har jeg ikke identificeret. En Søren Pedersen Ravn fik den 11. November 1793 Borgerskab som Brændevinsbrænder i København og nævnes i Borgerskabsprotokollen: født i Jylland. Under Navnet Ravn er han forgæves eftersøgt i Københavns Kopulationsbog og under Vielser Frederiksberg Sogn. Dog bemærkes, at en Søren Pedersen, Bryggersvend, den 17. Oktober 1783 i Hellegaandskirken blev viet til Jomfru Else Pedersdatter, jfr. Side 5 her foran om Bønsøe og Hustru Zissel Pedersdatter.

Aar 1801, Trinitatis Kirke: Den 17de Mai lode Jørgen Jensen, Brbr.¹⁰⁾, og Anne Dorthea Knudsen døbe en Datter, kaldet Karen Marie, fra Prindsensgade No. 368. Mad^{me} Brbr. Ravens bar hende og Jfr.¹¹⁾ Karen Marie Friemol holdt Huen.

Slægts-
tavlen
Nr. 2.

Sr Giørup, Hørkræmmer, Sr Pedersen, Thehandler, og Anders Sørensen, Høker, vare Faddere.

Friemol synes at være Fejlskrift for Frimodt. Ifølge Trinitatis Kirkebog var Karen Marie Friemudt (Frimodt) født 24. Februar 1783 og døbt 5. Marts, Datter af Bogtrykkersvend Christopher Andresen Frimodt og Hustru Maren Madsdatter Øhrum. Ved Folketællingen 1787 boede Familien i Borgergade Matr. Nr. 95, og ved Folketællingen 1801 i Lille Brøndstræde Matr. Nr. 166 (Gaden, der hørte under Trinitatis Sogn, er senere nedlagt).

Thomas Giørup, Hørkræmmer, blev 13. Juli 1792 (Frue Kirkebog) viet til Juliane Lundstrøm fra Klareboderne. - Dette Gade navn er senere ændret til Skindergade -. Ifølge Folketælling 1787 boede hun dengang i Klareboderne Matr. Nr. 3 hos Hans Bering og Hustru Marie Andersdatter, hendes Moster. - I 1801 var Thomas Giørups Adresse: Hjørnet af Vestergade og Volden, Matr. Nr. 28 og 29.

9b) S^r = Sieur = Monsieur. 10) = Brændevinsbrænder. 11) = Jomfru.

Om Gudmoderen Madame Brbr. Ravns jfr. Bemærkningen Side 6 her foran om Søren Pedersen Ravn.

Vedrørende de andre Faddere har jeg ikke fundet nærmere.

Aar 1803, Nikolai Kirkes Daabsprotokol: Den 13de Martii lode Jørgen Jensen Haarløw, Brbr., i Store Strandstræde og Anne Dorthea Knudsen døbe Datter Nicoline Wilhelmine, fød d. 14de Febr.

Slægts-
tavlen
Nr. 3.

Faddere: Moderen, Giordemoderen Mad^{me} Faxøe, From, Thehandler, Andersen, Høker, og Ahrentzen, Fuldmægtig.

Under den store Ildebrand i København 1795 brændte Kirkerummet i Nikolai Kirke. Ogsaa Taarnets Spir gik tilgrunde i Luerne. - Først over 100 Aar senere fik det kullede Taarn igen Spir. Samtidig blev Kirkebygningen genopført, omend noget kortere end den oprindelige, og anvendt i verdsligt Øjemed (Bibliotek, Læsesal m.m.).-

Efter Nikolai Kirkes Brand fandt Sogndeling først Sted 1805. Kirkebog for det oprindelige Nikolai Sogn blev med dette Sogns Benævnelse ført særskilt indtil Udgangen af 1805, men kirkelige Handlinger for Sognebeboerne fandt i dette Tidsrum Sted i Helligaands Kirke.

Fadderens From kan være Thøger Dyssel From, født i Rødding 28. Maj 1744, død i København 21. Marts 1831 (Trinitatis Kirke), gift 23. Juli 1779 med Karen Hansdatter Schäffer, født 21. Juni 1749 i København (Frue Kirke), død 18. April 1830 (Trinitatis Kirke), hun gift 1° med Svane. I denne Sammenhæng kan bemærkes, det paa her følgende Side 8 anførte om "Huemoderen" ved Niels Hendrich (Henrik) Haarløvs Daab den 12. December 1806.

Fadderne Andersen og Ahrentzen har jeg ikke kunnet identificere.

Nicoline Vilhelmine Haarløw blev 1828 gift med Snedkermester Jens Christian Kjær, jfr. Slægtstavlen Nr. 3 og Side 15 i nærværende "Meddelelser". Hos deres Sønesøn, Grosserer Erik Kjær, er et Silhouettebillede, der fremstiller Jens Christian Kjær som 3-aarig og hans Forældre. I Aaret 1800, da Jens Christian blev født, boede de i Adelgade Matr. Nr. 267. Et Fotografi af Silhouettebilledet er i Bilag I under Nr. 3a. Den paa Billedet viste Stue er ikke Kjærs men en Fantasidekoration i Lighed med andre Silhouettebilleder fra Tiden.

Portrætfotografier af Jens Christian Kjær, hans Hustru Nicoline Vilhelmine, født Haarløv, og deres Søn Christian Charles Kjær er i Bilag I under Nr.3b.

De to Fætre Christian Charles Kjær og Thorvald Haarløv (Slægtstavlen Nr.5B) lignede hinanden ganske meget.

Aar 1804, Trinitatis Kirke: Den 6.Decbr. lode Jørgen Jensen Horløw¹²⁾, Brbr., og Anne Dorothea Knudsen, Rigens-
Slægts-
tavlen
Nr.4. gade No.405, døbe en Datter, kaldet Inger Kirstine.
Mad^{me} Wilhelmine Hagemeyer bar hende og Jomfru Kirstine Knudsen holdt Huen.

Niels Widerus, Niels Huch, Høkere, og Niels Knudsen, Skriver, vare Faddere.

Niels Huch var mulig Niels Andersen Huug, der en Tid som Hørkræmmer boede i Kokkegade, nærved Klerkegade. Kokkegade hed indtil 1859 den Del af Fredericiagade, der ligger mellem Rigensgade og Ny Kronprinsessegade¹³⁾.

Kirstine og Niels Knudsen er jo mulig af Ane Dorthea Haarløws Slægt, men om dem, Wilhelmine Hagemeyer og Niels Widerus (mulig: Vidars) kan jeg ikke fortælle noget.

Aar 1806, Trinitatis Kirke: Den 12.December 1806 lode Brbr. Jørgen Jensen Haarbøl¹²⁾ og Ana Dorthea Knudsen døbe en Søn, kaldet Niels Hendrich. Mad^{me} Karen Blyetau bar, og Jfr. M.Schaffer holdt Huen. Faddere: Chr.Larsen, H.Hoemeir, Niels Ederup. - Jørgen Jensen Haarbøls boe i Regnegade 405¹⁴⁾.

Skrædersvend Carl Friderich Blüttau og Jomfru Karen Walling blev viiede i Trinitatis Kirke den 23.Oktober 1805.

Niels Ederup, Brændevinsbrænder, boede ifølge Københavns Vejviser 1805 (Aargang 1806 udkom ikke) ogsaa i Rigensgade Matr.Nr.405.

Med Hensyn til Jomfru Schaffer (formentlig Fejlskrift for Schäffer), "Huemoderen", kan jeg kun sige, at der mulig er Slægtskab mellem hende og Thøger Dyssel From^s Hustru, der er nævnet paa Side 7, og at der i Folketællingen 1787 er bogført

12) Fejlskrift for Haarløw. 13) Indtil 1850 hed ogsaa den nuværende Valkendorfs-gade (ved Helligaandskirken) Kokkegade.
14) Fejlskrift for Rigensgade.

følgende Husstand som en af dem, der boede i Borgergade Matr. Nr.169: David Balser Schäffer, hans Hustru Lovise Sunde og deres 1 Aar gamle Barn Marie Cathrine Schäffer.

Fadderne Larsen og Hoemeir har jeg ikke kunnet identificere.

Aar 1808, Trinitatis Kirke: Torsdag den 13de October 1808 lode Jørgen Haarløw, Brbr., og Hustru Anne Dorthea Knudsen, boende Rigensgade 471¹⁵⁾, døbe Søn, kaldet Andreas Vilhelm, fød d.14.Septbr.1808. Faddere: Niels Huch, Niels Knudsen, Brændevinsbrænder. Moderen bar Barnet, og Gjordemoderen holdt Huen. - (Denne Søn døde den 18.August 1809). -

Om Niels Huuch, jfr. Side 7 her foran.- Niels Knudsen er formentlig den samme, som med Stillingsbetegnelse Skriver er nævnt som Fadder ved Inger Kirstine Haarløvs Daab 1804. Heller ikke har jeg fundet noget om ham som Brændevinsbrænder.

Aar 1810, Trinitatis Kirke: Den 15.April 1810 lode Jørgen Jensen Haarlev¹⁶⁾, Skolemesterlængen¹⁷⁾ 435, og Hustru Ane Dorthea Knudsen døbe Datter Sophie Frideriche, fød den 4.Marts. Faddere: Jomfr. Christensen, Jomfrue Justesen, Nødsehou, Brbr. Huuch, Hødker, og Knudsen.

Niels Christian Justesen, Kældersvend paa Kongens Bryghus, og Hustru Inger Jensdatter i Prindsensgade lod 17.Maj 1778 en Datter døbe Dorothea Marie i Nikolai Kirke. Hun var saaledes nogenlunde jævnaldrende med Ane Dorthea Haarløw, men om det var denne "Jomfrue Justesen", der var Fadder, kan jeg jo ikke paa staa.

Christen Jensen Nørschow (Nødschou synes at maatte være Fejlskrift), Brændevinsbrænder, blev gift 1° i Garnisons Kirke (den tyske Menighed) den 17.Maj 1805 med Karen Müller, 2° i Trinitatis Kirke den 9.Maj 1809 med Anna Catharina Sommersted.

Aar 1812, Trinitatis Kirke: Den 3^{die} December: Jørgen Haarløf^{18a)}, Brbr., Skolemesterlængen No.435, og Hustru Anne Dorthea Knudsdatter en Datter, hiemmedøbt Caroline Adamine, fød d.16de October. Faddere: Forældrene, Giordemoder Faxøe og Uldrichsen, Dreyer.

15) Ved Ommatrikuleringen 1806 havde det tidligere Matrikelnummer 405 faaet nyt Matr.Nr.471. 16) = Haarløw. 17) = Klerkegade. 18a) = Haarløw.

Dette Barn, der var hjemmedøbt kort efter Fødselen, blev altsaa "fremstillet" i Kirken den 3.December 1812. Hun døde den 5.April 1813.

Jens Uldrichsen, Drejermester, født ca.1782, blev den 24. December 1817 (Frue Kirkebog) viet til Cecilia Petronelle Smidt, født Kye, Pederstræde Matr. Nr.113. Folketællingen 1850 nævner med Bopæl: Nørrebro Matr.Nr.36 F 2 Jens Ulrichsen, Drejermester, 68 Aar, og Cecilie Petronelle, født Kyed, hans Hustru, 66 Aar.

Aar 1814, Trinitatis Kirke: Døbt 11.April. Født 26.Februar: Caroline Adamine. Forældre: Jørgen Jensen Haarlef^{18b)}, Brbr., i Klerkegaden 412¹⁹⁾ og Hustru Anne Dorthea Knudsdatter. Faddere: Forældre og Gjordemoder Faxøe, St Pederstræde.

Slægts-
tav-
lens
Nr.9.

Aar 1815, Trinitatis Kirke: Født 9.November 1815. Døbt 21.Januar 1816. Andreas Vilhelm. Forældre: Jørgen Jensen Haarlef^{18c)}, Anne Dorthea Knudsdatter. Faddere: Forældre og Gjordemoder Faxøe.

Slægts-
tav-
lens
Nr.10.

Aar 1818, Trinitatis Kirke: Født 17.Maj. Døbt 2.August. Juliane Dorthea. Forældre: Jørgen Jensen Haarlund^{18d)}, Brændevinsbrænder, Klærkegade 435, og Ane Dorthea Knudsen. Faddere: Hr.Haarlund²⁰⁾, Nicoline Haarlund²¹⁾, Jensen, Værtshusholder, Gothersgade, og Thomsen, Christianshavn.

Slægts-
tav-
lens
Nr.11.

Værtshusholder Jensen har ikke kunnet identificeres nu.

Thomsen maa være Emanuel Thomsen, Lille Torvegade Matr.Nr. 131, Christianshavn. Hans Sønesøn, Grosserer Holger Thomsen, har ca.1920 fortalt mig, at der er Slægtskab mellem denne Familie Thomsen og vor Slægt, men nærmere Udredning fik jeg desværre ikke udover, at det var gennem Slægten Olsen (se Haarløv-Slægstavlens Nr.2). Nulevende Medlemmer af Slægten Thomsen kan ikke meddele nærmere (Oplyst af Frk.Kaja Thomsen, Mynstersvej 2, Datter af Grosserer Holger Thomsen).

Bekræftelse paa Slægtskabet har jeg ogsaa faaet hos nulevende Descendenter af Christian Ludvig Olsen og Hustru Karen

18b,c,d) = Haarløv. 19) Fejlskrift i Kirkebogen. Skulde være Matr.Nr.435. 20) Jørgen Jensen Haarløv. 21) Nicoline Vilhelmine Haarløv (Slægstavlens Nr.3).

Marie, født Haarløv (Slægtstavlens Nr.2), men heller ikke de har kunnet paavise Slægtskabets Oprindelse (Meddelt af Fru Rendtorff, Sortedamsdossering 1).

Mine Forældre har omtalt Emanuel Thomsens Datter Emilie som "Mille Thomsen". Breve fra hende til mine Forældre i Anledning af min Søsters Fødsel (1870) og Død (1883) er i Bilag VIII til nærværende "Yderligere Meddelelser...", og i disse Breve bruger hun Tiltaleformen "du" til mine Forældre.- Min Mor har i et af sine Breve til min Fa'r omtalt, at hun har besøgt "Mille Thomsen".

Omend heller ikke jeg kan bevise, hvorledes Slægtskabet er fremkommet, vil jeg dog anføre følgende:

Af Grosserer Holger Thomsens Udtalelse til mig ca.1920 har jeg befaret det Indtryk, at Tilknytningen mellem hans og vor Slægt laa langt tilbage i Tiden, og dette har den ovennævnte Meddelelse fra fru Rendtorff bestyrket.

"Mille" Thomsen var Søster til den i sin Tid som Blomstermalerinde ansete Emma Thomsen. Bricka: Biografisk Leksikon, 1. Udgave, og Weilbach: Kunstnerleksikon, 1.Udgave, meddeler, at hendes Forældre var Emanuel Thomsen og Ane Kirstine, født Olsen.

Undersøgelse af Københavns Kopulationsbog og af Frederiksberg Sogns Kirkebog viste, at deres Vielse ikke er foregaaet i københavnsk eller Frederiksberg Sogn.

I Københavns Vejviser fandt jeg Emma Thomsens Adresse Aar 1845: Læderstræde 38 (Strand Kvarter), og derefter viste Folketællingen 1845 (den første Tælling, i hvilken Fødested er anført) følgende Husstand blandt Beboerne i Ejendommen:

Ane Christine Olsen, Thomsens Enke. 58 Aar. Fødested: Christiansø,					
Hans Henrik Thomsen, Fuldmægtig i Generalkommandokontoret. Søn. 28 Aar. Fødested: København.					
Anna Margrethe " Datter. 31 Aar. " "					
Emilie Henriette " " 26 " " "					
Emma Augusta " " 24 " " "					
Hansine Vilhelmine Pio, født Thomsen. Enke efter Musiklær. Pio. Datter. 29 Aar. Fødested: København.					

Ifølge Vor Frelzers Sogne Kirkebog var:

Hans Henrik født 28.Maj 1817 og døbt den 20.juli.

Emilie Henriette født 14.Januar 1819 og døbt den 23.Maj.

Emma Augusta født 7.August 1820 og døbt den 13.Oktober.

Hansine Vilhelmine født 11.Juli 1815 og døbt den 13.August.

Anna Margrethe Thomsens Fødsel og Daab er ikke ført i denne Kirkebog.

Forældrenes Navne i Kirkebogen stemmer med Oplysningen i de ovennævnte Biografier af Emma Augusta Thomsen.

Kirkebogen har ved Notaterne om Sønnens og de tre yngste Døtres Daab anført Familiens Bopæl: Lille Torvegade 131 [Matr. Nr.] og Faderens Stilling: Værtshusholder.

Fadderne ved Hans Henriks, ved Emma Augustas og ved Hansine Vilhelmines Daab var Forældrene og Jordemoder Bülow. Ved Emilie Henriettes Daab var Fadderne: Mad^{me} Wagner, Kronprinsessegade 42. Jomfru Møller, Overgade oven Vandet 178. Værtshusholder Peter Petersen. Tjener Hans Thomsen, Frederiksberg.

Hans Henrik Thomsen, den foran omtalte Grosserer Holger Thomsens Fader, var exam.jur. Han avancerede til Overrevisor i Krigsministeriet og sluttede sin tjenstlige Løbebane som Kontorchef i Finansministeriet. Etstsråd. Død 1892. Hans egenhændige Biografi til Ordenskapitlet i Anledning af hans Udnævnelse til Ridder af Dannebrog var blandt de mange Biografier, der gik tabt ved Christiansborgs Brand 1884. Hans Hustru var født Krause.

Emilie ("Mille") Henriette Thomsen var Lærerinde.

I et af de foran nævnte Kirkebogsnotater om de Thomsenske Børns Daab er til Faderen Emanuel Thomsens Navn føjet Stednavnet: Kongsted.

For Kongsted By, Kongsted Sogn, Fakse Herred, Præstø Amt, viser Folketællingen 1787:

Thomas Nielsen, 30 Aar, Skomager.

Anna Knudsdatter, 28 Aar, Hans Kone.

Johan Peter,	7	"	} deres Børn
Emanuel,	3	"	
Joachim,	1	"	

Saaledes har vi altsaa fundet frem til Emanuel Thomsens Forældre.

Om Moderen Anna Knudsdatter var af samme Familie som Ane Dorthea Knudsdatter, gift med Jørgen Jensen Haarløw (Haarløv-

tavlen Side 5), kan jeg ikke paastaa. Folketællingslisterne 1787 for Fakse, Stevns og Bjeverskov Herreder har ikke for nogen af disse to Knudsdøtres Vedkommende ført mig paa Spor efter deres Forældre (jfr. Side 3 her foran).

Vedrørende Emanuel Thomsens Hustru Ane Christine (Kirstine), født Olsen, saa vi, at Christiansø er opført i Folketællingen 1845 som hendes Fødested, og at hun ved denne Tælling var 58 Aar, altsaa født ca.1787.

Folketællingen 1787 for Christiansø er gaaet tabt.

I Øens Kirkebog (sjællandske Landsarkiv), der er gennemset for 1787 og en Aarrække deromkring, har jeg ikke fundet hendes eller hendes Forældres Navne.

Skifteprotokoller har ikke vist mig hende som Søster til Christian Ludvig Olsen (Haarløvtavlen Nr.2).

-----ooOoo-----

De fire af Jørgen Jensen Haarløvs og Hustrus 11 Børn døde i Barnealder, og herom staar i Trinitatis Sogne Kirkebog: Brændevins-Br. J.Jensen Haarløvs Søn Andreas Wilhelm, 11 Maaneder, død den 18.August 1809. - Den 10.Juli 1819 døde Sophie Frideriche Haarløv af Nervefeber. 9 Aar. Brændevinsbrønder Haarløvs Datter fra Klærkegade 435. - Den 5.April 1813 døde Caroline Adamine Haarløv, 5 Maaneder gammel, af Tønder. Brbr. Haarløvs Datter fra Klærkegade 435. - Den 9.Juni 1823 døde Juliane Dorthea Haarløv, 5 Aar, af Brystsyge. Brbr. Haarløvs Datter fra Klærkegade 435. (Om Betegnelsen "Brystsyge", se Side 17-18.

Et Silhouettebillede²²⁾, malet 1821 paa Spejlglas, viser

22) Portræt-Silhouetter viser Omridset af den portrætteredes Profilbillede - i hel Figur eller i Brystbillede - i formindsket Størrelse og saaledes, at Fladen indenfor Omridset er udfyldt med sort Farve. Silhouetten (Skygebilledet) kan være malet paa lys Baggrund, eller den kan være klippet ud i mat, sort Papir, der derefter klæbes paa hvidt Papir. Navnet hentyder til Etienne de Silhouette (1709-1767), der 1759 var Finansminister i Frankrig. Ved klog Finanspolitik søgte han at dæmme op mod Hoffets og de herskende Klassers Ødselhed. Den Forbitrelse, han herved fremkaldte, gav sig bl.a. Udslag i, at man om disse Skygebilleder sagde, at de var lige saa sorte og tomme, som de af Silhouette udsugede Franskmænd var udpinte. - Forøvrigt var Etienne de Silhouette selv en Ynder af Skygebilledkonsten.

Jørgen Jensen Haarløw, hans Hustru og deres dalevende 8 Børn. Det er signeret J.C.Weitlandt²³⁾ 1821. Billedet er gengivet i Bogen "Den lille Portrætkunst i Danmark siden 1750. Under Redaktion af Louis Grandjean og Albert Fabritius. København 1949. Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag". Gengivelsen er Bogens Tavle 40 foran Afsnittet "Silhouetten. Af H.G.Olrik".²³⁾

Den i Farver afbildede Stue, i hvilken Silhouetteportrætterne er anbragte i livfuld opstilling, er ikke den Haarløw^{ske}, men en Fantasidekoration i Lighed med andre Silhouettebilleders fra Tiden. Billedet er i den oprindelige Ramme (dyb og forgyldt). Det tilhørte efter Jørgen Jensen Haarløws og Hustrus Død deres Søn Niels Henrik Haarløv og Hustru (Slægtstavlen Nr. 5). I levende Live gav han, hvis Hustru døde 1861, Billedet til sin Søn Thorvald Jørgen Henrik Haarløv og Hustru ca.1885. Efter deres Død gik det i Arv til deres ældste Søn, Viggo Rothe Haarløv, hvis Enke, Ottilie Haarløv, besidder det nu.

En indrammet Kopi af dette Familiebillede blev den 2.Oktober 1948 - min 70 Aars Fødselsdag - givet mig af Karen og Albert Fabritius (Haarløvtavlen Nr. 5Bc 1) og Inge Lise Heering (Datter af cand.theol og jur. Overretssagfører Poul Heering og Hustru Edith Ingeborg ("Søster"), født Arntzen). Kopien er fremkommen ved at fotografere Originalbilledet i fuld Størrelse (Højde 41 cent., Bredde 56 cent.), og dette Fotografi har Inge Lise Heering farvelagt efter Originalbilledet. Tilmed er i Stuedekorationens Spejlramme indsat et Spejlglas, der saaledes virker ligesom Originalbilledets udækkede Stykke Spejlglas.

Ofte ser jeg paa dette Billede og glædes derved.

Regnet fra Stuens Vindue er Personerne:

23) J.C.Weitlandt var tysk. I det kgl.Bibliotek i København er en indbunden Samling ("Limprechts Samling") af hans, formentlig fra Begyndelsen af 1780erne stammende Portrætsilhouetter af adskillige danske Mænd og af enkelte Kvinder. I en enkelt Aargang af Københavns Vejviser disse Aar staar han med Bopæl i København, men om hans Levned iøvrigt har hverken H.G.Olrik eller de andre danske Forfattere, der før ham har behandlet Emnet Silhouetten, kunnet fremdrage andet end at Weitlandt altsaa til visse Tider virkede her i Landet (jfr. i "Den lille Portrætkunst", Side 206 Litteraturfortegnelsen under Overskriften "Silhouetten"). I en Samtale med Olrik kort efter Udgivelsen af "Den lille Portrætkunst" sagde han mig, at man maa antage, at Weitlandt arbejdede snart her i Landet snart udenlands.- Cand. jur. Henrik Gerner Olrik (1876-1950). Kontorchef i Statsbanernes Generaldirektorat.

Staaende ved Vinduet: Karen Marie Haarløv (Slægtstavlens Nr.2)

og

Nicoline Vilhelmine Haarløv (" " 3)

Siddende: Faderen, Jørgen Jensen Haarløv.

Foran ham staar med Kaffekoppen til Faderen:

Inger Kirstine Haarløv (" " 4)

Med Ryggen til hende:

Niels Henrik Haarløv

med en Bog i Haanden. (" " 5)

Derefter: Jens Jørgensen Haarløv

med en Tegning i Haanden. (" " 1)

De to Børn, der staar med Front mod hinanden, og hver har et Legetøj i Haanden:

Caroline Adamine Haarløv (" " 9)

og Andreas Vilhelm Haarløv (" " 10)

Den lille Pige, der staar foran Moderen og viser sin Dukke:

Juliane Dorthea Haarløv (" " 11)

Siddende: Ane Dorthea Haarløv, født Knudsen.

Endnu mens begge Forældre levede, blev to af deres Døtre gift.

Den 17. April 1825 (Trinitatis Kirkebog) blev Karen Marie Haarløv viet til Ungkarl, Snedkermester Christian Ludvig Olsen, 26 Aar, Kronprinsessegade Matr.Nr.408. Forlovere: Brændevinsbrænder Rastrup, Brudgommens Stedfader, Kronprinsessegade Matr. Nr.408, og Brændevinsbrænder Haarløv, Klerkegade Matr.Nr.435.

Christian Ludvig Olsen fik den 31. Maj 1825 Borgerskab som Brændevinsbrænder.

Hans Fader, Brændevinsbrænder Jens Olsen, født 1759, død 1815, var Kældersvend ved Kongens Bryghus, da Sønnen blev født 1799. Efter Jens Olsens Død giftede dennes Enke, Frederikke Regine - født Kaaber - sig den 16. Maj 1816 (Trinitatis Kirkebog) med Brændevinsbrænder Hans Frandsen Rastrup. Hun var født den 2. Oktober 1769 og døde den 18. Marts 1858.

Den 11. April 1828 (Trinitatis Kirkebog) blev viede "i Huset"²⁴⁾: Ungkarl Jens Christian Kjær, Snedkermester, 27 Aar,

24) = i Hjemmet. - Der var løst Kongebrev (Vielsesbrev), jfr. Note 7, Side 2 her foran.

Academiegaden²⁵⁾ Matr.Nr.283, og Jomfru Nicoline Wilhelmine Haarløv, 24 Aar, Klerkegade Matr.No.435. Forlovere: Haarløv, Brændevinsbrænder, og Wulff, Urtekræmmer.

Jens Christian og Nicoline Wilhelmine Kjær havde i mange Aar deres Hjem i Academiegade Matr.No.283. Jfr. iøvrigt Side 7 her foran.

Efter at Jørgen Jensen Haarløv i 1799 havde faaet Borger- skab som Brændevinsbrænder i København²⁶⁾, udviklede hans Virk- somhed sig i det følgende Tiaar godt de skiftende Steder i den gamle Bydel, hvor Brænderiet og hans Husstand var til Huse som Lejere, saaledes Aar 1799 Prinsensgade (Sankt Annæ Vester Kvarter. Trinitatis Sogn) Matr.No.375, Aar 1801 Prinsensgade Matr. No.368, Aar 1803 Store Strandstræde (Matrikelnummer ube- kendt), 1804-1809 Rigensgade Matr.No.405 (ved ny Matrikulering i København 1806 ændret til 471).

I Københavns Vejviser nævnes han første Gang Aar 1813. De foran omtalte Adresser er samlede fra Kirkebøgernes Notater om hans og Hustrus Børns Daab, jfr. Side 5-9 her foran. Vejvise- ren 1813 har Adresse: Skolemesterlængen²⁷⁾ Matr.Nr.435. I en Række følgende Aargange af Vejviseren findes han som J.J.Haar- løv, Brændevinsbrænder, under samme Adresse, og fra 1816 be- tegnes han tillige som Ejer af denne Ejendom. I Vejviseren 1825-1828 maa han dog søges under J.Jensen, Brændevinsbrænder, altsaa uden Tillægsnavnet Haarløv, men med uforandret Adresse. (Han døde 17.Oktobre 1828).

Af Skødeprotokol i Tinglysningskontoret, København, frem- gaar, at han den 7.August 1809 fik Skøde paa Ejendommen Klerke- gade Nr.435. Bopæl her er da ogsaa noteret som Skolemesterlæn- gen 435 ved Trinitatis Kirkebogs Meddelelse om Datteren Sophie

25) Det Stykke af nuværende Fredericiagade, i hvilket Landka- detakademiets Bygning laa. Denne Bygning husede Rigsdagen efter Christiansborgs Brand og er efter Slottets Genopfø- relse Sæde for Østre Landsret og for Sø- og Handelsretten.

26) "Fortegnelse over Brændevinsbrænderlaugets Interessenter, Kjøbenhavns Brændevinsbrænderlaug 1741-1891, Jubilæums- skrift af P.Hansen" meddeler, at Jørgen Jensen indtraadte i Lauget den 15.Marts 1799. I Borgerskabsprotokol (Stadsar- kivet, Københavns Raadhus) staar under 29.Maj 1799:"Jørgen Jensen, fød i Sielland, vandt Borgerskab som Brændevins- brænder i Lauget". I den samme Protokol læses under Date- ringen den 25.Februar 1803:"Jørgen Jensen, Brændevinsbræn- der, blev udnævnt til at være Committeret ved Prøve-Kamme- ret paa Bryggernes Laugshus".

27) = Klerkegade (Sankt Annæ Vester Kvarter).

Frideriches Daab den 15. April 1810. Indkvarteringsmatrikel 1811 har samme Adresse. Ejendommens Grundareal var 673 Kvadratalen (= 265 m²).

Jørgen Jensen Haarløw havde altsaa konsolideret sin Virksomhed, som han indtil sine seneste Leveaar²⁸⁾ drev med godt økonomisk Udbytte. Om hans og Hustrus Personligheder iøvrigt har Slægten ikke bevaret nogen Overlevering. Med Henblik paa Fremgangen for dem, saaledes at han blev selvstændig Næringsdrivende og Husejer, kan det vel siges, at de var stræbsomme Mennesker, der havde en god Position i deres lille borgerlige milieu. I denne Sammenhæng maa ogsaa ses hen til deres Børns Faddere, til det foran meddelte (Side 15) om de to Døtres gode Giftermaal og endvidere til Omsorgen for deres mange Børns Op- læring. Sønnerne kom ind hver i sit Fag, og Døtrene var dygtige i huslig Gerning, Inger havde tillige Kundskaber i fransk Sprog.

Ejendommen Klerkegade Matr.Nr.435 bestod bl.a.af et Hus mod Klerkegade og et andet mod Parallelgaden: Rosengade. Fotografi af et Udsnit af Berggrens Karréplaner viser det bebyggede Areal²⁹⁾ - Bilag I, Nr.4. Mulig har den store Haarløw^{ske} Husstand haft Beboelseslejlighed i 1.Etage (Stuen) og 2.Etage (1.Sal) i Huset mod Rosengade, men noget sikkert herom foreligger ikke. - I sin Enkestand boede Anne Dorthea Haarløw paa 1.Sal i Huset mod Rosengade (jfr. Side 29).

Størstedelen af Beboelseshusene var opdelt i smaa Lejligheder, der var lejet ud. Af de gamle Bygninger paa Ejendommens Grund er nu intet tilbage. Her ligger nu et stort Beboelseshus (Gadenr.38) mod Klerkegade, og et andet mod Rosengade. - Nærliggende gamle Huse kan endnu i nogen Grad give Indtryk af det fordums Klerkegade Matr.Nr.435.

Om Jørgen Jensen Haarløws Død og Begravelse indeholder Trinitatis Kirkebog følgende: Dødsdag: 17.Oktober 1828. Begravelsesdag: 24.Oktober.

Den dødes For- og Efternavne: Jørgen Jensen Haarløw.

Alder: 62 Aar. Dødsårsag: Brystsyge.-

Betegnelsen Brystsyge er paa det Tidspunkt ikke enstydig med Tuberkulose. Denne sidstnævnte Sygdom gik under Betegnel-

28) Jfr. her følgende Side 18.

29) Nærmere Beskrivelse af Ejendommen er givet paa de her følgende Sider 20-23.

sen: Lungesvindst. Ordet Brystsyge omfattede dengang Bronchitis, Hjertesygdom (angina pectoris), Lungebetændelse m.m.

I Dødsboanmeldelser (Landsarkivet "Hvidebog" Aar 1828, Side 283, Nr.999) staar:

For Anne Dorthea Haarløw, fød Knudsdatter, tillader jeg mig herved at anmelde, at hendes Mand, Brændevinsbrænder Jørgen Jensen Haarløw, i Dag ved Døden er afgaaet, samt derhos at fremsende en Attest fra Stadens Magistrat om, at Enken dertil har indleveret Ansøgning om Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo med deres fælles Børn, til hvis Meddelelse de af Børnene, som ere myndige, have givet deres Samtykke ved Paategning paa den indgivne Ansøgning, hvorfor Enken beder sig fritaget for Skifte, mod at Bevillingen vorder afleveret til den ærede Skiftecommission, saasnart den erholdes.

Kbhvn.d.18de Octbr 1828. Ærbødigst

F.Petersen.

Det vil ses, at Anmeldelsen nævner Dødsfaldet som indtraadt "i Dag" den 18de Oktober, men bl.a. fordi det forekommer mindre sandsynligt, at de i Anmeldelsen omtalte Formaliteter kunde naas fuldbyrdet selve Dødsdagen, har jeg i Slægts tavlen holdt mig til Kirkebogens: Dødsdag 17.Oktober. Den i Dødsboanmeldelsen nævnte Ansøgning med de myndige Børns Underskrifter er ikke bevaret.

Ifølge Skødeprotokoller vedr. Klerkegade Matr.Nr.435 (Tinglysningskontoret) blev den kgl.Bevilling for Anne Dorthea Haarløw til at hensidde i uskiftet Bo givet den 16.Dcbr.1828 og ifølge Notat i "Hvidebogen" forevist Skiftekommissionen den 23 Dcbr. Notatet i "Hvidebogen" opgiver Boets "Masse" til 1000 Rigsbankdaler Sølv.

Anne Dorthea Haarløw har ikke i levende Live skiftet med sine Børn.

I de seneste Aar af Jørgen Jensen Haarløws Levetid trak det op til økonomiske Vanskeligheder for ham. [Overhovedet var i et langt Tidsrum efter Pengekrisen 1813 en økonomisk meget trykket Tid for Størstedelen af det danske Samfund]. Pantebog Nr.29, Folio Nr.434 (Tinglysningskontoret) viser følgende Tinglæsning den 9.August 1824: "Ejendommen Nr.435 i Klærkegade er efter Pantebøgerne forhen pantsat med 1.Prioritet: 3000 Rd.³⁰⁾

30) = Rigsdaler.

Sølv, 2.Prioritet 800 Rd.Sølv, 3.Prioritet 2000 Rd.Sølv. Desuden Bankhæftelse³¹⁾: 672 Rd.Sølv, hvortil nu kommer et yderligere Laan 180 Rd.Sølv, ydet af Overskiærermester Frederik August Glæsel mod Panteret i J.J.Haarløws Indbo m.m."

10 Maaneder efter J.J.Haarløws Død optog hans Enke hos Jørgen Henrich Helsung et nyt Laan, 350 Rd.Sølv, mod "Panteret næstefter de foregaaende Hæftelser i Huset No.435 i Klærkegaden med Brændevinsværk, Kreaturer, Varer, Meubler, Effecter m.m.". Pantebrevet blev udstedt den 26.August 1829 og tinglæst den 28.September (Pantebog Nr.31, Folio Nr.366, Tinglysningkontoret). Snedkersvend Jens Haarlov (Slægtstavlen Nr.1) var tegnet som "Cautionist og Selvskyldner" for dette Laan. Den næstældste Søn, Niels Henrik (Slægtstavlen Nr.5), der siden Faderens Død havde bistaaet sin Moder med Brændevinsbrønderiets Drift, var dengang 22 Aar, og efter Datidens Lovgivning indtraadte Fuldmyndighed først ved det 25.Aar.

Noget senere opnaaede Anne Dorthea Haarlov fra Overformynderiet et Laan paa 6500 Rd.Sølv, hvormed hun tildels betalte den tidligere Gæld. For Laanet fik Overformynderiet Panteret i Ejendommen Klerkegade 435 (Pantebog Nr.32, Folio Nr.274, Tinglysningkontoret).

Hendes økonomiske Stilling blev dog efterhaanden saa undergravet, at Ejendommen maatte stilles til offentlig Auktion den 2.Marts 1833 paa Begæring af Overformynderiet som ufyldstgjort Panthaver.

Forud for Auktionen havde "Krigs-Cancellisecretair, Procurator Stahlfest" anmodet Magistraten om at udpege to kyndige Mænd til at skønne over Ejendommens Pengeværdi. Disse Vurderingsmænd blev "Capitain³²⁾, Muurmester J.Lobert og Tømmermester J.Klein", der takserede Ejendommen til 9000 Rigsbankdaller Sølv. Deres Rapport, der giver en Beskrivelse af Ejendommen, er bevaret i Stadsarkivet og lyder saaledes:

I Følge den Høye og Velvise Magistrats Respective Ordre af 8de Januari dette Aar indfandt vi os Undertegnede paa det anbefalede Sted i Klærkegaden No.435 for at Besigtige og Taxere samme, og have befundet det saaledes som følger:

Forsiden til Klærkegaden bestaar af Grundmuur og Bagsiden ind til Gaarden af Muur- og Bindingsværk og Gauvlene Ligeledes.

31) Grundfondet for Nationalbankens Oprettelse var Tvangsprioritet ("Bankhæftelse") i københavnske Ejendomme.

32) Kaptajn i Borgervæbningen (jfr.Note 67, her følgende Side 36).

Forsiden 7 Fag³³⁾ Bred, 3 Etagier Høy med Qvist paa 3 Fag. 5 Fag til Gaarden. Vinkeltag med 2de 34) Tagvinduer til Gaden og 2de til Gaarden.

1ste Etagie³⁵⁾

Fra Gaden en gennemgaaende Forstue³⁶⁾ paa et Fag, hvori er anbragt Trappen med et Løb i hver Etagie, Bræde Loft, hvide Vægge; under samme en Afdelning af Bræder. Til Høyre Side et Værelse til Gaden: 3 Fag, gibset Loft, Brøstpillepanelet, Væggene pudset og mahled, een 2-Etagie Vind-Ovn med Rør. Til Gaarden et Værelse: To Fag, Gibset Loft, Hvide Vægge. Dernæst et Kiøkken 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, aaben Skorsteen, over samme en Afdelning af Bræder til Spisekammer, Anretter-Bord med Skab, Trævask, Hyller og Rækker.

Til venstre Side et Værelse til Gaden, 3 Fag, gibset Loft, mahled med Limfarve, Brøstpillepanelet, Væggene pudsede og mahlede, een 2-Etagie Vind-Ovn med Trumle og Rør, udvendige Vindues-Skodder for begge Stuer.

Til Gaarden et Værelse, 2 Fag, gibset Loft, Brøst- og Fodlister, Væggene pudsede og mahlede; dernæst et Kiøkken 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, Anretter-Bord med Skab, Hyller og Rækker, en Afdelning af Bræder til et Spisekammer med Hyller, under samme en Jordkielder til begge Sider.

2den Etagie³⁷⁾

Til Høyre et Værelse til Gaden, 3 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, een 2 Etagie Piedestal Vind Ovn med Rør, paa Gangen en Afdelning af Bræder, hvori enhver Stue har sit Spisekammer. Til Gaarden et Værelse, 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge; et Kiøkken 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge; aaben Skorsteen, Fyhrstædet belagt med Jernplader, Anretter Bord, Hyller og Rækker. Paa Gangen en Trævask.

Til Venstre et Værelse til Gaden, 3 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, een 2 Etagie Vind Ovn med Trumle og Rør. Til Gaarden

33) Bygningsfag (Murfag, Tømmerfag) er ikke et fast Maal for Afstanden mellem Tagspær m.m.- Ifølge Maalebrevet (Stadskonduktørens Arkiv, Københavns Raadhus) var Husets Facadebredde 16 Alen 10 Tommer (= 10 meter 26 centimeter), saa at et Fag her var ca. 2 1/2 Alen (= ca. 1 m. 58 cent). 34) = tvende = to. 35) = Stueetagen. 36) Denne "Gennemgaaende Forstue" var en smal, mørk Gang fra Gadedøren til Gaarddøren. 37) 2den Etagie = 1. Sal.

et Værelse, 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, een Bielægger Kakkelovn. Kiøkken paa 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, aaben Skorsteen, Fyhrstædet belagt med Jernplader, Anretter Bord, Hyller og Rækker.

3^{die} Etage³⁷⁾

Til Høyre et Værelse til Gaden, 3 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, een Bielægger Ovn, paa Gangen en Afdelning af Bræder, hvori enhver Stue har sit Spisekammer. Til Gaarden et Værelse, 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge; dernæst et Kiøkken, 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, aaben Skorsteen, Fyhrstædet belagt med Jernplader, Anretter Bord, Hyller og Rækker.

Til Venstre et Værelse af samme Beskaffenhed. Til Gaarden et Værelse, ligeledes, undtagen her en Bielægger Ovn, og Kiøkken af samme Beskaffenhed som i 2^{den} Etage bemeldt. Paa Gangen en Træevask.

Qvisten

Til Gaden et Værelse, 3 Fag. Gibset imellem Bielkerne. Hvide Vægge, een Etage Gryde Ovn. Resten er 6 Afdelninger, hvoraf i den ene Afdelning er en aaben Skorsteen belagt med Jernplader. Loftet³⁸⁾ ovenover er i 4 Afdelninger.

I Gaarden til Høyre Side een Bygning: Forsiden og Gauvle-
ne samt een Halvfaggauvl af Grundmuur, Resten af Muur- og Bindingsværk, 2 Etager høyt med gebrokket Halvtag, indeelt i 5 Fag. Qvist over 1 Fag med Udlægger samt 2de Tagvinduer.

1ste Etage er udi Eet som bruges til Brændeværket, i samme er indmuuret Kaaberpande³⁹⁾ paa circa 6 Tønder med Hatpibe og Svaletønde, Jernramme og Jernrør samt Kaabertragt. Et Mæskekar foruden det løse Inventarium, der tilhører⁴⁰⁾. - Under samme een Kulkielder. -

2^{den} Etage i 2de Afdeelnings, Bræde Loft, hvide Vægge. Loftet³⁸⁾ over samme er udi Eet. Ligeledes det øverste Loft³⁸⁾.

I Gaarden til Venstre een Side Bygning, hvoraf de 3 Sider er af Grundmuur og Endegauvlen af Muur og Bindingsværk. 2 Etager høyt, 4 Fag breed, over samme et Halvtag.

37) 3^{die} Etage = 2.sal. 38) = Loftsrømmet. 39) = Kobberpande.
40) = hører til.

1ste Etage er Koestald, som er indrettet til 8 Køer. Bræde Loft, hvide Vægge, Gulvet belagt med Kampsten⁴¹⁾.

2^{den} Etage er udi Eet, lige op til Rygkningen.⁴²⁾

Til Rosen Gaden.

Er Forsiden af Grundmuur, Resten af Muur og Bindingsværk, 8 Fag bred, 3 Etager høyt til Gaden og 2 til Gaarden. Over samme et Vinkeltag med 3de 43) Tagvinduer til Gaden og 3de til Gaarden.

1ste Etage

Til Gaden en Port paa 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge. Een Stue til Høyre paa 3 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, en Bielægger Ovn. Et Kammer til Gaarden, 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, derved et Kiøkken, 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, aaben Skorsteen, Anretter Bord, Hyller og Rækker. Een Stue til Venstre, 3 Fag til Gaden, gibset Loft, hvide Vægge, een Etage Vind Ovn med Trumle og Rør, derved en Camin med Jern-Ramme og Dør. Dør bag til Gaarden et Kammer paa 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge.

Fra Porten af en Trappegang med udkehlet Haandgreeb og Sprossengelænderværk. Samme Trappe er i 2de Løb og under denne en muuret Afdelning til Kalkkuhle. Samme Trappe er paa 1 Fag til Gaarden. Ovenmeldte Port til Gaden er 2de Halvporte med Jernbeslag, og for begge Stuer er udvendige Skodder.

2^{den} Etage

Trappegangen til Gaarden, 2 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, samme Gang en Træevask. Venstre Side et Værelse til Gaden, 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, hvori er et mahled Bræde Skillerum. Til Gaarden et Værelse, gibset Loft, hvide Vægge, en Bielægger Ovn, dernæst et Kiøkken, 1 Fag, Bræde Loft, hvide Vægge, aaben Skorsteen, Fyhrstødet belagt med Jernplader, Anretter Bord, Hyller og Rækker. Paa høyre Side er eet Ditto⁴⁴⁾ af samme Beskaffenhed som det Ovenstaaende.

Endvidere i samme Etage til Gaden 2de Værelser - hver paa 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge - hvori er en Gryde Ovn i det ene, i det andet en Etage Vind Ovn med Trumle og Rør.

41) = Kampesten = Granitbrosten. 42) = Tagryggen. 43) = trende = tre. 44) Der er ment: et Værelse.

3^{die} Etage

Fra 2^{den} Etage er anbragt en Trappe i eet Løb, med Haandgriib. Til Gaden 2de Beboelses Lejligheder, som bestaaer hver af 2de Værelser, hver paa 2 Fag, gibset Loft, hvide Vægge, i hvær Lejlighed en Etage Vind Ovn med Trumle og Rør. I samme Etage til Gaarden er 2de Qvistkamre med Bræde Loft, hvide Vægge, paa Gangen 2de muurede Kaage-Indretninger belagt med Jernplader. Loftet⁴⁵⁾ over samme er inddeelt i 5 Afdelninger og ovenover dette et fast Loft paa Hanebielkerne i 2de Afdelninger.

I Gaarden et Dobbelt Locum med muuret Kasse, Resten Muur og Bindingsværk, over samme et Halvtag.

I Gaarden en Bærme Houg med Opstandere og Jern-Pompe-Reedskab, dernæst en muuret Brønd med Opstandere og Jern-Pompe-Reedskab med Malmhane, i samme Gaard een Portion fersk Vand med Opstandere og Jern-Pompe-Reedskab med Malmhane.

Et stort Gaardsrum, som er broelagt. Til Stede Brand-Reedskaberne.

Ovenmeldte Bygninger samt nagelfaste Tilbehør og Grund Vurderes og Taxeres af os Undertegnede til Auctions- Efterretning for den Summa 9000 Rbdlr.Sølv, Skriver Nie Tusind Rigsbankdaler Sølv, Hvilket vi med vor Underskrift bekræfte.

Kiøbenhavn den 14 Januar 1833.

J.Lobert

J.Klein.

Om Auktionen den 2. Marts 1833 og om de dertil knyttede videre Formaliteter vedrørende Ejendommens Overdragelse til den nye Ejer, Drejermester Jens Ulrichsen (jfr. om ham her foran, Side 10, under Caroline Adamine Haarløvs Daab 1812), har jeg i Skødeprotokoller, Københavns Byrets Tinglysningskontor, fundet følgende Tilførsel:

Den 1ste Juli 1833

No.36

Stempel: To 1ste Classe
til 8100 Rbd.Sølv
54 Rbd.Sølv.

Johan Christian Fick, Justits- og Auctions-Directeur i Kjøbenhavn gjør vitterligt, at Anno 1833 d.2^{den} Marts haver Secretair Stahlfest ladet opbyde ved Auction

45) = Loftsrummet.

Huuset No.435 i Klærkegaden og ud til Rosengaden med tilhørende Brænderie, sidst tilhørt Brændevinsbrænder Haarløvs Enke Anne Dorothea Knudsdatter, og at dette Huus med Tilliggende ved bemeldte Auction blev tilslaget Dreiermester Jens Ulrichsen som Højstbydende med den Summa 7850 Rbd - Skriver 7850 Rbd - efter de ved Auctionen bekendtgjorte Conditioner, der ifølge det kongelige danske Cancellies Skrivelse af 17de September 1829 her anføres in extenso og saaledes lydende:

1.) Ejendommen, hvis Bygninger med alle deri værende muur- og nagelfaste Appertinentier i Stadens Brandkasse ere assurede for 12000 Rbd Sølv, og med tilhørende Grund efter Maalebrev af 10de Juni 1707 til Auctions Efterretning vurderet til 9000 Rbd Sølv, sælges i den Stand, den ved Hammerslaget forefindes, og med alle de Rettigheder, Byrder og Forpligtelser, hvormed den hidtil har været ejet efter Skjøde og Adkomstbreve, alt uden videre Ansvar for Overformynderiet som Sælger.

2) Fra Hammerslaget staaer Eiendommen for Kjøberens Regning og Risico i alle Tilfælde, hvisaarsag han og er berettiget til at oppebære Assurancesummen, om Ildsvaade efter den Tid skulde indtræffe, og kan han strax tiltræde Eiendommen, dog saaledes at han holder sig de af den nuværende Eierinde, Brændevinsbrænder Jørgen Jensen Haarløvs Enke Anne Dorothea Knudsen, med Huusets Beboere indgaaede Leje Contracter og Accorder efterrettelig, indtil de paa lovlig Maade kunne opsiges, ligesom at lade hende blive boende indtil forestaaende April Flyttedag.

3) Lejen for indeværende Halvaar til April Flyttedag 1833 og fremdeles oppebæres af Kjøberen, forsaavidt den ej før Hammerslaget maatte være erlagt uden Ansvar for Sælgeren.

4) Salg skeer i Rbpenge r.S.⁴⁶⁾, og af Kjøbesummen, der forrentes fra Hammerslaget, indtil den skadesløst er berigtiget, indfries de paa 1ste Prioritet i Eiendommen indestaaende Kjøbenhavns Overformynderi tilhørende 6500 Rbd.r.S. med Renter af samme fra 11 Decbr. 1831, til Betaling skeer; hvad Kjøbesummen overskrider denne Prioritet og dens Renter samt de i Eiendommen prioriterede efter Obligation læst 10de Mai 1819 og 15de Juni 1831 til Brygger Mollerup, eller nu hans Enke, skyldige 1000 Rbd Sølv⁴⁷⁾ med Renter fra 11te Juni 1832, og om hvilken Prio-

46) = Rigsbankpenge (Rigsdaler) rent Sølv. 47) Den oprindelige Prioritetsgæld til Mollerup var nedbragt til 1000 Rbd. ved Laanet 6500 Rbd. i Overformynderiet.

ritet Kjøberen selv maa arrangere det Fornødne med Vedkommende, bliver at erlægge til nuværende Eierinde.

5) Uden Afgang i Kjøbesummen overtager og tilsværer Kjøberen den paa Eiendommen hvilende Rigsbankhæftelse, stor 672 Rbdr.r. S., tilligemed de deraf 1ste April 1832 resterende Renter saa og alle paa Eiendommen hvilende Skatter og Afgivter og Byrder. - Skatterne restere for 2de Quartaler 1832 med omtrent 52 Rbd. 45 Skilling Sølv, og Brandassuranceafgivten for 1/2 Aar til 11te Decbr.s.A. med omtrent 5 Rbd. 33 S.Sølv.

Ligeledes er Kjøberen pligtig til uden Afgang i Kjøbesummen og naar Regning derover tilstilles ham at erlægge alle ved og i Anledning af Executionen, Vurderingen og Auctionerne flydende Omkostninger, af hvad Navn nævnes kan, og deriblandt Undertegnedes Sallair 1 % af Kjøbesummen for Conditioner at forfatte samt Vurderingsforretningen og Auctionerne at overvære.

Endelig udreder Kjøberen for egen Regning alle de Omkostninger, som medgaae til Kjøbets endelige Berigtigelse og for at kunne erholde tinglæst Skiøde.

6) Naar Kjøberen har opfyldt disse Conditioner og Kjøbet, som i det Hele maa være berigtiget senest 11te Juni Termin førstkommande, skal behørig Quittering blive ham meddelt paa Auctionsskjødet.

7) Enhver Bydende forpligtes at staae ved sit Bud fra en Auction til en anden⁴⁸⁾, indtil Hammerslag skeer, som og til at stille antagelig Caution for sammes Opfyldelse, da i andet Fald Auctionen fremmes efter næsthøieste Bud, for hvilket saadan Sikkerhed stilles. Men er Hammerslag skeet og disse Conditioner ikke prompte og skadesløs opfyldes, stilles Eiendommen uden Forligsprøve, Søgemaal eller Varsel for Kjøbers og Cautionists Regning til en eneste nye Auction og ere de da pligtige in solidum at tilsvare hvad der maatte mangle i skadesløs Betaling uden at have Adgang til muligt Overskud.

8) I Søgsmåls Tilfælde skal Kjøbenhavns Forligelses Commission og den Kongelige Lands Over Ret samt Hof og Stads Ret være Kjøberens og hans Cautionist Forum uden Hensyn til deres Værne-

48) I dette Tilfælde er der kun holdt Auction een Gang, men saafremt denne Auction ikke havde fremkaldt et nogenlunde tilfredsstillende Bud paa Ejendommen, vilde man altsaa have forsøgt Udbud ved ny Auction.

ting og ere de da pligtige at underkaste dem den i Forordningen
25 Januar 1828 hiemlede hurtige Retsforfølgning.

Kjøbenhavn den 11te Januar 1833.

Stahlfest.

Auctionsprotocollen er endvidere tilført: At første Prioritet
6500 Rbd.r.S. fremdeles kan forblive staaende i Huset paa samme
Vilkaar som hidtil, naar der intet maatte være at erindre mod
Kjøberens Vederhæftighed.

Thi Skiødes herved paa Embeds Vegne til fornævnte Drejer-
mester Jens Ulrichsen ovenanførte Huus No.435 i Klærkegaden og
ud til Rosengaden med samme Rettigheder og Forpligtelser som
ældre Skjøder og andre Documenter hjemle og tilsige, og skal
bemeldte Huus med Tilliggende herefter tilhøre ovennævnte Drej-
ermester J.Ulrichsen, der kan gjøre sig samme saa nyttig som
han bedst veed og vil, alt efter foranførte Conditioner og øv-
rige Betingelser, naar Vedkommendes Qvittering for Kjøbesummens
Berigtigelse og Conditionernes Opfyldelse herpaa findes tegnet.

Fattigpenge⁴⁹⁾ 4 % af Kjøbesummen med tillagte Omkostnin-
ger ere betalte med 20 Rbd.18 Sk.r.S., skriver 20 Rigsbankdaler
18 Skilling.

Det bemærkes, at de Skatter og Afgivter, Kjøberen vil have
at udrede, ikke overstige 100 Rbd.r.S., hvilke tillagte Kjøbe-
summen udgjør et Beløb af 7950 Rbd.r.S.

Til Bekræftelse under min Haand og Embeds Segl.

Den 20de Juni 1833

J.Fick

(Segl)

Da Kjøberen af indbemeldte Eiendom Hr.Drejermester Jens
Ulrichsen har betalt mig det Overskud, der efter opgivet Bereg-
ning af Dags Dato tilkommer [mig], og som af mig som rigtig
vedtages, med 20 Rbd.5 M⁵⁰⁾ 9 Sk.⁵⁰⁾, saa haves der fra min Si-
de intet imod, at dette Skjøde læses og protocolleres.

Kjøbenhavn den 25 Juni 1833

Anna Dorthea sal.Haarløws⁵¹⁾

m.p.P.⁵²⁾

49) Se Note 88, Side 48 i det følgende. 50) M = Mark (1 M =
33 1/3 Øre). Sk. = Skilling (1 Sk = 2 Øre). 51) = salig Haar-
løws Hustru. 52) = med paaholden Pen. - Hun har altsaa ikke
kunnet skrive sit Navn, medmindre en anden førte hendes Haand.

Undertegnede, som hensidder i uskiftet Bo efter min afdøde Mand Brygger Mollerup, har heller intet imod dette Skjødes Læsning, da Kjøberen af Eiendommen til mig har udstedt nye Obligation for den mig tilhørende Capital 1000 Rbd. samt erlagt Renter for denne for et Aar til 11te dennes.

D.Mollerup.

Ligeledes haves fra Magistratens Side intet imod dette Skiødes Læsning og Protocollation at erindre, da Kjøberen for den i Eiendommen af Stadens Overformynderies Midler indestaaende 1ste Prioritet 6500 Rbd. har udstedt nye Obligation samt derhos betalt de skyldige 1 1/2 Aars Renter til 11 Juni 1833 med 390 Rbd. samt iøvrigt har opfyldt Auctions-Conditionernes Indhold.

Kjøbenhavns Raadstue den 26 Juni 1833

Schæffer Hammerich Bentley Skibsted Riis Lawson Ussing

Læst i den Kongl.Lands Over Ret samt Hof og Stads Ret
i Kjøbhvn. Mandagen den 1ste Juli 1833

Jacobsen Thomsen

Petersen

Den nye Ejer af Klerkegade Matr.Nr.435 viste sin fortsatte Velvilje overfor Familien Haarløv ved at udleje den de Dele af Ejendommen, der var nødvendige for Familiens Opretholdelse af Brændevinsbrænderiet og for deres Bolig. Brændevinsbrænderiet blev da, ligesom i den foregaaende Tid efter Jørgen Jensen Haarløws Død, ført videre af Niels Henrik Haarløv (Slægtstav- lens Nr.5) paa Moderens Vegne, indtil han den 22.Februar 1834 fik Borgerskab som Brændevinsbrænder i Lauget og overtog Virksomheden som selvstændig Næringsdrivende. Den 26.Januar 1833 var han blevet gift med Helmine Henriette Møller. Hans Husstand havde en lille Lejlighed i Huset mod Klerkegade og hans Moder en meget beskednen Bolig i Huset mod Rosengade. Disse og de øvrige Beboelsesforhold i Ejendommen paa denne Tid fremgaar af Folketællingen 1834 saaledes:

I Stue Etagen mod Klerkegade:

Niels Hendrik Haarløv	28 Aar.	Gift.	Brændevinsbrænder
Helmine Henriette Møller	19	" "	hans Kone
Nyfødt Barn			deres Datter ⁵³⁾

53) Sara Rosalie Dagmar Haarløv, født 26.Januar 1834 (Slægts- tavlen Side 8).

Caresia Møller	12 Aar	Konens Søster ⁵⁴⁾
Julius Møller	6 "	" Broder ⁵⁴⁾
Hans Jensen Holm	27 "	Ugift)
Karen Sørensdatter	21 "	" } Tjenestefolk

Paa 1ste Sal mod Klerkegade:

Carl Thorsøe	27 Aar	Gift	Glarfrieemester ⁵⁵⁾
Karen Kymmerling	27 "	"	hans Kone
Emil Christian August	4 Aar)		
Marie Caroline Christine	1 "		} deres Børn
Peter Gottlieb Schubert	30 "	Gift.	Overjæger i Jydske Jæger Corps.
Inger Marie Eilertsen	24 "	"	hans Kone
Frederikke	2 "		deres Datter
			og Konens Søster
			og en Tjenestepige.

Hans Christian Drejer. 38 Aar. Gift. Hoboist^{56a)} ved Kongens Regiment
og hans Kone
og deres 6 Børn.

-
- 54) Caresia Møller, født 21. Marts 1822, død 24. Juli 1874. Gift med Koffardikaptajn, senere Skibsreder og dansk Vicekonsul i Malmø Jens Larssen (1820-1885). Han gift 2° 8. Oktober 1875, med Karen Augusta Kjær (Slægtstavlen Side 7). Jens og Caresia Larssens Børn var: Olaf, født 3. Juni 1849, død 25. September 1909. Ansat ved det sjællandske Jernbaneselskab og ved Statsbanerne, bl.a. som Stationsforstander i Jyderup og senere i Kalundborg. Oda, født 7. August 1851, død 12. September 1936. Kgl. Skuespillerinde. Gift 1° 23. Juni 1871, med Jens Petersen (1843-1880) Telegrafbestyrer ved Store Nordiske Telegrafskab i Finland, senere i Paris, 2° 31. Maj 1884 med Skuespiller, Teaterdirektør, titulær Professor Martinus Nielsen. Otto, født 1. August 1864, død 21. Januar 1910. Sømænd. Forfatter. Gift med Skuespillerinde Anna Larssen, født Halberg. Hun gift 2° med Bjørner. Julius Møller blev ~~Styr~~mand, og førte et omtumlet Liv, men var nok fornøjelig.
- 55) Frimester kaldtes i Laugstvangens Tid den Mester, der uden at være optaget i det paagældende Laug havde erhvervet Ret til med visse Indskrænkninger i Henseende til Benyttelse af Medhjælpere at drive et laugsbundet Haandværk.
- 56a) Medlem af et Militær-orkester. Hobo = Obo.

Paa 2.Sal mod Klerkegade:

Marie Lorentzen, født Flemming. 50 Aar. Gift.
Hendes Mand, der var Bagersvend, boede midlertidigt an
i Byen.

Deres 5 Børn.

Peter Dalby. 53 Aar. Gift. Vægter
og hans Kone
og deres Datter.

Adrian Eriksen. 28 Aar. Gift. Rebslagersvend
og hans Kone
og deres 2 Børn.

Christian Jørgensen.	25 Aar.	Ugift	} Militærskrædere
Hans Ebbesen.	26 "	"	

Paa Kvisten mod Klerkegade:

Maren Grønbek. 38 Aar. Ugift. Almisselem
og hendes 2 Børn.

Christian Nielsen. 27 Aar. Ugift. Skomagersvend.

Louise Lydervaldt. 40 " Gift. Gjordemoder
og hendes 3 Plejebørn.

Stine Larsen. 51 " Ugift.

I Stue Etagen mod Rosengade:

Jens Grønbek. 49 Aar. Gift. Skomagersvend. Almisselem.

Mette Cathrine Hendriksen. 33 Aar. Gift. Hans Kone
og deres 5 Børn.

Nicolay Hansen. 29 Aar. Gift. Guldsmedesvend.

Anne Marie Kloffer. 36 " Gift. Hans Kone
og deres 2 Plejebørn.

Paa 1.Sal mod Rosengade:

Carl Aarup. 38 Aar. Gift. Snedkersvend.

Karen Grube. 29 " " Hans Kone
og deres 5 Børn.

Anne Dorthea Haarlov, født Knudsen. 59 Aar^{56b)}.
Enke efter Brændevinsbrænder.

56b) Fødested er ikke angivet i denne Folketælling.

Kirstine Marie Grube.	73 Aar.	Enke.
Marie Ebbesen.	59 "	"
Niels Hansen	63 "	Arbejdsmand
og dennes Datter	29 "	Almisselem
og Datterens 3 Børn og 1 Plejebarn.		

Paa 2.Sal mod Rosengade:

Hans Mejer	30 Aar.	Gift.	Arbejdsmand
og hans Kone og 2 Børn.			
Lorentz Kreiser	21 Aar.	Ugift.	Billedhugger
Erik Olsen	28 "	"	Underofficer ved 2.Jydske Regiment.
Ane Markkel	21 "	"	Væverarbejde.
Peter Malm	21 "	"	Muursvend.
Hanne Malm	24 "	"	Syning.
Hendrik Hansen	23 "	"	Muursvend.
Peter Geisler	27 "	"	Skrædersvend.
Ane Dorthea Jensen	49 "	Enke.	Almisselem
og hendes 2 Børn.			

Af Jørgen Jensen Haarløw's og Ane Dorthea Haarløw's dalevende 7 Børn var Sønnen Jens Snedkersvend, Døtrene Karen Marie og Nicoline Wilhelmine var gift, Sønnen Andreas Wilhelm blev uddannet i Møllerfaget. Døtrene Inger Kirstine og Caroline Adamine var i tjenende huslige Stillinger, saa at alle disse 6 Børn boede andetsteds. Kun Sønnen Niels Henrik Haarløw, Brændevinsbrænder, havde med sin Husstand ligesom hans Moder stadig Bopæl i det gamle fædrene Hus.

I denne Ejendom Klerkegade Matr.Nr.435 fandtes efter Folketællingen 1834 ialt 46 Voksne, 44 Børn til Huse. Det tør da nok paastaas, at dette var en Overbefolkning, der maa anses for et uhyggeligt Tegn i Tiden og mange Aartier senere hen, saa meget mere som Boligforholdene var yderst primitive for saa mange af Ejendommens Beboere. Da lignende Forhold var tilstede i hele Kvarteret omkring Adelgade-Borgergade, er det forstaaeligt, at Koleraepidemien 1853 rasede voldsomt her.

I sin Bolig i Klerkegade 435 døde Anne Dorthea Haarløw, født Knudsen (Knudsdatter). Herom har Trinitatis Kirkebogs Af-snit: Døde. Kvindekøn i Februar 1835 optegnet følgende:

Dødsdag: 14. Februar

Begravelsesdag: 20. Februar.

Den døde For og Tilnavne: Ane Dorothea Haarløv.

Stand, Haandtering og Opholdssted: Afg.⁵⁷⁾ Brændevinsbr.
Haarløvs Enke. Klerkegade No.435.

Alder: 59 Aar. Dødsarsag: Nervefeber.

Den i det følgende citerede Skiftebehandling efter hende nævner den 15. Februar 1835 som hendes Dødsdag, men jeg har i Slægtstavlen holdt mig til Kirkebogens Optegnelse, saaledes som jeg ogsaa har gjort med Hensyn til hendes Mands Dødsdag (jfr. Side 18 her foran).

Den 20. Februar 1835 blev hun jordet paa Assistens Kirkegaard i det Gravsted, Monumentlinie ved 4. Port, Nr.21, hvor ogsaa hendes Mand (død 1828) og deres Børn Sophie Frideriche (død 1819), Caroline Adamine (død 1813) og Juliane Dorthea (død 1823) var begravede. - Skøde paa dette Gravsted var udstedt til Jørgen Jensen Haarløv den 21. August 1812 (Københavns Begravelsesvæsens Skødeprotokol). - Da Gravstedet hjemfaldt Aar 1855, blev det ikke fornyet af J.J.Haarløvs og Hustrus Efterslægt.

Protokollatet over Skiftebehandlingen (Dødeboanmeldelser 1835, Klasse 4/Nr.75, Landsarkivet, Kbhvn.) efter Anne Dorthea Haarløv lyder saaledes:

"Anno 1835 d.16. Februar indfandt Skiftekommissionen sig, ved Fuldmægtig Møller, og Skifteskriveren, ved Copist Nielsen, med Betjenten Rosenkilde i Huset 435 i Klerkegaden for at foretage Skifte efter Brændevinsbrønder Jørgen Jensen Haarløvs Enke Anne Dorthea, fød Knudsen, som her i Gaar er død.

Ved Forretningen var tilstede Brændevinsbrønder Niels Haarløv, en Søn af den Afdøde, som tilkjendegav, at hans Moder, foruden Comparenten, efterlod sig 6 Børn, men at hun i de sidste 2de Aar har havt sit Ophold og Underholdning hos Comparenten, og ikkun efterlod sig nogle Gangklæder, som Comparenten anviste:

1: 2 Kjoler, 4 Særke

2: 2 Klokker⁵⁸⁾, 2 Kapper⁵⁹⁾, 3 Par Strømper, 1 Hat, 2 Par Skoe.

3: 2 Forklæder, 2 Tørklæder.

57) = Afgangne = afdøde. 58) = Underskørter. 59) = Hovedkapper.

Dette, erklærede Comparenten, var Alt, hvad Afdøde har efterladt sig, og hertil vilde han være ansvarlig. Han bekoster Begravelsen, hvortil af en Liigcasse⁶⁰⁾ erholdes omtrent 60 rdr.⁶¹⁾, men anden Indtægt veed Comparenten ey at opgive for Boet.

Det tilførte blev oplæst. Hermed beroer det".

Som Bilag til dette Protokollat findes kun Regningen for Anne Dorthea Haarløws Begravelse, der kostede ialt 73 Rdl. 4 Mar. 14 Skilling.

Efter at Skifteretten var underrettet herom, sluttede Bo-behandlingen i Marts 1835.

-----ooOoo-----

Jens Jørgensen Haarløv (Slægtstavlers Nr.1).

Københavns Snedkerlaugs Ind- og Udskrivnings-Hovedprotokol Nr.33, som Laugets Kontor gav mig Adgang til at gennemse, viser:

Under 4. Oktober 1818 er af Snedkermester Wille

Jens Haarløv

udskrevet af Lære og altsaa nu Snedkersvend.

I Folketællingen 1840 findes som en af Beboerne i Sølvgade Matr.Nr.409 Jens Haarløv, Snedkersvend, 40 Aar. Ugift. Logerende hos Spiseværtinde Maren Hansen.

Magistratens 3.Afdeling, Arkivet (Arkivar Gullach) har paa min Henvendelse oplyst følgende: Snedkersvend Jens Haarløv blev paa Grund af Gigt i Fodled indlagt den 7. September 1847 paa Almindeligt Hospital i København til Kur i 3 Maaneder. - Almindeligt Hospital var dels et egentligt Hospital, dels et Plejehjem for "Almisselemmer", jfr. Nutidens en Del bedre Institution "Københavns Plejehjem". -

Arkivar Gullach meddelte paa Grundlag af det i Arkivet foreliggende endvidere, at Jens Haarløv efter den nævnte 3-Maaneders Kur dog for sit Helbred blev paa Hospitalet, ikke som "Almisselem" men som Snedker for Hospitalet indtil hans Død.

Henvendelsen til Arkivar Gullach kom jeg ind paa, efter at jeg i Københavns Begravelsesvæsens Protokol havde set anført, at Jens Haarløv, Hospitalslem, døde af Bronchitis 12. Juni 1853 paa Almindeligt Hospital, 54 Aar, ugift, og blev begravet paa

60) Begravelseskasse, en almen Institution, hvis Medlemmer har betalt et aarligt Kontingent til Kassen, der ved Medlemmets Død yder Begravelseshjælp i rede Penge. 61) = Rigsdaler.

Assistens Kirkegaard. Trinitatis Kirkebog giver Dødsaaarsag: Kronisk Bronchitis, men iøvrigt samme Oplysning som Begravelsesvæsenet. Dødsboanmeldelser ("Hvidebog", Landsarkivet) giver ikke mere.

-----ooOoo-----

Hans Frederik Theodor Olsen (Slægtstavlen Nr.2 A). Om hans Dødsaaarsag siger Vor Frelzers Sogns Kirkebog: Drukne ved Vanheld.

Jørgen Christian Olsen (Slægtstavlen Nr.2 B)). Hvor hans første Hustru, Caroline Marie Rasmussen, er døbt, og hvem hendes Forældre var, er ikke udfundet. Hendes Slægt (Fru Rendtorff, Sortedamsdossering 1, Kbhvn, m.fl.) ved intet derom. I Folketællingen 1855, da hendes Adresse var Store Kongensgade (nu Wildersgade) 88, Christianshavn, er København anført som hendes Fødested.

Jørgen Christian Olsens Hustru i hans andet Ægteskab, Karin Petrea, født Burla, var ifølge Københavns Begravelsesvæsens Protokollat om hendes Død født i København den 19. Decbr. 1840. Hendes Daab har jeg ikke kunnet efterspore. Jørgen Christian Olsens Søn, Repræsentant Georg Olsen, Ægirsgade 23 (Tlf. Taga 3554) har heller ikke kunnet vejlede mig. Af mine Undersøgelser vedrørende hende fremgik, at hun var Datter af Skrædermester Emanuel Burla (født i Schweiz) og Hustru (i hans 1. Ægteskab) Julie Lucie Betty, født Böschen. En yngre Datter af dem blev i 1843 døbt i Petri Kirke.

Julie Lucie Betty Burla, født Böschen, døde 24. December 1844, 24 1/2 Aar, jfr. Petri Kirkebog og Kbhvns. Begravelsesvæsens Protokol for Kvinder, Aar 1844. I Decbr. 1844 var Emanuel Burlas Adresse: Grønnegade Matr. Nr. 281.

Hans Hustru i hans 2. Ægteskab hed Kirstine, født Sørensen. Født paa Møn (jfr. Folketælling 1870 og 1880, Viktoriagade 18). Hendes Mand og hun hørte til Reformert Trossamfund (Gothersgade).

Emil Lauritz Olsen (Slægtstavlen Nr.2 C). Dødsaaarsag: Forbrænding (Vor Frelzers Sogns Kirkebog).

Hans Frederik Theodor Olsen (Slægtstavlen Nr. 2 D). Dødsaaarsag: Skarlagensfeber.

Hansine Henriette Olsen (Slægtstavlen Nr. 2 E). Dødsarsag: Barsel-feber.

Nicoline og Jens Christian Kjør (Slægtstavlen Nr.3). Se Siderne 7-8 og 15-16 her foran).

Jens Larssen(Slægtstavlen Nr.3 A). I hans første Ægteskab med Caresia, født Møller, Søster til Helmine Henriette Haarløv (Slægtstavlen Nr.5) havde de Børnene Oda, Olaf og Otto, jfr. Note 54, Side 28. I hans andet Ægteskab var ingen Børn.

Som Koffardikaptajn i yngre Aar var Jens Larssen paa de lange Rejser. Fra Kina hjembragte han nogle meget fine Akvarell-billeder af Fisk og tillige adskillige pragtfulde Mandarinkaaber. Billederne har jeg set ophængt i hans Datter Odas Hjem, og Mandarinkaaberne brugte hun ofte som Hjemmedragt.

----ooOoo----

Inger Kirstine Haarløv (Slægtstavlen Nr.4). Folketælling 1840 oplyser for Sankt Annæ Gade 136, Christianshavn, at hun dengang var i Huset hos sin Søster Karen Marie og dennes Mand Christian Ludvig Olsen (Slægtstavlen Nr.2). I deres Hjem var hun adskillige Aar forud og senere. Paa sine gamle Dage boede hun en Aarrække sammen med Søsteren Caroline Adamine (Slægtstavlen Nr.9). I Aarene omkring 1890 var deres Bopæl: Nørrevoldgade 6, Mellembygningen, 2.Sal. Folketællingen 1890 nævner dem med denne Adresse saaledes:

"Frølen I.K.Haarløv er Lejer af 2.Sal til højre, bestaaende af 3 Værelser og Køkken. Halvaarlig Leje 122 Kr.

Adamine Caroline Lund, født Haarløv. Husmoder. 76 Aar. Enke. Lever af Pension.

Inger Kirstine Haarløv. Søster. 85 Aar. Ugift. Lever af sin Formue".

Efter hvad fru Rendtorff (jfr. Side 33 her foran) har fortalt mig, er Udtrykket "Lever af sin Formue" nok et lille Forfængelighedsudslag, thi faktisk var denne "Formueindtægt" aarlige Understøttelser fra Familien (jfr. ogsaa Thorvald Haarløvs Regnskabsbøger). Jeg mindes fra Slutningen af 1880^{erne}, at de to gamle Damer besøgte mine Forældre i vort Hjem Ørstedesvej 19 A, 1ste Sal. De var smaa af Skikkelse, endnu i deres høje Alder helt livsfrodige. Min Fæ'r har fortalt mig, at de paa

den Tid endnu selv pudsede Vinduerne i deres Bolig, og at Inger stadig behandlede den 10 Aar yngre Søster som den lille.

Om Skiftet efter Inger Kirstine Haarløv, der 3.Maj 1899 døde i Sankt Josefsøstrenes Hjem, Frederiksberg Allé 15-17, oplyser Frederiksberg Birks Skifteretsprotokol:

Universalarving: Enkefru Caroline Adamine Lund, født Haarløv. Arven angivet til 166 Kr.48 Øre.

De to Søstre havde i 1893 oprettet gensidigt Testamente, ifølge hvilket den længstlevende var Universalarving, og noget Løsøre efter begge Søstres Død skulde tilfalde nogle af Karen Marie Olsens, født Haarløv, og hendes Mands Efterkommere, saaledes en Kommode til Louise Marie Christine Olsen, gift med Grosserer Lorentzen, København, en Chiffoniere til Frederikke Oline Vilhelmine Olsen, gift med Telegrafinspektør Jensen, et Klædeskab til Assistent ved Statsbanerne Frederik Emil Olsen.

Yderligere om Caroline Adamine Lund, født Haarlov (Slægtstavlen Nr.9), se Bilag XIII.

-----ooOoo-----

Niels Henrik og Helmine Henriette Haarløv.

Side 27 her foran er omtalt, at Niels Henrik Haarløv (Slægtstavlen Nr.5) efter Faderens Død 1828 bistod sin Moder med Driften af Brændevinsbrænderiet i Klerkegade Matr.Nr.435, og at han efter sit Bryllup den 26.Januar 1833 havde Bolig i Ejendommen med sin Husstand, og endelig at han den 22.Februar 1834 vandt Borgerskab som Brændevinsbrænder i Lauget, hvorefter han som selvstændig Næringsdrivende fortsatte Virksomheden i Klerkegade 435.

I Bilag I, Nr.6, er Attest for Niels Henrik Haarløvs Konfirmation i Trinitatis Kirke, København, Søndag den 8.Oktober 1820.

Om hans Vielse den 26.Januar 1833 har Trinitatis Kirkebog optegnet følgende:

Viet af Rothe⁶²⁾

62) Valdemar Henrik Rothe (1777-1857). Dr.theol. Sognepræst ved Trinitatis Kirke. Jfr. Sofus Elvius og H.R.Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter. Første Samling 1891. Side 259.

Ungkarl Niels Henrich Haarløv, agtende Borger⁶³⁾, 26 Aar, Klerkegaden Nr. 435

Jomfrue Helmine Henriette Møller, 18 Aar.

Forlovere: Ulrichsen, Dreiermester⁶⁴⁾

Ulrichsen, Dreiermester⁶⁵⁾

Vielsesbrev⁶⁶⁾ af 24.Januar.

Det originale Vielsesbrev er i Bilag I, Nr.7.

Attest af 1.Dcbr. 1829 for Helmine Henriette Møllers Daab i Trinitatis Kirke, København, den 14.April 1815 er i Bilag I, Nr.8. Fadderne var: Forældrene og Jordemoder Braune.

Om den i Attesten nævnte Kokkegade, se Side 8 her foran. Hendes Mo'rfa'r var Brændevinsbrænder. Hendes Mo'r, Sara Bue, var 17 Aar, da hun den 19.August 1814 i Trinitatis Kirke blev viet til Henrich Henrichsen Møller.

Borgerskabsprotokol 1834 (Stadsarkivet) anfører, at Niels Henrik Haarløv den 22.Februar fik Borgerskab som "Brændevinsbrænder i Lauget. Staaer ved borgerl.Infanterie".⁶⁷⁾ Han førte Virksomheden i Klerkegade 435 saaledes frem, at han i 1844 kunde købe Ejendommen Matr.Nr.370 og 367 B i Store Torvegade, Christianshavn, og flytte Brænderiet derhen, hvor ogsaa hans Husstand fik en rummelig Bolig. - Det Stykke af den nuværende Torvegade, der ligger mellem Knippelsbro og Kanalen, hed i tidligere Tid: Lille Torvegade, og Resten af den nuværende Torvegade hed dengang Store Torvegade.-

Om Erhvervelsen af denne Ejendom indeholder Skødeprotokoller for Christianshavns Kvarter (Tinglysningskontoret) følgende:

63) Den Borger, der agter at søge Borgerskab. 64) Jens Ulrichsen, se Side 10 og 23 her foran. 65) Folketælling 1840 oplyser: Christian Ulrichsen. 46 Aar. Dreiermester, og Marie Cathrine Møller, hans Kone, 41 Aar, Vandkunsten 177. Mulig er hun en Slægtning af Helmine Henriette Haarløv, født Møller. 66) Jfr. Side 2, Note 7. 67) Københavns Borgervæbning, en Militæ, der var bestemt dels til det lokale Forsvar dels til Opretholdelse af den offentlige Orden under Krigsforhold, blev oprettet under Svenskerne's Belejring af København i 1658. Det i 1801 oprettede Livjægerkorps blev tilknyttet Borgervæbningen. Ved Lov blev Borgervæbningen ophævet fra 1.Juni 1870, dog saaledes, at der i dens Sted blev to Bataljoner Fodfolk og to Kompagnier Artilleri, der ligesom den tidligere Borgervæbnings Mandskab hvert Aar en kort Tid holdt Øvelser i de Timer af Dagen, da Mandskabet ikke var optaget af deres sædvanlige civile Gerning. Ogsaa denne sidste Rest af Borgervæbningen er nu forlængst ophævet.

Skiøde

No.37 C R 48
1845

Stempel 1 Klasse
til 8900 Rd.Sølv
59 Rd.32 Sk.Sølv

Jeg undertegnede Hans Christian Høedt tilstaaer herved for mig og Arvinger, at ligesom jeg ved Kiøbe Contract af 30 April 1844 til Hr.Niels Hendrich Haarløv, Borger og Brændevinsbrænder heri Staden har solgt og afhændet Huset No.370 og 367b i Store Torvegade og ud til Dronningensgade paa Chavn, saaledes sælger, skiøder og aldeles afhænder jeg til Hr. N.H.Haarløv fornævnte Huus og Grund efter Maalebrev af 1ste Mai 1844 med alle dette Huuses tilhørende Bygninger, det i samme værende Brændeviinsværk og sammes saavel løse som faste Inventarium m.m.,der findes anført i vedhæftede Kiøbe Contract. - Og da Kiøberen velbemeldte Hr.N.H.Haarløv har afgjort den herfor accorderede Kiøbesum, som, foruden Bankhæftelsen 300 Rbd.r.Sølv⁶⁸⁾, er 8500 Rd.Sedler, skriver 8500 Rd.Sedler, paa den i Kiøbe Contracten bestemte Maade, og han forøvrigt har opfyldt de i denne Contract foreskrevne Betingelser, saa erklærer jeg ingen videre Lod, Deel eller Rettighed at have udi eller til bemeldte Eien- dom, hvorimod samme herefter skal tilhøre Hr.Niels Hendrich Haarløv og hans Arvinger med samme Rettigheder og Forpligtelser, hvormed jeg ifølge Skiøde af 17.Maj 1837, tinglæst d.29de Mai s.A., og senere har eiet den, hvorhos bemærkes, at jeg indestaaer ham for Vanhjemmel⁶⁹⁾ efter Loven.

Dette til Bekræftelse under min Haand og Segl i Vidners Overværelse, og kan dette Skiøde uden Varsel for mig i Retten læses og protocolleres.

Kiøbenhavn den 15 Januar 1845

H.C.Høedt

(Segl)

Som Vidner: F.C.Schumacher

J.C.Holm

Læst i den Kgl.Lands Over- samt Hf- og Stadsret i Kbhvn. Mandagen den 20.Januar 1845, og er Kiøbe Contract, paa anordnet stemplet Papiir, foreviist.

N.C.Petersen

68) = rent Sølv. Om Bankhæftelse jfr.Side 19, Note 31. 69)Sælgerens Pligt til at give Køberen Erstatning, hvis Sælgerens Adkomst til at afhænde det solgte skulde blive bestridt.

Denne Ejendoms Grundareal var 1047 Kvadratalen (= 413 Kvadratmeter). Arealet var forholdsvis kort langs Store Torvegade, mod hvilken Beboelseshusets ret smalle Facade vendte. Iøvrigt var Grunden dyb og laa paa en Strækning langs den ene Side ud mod den Del af Dronningensgade, der støder op til Christianshavns Torv. Der var paa Grunden bag Forhuset baade Stalde, Pakhuse og andre Bygninger for Brændevinsbrænderiet foruden Gaardsplads.

Fotografi af et Udsnit af Berggrens Karréplaner tillige med en af mig skitseret Situationsplan er i Bilag I, Nr.9.

Et Hus paa det Sted, hvor Niels Henrik Haarløvs Beboelseshus laa, nævnes første Gang brandforsikret den 23.Juli 1738 som et i Store Torvegade beliggende Hus, der ejedes af "Canceliebud Simon Hansen". Dette Hus var senere ombygget og udvidet og blev altsaa nu det Haarløv^{ske} Beboelseshus (Forhuset).

Ejendommen, som Niels Henrik Haarløv havde erhvervet i 1844 og besad indtil 7.Maj 1857, har maattet vige Plads for nye Bebyggelser. Det nuværende store Hus Torvegade Nr.50 (Matr.Nr. 370 og 367B) optager foruden Hjørnegrunden ud mod Dronningensgade (Christianshavns Torv) ogsaa de nærmest liggende Arealer i Torvegade og Dronningensgade, deriblandt hele det Grundstykke, som Haarløv i sin Tid ejede.

Paa et Billede fra ca.1860, der er gengivet i Hefte III af "Kjøbenhavnske Billeder fra det nittende Aarhundrede, samlede af F.Hendriksen, udgivet af Foreningen "Fremtiden" 1926", har man i nogle af de afbildede Huse et Indtryk af, hvorledes ogsaa Forhuset i N.H.Haarløvs Ejendom har set ud. Yderligere orienterende om Ejendommens Udseende mod Torvegade og Dronningensgade (Christianshavns Torv) er Billeder i "Christianshavn II, forfattet af Steffen Linvald, udgivet af Foreningen "Fremtiden" 1949". Om nogle andre Huse paa Christianshavn se ogsaa vedlagte Hefte: "Peter Linde, Christianshavn I". (Fortsættelse er ikke udkommet).

Allerede straks efter Overtagelsen i 1844 lod N.H.Haarløv foretage flere Tilbygninger og andre Forbedringer, saa at Brandforsikringen kunde sættes op til 17000 Rigsbd.Sølv den 18.December 1844 (Brandforsikringstaksationer, Police Nr.2013 i "Kjøbenhavns Brandforsikring" (sjællandske Landsarkiv).

I Københavns Vejviser 1844 staar N.H.Haarløv første Gang

med Adresse: Store Torvegade 370. Det i Vejviseren til Matrikelnummeret 370 føjede Tegn: * betyder, at han var Ejer.

Her fik han nu et velindrettet Brændevinsbrænderi og Maltgøreri med tilhørende større Kohold, Pakhuse til Korn, Stalde til Køer og Heste, Kælder til Mælk, Brændselsrum m.m. Forhuset mod Store Torvegade indeholdt i Stueetagen et Kontor og en Udsalgsbutik for Virksomhedens Produkter, derunder Mælk, og i den øvrige Del af Huset havde den Haarløv^{ske} Husstand en god Bolig. En detailleret Beskrivelse af Ejendommen, saaledes som den efter mange Forbedringer var i Aarene 1854-1857, findes paa de følgende Sider 42-45.

Efter at Ejendommen i 1844 var gjort istand, og Virksomheden gik godt, kunde Familien se en Fremtid i borgerlig, rolig Velstand imøde.

Saaledes forløb da ogsaa Aarene, indtil en heftig Ildløs Natten mellem Søndag den 31. Oktober og Mandag den 1. November 1852 voldte meget stor Skade paa Ejendommen og dens Beholdninger. "Dagbladet" omtalte den 1. November 1852 Begivenheden saaledes: "Inat Kl. 2 gjordes Brandallarm. Ilden var paa Christianshavn i Store Torvegade Nr. 370 i Haarløvs Ejendom. De derværende brændbare Stoffer gjorde det umuligt før henved Kl. 4 at blive Herre over Ilden, der da havde ødelagt Side og Baghuset og tildeels Forhuset".

Min Fa'r har fortalt mig, at hans Mo'r havde samlet Størstedelen af Familiens Sølvtoj i en Dug, da Ilden greb om sig. Hun overgav denne Bylt til en af sine Piger (Husassistenter) med Besked om at bringe Sølvtojet i Sikkerhed udenfor Huset. I sin Forfjamskethed kastede Pigen Dugen med Indhold ud paa Gaden, hvor der trods det natlige Tidspunkt havde samlet sig adskillige Mennesker, og nogle af dem kunde ikke modstaa Fristelsen til at "fordele" Sagerne mellem sig. Ogsaa Familiens øvrige Indbo led adskillig Skade.

Ifølge Notaterne paa den førnævnte Brandforsikringspolice Nr. 2013 blev Brandforsikringen for Ejendommen "formedelst partiel Ildebrandskade" nedsat til 5500 Rigsbankdaler Sølv den 11. December 1852. Skaden paa Bygninger og det til Brænderiet hørende mur- og nagelfaste Inventar var saaledes takseret til 11500 Rbdl. Sølv.

De brændte Beholdninger af Korn og færdige Produkter m.m.

var slet ikke eller i hvert Fald utilstrækkeligt brandforsikrede. Standsningen af Virksomhedens Drift betød tillige Tab af løbende Indtægt.

Imidlertid fornægtede N.H.Haarløvs Initiativ sig ikke. I August 1853 var Ejendommen ifølge Brandforsikringspolice "forøget i Værdi ved Tilbygning og det ved Ildebranden ødelagte opbygget". Efter yderligere Forbedringer kunde Brandforsikringen forhøjes til 21200 Rbdl.Sølv i Februar 1854 og til 23100 Rbdl. den 23.Februar 1857 i Henhold til ny Vurdering.

Med Hensyn til Husstanden oplyser Folketællingen 1855 følgende:

Niels Henrik Haarløv.	49	Aar.	Født i København.	Brændevinsbrænder.
Helmine	"	. 40	" . " " "	. Hustru.
Rosalie	"	. 21	" . " " "	} Deres Børn.
Thorvald	"	. 19	" . " " "	
Julius Møller.	27	" .	" " "	Styrmænd ⁷⁰⁾
Vilhelmine Greve.	37	" .	" " "	
Ane Mouritz.	37	" .	" " Brorup, Sjælland ⁷¹⁾	} Tjenestestænde.
Christine Henriksen.	24	" .	" " Frederiksberg	

Foruden Folkeholdet i Husstanden maa der jo til Brænderiets Drift have været Personale, der altsaa har haft Bopæl andetsteds.

Da Niels Henrik Haarløv i 1854 stod foran Fuldendelsen af de efter Branden iværksatte Forbedringer af Ejendommen, skrev han den 7.Februar 1854 saaledes til Københavns Magistrat:

Herved tillader jeg mig at anmode den høje Magistrat om at udnævne tvende kyndige Mænd, nemlig en Murermester og en Tømrermester, for at taxere og vurdere den mig tilhørende Ejendom beliggende paa Christianshavn Qvarter i Store Torvegade No.370 med det deri værende Brændevinsbrænderi og Maltgjøreri til Prioritets-Efterretning.

Christianshavn, den 7de Februar 1854.

Ærbødigst

N.Haarløv

Brbr.

70) Jfr.Side 28, Note 54. 71) Brorup, vest for Næstved.

Denne Skrivelse er i Stadsarkivet, Københavns Raadhus.

Magistraten udmeldte Tømrmester Gøtke og Murermester, Løjtnant C.W.Schmidt. Deres Beretning af 18. Februar 1854 er i Stadsarkivet. Den indeholder en Beskrivelse af Ejendommen og slutter saaledes:

"Denne saaledes beskrevne Ejendom med alt dens muur- og nagelfaste Tilbehør, hvis Bygninger tildeels ere nye opførte og vel vedligeholdte, taxere og vurdere Vi til Prioritets Efterretning ifølge de os givne Forskrifter og efter vort bedste Skjøn for den Summa 24000 Rbd., er fire og tyve Tusende Rigsbankdaler.

Eiendommen er solgt til den nuværende Eier efter Skjøde af 20 Januar 1845 for den Summa 8500 Rbd.

Eieren afbenytter for Tiden selv den samlede Eiendom, der antages ved Bortleie aarlig at kunne indbringe circa 1500 Rbd., hvorimod Vi anslaae Skatterne, som endnu ikke ere ansatte, til ca.200 Rbd."

N.H.Haarløv synes ikke at have været tilfredsstillet ved Vurderingen 24000 Rbd., thi han anmodede ved Brev af 24. Februar 1854⁷²⁾ Magistraten om til Prioritets Efterretning at faa anvist fire Taksationsmænd til at foretage en ny Vurdering.

Til Vurderingsmænd udmeldte Magistraten da Tømrmestrene Wildau og Christian Rothe⁷³⁾ og Murermestrene A.N.Jacobsen og Wahl, hvis Beretning af 7. Marts 1854, der ligeledes er bevaret i Stadsarkivet, resulterede i Vurdering 26000 Rbdl.

Ogsaa denne Beretning indeholder en Beskrivelse af Ejendommen. Hverken denne Beskrivelse eller den ovennævnte, der er dateret 18 Februar 1854 er gengivet her, idet jeg har set hen til den i det følgende (Side 42-45) meddelte Beskrivelse, der er dateret 17. Februar 1857. - Udgiften til Forbedringerne af Ejendommen havde ikke kunnet dækkes ved de 11500 Rbd., som "Kjøbenhavns Brandforsikring" havde udbetalt i Erstatning for Brandskaden i 1852, og N.H.Haarløv stiftede i Aarene derefter adskillig Gæld udover den oprindelige Prioritetsbyrde paa Ejendommen. Blandt Notaterne desangaaende i Pantebøgerne (Tinglysningskontoret) citerer jeg blot følgende i Pantebog Nr.43, Fo-

72) Ogsaa dette Brev er i Stadsarkivet. 73) Født 20. Marts 1820, død 1897, jfr. Sofus Elvius og R.Hiort Lorenzen: Danske patriciske Slægter, første Samling, Side 282.

lio 351, indførte Gældsforpligtelse, der blev tinglæst den 24. September 1855: "Det af Brændevinsbrænder Niels Hendrik Haarløv udstedte Skadesløsbrev af 22 Septbr. d.A., hvorved han til Sikkerhed for en Vexelkredit indtil et Beløb af 5000 Rd.Rigmønt giver Kjøbenhavns private Laanebank Panteret næstefter Bankhæftelsen, stor 300 Rd., og 15350 Rd. i Eiendommen No.370 og 367 B paa Christianshavn".

Overhovedet viser denne og de andre Tinglysninger vedrørende Laan mod Pant i Ejendommen N.H.Haarløvs Bestræbelse for at genoprette sine økonomiske Forhold og bl.a. ved nye Laan indløse ældre. Brændevinsbrænderiets Driftsudbytte kunde dog ikke dække den øgede Gælds Forrentning og Afskrivning, og Pengetabet ved den langvarige Standsning af Virksomheden efter Branden vejede ogsaa tungt. Efter forskellige Udpantninger i Ejendommen Matr.Nr.370 og 367 B, og efter at han udover Kreditorers Panteret i denne Ejendom endog havde maattet give Panteret i, hvad han ellers ejede, nemlig Indbo o.l., blev hans økonomiske Tilstand saa kritisk, at Ejendommen maatte stilles til Auktion paa Begæring af Kancelliraad, Lands- Overrets- samt Hof- og Stadsrets-Prokurator Dahl "for Creditor som Udlægshaver". Denne Kreditor var "Kreditkassen for Husejere i Kjøbenhavn", der den 6.Februar 1857 havde gjort Eksekution i Ejendommen. Den 7.Februar 1857 skrev Dahl saaledes til Københavns Magistrat: "Jeg udbeder mig herved en Tømmermester og en Muurmester samt en Brændevinsbrænder udmeldte for til Auctions-efterretning at beskrive og vurdere Ejendommen No.370 og 367 B i store Torvegade paa Christianshavn med det i bemeldte Eiendom værende Dampbrænderie"⁷⁴⁾.

Magistraten anviste Murermester Klein, Tømmermester Chr. Rothe (jfr. Note 73, Side 41 her foran) og Brændevinsbrænder, Oldermænd Syndergaard, som Vurderingsmænd. Af deres Beretning, dateret 17.Februar 1857, som er bevaret i Stadsarkivet, fremgaar i det væsentlige følgende:

"Efter Udmeldelse have vi indfundet os i Eiendommen Nr. 370 i Store Torvegade, Christianshavns Qvarter, for at taxere denne Eiendom til Auctions Efterretning og have forefundet den

74) "Dampbrænderi" er en urigtig Betegnelse for det i Ejendommen værende Brændevinsbrænderi (Kornbrænderi), jfr. den Side 48 i det her følgende citerede Bemærkning af N.H.Haarløv.

at være som følger:

1. Forbygning mod Torvegade: Grundmuuret For- og Bagside og med Bindingsværks Gavle⁷⁵⁾. 4 Fag bred⁷⁶⁾. 3 Etager høi med Vinkeltag, hvori paa Forsiden 2 Tagqviste, hver med et stort Vindue, og til Gaarden en Bindingsværksqvist.

2. Sidebygning: 2 Fag, fladt Zinktag. Bindingsværk. 1 Etage høi med en Kjelder.

3. Grundmuuret Mellebygning: 3 Fag til Forgaarden. 4 Fag til Baggaarden. Qvist 1 Fag. 3 Etager høi.

4. Pakhusbygning: 2 Fag og et stort Fag. 4 Etager. Qvistene 1 Fag. Alt af Grundmuur med Halvtag.

Forbygning: 1ste Etage: Boutik: 2 Fag. Gibsloft. Panelede Vægge. Glasdør til Gaden. Boutiksindretning til en Brændevinsbrænder. - Værelse: 2 Fag. Gibsloft. Væggene betrukne med Papir paa Lærred, Bryst- og Pillepanel, en rund Ovn. - Mørkt Rum: Gibsloft, Brædevægge, deri en Trappe til 2^e Etage, under samme et fast Skab. - Kjøkken: Et dobbelt Fag. Koge- og Kjøkkenindretning. Gibsloft. Pudsede Vægge, Spisekammer. - Forstue med Udgang til Gaarden: Gibsloft. Pudsede Vægge⁷⁷⁾.

2^{den} Etage: En Sal mod Gaden: 5 Fag. Gibsloft. Papirbeklædte Vægge med Fodpanel. Forsiden panelet.- Værelse til Gaarden: 2 Fag. Som forrige med Ovn og et fast Skab. - Rum, hvori Trappen continuerer: Brædde-Vægge og Loft⁷⁷⁾.

3^{die} Etage: 3 Værelser: Deri 2 runde Ovne og 2 faste Skabe. Trappen continuerer⁷⁷⁾.

75) Police Nr.2013 i "Kjøbenhavns Brandforsikring" bruger Betegnelsen "Muurbindingsværk" for Gavlene. 76) Om "Fag", jfr. Note 33, Side 20 her foran. - Ifølge Maalebrev (Stadskonduktøren, Københavns Raadhus) var denne Bygnings Facade bredde: 9 Alen 9 Tommer (= 5 meter 89 centimeter). 77) Police Nr.2013 (jfr.Note 75) oplyser endvidere: Forhuset (Forbygning) var 12 3/4 Alen (= 7 m. 95 cent.) dybt. Under Bygningen Sokler af Bornholmersten (= Granit). Facaden pudset og malet. Under Taget baade til Gaden og Gaarden Zinkrender med Zinknedløbsrør.

1.Etage (= Stueetagen)	4 1/2 Alen (= 2 m.82 cent.)	høj
2. " (= 1.Sal)	3 3/4 " (= 2 " 35 ")	høj.Til Gaden en Sal.
3. " (= 2. ")	4 " (= 2 " 51 ")	høj.

Qvistetagen: 3 gibsede, papirklædte og toppanelede Kamre. Deri en rund Ovn. Foran disse continuerer Trappen til Loftet, der er i eet Rum.

Sidebygning: Mælkekjelder med Brædde-Loft og -Gulv. Opgang til Gaarden over samme. - Værelse: 2 Fag. Gibsloft. Pudsede og panelbeklædte Vægge. Bryst- og Pillepanel.

Mellembygning: 1ste Etage: Rum, hvori Brænderi. Bræddeloft, ru Vægge. Deri en indmuret Brændevinspande med Hat, Svaletønde med Maskine, Formaskekar og 4 Maskekar, Svaleapparat af Kobber, Vandbeholder med Malmhane, m.m.

Kjelder, hvori en Maskbeholder med Kobberpumpe, en Hvedemalkølle, m.m.

Endvidere en Kulkjelder, deri en Brønd - Pompeværk af Jernrør - samt en simpel Trappe til 2^{den} Etage. 2 Udgange til Baggaarden og een Udgang til Forgaarden.

Resten af Etagen Stald til 17 Køer. Bræddeloft og ru Vægge. Brostensgulv.

2^{den} Etage er i Eet. Bræddeloft, derunder Underlag med Stolper. Flisegulv, deri 2 Maskekar.

3^{die} Etage er i Eet. Fra Loftslugen en Udlægger med Hejseapparat.

Pakhusbygning af Grundmuur i Baggaarden:

1ste Etage er i Eet til Kostald med Krybber.

Deels Planke-, deels Steengulv. En simpel Trappe til 2^{den} Etage, der er i 2 Dele med Bræddeloft, hvide Vægge og en simpel Trappe til

3^{die} Etage og 4de Etage, hver for sig af samme Beskaffenhed. Loftet [Loftsrummet] er i Eet.

Forbygning mod Børnehuustorvet⁷⁸⁾: Een Etage med Vinkeltag. Forsiden af Grundmuur. Etagen er i 3 Dele, og Loftet [Loftsrummet] derover er i Eet.

Aabent Skuur af Tømmer med Tegltag: Deri en aflukket Afdeling, hvori et Blandekar, en Brændevinsbeholder med Pompe med Malmhane.

78) = Christianshavns Torv.

Skuur af Tømmer og Brædder med Tegltag. Deri Stald til 3 Heste.

Denne saaledes beskrevne Eiendom med al dens muur- og nagelfaste Tilbehør samt det til Brænderiet værende faste Inventarium, som ved Udleie kan afgive aarlig Leie ca.1400 Rdl., og hvis Skatter beløbe sig til ca.200 Rbd., og som er assureret i Stadens Brandkasse for 21200 Rbd.⁷⁹⁾, taxere vi til Auctions-efterretning til Summa: Fem og Tyve Tusind Rigsdaler Rigsmønt.

Kjøbenhavn den 17 Februar 1857".

(Underskrifter).

Ejendommen blev derefter ved Auktion købt af Kornhandler Peter Jørgensen som den højstbydende.

Det til ham udstedte Auctionsskøde af 1. November 1858 (Tinglysningskontoret) indeholder følgende:

"Nr.47. Stempel 1ste Klasse
til 22000 Rd.:
146 Rd. 64 Skilling

Auctions Skjøde.

Johan Christian Fick, Justitsraad og Auctions-Directeur i Kjøbenhavn gjør vitterligt, at Anno 1857 den 7 Mai haver Cancellieraad, Prokurator Dahl ifølge Forlig og Execution ladet opbyde ved Auction Gaarden No.370 og 367 B i Store Torvegade og ud til Dronningens Gade, Christianshavns Qvarteer, og at denne Gaard med deri værende Kornbrænderi og Maltgjøreri blev ved bemeldte Auction tilslaaet Kornhandler Peter Jørgensen som Højstbydende med den Sum 19950 Rd., skriver 19950 Rd., efter de ved Auctionen bekjendtgjorte Konditioner, der ifølge det kgl. danske Cancellies Skrivelse af 17 September 1829 her anføres in extenso og ere saaledes lydende:

§ 1. Bemeldte Eiendom med dens Grund efter Maalebrev af 1' Mai 1844 og senere Paategninger samt med dens Bygninger og disses muur- og nagelfaste Appertinentier og det i Eiendommen værende Dampbrænderi⁸⁰⁾ med Tilbehør, samt hvad der hører til den, sælges uden Ansvar for Undertegnede eller for Kreditkassen for Huuseiere her i Staden i den Stand, samme ved Hammerslaget er og forefindes, og iøv-

79) Forsikringssummen blev under 23. Februar 1857 forhøjet til 23100 Rdl., jfr. Side 39 her foran. 80) Jfr. Note 74, Side 42 her foran.

rigt med de Rettigheder og Byrder og Forpligtelser, hvormed den under 20 Januar 1845 i Retten er tilskjødet Brændevinsbrænder Niels Henrich Haarløv samt derefter og efter ældre Adkomstbreve eies af ham. Iøvrigt er om Eiendommen med videre optaget Taxationsforretning⁸¹⁾, og er den ifølge Police No.2013 assureret for 23100 Rd.

Eiendommen staaer fra Hammerslaget for Kjøberens Regning eller Risiko i alle Tilfælde, hvorfor han, ogsaa naar Skade maatte skee ved Ildebrand, er berettiget til at oppebære den Assuranceerstatning, som maatte blive at udrede, dog uden Præjudice for Panthavere og imod forøvrigt at opfylde Konditionerne for Salget til ham og om forlanges derfor at stille yderligere Sikkerhed.

Kjøberen kan strax efter Hammerslaget tiltræde Eiendommen, dog at Brændevinsbrænder N.H.Haarløv beholder indtil April Flyttedag d.A.⁸²⁾ den Beboelseslejlighed med Tilbehør af udvendige Leiligheder⁸³⁾, som han nu beboer og benytter, hvortil dog ikke henregnes Dampbrænderiet med dets Tilbehør eller hvad der vedkommer og bruges til dets Drift m.m.

Opraab skeer og Tilslag gives i Rigsdaler Rigsmynt, og Kjøbesummen afgiøres og berigtiges i 11 December Termin nærværende Aar, i hvilken Termin Kjøberen er pligtig at tage Skjøde, derved at han

- a) efter nærmere af ham indhentende Bestemmelse af Undertegnede enten ved contant Betaling eller ved ny Obligations eller Obligationers Udstedelse indfrier de lige med 1' Prioritet i Eiendommen indestaaende Kreditkassen for Huuseiere heri Staden tilhørende 10000 Rd.
- b) indfrier efter nærmere indhentet Bestemmelse fra Vedkommende de øvrige i Eiendommen indestaaende Prioriteter eller Behæftelser efter deres Prioritetsorden, forsaavidt Kjøbesummen tilstrække kan, og afgjør den Deel af Kjøbesummen, der maatte overstige Behæftelserne, med nuværende Eier Brændevinsbrænder N.H.Haarløv eller anden eller andre rette Vedkommende.

81) = 17. Februar 1857, jfr. Side 42-45 her foran. 82) Denne Bestemmelse var optaget i Auktionsvilkaarene, fordi der inden den endelige Auktion, der ifølge foranstaaende blev holdt 7. Maj 1857, var foretaget Udbydelse ved Auktioner den 5. og 19. Marts men ikke ved disse opnaaet nogenlunde fyldestgørende Tilbud. 83) = Udenomsbekvemmeligheder og Værelser til Tjenestefolk.

Af hele Kjøbesummen svarer Kjøbereren 4 pct. aarlig fra 11 December f.A., at erlægge første Gang i 11 Juni Termin førstkommande.

Udenfor Kjøbesummen og uden Afgang i samme overtager og forrenter Kjøbereren fra 11 December f.A. den Eiendommen paahvilende Bankhæftelse⁸⁴⁾, stor 300 Rd. Han betaler Skatter og Afgifter, ingen undtagen, af Eiendommen, som forfalde til Betaling den 31 Marts d.A. og fremdeles.

Imod Liquidation i Kjøbesummen betaler Kjøbereren inden 8 Uger fra Hammerslaget alle resterende og inden 1 Januar d.A. forfaldne Skatter og Afgifter - forsaavidt deres Panteret ikke er fortabt, og følgelig⁸⁵⁾ forsaavidt Kjøbesummen tilstrække kan - af Behæftelserne resterende Renter og Rentes Renter m.v., hvorved bemærkes, at der af 2^{den} Prioritetscapitalen svares 5 pct. Rente ifølge Panteattestens Udvisende.

Kjøbereren er pligtig inden 14 Dage efter Hammerslaget, ifølge tilstillet Regning fra Cancellieraad og Procurator Dahl, uden Afgang i Kjøbesummen at betale samtlige Omkostninger ved og i Anledning af Executionsforretningen, dens Tinglæsning og det Forlig, hvorpaa den er grundet, samt alle Omkostninger ved og i Anledning af Auctionen, saasom Panteattesten, Vurderingsforretningen, Avertissementer, Auctionsdirecteurens Regning, Cancellieraad, Procurator Dahls Salair 1 pct. af Kjøbesummen m.m., intet undtaget. I lige Maade bekoster og besørger Kjøbereren selv Auctionsskjødet med stemplet Papir, Expedition og Tinglæsning og de øvrige mulige Tinglæsningsgebyrer samt alle Udslettelsesgebyrer⁸⁶⁾.

Enhver Bydende er uden Hensyn til Auctionernes Antal og Bekjendtgjørelsernes Indhold pligtig at staae ved sit Bud fra en Auction til en anden og indtil Hammerslag skeer samt for disse og de muligen yderligere Conditioners Opfyldelse at stille vurderingsmæssig Sikkerhed, naar paafordres, enten før eller efter Hammerslaget. I Mangel af Sikkerhedsstillelse for Tilslaget ansees hans Bud ikke, men den Næstbydende ansees for Højstbydende og saa fremdeles. Saafremt Tilslag er givet, og

84) Jfr. Note 31, Side 19 her foran. 85) = selvfølgelig.

86) Gebyr for i Pantebogen at faa slettet de af Købereren indfrieede Gældsbyrder paa Ejendommen og endvidere de Gældsbyrder paa Ejendommen, som Købesummen ikke har kunnet dække.

Sikkerhed ikke paa Forlangende stilles, samt saafremt Kjøberen ikke iøvrigt aldeles næiagtig efterkommer disse Conditioner, staaer det Undertegnede frit for uden foregaaende Kæremaal, Dom eller Varsel at bortsælge Eiendommen for Kjøberens og den muligt stillede Cautionists Regning ved en eneste Auction for hvad der kan faaes for den, og ere de da pligtige skadesløst at erstatte det mulige Tab uden at kunne nyde godt af den mulige Fordeel.

I Søgmaalstilfælde underkastes Kjøber og Cautionist Retsfølgning efter Forordningen af 25 Januar 1828 og Møde ved Københavns Forligelsescommission og den kgl. Lands-Over- samt Hof- og Stads-Ret i København, sidste Sted som 1ste Instants, efter Stævning forkyndt med 8 Dages Varsel i den sælgendes Eiendom uden Hensyn til hvor de boe eller opholde sig, og betale de i ethvert Tilfælde Processens Omkostninger skadesløst.-

- - - -

Auctionsprotocollen er blandt andet tilført, at forsaavidt Avertissementet indeholder, at Bygningerne for 3 Aar siden ere af nyt opførte, da er dette at forstaae saaledes, at det kun er tildeels, og at Tiden, siden hvilken dette er skeet, er efter Eierens Opgivende.

Eieren, Brændevinsbrænder Haarløv, bemærkede, at der ikke er noget Dampbrænderi⁸⁷⁾ i Eiendommen.

Thi skjøder jeg herved paa Embeds Vegne til fornævnte Kornhandler Peter Jørgensen ovenanførte Grunde No.370 og 367 B i Store Torvegade og ud til Dronningensgade paa Christianshavn, med Kornbrænderi og Maltgjøreri, med samme Rettigheder og Forpligtelser, som ældre Skjøder og andre Documenter hjemle, og kan ovennævnte Kornhandler P.Jørgensen som Eier af bemeldte Gaard med Tilhørende efter de foranførte Conditioner og andre Betingelser gjøre sig samme saa nyttig, som han bedst veed og vil, naar Vedkommendes Qvittering for Kjøbesummens Berigtigelse og Conditionernes Opfyldelse herpaa findes tegnet.

Fattigpenge⁸⁸⁾ 1/4 pct. af Kjøbesummen med tillagte Omkostninger ere betalte med 53 Rd., skriver 53 Rd.

87) Jfr.Side 42, Note 74. 88) Fattigskatten, der tilvejebragte Midler til den offentlige Fattigunderstøttelse, hvilede alene paa Hus- og Grundejerne. Efter Lov af 19. Februar 1861 for København, 11. Februar 1863 for Købstæderne og 6. Juli 1867 for Landdistrikterne er denne Fattigskat ophævet og Udgiften til Fattigvæsenet tilvejebragt ved den almindelige Skatteligning i Kommunen.

Det bemærkes, at 1', 2' og 3' Auction over den oftomtalte Gaard ere afholdte respective den 5 og 19 Marts samt 2 April 1857.

Til Bekræftelse under min Haand og Embedssegel.
Kjøbenhavns Auctionscontoir den 18 September 1857.

I.C.Fick
(Segl)

Min Regning for Omkostninger ved og i Anledning af Auctionerne er mig i sin Tid betalt ved særskilt Qvittering.

Dahl

Da Kjøbereren overensstemmende med vedhæftede Beretning har berigtiget Kjøbesummen for indbemeldte Eiendom, haves fra Kreditkassens Side Intet mod dette Skjødes Tinglæsning.

Kjøbenhavn den 23 Oktober 1857

Haagen Westergaard Holm

De Udgifter, Kjøbereren har haft at udrede udenfor Kjøbesummen, har ikke oversteget 1250 Rd.

C.Torp.

Læst i den kgl.Lands- Over- samt Hof- og Stads-Ret i Kjøbenhavn den 1' November og protocolleret tilligemed vedlagte Berigtigelse.

Berigtigelse

af Kjøbesummen for No.370 og 367 B i Store Torvegade og ud til Dronningens Gade, Christianshavns Qvarter:

Kjøbesummen er.....	19950 Rd,
som efter Conditionernes § 4 skal forrentes med 4 pct. p.a. ⁸⁹⁾ fra 11 Decbr.1856. Et Halvaars Rente heraf udgjør.....	<u>399 "</u>
	Ialt: <u>20349 Rd,</u>

som er afgjort derved, at Kjøbereren har betalt

1. Skatter for fjerde Qvartal 1856 som efter Conditionernes § 5 blev at liqvidere i Kjøbesummen..... 62 Rd, 1 M. 5 Skilling

89) p.a. = pro anno = aarlig

2. Pantegjælden til Kreditkassen, som er modtagen med Udstedelse af en ny Obligation:	10000 Rd.				
Renter heraf til 11 Juni 1857.....	206 Rd.				
	<u>3 M.10 Sk.</u>	10206 Rd.	3 M.10	Skilling	
3. 2' Prioritets Paalydende..	3000 Rd.				
Renter for 1/2 Aar.....	<u>75 "</u>	3075 "			
4. 3' Prioritet ifølge Skadesløsbrev til Nationalbanken.....		2350 "			
5. 4' Prioritet til den private Laanebank.....		4040 "	2 "	4 "	
6. Resten af det efter det den 5. Januar 1857 læste Forlig skyldige Beløb.....		253 "			
7. Betalt Resten.....		361 "	4 "	13 "	
i Afdrag paa den under 12. Januar 1857 læste Vexelobligation					

Ialt 20349 Rd.

C.M.Winther".

(sign.)

Salgsprisen, der laa væsentligt under Taksationen den 17. Februar, synes i ikke ringe Grad præget af den almindelige Knaphed paa Kapital under Pengekrisen 1857.

Efter Ejendommens Salg flyttede N.H.Haarlov med sin Hustru, Søn og Datter til en lejet Bolig i "Vesterbro Victoriagade Matr.Nr.70A 4Z" (Københavns Vejviser 1858). I 1859 boede Familien Vesterbro 1-2 (6), indtil N.H.Haarlov, hans Hustru og deres Datter fik Bolig i "Kjøbenhavns Sygehjem", Rolighedsvej 23, den 27.Maj 1859, da denne Institution blev aabnet. Her tiltraadte nemlig N.H.Haarlovs Hustru Stillingen som Økonoma (Leder af Sygehjemmets Husholdning). I Vejviseren 1860 og en Aarrække derefter er N.H.Haarlov ikke opført, men Fortegnelsen over Brændevinsbrænderlaugets Interessenter (jfr.Note 26, Side 16 her foran) angiver baade i 1860 og 1861 hans Adresse som

Sygehjemmet, og denne Bopæl staar ogsaa i Skiftebehandlingen efter hans Hustrus Død i 1861. Folketællingen 1860 nævner ganske vist blot hans Hustru og Datter som boende i Sygehjemmet.

Efter Salget af Ejendommen i Store Torvegade genoptog N.H.Haarløv aldrig mere Virksomheden som Brændevinsbrænder, og 1862 udtraadte han af Brændevinsbrænderlauget.

En Tid i disse Aar deltog han i Handelen med levende Hornkvæg fra Jylland til Fedning i Marskegnene ved Husum og derefter følgende Udførsel. De store Hjørde Kvæg maatte med deres Vogtere vandre ad den gamle "Hærvej" ("Oksevejen"), der fra Nord til Syd laa midt gennem Jylland, thi Anlæg af Jernbaner i Jylland var kun paa et spædt Begyndelsestrin. "Oksevejen" gik mange Steder over sandet eller sumpet Terræn i folketomme Egne, saa at Fodring og Vanding af Dyrene var udsat for stort Besvær. Ind i 1860^{erne} holdt hele denne Handel op. -

Den 30.Maj 1861 døde N.H.Haarløvs Hustru i Sygehjemmet. Under sin Gerning i Køkkenet var hun blevet skoldet paa sit ene Ben, da en Gryde væltede. For at dulme den store Smerte stak hun Benet i koldt Vand og fik derved en Blodprop, der medførte hendes Død.

Efter at have endt den ovenomtalte Handel med Eksportkvæg gik N.H.Haarløv ikke mere ind i Forretningsvirksomhed. Han blev Retsvidne⁹⁰⁾ i København.

Som Enkemand boede han skiftende Steder i den indre By og i Vesterbrokvarteret. 1880 var hans Bopæl i Viktoriagade 22, Stuen (Skipperstiftelsen) og i 1884 Dannebrogsgade 15. De sidste Leveaar var han Pensionær i Sygehjemmet, Rolighedsvej 23, og her døde han.

Frederiksberg Skifteretsprotokol meddeler om Skiftet efter ham, at hans Efterladenskaber var "nogle Gangklæder og en Police vedrørende Begravelseshjælp, hvilket Beløb vil medgaa til Begravelsen, der bekostes af Familien".

Efter Hustruens Død 1861 sad han i uskiftet Bo. Nogle mindre Pengebeløb og forskelligt Løsøre gav han i levende Live sin

90) Til de Retsmyndigheder, ved hvilke den forhørmæssige og den dømmende Udøvelse blev haandhævet af den samme Retsbetjent, hørte i Reglen to Retsvidner, der overværede Retshandlingen som en Art Kontrol. Det var en lønnet og varig Bestilling.

Datter og sin Søn. Hos Thyra Eylardi findes saaledes en Mahogni-Chiffonnière og noget Sølvtoj, hos Ottilie Haarløv er det Silhouettebillede, der er omtalt Side 13-15 her foran, hvor bl.a. er fortalt, at min Fa'rfa'r ca.1885 gav Billedet til mine Forældre. Jeg husker saa godt ogsaa min Betagelse, da Fa'rfa'r lagde Billedet paa Bordet under Hængelampens Skær, mens han og vi andre saa paa Billedet. Skønt det saaledes i mange Aar var i mine Forældres Hjem, fik jeg af dem ikke mere at vide om dets Personer, end at "de to, der sidder, er din Fa'rfa'rs Forældre", at "de to ved Vinduet er Fru Olsen og Fru Kjær" (jfr. Slægtstav- lvens Nr.2 og 3), at "han med Bogen er din Fa'rfa'r", at "Adamine (jfr.Slægtstav- lvens Nr.9) er en af de smaa Piger" og "Inger (jfr.Slægtstav- lvens Nr.4) den unge Pige, der staar foran sin Fa'r".

Af andre fra min Fa'rmo'r og Fa'rfa'r efterladte Ejendele bevares nu hos min Hustru og mig:

Et gammelt Skrivetøj. Blækhusene er af Glas med Broncelaag. Blækhusene staar paa en Bakke af Bronze. Dette Skrivetøj staar paa Skrivebordet i mit Værelse.

En stor, sølvpletteret Tallerken af Kobber, som Axel og Thyra Eylardi (Slægtstav- lvens Nr.5A a) gav os ved vort Sølvbryl- lup den 11.September 1932.

Gammelt Lithografi: Portræt (Brystbillede) af Napoleon I. Paaskriften under Billedet er: "Efter L.David. Em.Bærentzen og Co. lith.Inst. Napoleon. Udgivet af Foreningen for Kunstens Opmuntring i Kjøbenhavn. Herausgegeben von der Union zur Auf- munterung der Kunst in Kopenhagen". Under Navnet Napoleon er Kejserens Vaabenmærke. Dette Billede er indfattet i den for- gyldte, oprindelige, flade Bobinetramme (Damborg), der har op- højede Ornamentter i Hjørnerne og midt paa Siderne. Det hænger i vor Spisestue.

Gammelt Lithografi: "Die Anbetung. Gemalt von Murillo. Verlag von Kramp u.Wagner in Offenbach a/M." Billedet, der hænger i vor Spisestue, er i den oprindelige, forgyldte Dam- borg-Ramme.

Efter Fa'rfa'rs Død fik jeg hans Lommeur. Det var til at trække op med Urnøgle. Flad Urkasse. Bagkapsel af Sølv, i Mid- ten indgraveret en Blomst og i Kapslens Kant indgraverede Or-

namenter. Urskiven hvid Emaillé med sorte Timetal (Romertal). Til min Konfirmation den 9. April 1893 (Frederiksberg Kirke) forærede Anton og Rosalie Eylardi (Slægtstavlen Nr.5 A) mig et Ankergangsølvur. I Fa'rfa'rs Ur var Værket udslidt. Mange Aar efter lod jeg gøre en lille rund Sølvæske, hvis Laag er Bagkapslen af Fa'rfa'rs Ur, og denne Æske gav jeg Haja (Harriet Haarlov, Slægtstavlen Nr.5 Bc). Urskiven ligger i Arkivskabet i min Stue.

Det ovennævnte Ankergangsur har jeg skænket min Brodersøn Tyge (Slægtstavlen Nr.5 Bb 1)), da han var Dreng.

Min Fa'rfa'rs Tobakskasse af Palisandertræ, indlagt med Citrontræ, gav jeg min Brodersøn Niels (Slægtstavlen Nr.5Bb3)), da han velbeholden var vendt hjem fra "Dansk Nordøst-Grønlands-Ekspedition".

Fa'rfa'r var en højvoksen Mand, endnu i sine gamle Aar - over 81, da han døde - rank af Holdning. Efter det lidt, mine Forældre har fortalt mig om ham, maa han have været godt begavet, i yngre Aar foretagsom, af Væremaade temperamentsfuld, myndig, ret indesluttet.

Besøgene hos ham paa Sygehjemmet hver Søndag Formiddag sammen med min Fa'r og Bro'r har hos mig efterladt det Indtryk, at Fa'rfa'r var blevet en rar gammel Mand, der meget følsomt omfattede mine Forældre, os Dreng, hans Datter og Svigersøn og deres Søn. Hans Død gjorde et meget stærkt Indtryk paa mig. Adskillig Tid derefter kunde jeg i Skolen være meget trist og uopmærksom, naar jeg kom til at tænke paa, at han var borte.

De ved Niels Henrik Haarlov's Jordefærd i Frederiksberg Kirke den 17. Februar 1888 sungne Salmer findes i Bilag I, Nr.10.

Af Breve fra ham har mine Forældre kun bevaret det ene, der er i Bilag I, Nr.11. Dette Brev af 20. August 1872 er til min Mo'r og sendt til Roskilde, hvor mine Forældres Hjem dengang var. Den 21. August 1872 blev min Bro'r født.

Niels Henrik Haarlov's Hustru, Helmine Henriette, født Møller, skal have været en køn, blid og elskelig Kvinde med et romantisk Islæt i sit Sind, dygtig i Husførelse og til fine Haandarbejder. Hun kniplede og broderede smukt, bl.a. de hvide Underærmer og andet af Datidens kvindelige Pynt, der ses paa Portrætter af hende.

Af Brevveksling med hende findes kun det i Bilag I, Nr.12, vedføjede Brev af 26.Juli 1859 til hende fra hendes Søn.

Portrætter af Niels Henrik Haarløv og hans Hustru, Helmine Henriette, født Møller:

- Nr.1: Daguerreotypi af Niels Henrik og Helmine Henriette Haarløv og deres Børn: Rosalie og Thorvald. Ca.1850.
Nr.2: Gammelt Fotografi af det under Nr.1 nævnte Daguerreotypi.
Nr.3. Af Helmine Henriette Haarløv et Fotografi i Visitkortformat. Ca.1855.

To Eksemplarer af en fotografisk Kopi i Kabinetsformat af ovennævnte Originalfotografi. Denne Kopi blev i 1905 fremstillet af Frøkenene Laurberg og Gad. Et Eksempplar af Kopien har jeg i Marts 1905 ladet indfatte i en gammel, forgyldt Ramme, som jeg købte, og dette Billede hænger i mit Værelse.

- Nr.4: Fotografi, stort Format, af Helmine Henriette Haarløv. Ca.1860.
Nr.5: Fotografi, stort Format, af Niels Henrik Haarløv. Ca.1866. Et andet Eksempplar af dette Portræt er hos Karen og Albert Fabritius.

Et fotografisk Udsnit af Originalfotografiet blev i 1908 udført af Julie Laurberg og Gad. Dette Billede fik jeg af min Mo'r i Fødselsdagsgave den 2.Oktober 1908. Det hænger i min Stue. Oval Mahogniramme.

Hos Thyra Eylardi (Haarløv-Slægtstavlen Nr.5 Aa og Eylardi-Slægtstavlen Nr.6a) er Portræt - malet af A.H.Hunæus (1814-1866) - af Helmine Henriette Haarløv i ca.30-Aars Alder.

Det Side 13-15 her foran omtalte Silhouettebillede giver Indtryk af Niels Henrik Haarløv i 15 Aars-Alder.

-----ooOoo-----

Rosalie Eylardi, født Haarløv, og Anton Eylardi (Haarløv-Slægtstavlen Nr.5A og Eylardi-Slægtstavlen Nr.4a), Thyra Eylardi, født Skovsted, og Axel Eylardi (Haarløv-Slægtstavlen Nr.5 Aa, Eylardi-Slægtstavlen Nr.6a og Notater i Tilknytning til Eylardi-Slægtstavlen (Bilag II, Nr.10).

Paa det paa denne Side ovenfor omtalte Daguerreotypi og

Fotografi af det (Bilag II, Nr.1 og 2) ses Rosalie Haarløv i 16-17 Aars Alder.

Det under Bilag II, Nr.6, vedføjede Fotografi er fra ca. 1860. Her staar hun paa højre Haand af den Dame, der sidder ved Klaveret. Om Personerne paa Billedet henvises iøvrigt til det paa Bilaget anførte. Et Fotografi af Rosalie Eylardi med Sønnen - Axel - som ganske lille er hos Thyra Eylardi.

Foruden disse Portrætter findes af Rosalie Eylardi, født Haarløv, kun det Fotografi, der er Bilag II, Nr.7 her. Det er udført af Julie Laurberg og Gad i 1906 og er Udsnit af et ca. 1903 taget Fotografi, der fremstillede Rosalie Eylardi, hendes Søn Axel, hendes Fætter Olaf Larssen (jfr.Note 54, side 28) og Læge Valdemar Knudsen ved Middagsbordet i hendes Lejlighed H.C.Ørstedsvej 19 B¹ Sal¹, som hun havde beholdt efter sin Mands Død. - I Stueetagen i dette Hus var Ørstedsapoteket i mange Aar.-

Det sidstnævnte Portræt viser, at hun i Aarenes Løb var blevet ret fyldig. Af Statur var hun middelhøj, hendes Hænder var kønne, Ansigtstrækkene fine og lignede nok meget hendes Mo'rs, de blaa Øjne kunde tindre af Venlighed og fornøjeligt Lune. Til sin Død bevarede hun sin skære Teint og sit lange Haar, der havde sin naturlige, brungule Lød uden noget graat Stenk.

Mellem hende og min Fa'r var det smukkeste Søkendeforhold. Den Morgen, da hun pludseligt var død, gik Fa'r og jeg hen i hendes Bolig, og Synet af hende, der laa saa stille i Sengen, greb Fa'r meget smerteligt, omend han søgte at lukke ogsaa denne Sorg inde i sig selv.

For os hendes Bro'rbørn var hun "Faster Salie", hvis lyse Sind betød meget i Familiekredsen. Hun havde ægte og god Humor, saa at hun kunde goutere Tilværelsens pudsige Episoder. I yngre Dage bragte hendes smukke Sangstemme, som jeg desværre aldrig hørte, hende selv og andre megen Glæde. - I hendes og min Fa'rs yngre Aar var deres Penge meget smaa, og Noder meget dyre. Hun afskrev derfor en Mængde Sangnoder med tilhørende Tekst, et tykt Bind, der udtrykte saa megen god gammel Musik, havde min Fa'r. Efter vore Forældres Død fik min Bro'r det. - Faster Salties overordentlig musikalske Evne bevarede i hendes Erindring

den Musik, hun havde dyrket, saa at hun endnu i sin Alderdom kunde nynne lange Strofer af gamle Komponister udenad, naar Samtalen faldt paa et eller andet af ældre Tids store Musiknavne.

Ogsaa den fælles Musikinteresse knyttede Faster Salie og hendes Mand - "Onkel Anton" - sammen. Gennem mange Aar var han en fremragende Amatørsanger, men han holdt før min Tid ganske op med at udfolde sin Sangkunst, fordi hans Stemme "knækkede" engang da han i et Selskab hos Familien Hauch⁹¹⁾ foredrog en Sang. Denne lille Hændelse følte han som et afgørende memento om, at han ikke længer altid kunde syngelydefrit.

Hos Faster Salie og Onkel Anton var ikke større Selskabelighed. Nogle faa Venner kom i Hjemmet og nød det udsøgt gode Maaltid og et hyggeligt, fornøjeligt Samvær. Faster Salie var særdeles kyndig i Kogekunsten - en Egenskab, som ogsaa hendes Mand og Søn værdsatte - overhovedet en fortrinlig Husmoder og Økonom.

Samlivet mellem hende og hendes Mand var fuldt ud harmonisk, og begge nød deres stille Hjemmeliv. Da han var død, sagde hun til mig: "Der har aldrig været et ondt Ord imellem os".

Faster Salie bar mig til Daab i Roskilde Domkirke den 17. November 1878, og hun fortalte mig engang, at jeg sprællede saadan, at hun knapt kunde holde mig fast og havde ondt i Armerne helt lang Tid efter. I 1881 blev min Fa'r forflyttet fra Roskilde til København som Driftsinspektør m.m. Haarløvs og Eylardis Hjem var sidenhen nær ved hinanden. I de første Par Aar boede vi Gl.Kongevej 88² Sal, senere ca. 1 1/2 Aar i Stueetagen i Villaen Bülow'svej 2, derefter H.C.Ørsted'svej 19 A¹.Sal og fra Oktober 1890 Vesterbrogade 56² Sal. Fra Foraaret 1893 var Forældrehjemmet Philippavej 8^{Stuen}. Eylardis Bopæl var H.C.Ørsted'svej 15².Sal i mange Aar og derefter 19 B¹.Sal paa samme Vej.

Mine Besøg hos Eylardis var særlig hyppige, baade i mine Drengaar og da jeg voksede op. I min Studentertid kom jeg oftest Søndag Aften. Eylardis havde dengang den store Lejlighed H.C.Ørsted'svej 19 B¹.Sal. Naar jeg paa min Vej fra Entreen gen-

91) A.F.V.Hauch († 1893), gift med Erikka, født Skeel. De ejede Dronninglund Hovedgaard, Dronninglund Sogn, Dronninglund Herred, Hjørring Amt. Om Vinteren havde de en lejet Bolig i København og "førte stort Hus".

nem Dagligstuen og Kabinettet kom ind i Spisestuen, der stødte op til Onkel Antons Værelse, kunde jeg være sikker paa at høre ham sige derindefra med sin blide, melodiske Stemme: "Er det det lille!" Den Velkomst holdt jeg meget af. Naar jeg saa havde faaet min sædvanlige, gode Plads i Hjørnet af Sofaen i Onkel Antons Stue, mens han og Faster Salie sad i Lænestolene, følte jeg mig meget tryk og veltilpas. Vi fornøjede os sammen over det senest udkomne Nummer af "Fliegende Blätter", et upolitisk, tysk Vittighedsblad, der i Billeder og Tekst gav meget morsomme Hib til Studenter, flanerende Officerer m.m. Saa spurgte de mig, hvad der var hændt mig siden vort foregaaende Samvær. - Ogsaa Mindet om deres aldrig svigtende Interesse for mit Ve og Vel har jeg bevaret med største Taknemmelighed. - Samtalen kunde glide videre til almene Emner, og mangen Vejledning om ældre Tiders Teaterkunst og Litteratur fik jeg. Onkel Anton var særdeles kyndig i dansk Teaterhistorie og meget inde i anden Litteratur, bl.a. den tyske klassiske.

Han var et af de mest overbærende Mennesker, jeg har kendt, og hans Ønske var at leve i Fred og Forstaaelse med sine Medmennesker. Hans Ansvarsfølelse i den tjenstlige Gerning som Hovedkasserer var meget stor. Disse Karakteregenskaber medførte ogsaa, at han af sin ikke store Formue ofrede en væsentlig Sum paa at dække Beløb, der til forskellige Tider var "forsvundet" for hans tjenstlige Personale.

At se til var Onkel Anton, da jeg kendte ham, høj, bred og svær. Hans Ansigts Fylde skæmmede dog ikke de rolige, kønne Træk, hans smaa, blaa Øjnes Blik var godt og vidnede om et Sind i Ligevægt og med Humør.

Hans Død indtraf nogle faa Dage før min mundtlige Del af statsvidenskabelig Eksamen. Han og Faster Salie havde fulgt mine Eksamenskvaler med stor Deltagelse, og gerne havde jeg fortalt dem begge om det tilfredsstillende Slutresultat.

Min Tilknytning til Faster Salie i hendes Enkestand var ikke mindre, end da Onkel Anton levede. Det var stadig godt at komme i de kendte Stuer i Lejligheden H.C.Ørstedesvej 19 B¹. Sal, som hun og Sønnen - Axel - havde kunnet beholde som Følge af deres velstillede økonomiske Kaar. I disse Aar besøgte hun oftest Fa'r og Mo'r ved Frokosttid, da Fa'r var hjemme. - Ogsaa

jeg nød godt af disse Besøg, efter at jeg i 1904 igen havde faaet mit tjenstlige Arbejde i København og saa nær Philippavej, at jeg kunde spise Frokost hjemme. - Godt klædt og vel soigneret som altid hyggede Faster Salie sig hos os, og med sit livlige Minespil talte hun om mangt og meget.

Jeg var overordentlig ked af det, da Onkel Anton og hun døde.

Med deres Søn - Axel Eylardi, Slægtstavlen Nr.5A a) var jeg uforanderligt gode Venner lige fra min Drengetid, og hans Venskab omfattede ogsaa Haja og vore Børn.

Efter et nok saa voldsomt Ungdomsliv, i hvilke Aar hans Forældrehjem kun saa ret lidt til ham, blev Axel den omhyggeligste Søn for sin Mo'r i hendes Enkestand. Da han efter hendes Død selv stiftede Hjem, bragte det lykkelige Ægteskab helt nye Strømninger i hans Sind. Med grundig Interesse satte han sig ind i Københavns og Frederiksbergs Topografi og samlede en Mængde Billeder fra ældre Tid herom. Thyra og han nød Søndage og Ferier deres lange Vandringer i landlig Natur. Gerne saa de en Vennekreds i deres gæstfri Hjem, og denne Gæstfrihed blev ved i de mange Aar en uovervindelig Gigtsygdom hærgede Axels før saa ranke Legeme og efterhaanden berøvede ham Synet. Nu blev de lange Vandringer indskrænket til en daglig Tur Arm i Arm med Thyra Frederiksberg Have rundt. Hans Kontakt med Familie og andre Venner forblev usvækket, og den videre Omverdens Begivenheder fulgte han gennem Thyras utrættelige Højtlæsning og ved Radioudsendelser. Han klagede aldrig over sin Lod i disse svære Aar. Thyra, der altid havde glædet sig med ham og paa rette Maade forstod hans ofte barokke, men dog pudsigt virkende Udtryksmaade, i hvilken der aldrig var nogen Brod, var ham i al den Tid en ikke blot opmuntrende, men sandelig opofrende Kammerat, der i sin Kærlighed til ham aldrig tænkte paa sig selv. Savnet af ham efter hans Død har stadig opfyldt hende.

Vi mistede en trofast Ven, da Axel gik bort.

Thyra bevarede Hjemmet uforandret og staar os nu som før meget nær.

Fotografi af Anton Vilhelm Eylardi er i Bilag II, nr.8.

To Fotografier af Axel Vilhelm Eylardi, det ene som Dreng, det andet i ca.25-Aars Alder, findes i Bilag II under Nr.9.

Den af mig udarbejdede Slægtstavle over den danske Linie af Slægten Eylardi og nogle dertil knyttede Notater er i Bilag II, Nr.10.

Thorvald Jørgen Henrik Haarløv

OG

Charlotte Christine Haarløv, født Rothe (om hendes Daab m.m. se Bilag III, nr.6).

Slægtstavlens Nr.5 B.

Offentliggjorte biografiske Oplysninger om Thorvald Haarløv staar i Dansk biografisk Leksikon (2.Udgave ved Engelstoft), Bind VIII, Side 594-595⁹²⁾, se vedføjede Bilag III, Nr.1, i hvilket jeg har foretaget et Par Tilføjelser. Udover dette og det i Slægtstavlen meddelte kan jeg fortælle noget mere.

Ved Thorvald Haarløvs Daab var alene hans Forældre Faddere. Trinitatis Kirkebog viser hans Fornavne i Rækkefølgen: Jørgen Henrik Thorvald, og den samme er ogsaa brugt i hans Kkopppeindpodningsattest, Konfirmationsbevis, Erklæring af 23.December 1851 om hans Optagelse i den militære Lægdsrulle saa vel som i Beviset for hans og Charlotte Christine Rothes Vielse i Vor Frue Kirke den 10.Marts 1869.

Derimod er i Skrivelsen af 8.December 1863 (31.August 1864) om hans Afskedigelse fra Hæren efter Ansøgning og i Naade ligesom i alle andre offentlige Dokumenter hans Fornavne anført i følgende Orden: Thorvald Jørgen Henrik.

Selv underskrev han sig Thorvald Haarløv eller T.Haarløv eller Thorvald, og hans Paarørende anvendte kun Fornavnet Thorvald.

Fornavnet Jørgen kom fra hans Fa'rfa'r, og Fornavnet Henrik havde hans Fa'r.

Ovennævnte Kkopppeindpodningsattest, Konfirmationsbevis, Lægdsrullebevis og Vielsesbevis⁹³⁾ er i Bilag III, Nr.2.

Om Fa'rs syv-otte første Leveaar i Klerkegade Matr.Nr.435 har jeg ikke af ham eller andre faaet andet at vide, end at Fa'r har sagt mig, at han sammen med sin Fa'r saa Kong Frederik VI^s "lit de parade".

Da Familien i 1844 var flyttet til Store Torvegade Matr. Nr.370 og 367 B, Christianshavn, blev Thorvald Haarløv sat i

92) Forfatteren af denne Biografi, Overkontrolør i Statsbanernes Generaldirektorat A.Ohmeyer, havde faaet noget af Grundlaget af mig. 93) Det er underskrevet af C.Rothe. Peter Conrad Rothe (1828-1902), jfr. Danske patriciske Slægter, første Samling, Side 259-60.

Skole i Christianshavns Borgerdydskole⁹⁴⁾, og senere gennemgik han Realklasserne i Mariboers Skole, Frederiksholms Kanal Nr.6. Efter hans eget Udsagn var han i Skolen flink til Sprog, men de matematiske Fag faldt ham svært.

Mens han var en ældre Elev i Mariboers Skole, gik Prins Christian Frederik⁹⁵⁾ en Tid i en yngre Klasse. Denne Placering af Prinsen blandt jævnaldrende i en borgerlig Skole var en af Bestræbelserne for at mildne den Animositet, der i vide Kredse af det danske Folk var imod Prinsens Forældre - Tronfølgeren Prins Christian af Glücksborg⁹⁶⁾ og Prinsesse Louise, født Prinsesse af Hessen-Cassel - fordi man tillagde dem unationale Synspunkter.

For Prins Christian Frederik blev denne Skolegang dog pinagtig. Klassekammeraterne drillede ham, bl.a. for hans Betoning af det danske Sprog. Disse Drillerier var i Frikvartererne paa Legepladsen undertiden saa ondartede, at ældre Elever, deriblandt Thorvald Haarløv, fandt det retsindigt at beskytte Prinsen og afstraffe de skyldige. Prinsen blev da ogsaa ret snart taget ud af Skolen og undervist paa anden Maade.

Fornøjelige Legekammerater og Venner havde Thorvald og Rosalie Haarløv i Alfred Olsen, senere Oliemøller, Christianshavn, og hans Broder Morton Olsen, senere Godsejer til Hevringholm^{97a)}. Deres Fa'rs Virksomhed, P.C.Olsens^{97b)} Oliemølle, laa ogsaa i Store Torvegade og nær den Haarløvske Ejendom. En af disse fire Børns store Fornøjelser skal have været at kure ned ad de lange, skraa Trærender, hvis egentlige Formaal var at tjene som Løbebane for Sække med Oliefrø m.m. mellem Lagerlofterne i Oliemøllen og af Korn m.m. mellem Pakhuslofter i Haarløvs Omraade.

I disse økonomisk gode Aar under Thorvald Haarløvs Opvækst levede den Haarløvske Familie forholdsvis stort, og han blev nok noget forvænt. Bl.a. havde han en Tid egen Ridehest.

94) Stiftet 1795. 95) Christian Frederik Vilhelm Carl, født 3. Juni 1843, blev Danmarks Kong Frederik VIII fra 29. Januar 1906 indtil hans Død den 14. Maj 1912 i Hamburg paa Hjemrejse til Danmark. 96) Prins Christian af Glücksborg blev Danmarks Kong Christian IX fra 15. November 1863, da Frederik VII døde, indtil 29. Januar 1906, hans Dødsdag. Dronning Louise døde 29. September 1898. I Tidens Løb blev de meget populære. 97a) Randers Amt, Sønderhald Herred, Vivild Sogn, Jernbanestation Allingaabro paa Randers-Ryomgaard Banen. 97b) P.C.Olsen var først Læge i Ringsted.

Aarene 1848-50 med deres nationale Løftelse og Krigen optog voldsomt hans Sind. Naar Soldaterne drog i Felten, og naar Tropper kom hjem, var han saa ofte som muligt blandt de begejstrede Tilskuere. For ham kom det til at staa som den smukkeste Fremtid at kunne tjene sin Konge og sit Land som Officer i Hæren. Denne Tanke sprang sikkert ikke alene ud fra den "gloire", der dengang var om Hæren, men ogsaa fra den Idealisme, der bundede dybt hos ham hele hans Liv.

Fra disse bevægede Aar har Fa'r fortalt mig følgende Oplevelse: "En stor Menneskemængde havde samlet sig paa Christiansborgs Ridebane for at bringe Kong Frederik VII Hyldest. Kongen lukkede et Vindue op og raabte med sin gennemtrængende Falsetrøst: "Det gør et Kongehjerte godt at se sit Folk glad".- "I den Stund var det de rette Ord".-

I December 1851 blev Thorvald Haarløv indskrevet i den militære Lægdsrulle, i 1853 gik han 17 Aar gammel ud af Mariboers Skole, traadte derefter som "Volontær" ind i Hæren for allerede tidligt at aftjene sin Værnepligt⁹⁸⁾ og paa anden Maade forberede sig til Adgangseksamen til den militære Højskole for Uddannelse af Officerer i fast Tjeneste.

Foruden adskillige andre Kundskaber krævede denne Adgangsprøve en særlig Dygtighed i matematiske og fysiske Fag. Eksaminandens Standpunkt overfor de skriftlige Opgaver i Matematik blev bedømt strengt ved en Række Specialkarakterer. "Mandefaldet" kunde være betydeligt.

- Disse og nogle af de følgende Oplysninger er indhentede i "Hærens Arkiv".-

Da Thorvald Haarløv i Februar 1855 var oppe til Adgangseksamen, naaede han ifølge Eksamensprotokollen kun saa minimale Karakterer for skriftlige Opgaver i Matematik, at han ikke kunde vente disse tilstrækkeligt opvejede ved gode Resultater i andre Fag. Han fratraadte da Fortsættelse af Eksamen.

Hans øvrige militære Forhold og statelige Ydre førte dog til, at han i September 1855 forfremmedes til Korporal og den 23. December samme Aar til Sekondløjtnant i Infanteriets Krigsreserve.

98) Indtil Loven af 12. Februar 1849 indførte almindelig Værnepligt, omfattende alle Samfundsklasser, havde Udskrivningen af Mandskab til Landmilitærtjeneste udelukkende hvilet paa Bønderne. Den nævnte Lov betød ikke alene en Styrkelse af Hæren, men ogsaa et betydningsfuldt Fremskridt med Hensyn til alle Statsborgeres Ligestillethed.

Som Reserveofficer blev han nu "permitteret uden Gage" og kun indkaldt til Øvelse eller anden Tjeneste en kort Tid af og til, saa at hans Indtægt fra Hæren blot var beskedne Dagpenge under saadanne kortvarige og ikke hyppige Indkaldelser.

En Tid var han ved Infanteriets 16' Liniebataillon i København. Denne holstenske Hærafdeling havde ved det slesvig-holstenske Oprørs Udbrud i 1848 Garnison i Rendsborg og blev delagtig i Oprøret under Trykket af Prins Friedrich Carl af Nørs Proklamation i Forening med den Troppestyrke, der havde fulgt Prinsen til Rendsborg. Efter Treaarskrigen forlagde man Bataillonens Garnison fra Rendsborg til København.

Fa'r har fortalt mig, at han har været med til at føre disse tysktalende Soldater til og fra den paa dette Tidspunkt tyske Søndagsgudstjeneste i Frederikskirken (nu Christianskirken), Christianshavn. At Soldaterne ogsaa i saadant Tilfælde stod under Kommando, var et af Tegnene paa den skrappe Disciplin.

Senere hørte Sekondløjtnant T.J.H.Haarløv som Reserveofficer til 8' Infanteribataillon og blev den 18. Oktober 1862 forflyttet til 6' Infanteribataillon i samme Egenskab, altsaa fremdeles til Indkaldelse efter Behov og uden fast Lønning. Saavel 8' som 6' Infanteribataillon havde Garnison i København.

Et levende Udtryk for, at Fa'r har set særdeles godt ud i Uniformen, fik jeg under en Samtale en Dag i Frederiksberg Allé med Konferensraadinde Maria ("Mimi") Augusta Saxtorph, Enke efter Professor, Overkirurg, Konferensraad Mathias Hieronymus Saxtorph. I sin smukke Alderdom endnu lidt koket sagde hun - og hun saa helt ungdomsdrømmende ud - : "Det var kønt at se Deres Fa'r, naar han førte Fanen frem foran Fronten".

En saadan og andre korte Stunder var den ydre Glans, men Thorvald Haarløvs Fremtid tegnede sig meget usikker, og særlig blev hans Kaar vanskelige efter Forældrehjemmets Sammenbrud i 1857.

Endnu i 1858 boede han hos sine Forældre i den lille Lejlighed, de havde lejet i Huset "Vesterbro Victoriagade Matr. Nr.70 A 4 Z", men da Forældrene og Søsteren i 1859 flyttede til Sygehjemmet, maatte han helt klare sig selv. 1860 havde han et Værelse i Frederiksberg Allé 3, og siden skiftede han ret ofte Bopæl.

Han havde i nogen Grad udvidet sine Sprogkundskaber og skaffede sig lidt Indtægt som Timelærer i Skoler og ved mindre Oversættelser, men alt dette slidsomme Arbejde er nok blevet smaat betalt. Fa'r har ganske løseligt berørt dette sit Virke, da han skildrede mig følgende Episode fra en Skoletime: Han kom sædvanligvis godt ud af det med sine Elever (vel fordi han havde Evne til at vinde deres Tillid), men en Dag var der "noget Mud-der" i en Klasse, hvor han var en ny Lærer, og da hans Opfordringer om at faa Ro til Undervisningen ikke frugtede, uddelte han nogle Lussinger til et Par af de nærmest siddende Drengene. "Det kunde jo nok være", tilføjede Fa'r, da han fortalte mig Historien, "at de Drengene ikke var de egentlig skyldige, men Klassen og jeg havde det sidenhen fortræffeligt med hinanden".

Betydningen af resolut Optræden havde Militærtjenesten nok lært ham, men han erkendte ogsaa tidligt, at den rette Disciplin maa være grundet paa gensidig Tillid.

Engang i min tidlige Ungdom forsøgte jeg at faa Fa'r til at fortælle mere om sine unge Aar i Hæren. Meget alvorlig svarede han mig kun: "Jeg vil inderligt ønske mine Børn en anden Slags Ungdom, end min var".

Jeg følte, at jeg ikke oftere burde røre disse Streng, men hele Baggrunden for Fa'rs korte Ytring var mig dengang ikke klar. Paa det Tidspunkt kendte jeg jo ikke de Enkeltheder, jeg her har kunnet fortælle om hans militære Løbebane. Først naar man betænker dem og tillige det foran meddelte om hans Forældrehjem og dets Omvæltning, er det forstaaeligt, at der bag Fa'rs korte Svar ikke blot laa hans aldrig svigtende Tanke for vor Velfærd, men ogsaa de alt for dystre Minder om Følelse af eget Mindreværd og om trange Levevilkaar i lang Tid.

De Par Portrætter af Fa'r, der er fra disse Aar⁹⁹⁾, viser et tillukket Ansigt.

Dog har han vel ogsaa dengang forstaaet at glædes ved de saakaldt smaa Oplevelser. Hans kønne Tenor-Baryton bragte ham ind i musikalske Kredse, bl.a. den Høegh-Guldbergske. Betegnende for hans stemningsbetonede Sind er det Brev¹⁰⁰⁾, han i Juli 1859 sendte sin Mo'r. I dette Brev ser man hans Nydelse af de flygtige, fornøjelige Fridage, hans aabne Blik for Naturen og et Glimt af hans Romantik.

99) Se Bilag III Nr.3 og Bilag II Nr.6. 100) Bilag I, nr.12.

Thorvald Haarløv var meget stærkt knyttet til sin Mo'r. Hendes bratte, tidlige Død (1861) var ham en stor Smerte.

Kun smaa Strejflys har nu kunnet kastes over Fa'rs Personlighed i disse Ungdomsaar, der bragte megen Modgang, men ogsaa Vækst i Aandsgaver, der under gunstigere Vilkaar skulde udvikle ham til den Mand, der blandt andre Egenskaber havde et forstaaende og fast Greb om det meget, der senere blev hans Opgave og Arbejdsglæde i det offentlige Liv.

I September 1863 kom han ind ved det sjællandske Jernbaneselskab og søgte nu Afsked fra Hæren. "Kundgørelser for Hæren" 1863, nr.76, meddelte, at han "under 8.December 1863 afskediges i Naade efter Ansøgning".

Den kongelige Skrivelse, der yderligere bekræftede Afskedigelsen, er i Bilag III, Nr.4, og lyder saaledes:

Vi Christian den Niende
af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers,
Hertug til Slesvig, Holsteen, Stormarn, Ditmarsken,
Lauenborg og Oldenburg
Gjøre vitterligt: At nærværende, Os Elskelig, Ædle
Thorvald Jørgen Henrik Haarløv har i nogen Tid som Secondlieutenant i Infanteriets Krigsreserve staaet i Vor Krigstjeneste og imidlertid efter Eed og Skyldighed opfyldt de ham paahvilende Pligter, som det en ærekjær Officeer og tro Tjener vel egner og anstaaer, Men da han nu efter Ansøgning i Naade er entlediget af Vor Krigstjeneste, saa ville Vi herved have ham meddeelt denne Vor allernaadigste Afsked, der dog ikke berettiger ham til at bære den for afskedigede Officerer reglementerede Uniform.

Givet i Vor Kongelige Residentsstad Kjøbenhavn

Den 8de December 1863

Under Vor Kongelige Haand og Segl

Christian R

Rigets
Segl

Forelagt til allerhøjeste
Underskrift den 31. August
1864
F.Hansen¹⁰¹⁾

101) Christian Frederik Hansen, født 29. November 1788, død 22. Juni 1873. General, Krigsminister 16. Novbr. 1848-13. Juli 1851, 27. Januar 1852-Decbr. 1854 og Juli 1864-Novbr. 1865.

Naar dette Dokument af 8.December 1863 først den 31.August 1864 blev forelagt Kongen til Underskrift, kan det skyldes, at Ekspeditionen af mange administrative Smaasager blev forsinket saavel under den forviklede politiske Tilstand efter Frederik VII^s Død 15.November 1863 som under Krigen, der begyndte den 1.Februar 1864.

Medvirkende til Skrivelsens sene Underskrift kan dog tilige den Omstændighed have været, at Thorvald Haarløv under Krigen søgte at komme i aktiv Krigstjeneste som Officer i Hæren Efter hvad min Mo'r har sagt mig, var det hans Ønske at indtræde i det af Kaptajn Aarø organiserede "Strejfkorps".

Thorvald Haarløvs tjenstlige Gerning laa dengang paa Københavns Banegaard. Den nye Banegaard Nord for Vesterbrogade var under Bygning, og allerede delvis i Drift, samtidig med at den gamle Station Syd for Vesterbrogade endnu var Udgangsstation for Banelinien København-Korsør, som var den eneste Jernbane udover Roskilde, og som Krigen paalagde særlige Transportopgaver.

Disse Forhold krævede Personale, og bl.a. i Betragtning heraf naaede Thorvald Haarløvs Andragende om at komme med i Hærens Kamp ikke at blive afgjort inden Krigens Ophør. Den 9.Maj 1864 blev der sluttet Vaabenstilstand. Efter dens Udløb den 25.Juni var der enkelte Træfninger, men Regeringen maatte hurtigt erkende, at fortsat Modstand ikke var mulig overfor den saa langt stærkere Fjende. Den 1.August indledes i Wien de Fredsforhandlinger, der nødsagede Danmark til at afstaa Holsten og Slesvig til Preussen.¹⁰²⁾

Fa'r kom saaledes ikke med i Hærens Kamp. Han skal have følt dette som en Svigten. Denne Bedømmelse af sig selv synes dog for streng. Han havde jo tilkendegivet sin Vilje til at sætte Livet ind i Kampen, og han opfyldte i Jernbanetjenesten krævende Pligter mod sit Land.

Han havde den stille, dybe Fædrelandskærlighed. - Mænd som han talte sjældent om deres Sorg over Tabet af det danske Sønderjylland og om det Haab, der trods alt levede hos dem, at en retfærdigere Fremtid kunde flytte Grænsepælene sydpaa og genforene danske med det danske Flertal Syd for den Grænse, som Preussens Magtpolitik gennemtvang ved Krigen 1864.-

102) Danmark afstod ogsaa Lauenborg.

Paa Væggen i min Stue hænger Fa'rs Løjtnantskaarde, et sidste ydre Minde om Løjtnantsglansen. (Desværre er i Tidens Løb det meste af Skeden og hele Sølvtraadsbeviklingen paa Haandfæstet gaaet tabt).

Hans tidlige Ungdoms Følelser for "Soldatesquen" kunde blusse op og kalde hans glade Smil frem, naar vi mødte en Troppeafdeling, der marcherede frem ad Gaden, mens Musiken gjaldede.

Under Forhold, hvor der endnu ikke var en systematisk Uddannelse ved Jernbanen af Personale til de forskellige Tjenestegrader, har Thorvald Haarløv en Tid af sin Løbebane ved Jernbanerne virket for unge, dygtige Underofficerers Overgang fra Hæren til Banernes Togtjeneste, idet han mente, at heldige Sider af denne militære Uddannelse kunde have Værd for Jernbanens Virksomhed. Paa denne Maade fik Banerne da ogsaa i et langt Tidsrum nogle af de bedste Togførere, der forenede fagmæssig Jernbanedygtighed med udmærket Optræden overfor andre ansatte og Publikum.

Kong Christian IX, der havde lagt Mærke til denne Afgang af Underbefalingsmænd fra Hæren, ytrede engang - med den for ham ejendommelige haarde Betoning af det "bløde" d - spøgende til Fa'r: "De ta'r saa mange af mine gode Underofficerer fra mig".

Som nævnt foran (Side 63) var Thorvald Haarløv i September 1863 blevet antaget ved det sjællandske Jernbaneselskab. Fra den 15. samme Maaned konstituerede Direktionen ham som "Ekspeditor" paa Københavns Klampenborgbanestation (den senere Nordbanestation). Da Klampenborgbanen blev aabnet den 22. Juli 1863, var denne Station taget i Brug som det første Afsnit af Københavns nye Banegaard, der i sin Helhed stod færdig i Efteraaret 1864. - Banestrækningen til Lyngby blev taget i Brug den 1. Oktober 1863; ogsaa dens Tog ekspederedes i København paa Klampenborgbanestationen.

Ekspeditøren havde indenfor Klampenborgbanestationen samme Ansvar som en Stationsforstander, idet han var Leder af Toggang og alt øvrigt Arbejde paa Stationen - en ingenlunde let Opgave for en "homo novus" ved Jernbanen. Stationens Sporanlæg var ikke fuldført, og mekanisk Centralsikring kendte man ikke, saa at hvert enkelt Sporskiftes rigtige Stilling og Aflaasning med en simpel Hængelaas maatte overvaages, hver Gang et Tog skulde

komme eller gaa. Banelinien til Klampenborg var enkeltsporet, og allerede dette satte ret snævre Grænser for Togantallet. Paa den anden Side var Lysten til Sommersøndagsture i Skoven meget stor hos Københavnerne. Mer eller mindre taalmodige ventede de i lange Kø'er foran Klampenborgbanestationen, indtil de kunde storme et Tog, der blev sat til Perron til Afgang.

I godt Vejr blev Skovgæsterne længe ude. Aftentogene tilbage til Byen var stopfyldte og mange Passagerer ikke "appelsinfri".

Faldt det ind med Regn hen paa Eftermiddagen, søgte den hjemvendende Strøm af rejsende hurtigst muligt til Skovstationerne Klampenborg og Charlottenlund. Ogsaa da var Befordringsbehovet meget koncentreret og de rejsendes Humør just ikke højt, efter at de paa Skovstationerne havde maattet vente en rum Tid paa at kunne faa Plads i et Tog.

For Lederen af Klampenborgbanestationen i København bragte de her berørte Forhold meget, der indenfor hans Omraade skulde varetages paa fast og dog smidig Maade.

Thorvald Haarløv viste saadan Evne til at organisere og lede og saadan Utrættelighed, at Jernbaneselskabets Direktion gav ham fast Ansættelse fra den 1. Juni 1864 og samtidig udnævnte ham til Underinspektør paa Københavns Banegaard.¹⁰³⁾

Kammerraad, cand.phil. og cand.polyt. Johannes Jensen havde været Stationsforstander for Københavns første Banegaard - Syd for Vesterbrogade - , ligefra den blev aabnet den 27. Juni 1847. Han fortsatte indtil 1874 som Stationsforstander for den nye Banegaard - Nord for Vesterbrogade - , der i sin Helhed blev taget i Brug den 14. Oktober 1864.

Kammerraaden var en dygtig Mand, men med Aarene noget svagelig. Thorvald Haarløv fik derfor i sin nye Stilling meget at gøre med Tilrettelæggelsen af Flytningen fra den gamle til den nye Banegaard, med Organiseringen af Arbejdet under de større Forhold paa den nye Station og derefter med den daglige Ledelse af Stationen.

Det sjællandske Jernbaneselskab var jo et privat Aktieselskab. Med Henblik paa Udbytte til Aktionærerne krævede Direk-

103) Stationsforstanderen havde dengang Benævnelsen: Stationsinspektør. Underinspektøren var Stationsforstanderens Stedfortræder og nærmeste Medarbejder.

tionen en meget stramt gennemført Driftsøkonomi, saa at bl.a. Personaletallet faktisk ofte var for knebent overfor Arbejdets Omfang; tilmed var Arbejdstiden for hver enkelt af Personalet meget lang.

I adskillige Aar havde Thorvald Haarløv denne Stilling som Underinspektør og samlede sig her megen Indsigt i mange Enkeltheder, der er Led i Jernbanens Liv. Løjtnant Haarløv eller blot Løjtnanten blev han benævnt blandt Stationens Personale, der vidste, at han respekterede ethvert godt Arbejde og ikke var smaalig, men ogsaa at han havde et klart Overblik og krævede Pligtopfyldelse hos andre, ligesom han selv satte al sin Evne ind paa at fylde sin Plads paa Stationen.

I 1866 fik Underinspektør Haarløv Stuelejligheden i Jernbaneselskabets Ejendom "Glacisholm", Gl.Farimagsvej 2. Denne Færdselsaare gik fra Gammel Kongevej udenfor Fæstningsvolden over det Terræn, hvor Københavns Vandvæsens Filtrerbassiner ved Sankt Jørgens Sø nu ligger, og derfra videre mod Østerbro.

"Glacisholm" blev revet ned, da den i 1864 aabnede Banegaard senere blev udvidet med Spor langs den nordre Side af Gammel Kongevej. Som en Mindelse om fordums Idyl kaldte Stationens Rangerpersonale dette Sporomraade:"Haven".

Et Fotografi af "Glacisholm" er vedlagt som Bilag III,Nr. 5.

Thorvald Haarløv og hans Søster, Rosalie, indrettede sig her et Hjem, som deres gode Søskenforhold, fælles Interesser for Musik og tillige hendes huslige Dygtighed gjorde hyggeligt.

Thorvald Haarløv var i Tidens Løb blevet en ret passioneret Jæger og havde nu to smukke, velafrettede Pointere "Apollo" og "Diana". Den ene af dem har sjokket i Hælene paa ham en Dag, da Admiralinde Louise Müller var paa Perronen, se hendes Brev af 22.April 1868 i Bilag III, Nr.7.

I det hele taget var hans ydre Kaar nu blevet ganske anderledes lyse.

Hans højeste Foresatte, den administrerende Direktør, Etatsraad Viggo Rothe har aabenbart været tilfreds med Underinspektørens Tjeneste og tiltalt af Thorvald Haarløvs Apparition og den indtagende Elskværdighed, han kunde udfolde, thi i Tidens Løb blev han en ganske hyppig og velset Gæst i Etatsraa-

dens Hjem¹⁰⁴⁾ i Bernstorffsgade. Husets ældste Datter, Charlotte Christine Rothe, var i sin fejreste Ungdom. Hendes kvindelige Charme betog Thorvald Haarløv, og hans Mandighed og ridderlige courtoisie vandt hendes Kærlighed. Ganske længe varede det dog, inden han udtalte de Følelser, han bar i sit Sind. Han tænkte, at han kun havde lidt at byde Frøken Rothe, der hos sine Forældre havde saa mange Goder.

En Dag brød hans Forelskelse dog alle hans Overvejelsers Skranker. Han henvendte sig til hendes Fa'r med sit Ønske om at klarlægge alt. Paa denne tillidsfulde Fremtræden svarede Viggo Rothe saaledes:

d.11/2-68¹⁰⁵⁾

Jeg skal ikke modsætte mig Deres Ønske, naar De holder fast derved, men forinden det skeer, vilde jeg gerne tale med Dem og skal være aleene paa Contoirtet i Eftermiddag Kl.6-8, hvor vi bedst kunne tale uforstyrrede.

Deres

V.Rothe

Denne fortrolige Samtale har sikkert været meget indgaaende, men er forløbet i gensidig Forstaaelse.

Endnu samme Aften skrev Thorvald Haarløv et fint følt, ærligt Brev¹⁰⁶⁾ til Christine Rothe om sin Kærlighed og de Livsvilkaar, der blev hendes, hvis hun fulgtes med ham.

Hun havde forlængst givet ham sit "Hjerte". Sit Svar, at hun af hele sit Sind var hans, har hun ikke været i Tvivl om. Glad og oprigtig er hun gaaet til sine Forældre for at tale med dem om sin Lykke. Hendes Fa'r har nok ud fra sin kærlige, men altid noget bekymrede Omsorg for sine Børn forestillet hende, om hun var fuldt ud sikker paa, at hendes Kærlighed kunde bære de forandrede ydre Kaar, som Forbindelsen med Thorvald Haarløv maatte bringe hende. Hendes ærlige, faste Vilje overfor dette fik utvivlsomt meget klart Udtryk.

Hendes Forældre gav deres Samtykke til Forlovelsen, der dog først omkring Midten af Marts blev "officiel". Man kan af

104) Om Rothes Hjem "Banegaarden" se "Slægten Rothe, Breve m.m. ved R.Haarløv", Hefte Nr.6, Bilag B, Nr.26. 105) Se "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 186. 106) Se i nærværende Hefte ("Slægten Haarløv"), Side 122 og Bilag VII: Brevveksling mellem Thorvald Haarløv og Charlotte Christine Haarløv, født Rothe.

Christine Rothes Breve af 11. og 12.Marts 1868¹⁰⁷⁾ til Thorvald Haarløv se, at hendes Fa'r har fundet det mest korrekt, at de to unge en Tid af disse Uger ikke traf hinanden, men disse Breve fortæller ogsaa, at faderlige Paabud ikke er ubrydelige trods al kærlig datterlig Respekt.

Seks Lykønskingsbreve i Anledning af Forlovelsens Deklaration midt i Marts 1868 er i Bilag III, Nr.7.

Et Fotografi af Christine Rothe og et Fotografi af Thorvald Haarløv, begge Portrætter fra Forlovelsestiden, er i Bilag III, Nr.8.

Naar man ser hende her, er det ganske forstaaeligt, at Fa'r engang da jeg spurgte ham, om Mo'r ikke var særdeles nydelig som ung, saa paa mig med "Blink i Øjet" og spøgefuldt svarede: "Jo, hvad skulde jeg ellers med hende".

I den oftnævnte Samling "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 187-188, er et Udtryk for Viggo Rothes yderst samvittighedsfulde, bekymrede Omhu for at forberede sin Datter til hendes fremtidige Pligter som Husmoder. Han har nemlig forlangt, at hun for at vænne sig til Husholdningens Økonomi skulde holde ganske nøje Regnskab over sine smaa Ungpige-Indtægter og -Udgifter og forelægge ham det. Han har meget detailleret nedskrevet de Regnskabsfejl, der er i en af hans Datters Opgørelser.

Regninger m.m. vedrørende a) Udstyr til Christine og Thorvald Haarløvs Hjem og b) andre Anskaffelser i Anledning af deres Bryllup er i Bilag III, Nr.9.

Om Vielsen i Vor Frue Kirke, København, den 10.Marts 1869 indeholder Kirkebogen følgende:

Viiede af Stiftsprovst Rothe¹⁰⁸⁾
Ungkarl, Lieutenant, Underinspecteur ved Kjøbenhavns
Banegaard Jørgen Henrik Thorvald Haarløv, 32 Aar
Frøken Charlotte Christine Rothe
Directurboligen ved Kjøbenhavns Banegaard } 21 Aar

107) Se den i Note 106 omtalte Brevveksling.

108) Se Note 93, Side 58 her foran.

Forlovere: Fhv.Brønde vinsbrænder N.H.Haarløv,
Fiolstræde 30.
Etatsraad, Jernbanedirecteur V.Rothe.

Afstanden fra Alter til Kirkeportal er stor i Vor Frue Kirke, og da Brudeparret efter Vielsen gik ned ad Kirkegulvet sammen, havde Brudens smaa, sirlige Skridt svært ved at følges med Brudgommens lange, meget jordvindende.

I deres mange Aars Samliv holdt de - figurligt talt - godt Trit.

Salmerne ved Højtideligheden i Kirken, Brudens Handsker og hendes Lommetørklæde (broderet af hendes Søster Charlotte Elisabeth Rothe) er i Bilag III, Nr.10.

I Bilag III, Nr.11, er et Brev, dateret Rønne den 9.April 1869, fra Anna Charlotte Albertine Gad, født Petersen, gift 1867 med Brygger Johan Peter Gad (født 18.August 1829, død i Rønne 21.Juni 1903).

Brevet er Lykønskning i Anledning af Christine Rothes Bryllup. Hun og Brevskriveren var Ungdomsveninder.

Albertine Gad var født 27.Februar 1847 og døde 14.April 1883 i Rønne. Hun var Datter af Hørkræmmer i København Lorenz Chr.Petersen og Hustru Anna, født Kølle.

Et Ungdomsportræt af Brevskriveren er ogsaa i Bilag III, Nr.11.

Christine og Thorvald Haarløvs første Hjem var i hans og hans Søsters hidtidige Bolig i Stuelejligheden i "Glacisholm". Her drog Brudeparret ind fra Bryllupsfesten i "Banegaarden".

Hvedebrødsdagene blev dog allerede den 12.Marts afbrudt af Pligtens Kalden paa ham ved følgende Brev¹⁰⁹⁾ fra hans højeste Foresatte og Svigerfa'r:

12/3-69

Kjære Søn.

Skjøndt jeg meget nødtigt vil forstyrre Eders Ro, vilde jeg dog ikke handle i din og min Aand, om jeg undlod at

109) Jfr. ogsaa "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 189.

meddele dig, at Krd. Jensen¹¹⁰⁾ er syg og har maattet lægge sig. Vel er Dorph¹¹¹⁾ meget villig til at udføre Forretningerne og har bedet mig ikke forstyrre Eder, jeg synes dog, at du, da du er saa nær, burde overtage nogle af dem. Da det er ved Slutningen af Ugen, og der ikke er meget at bestille, og vi Alle gjerne ville lette dig, kan du jo meget godt tage dig en Deel Frihed.

Du forstaaer mig nok!

faderligt

Din

V.Rothe

Utvivlsomt er Underinspektøren straks gaaet til Tjenesten. - I en anden tjenstlig Situation mange, mange Aar senere hørte jeg Mo'r sige til Fa'r: "Du er som en Stridshingst, naar Trompeten kalder".

Fra nogen Tid efter Bryllupet boede Thorvald Haarløvs Søster, Rosalie, periodevis hos de nygifte, indtil hun den 20. November 1869 blev gift med Anton Eylardi. Hendes venlige Hjælp og Vejledning for den uerfarne Bro'rkonens første Skridt i Husførelsens Ansvar var en stor Støtte, hvis Værd blev erkendt, omend det nære Samvær i det lille Hjem medførte adskillige Brydninger i den unge Hustrus Sind, hvorved Harmonien undertiden led ikke ringe Skade.

Den 4. Oktober 1870 aabnede det sjællandske Jernbaneselskab Banestrækningen Roskilde-Køge-Masnedsund, og allerede tidligt paa Aaret var Overvejelserne om Besættelsen af Stationsforstanderstillingerne ved den nye Banes større Stationer i fuld Gang. Thorvald Haarløv, der nu i seks Aar havde været Underinspektør paa Københavns Banegaard, mente at have berettiget Krav paa at blive Forstander for Masnedsund Station, hvor han kunde opnaa større selvstændig Virksomhed og tillige økonomisk Fremgang.

110) Kammerraad, Stationsinspektør (Stationsforstander) paa Københavns Banegaard Johannes Jensen, jfr. Side 66 her foran.
111) Kaptajn Frantz Frederik Dorph, født 31. August 1823, død 14. Marts 1905. Stationsforstander i Roskilde 1855-Juli 1863. Stationsforstander i Klampenborg Juli 1863-Juni 1864. Driftsinspektør i København Juni 1864-1870. Overdriftsinspektør for det sjællandske Jernbaneselskabs Baner (ved Lov 2. Juli 1880 Statsbaner) 1887-31. Marts 1893, Trafikchef for Statsbanerne paa Sjælland-Falster, 1893 Afsked. Etatsraad.

Direktør Rothe kunde dog ikke støtte denne Ansøgning. Den forhenværende Premierløjtnant i Generalstaben Alexander Hartung, der blev ansat ved Banerne den 1. Oktober 1870, fik Masnedsund.

Ved Masnedsundbanens Tilkomst var det imidlertid nødvendigt at oprette en Trafiksektion. Med Kontor i Roskilde blev denne fra 1. Oktober 1870 overdraget Thorvald Haarløv som Sektionsinspektør (Trafikinspektør). Han fik herved den lokale Ledelse af Toggang og Tilsyn med Stationerne paa Strækningen Frederiksberg-Roskilde-Korsør og Roskilde-Masnedsund.

Trods det økonomisk mindre fordelagtige blev det i Virkeligheden langt gunstigere for Thorvald Haarløv, at han opnaaede denne Stilling i Stedet for Stationsforstanderposten i Masnedsund. De videre administrative Opgaver, han nu kom ind i, betød meget for hans tjenstlige Position.

I Samlingen "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6 er et Brev af 19. April 1870 fra Viggo Rothe om Thorvald Haarløvs Chancer for Stillingen i Roskilde i Modsætning til den i Masnedsund. Thorvald Haarløvs Svarbrev af 20. s.M. er ligeledes i nysnævnte Hefte Nr.6.

Begge disse Breve og mange andre i Heftet vidner om det harmoniske Forhold, der udviklede sig mellem de to Mænd. Det hvilede paa den gensidige Agtelse for Dygtigheden som Jernbaneanvendt, paa Forstaaelsen af hinandens Karakter og paa Tilliden til loyal Opfattelse og Drøftelse af Meninger, der naturligvis ikke til enhver Tid kunde falde sammen. Dertil kom fra Thorvald Haarløvs Side en smuk Ærbødighed overfor den ældre Mand og højeste Foresatte og en stor Taknemmelighed for Svigerfaderens aldrig svigtende Følelse og Støtte for det Haarløvske Familienliv i Medgang og Modgang.

Et Udtryk for nogle af de her berørte Synspunkter var det vel, at Thorvald Haarløv vedblev at sige "De" til sin Svigerfa'r, medens denne faderligt sagde "du" til Svigersønnen og i Breve til ham Gang paa Gang skrev "Kjære Søn".

Paa det tjenstlige Felt var der de to imellem det faste Standpunkt, at det at være den administrerende Direktørs Svigersøn ikke kunde give nogen Præference. Om dette Forhold siger en saa skarp Iagttager og Kritiker som Kontorchef ved Statsbanerne L.Kragballe i sin Bog "Gamle Minder" (København 1904. Karl Schönbergs Forlag) Side 139-140 følgende:

"Jeg har altid anerkjendt hans [Th.Haarløv] Flid og Dygtighed, og jeg griber her Lejligheden til at slaae fast, at naar Sladderer en Tid havde travlt med, at han blev pousseret frem af Rothe uden at fortjene det, kun fordi han var dennes Svigersøn, er dette pur Bagvaskelse og onskabsfuldt Opspind. Haarløvs Dygtighed vilde tværtimod have motiveret en meget stærkere Forfremmelse, end der blev ham til Deel under Rothe. Han vilde allerede under dennes Regimente have egnet sig udmærket til Overdriftsinspecteur¹¹²⁾, men Rothe var tilbageholdende med at lade ham avancere, maaskee netop fordi han stod i det omtalte Slægtskabsforhold til ham".

Da Thorvald Haarløv var Sektionsinspektør i Roskilde, var Jernbanetjenestens Grene ikke saa skarpt adskilte som senere, hvor Banerne mere og mere har maattet arbejde med Specialister, og han uddybede derfor i disse Aar sin Erfaring i Jernbanetjenesten i Almindelighed.

Til et eller andet Sted i det ganske udstrakte Tjenesteomraade maatte han rejse næsten hver Dag, og dertil kom Behandlingen paa Kontoret i Roskilde af Sektionens Sager (personelle Forhold, Køreplan, Vognmateriel, Anlæg, Klager fra Publikum og meget andet). Alt dette gik godt fra Haanden som Følge af hans energiske Arbejdskraft og hans Evne til hurtigt at se Kernen i en Sag og udtrykke sig i klar, fast Form uden unødvendige Ord.

Trods sin tjenstlige Indsats blev Thorvald Haarløv i lange Tider udsat for adskillig Misforstaaelse blandt dem af Jernbanens Personale, der ikke kendte ham nærmere. Som det fremgaar af Kontorchef Kragballes foran citerede Ord, mente adskillige, at Sektionsinspektørens tjenstlige Position kun skyldtes, at han var Direktørens Svigersøn, og ifølge andre samtidiges Udtalelser tillagde man Thorvald Haarløv en uudtømmelig, kold Selvfølelse.

Utvivlsomt havde han allerede dengang dannet sig et vist reserveret Væsen, der kunde ligesom isne, naar han ikke syntes om et Menneske eller en Situation. Til Forstaaelse af Oprindelsen til dette ydre Væsen maa man imidlertid først erindre, at Bestræbelsen for at være "værdig" var et fremherskende Træk hos

112) F.F.Dorph, jfr.Note 111, Side 71 her foran. Han var en ret stivsindet og dog uselvstændig Tjenestemand.

mange af den Tids Mænd, og at hans højvoksne Skikkelse og markerede Ansigt understregede det reserverede og værdige. Ligeledes maa man se hen til, at Personer i fremskudte Samfundstillinger ikke bør have Hjertet paa Læberne til enhver Tid, thi da kan der hos andre alt for let opstaa Misopfattelse af en Udtalelses egentlige Hensigt. Thorvald Haarløv sagde derfor sin Mening klart forstaaeligt.

I det lange Løb blev det dog erkendt, at hans hele Færd var udsprunget af Oprigtighed, Redelighed, Dygtighed og common sense, og at hans Sind indebar varm Følelse.

Mange Aar efter Fa'rs Død holdt en ældre Stationsforstander ved en tjenstlig Lejlighed en venlig Tale til mig som Trafikbestyrer og begyndte saaledes om Fa'r: "Naar man kom til Trafikdirektør Haarløv, fik man uvilkaarligt Indtryk af en meget reserveret, streng Mand, men naar man talte med ham, indsaa man snart, at der bag dette Ydre var et stærkt følt Ansvar og et varmt forstaaende Sind, der betød meget i hans viljefaste Beslutninger".¹¹³⁾

Netop en saadan Ansvarsfølelse har nok ligget bagved følgende Episode, som en anden Stationsforstander har fortalt om Thorvald Haarløvs Trafikinspektørtid. Stationsforstanderen var dengang Trafikelev. Da Trafikinspektøren ved Revisionen af hele Kassebeholdningen paa den Station, hvor Eleven gjorde Tjeneste, fandt, at der manglede 2 Øre i en lille Specialkasse, som Eleven havde Ansvar for, saa Trafikinspektøren strengt paa Eleven og sagde: "Just regne det for Kasseangel vil jeg ikke, men det er en Uorden, der maa beklages". Trafikinspektørens Mening har nok været, at det unge Menneske kunde have godt af denne "Dukkert" for i alle Henseender at forstaa sit Ansvar som Jernbemand.

En Trafikinspektørs Kasserevision paa Stationerne i hans Sektion finder Sted til uventet Tid i Løbet af hvert Aar og kan af og til bringe trist Konstatering af virkelig Kasseangel. Engang havde den reviderende underrettet Direktør Rothe person-

113) Stationsforstanderen fortsatte bl.a. saaledes: "Hos Trafikbestyrer Haarløv er Modtagelsen særdeles elskværdig, men naar det foreliggende Spørgsmaal er søgt belyst fra alle Synspunkter, ved man jo nok, at han herefter danner sig sin Opfattelse udfra en stor Ansvarsfølelse, og at denne Betragtning ogsaa for hans Vedkommende er ærligt ment og sagt og fra hans Side staar fast!"

lig om en saadan Mangel og dens nærmere Omstændigheder. Direktøren kaldte den paagældende Stationsforstander til sig og fik ved Samtalen bekræftet, at Jernbanens Penge var gaaet til Betaling for en alvorlig og hastende Operation af Stationsforstanderens Kone. Stationsforstanderen bad om at maatte tilbagebetale Beløbet ved Lønningsfradrag. Ud fra sit gode Hjertes Medfølelse og i Betragtning af Stationsforstanderens ellers fortræffelige tjenstlige Forhold dækkede Direktøren Beløbet, og saa skete der fra Administrationens Side ikke mere i den Sag. Saa human i al Stilhed kunde man handle dengang.

Kasseeftersynene var jo kun en Del af, hvad der paahvilede Sektionsinspektør Haarløv, naar han var ude paa sit Tjenesteomraades Strækninger. Om Personalets og andre lokale Forhold maatte han samle sig mest mulig Detailkundskab og tillige fuldt Overblik over Arbejdsfaktorernes Sammenhæng, saa at han paa rette Maade kunde behandle Sektionens foran omtalte mangeartede Sager og lede, naar Snefygning eller andre Hindringer for regelmæssig Toggang stødte til. Snerydning og Genoprettelse af Toggangen kunde ofte beslaglægge ham ude paa Linien flere Dage hver Gang.

En enkeltstaaende Naturkatastrofe var den store Stormflod i November 1872. Køge var helt omgivet af Vand. Ca.5000 meter af Banen ved Køge og over 300 meter ved Masnedsund var oversvømmet. I næsten en hel Uge var Køge afspærret fra Toggang, og paa den øvrige Sydbane kunde Tog kun føres over Delstrækninger, der ikke var ramt af Stormfloden.-

Mere vidtgaaende Opgaver udover Sektionens tog Thorvald Haarløv op i disse Aar i Roskilde.

I Sommeren 1870 havde nogle svenske Jernbanemænd paa et Møde i Jönköping stiftet "Järnvägsmannasällskapet", i hvilket svenske, norske og danske Jernbanemænd af de højere Tjenesteklasser kunde blive Medlemmer. Thorvald Haarløv var meget virksom for at faa Tilgang af danske Medlemmer, og efter visse Begyndelsesvanskeligheder førte hans Agitation til god Fremgang for Foreningen ogsaa i Danmark. Institutionen som Helhed viste sig særdeles levedygtig og har gennem skiftende Tider været meget betydningsfuld for Udviklingen af personligt Kammeratskab mellem nordiske Jernbanefolk og for Redegørelser om jernbanefaglige Emner, der er blevet alsidigt belyst dels i Selskabets

Tidsskrift dels gennem Foredrag og Diskussioner paa Selskabets almindelige Møder og i de mindre Forsamlinger i Selskabets Fagsektioner.

Nogle Aar efter Finlands statslige Adskillelse fra Rusland i 1917 blev ogsaa finske Jernbanefolk delagtige i Organisationen, der herefter hedder "Nordiska Järnvägsmannasällskapet" og stadig mere og mere udbygger sine faglige Opgaver.

Thorvald Haarløv var fra Selskabets Begyndelse indtil sin Død Formand for "Järnvägsmannasällskapet"s danske Styrelsesafdeling.

I Marts 1874 opnaaede Sektionsinspektøren det sjællandske Jernbaneselskabs Støtte til i Tyskland og Frankrig at studere den administrative Ordning og de driftsmæssige Forhold paa Jernbanestationer af forskellig Størrelse. Rejsen varede fra midt i Marts til sidst i April, og Sektionsinspektøren gav en omfattende Beretning om sine Undersøgelser, der blev meget anerkendt af det sjællandske Jernbaneselskabs Administration. Beretningen meddelte for Banestrækninger af forskellig Art Baneliniernes Udstyr (bl.a. enkeltsporet eller dobbeltsporet, Bloksignaler¹¹⁴) og Togantal, Banegaardes administrative Organisation, Sikkerhedstjeneste, Personaletal i forskellige Tjenestekategorier, Billetudstedelse, Afvikling af Godsbefordring, Lokomotivernes Trækraft, Sammensætning af personførende Tog henholdsvis Godstog, Togenes Bemanding, Personvognenes Indretning, Forholdsregler under Driftsforstyrrelser m.m.

Sektionsinspektøren gik stærkt ind for en Forbedring af de sjællandske Personvognes Opvarmning. Denne besørge des meget primitivt ved, at man paa Togets Udgangsstation satte langagtige Beholdere med varmt Vand ind paa Gulvet under Kupésæderne. Naar Vandet efterhaanden under Togets Kørsel var afkølet, blev de kolde Beholdere udvekslede med varme, mens Toget holdt paa en større Station, men i Mellemtiden var der blevet nok saa koldt i Kupeerne. Selskabet forbedrede efterhaanden i nogen Grad Varmesystemet ved at afløse Vandbeholderne med Varmeelementer, der indeholdt glødende Kul, men der skulde gaa mange

114) Den 25. Marts 1873 blev Bloksignaler mellem København og Klampenborg (det første i Danmark indførte Bloksystem) taget i Brug.

Aar, inden de personførende Tog fik Dampopvarmning, det System, som Thorvald Haarløv særlig interesserede sig for.

Rationel Udnyttelse af Selskabets Godsvogne havde Sektionsinspektøren aabent Øje for. Den bestaaende Ordning var, at den Station, der havde en Godsvogn tømt, beholdt den tomme Vogn for at vente paa nyt Læs fra Stationen eller henvendte sig til andre Stationer for at skaffe nyt Læs fra en af disse andre paa Banestrækningen. I givet Tilfælde afgik Vognen da ved Toglejlighed efter nærmere Aftale mellem Stationen og det paagældende Togs Togfører. Paa denne Maade blev Vognens Udnyttelse til Nylæsning ofte forsinket.

I 1875 foreslog Sektionsinspektøren, at hver Station daglig til en Centralleder (Vognfordeler) skulde melde Antal og Art af tømte Godsvogne, af Vogne under Paalæsning, henholdsvis Aflæsning og Vogne, bestilt til Paalæsning, hvorefter Vognfordeleren skulde disponere saaledes, at de tomme Godsvogne kom til Paalæsning paa de Stationer, der havde de mest hastende Forsendelser. Herved vilde Godsvognene komme oftere og hurtigere i Sving til Gavn for Trafikanter og Baner.

Forslaget blev dog ikke gennemført dengang, antagelig fordi det krævede Ansættelse af en Mand som Vognfordeler.

Først adskillige Aar senere blev det foreslaaede System iværksat og har siden været uundværligt.

Derimod havde Sektionsinspektøren lykkelig Fremgang for sin Plan om Fagkursus for Uddannelse af Trafikassistenter. Denne Plan var **udsprunget** af en Studierejse, som han i 1876 foretog til Østrig. De paagældende skulde faa deres praktiske Jernbaneviden underbygget og udvidet ved i ca. 1/2 Aar at deltage i Kursusundervisningen, der skulde afsluttes med en Eksamen, hvis Udfald blev medbestemmende for videre Forfremmelse i Stationstjenesten.

En saadan "Jernbaneskole", der havde Kursus paa Københavns Banegaard i Efteraars- og Vintermaanederne, begyndte sin Virksomhed i 1877. Den var fra Aar til Aar meget frugtbringende, men blev af Generaldirektør Niels Holst nedlagt i 1885 samtidig med den endelige Forening af de jysk-fynske og de sjællandske Statsbaner under Benævnelsen: De danske Statsbaner. Nedlæggelsen var et Misgreb. I mange Aar derefter maatte Trafikelever privat søge Vejledning hos ældre Statsbanetjenestemænd for at komme ind i Eksamensstoffet til den stadig opretholdte Trafik-

assistentprøve. I 1903 blev "Jernbaneskolen" genoprettet i udvidet Skikkelse og for flere Personalekategorier.

Af enkelte Ytringer i den mellem Viggo Rothe og Thorvald Haarløv bevarede Brevveksling¹¹⁵⁾ kan man slutte, at Sektionsinspektøren, alt som Aarene gik, dog har følt sig noget indsnævret i den daglige tjenstlige Skure i Roskildesektionen og har spejdet efter et nyt og mere indholdsrigt Felt for sin Ærgærrighed og Virketrang. Af en enkelt Ytring i et af Thorvald Haarløvs langt senere Breve (31. Januar 1886) til Viggo Rothe, der da var traadt tilbage fra Jernbanetjenesten, kan endvidere udledes, at Sektionsinspektørens Udlængsel i ikke ringe Grad ogsaa har haft den Baggrund, at Overdriftsinspektør Dorph trods sin saglige Skrøbelighed brugte sin Stilling som Foresat nok saa smaaligt og brutalt. Sektionsinspektørens fribaarne Sind har trods al hans gode Vilje til at sætte Sagen over Personen sikkert ærgret sig over saadanne Naalestik.

Omend Direktør Rothe anerkendte Sektionsinspektørens Dygtighed, var der endnu ingen Mulighed for ved det sjællandske Jernbaneselskab at imødekomme dennes Aspirationer.

En Forhandling i 1878 mellem Thorvald Haarløv og Bestyrelsen for den østsjællandske Privatbane (Køge-Haarlev-Fakse Ladeplads
vig } om Driftsbestyrerstillingen ved Banen, der blev aabnet 1. Juli 1879, endte med, at han ikke kunde modtage Bestyrelsens Løntilbud, der laa en Del lavere end hans Aflønning ved det sjællandske Jernbaneselskab.-

Naar henses til hans senere Forfremmelse og Virke ved de danske Statsbaner, var dette Forløb den heldigste Udgang baade

havde fra 1. September 1867 været Leder af Statsbanerne i Jylland-Fyn og fortsatte i denne Stilling indtil 1. Oktober 1885, da han blev Generaldirektør for hele Landets Statsbaner. Rothe **traadte samtidig over** i Pensionisternes Række. Han fik Titlen Konferensraad.

Som forstaaeligt er, fulgte det sjællandske Jernbaneselskabs Personale med megen Spænding den Udvikling, der førte til Loven af 2. Juli 1880, og man troede, at den nye Centralledelse for Statsbanerne skulde iværksættes meget snart efter Lovens Vedtagelse. Blandt Personalet drøftedes mange Formodninger om Formen for denne Ledelse. Sektionsinspektør Haarløv, der havde en levende saglig Interesse for Spørgsmaalet og vel ogsaa i de nye Forhold gerne vilde øjne en Chance for sin tjenstlige Fremadstræben, blev tilskyndet til allerede i Begyndelsen af Marts 1880 at forelægge Direktør Rothe et Udkast til Organisering af de danske Statsbaners Administration.

I Brev af 10. Marts 1880¹¹⁷⁾ takkede Rothe "for den skizzerede Organisationsplan, der vistnok for at kunne bruges vilde behøve yderligere Bearbejdelse, men dog er et værdifuldt Grundlag og Vidne om den Forstand og Dygtighed, hvormed du behandler saadanne Opgaver".

Selvfølgelig var Direktør Rothe meget interesseret i Spørgsmaalet. Saaledes bad han i Brev af 4. Juli 1880¹¹⁷⁾ Thorvald Haarløv, der da var i Modum (Norge), om inden Hjemrejsen at samle udførlige Oplysninger om de norske Statsbaners administrative Ordning.

Som foran berørt skete der i Administrationen af de sjællandske Statsbaner ingen Ændring før 1. Oktober 1885, idet der i Rigsdagen havde været mange Vanskeligheder for at opnaa Enighed om Formen for de danske Statsbaners Styrelse. Imidlertid bragte 1880-1881 Sektionsinspektør Haarløv nye tjenstlige Opgaver. Allerede fra den 1. Januar 1876 havde der paa Grund af Trafikudviklingen ogsaa været en Sektion i København, og den lokale trafikale Ledelse var fordelt mellem de to Sektioner saaledes:

Inspektøren i København havde 1. Sektion, der omfattede Nordbanen (over Hillerød til Helsingør), Klampenborgbanen, Frederiksberg-Roskilde (ekskl.) og fra 17. Juni 1879 den da aabnede

117) Se "Slægten Rothe. Breve m.m." Hefte 6.

Frederikssundbane. Stationsinspektøren (Stationsforstanderen) paa Københavns Banegaard sorterede siden 1870 direkte under Overdriftsinspektøren, en Ordning, der blev bestaaende endnu en Aarrække, indtil Stationen blev indlemmet i 1' Sektions Omraade.

Inspektøren i Roskilde havde 2' Sektion, der fra 1876 bestod af Roskilde (inkl.)-Korsør, Roskilde-Masnedsund og Roskilde-Kalundborgstrækningerne.

Inspektøren i 1' Sektion var Kammerjunker Thorvald Westergaard¹¹⁸⁾, der havde været Officer og den 1. Marts 1875 blev ansat ved det sjællandske Jernbaneselskab, en dygtig, repræsentativ og fornøjelig Mand. Han og Haarløv havde knyttet godt Ven-skab.

Efter at de to Inspektører i sidste Halvdel af 1880 havde vejledet hinanden om Forhold i det Tjenesteomraade, hver af dem da ledede, og efter at Th. Haarløv en kort Tid havde studeret jyske Jernbaner, byttede de Omraade fra Begyndelsen af 1881 for begge at opnaa grundigt Kendskab til hele Jernbanedriften øst for Storebælt. Stillingsbetegnelsen Sektionsinspektør var ændret til Driftsinspektør. Westergaard beholdt København som tjenstligt "Sæde", skønt hans Omraade nu først begyndte i Roskilde, men med Henblik paa Samarbejdet mellem de to Inspektører og med andre administrative Organer var det hensigtsmæssigt, at begge Inspektører havde Kontor i København. I Sommeren 1880 havde Haarløv faaet et midlertidigt Kontor med tilliggende Boli-g for sig og sin Familie i Ejendommen Gl. Kongevej 88 i Kø-benhavn (Frederiksberg). I 1881 blev der til begge Inspektø-erne indrettet Kontorer i Banernes Administrationsbygning paa Københavns Banegaard.

Fra Begyndelsen af 1881 havde Th. Haarløv foruden Ledelsen af 1' Sektion tillige Gerningen som Forstander for "Jernbane-skolen" og som Leder af Togpersonalets Tjeneste paa alle Stræk-ninger.

Med Generaldirektør Holst's Overtagelse af den øverste Le-delse den 1. Oktober 1885 begyndte en stærk Brydningstid for de danske Statsbaner.

Holst havde som tilsynsførende med Baneanlæg i Jylland-Fyn og siden 1867 som Direktør for de jysk-fynske Statsbaner

118) Født 30. Oktober 1839, død 20. November 1909. 1. April 1893 Trafikchef for Statsbanerne paa Sjælland-Falster, 1897 Trafik-chef for Statsbanerne i Jylland-Fyn indtil Afsked 31. Marts 1906. Konferensraad.

faaet megen Indsigt i Jernbanevæsenets Udvikling. Han var intelligent, arbejdsom, særdeles kultiveret og havde flersidige Interesser udover Jernbanefaget. Om andre Egenskaber har hans samtidige sagt, at "hans formelle, tilknappe Væsen gjorde det vanskeligt for ham at komme i den rette Kontakt med det store Personale, selv om hans Afgørelse af Forseelser oftest røbede Mildhed og Forstaaelse".

Generaldirektørens Opgave var at sammensmelte til Enhed de to Statsbaneomraader - det jysk-fynske og det sjællandske.

Et af Opgavens Hovedpunkter var at skaffe Personalet fælles Instruktionsstof til Afløsning af tidligere Bestemmelser om Sikkerhedstjeneste, Regnskabsvæsen m.m., idet Reglementer desangaaende havde været noget forskellige i de to Omraader. Alene dette Arbejde tog faktisk adskillige Aar.

Et andet Hovedemne, som Generaldirektøren tog op, var en forøget Toggang med bedre Togforbindelser over hele Statsbanenettet, der ved den fra 1. December 1883 indførte Dampfærgedrift mellem Korsør og Nyborg var blevet ganske anderledes godt knyttet sammen end ved den tidligere Postdampskibsforbindelse mellem disse Overfartsstationer.

En betydelig Vanskelighed at overvinde laa i, at store Kredse af det sjællandske Omraades Personale - "Sjællændere" - havde den Mistillid til det nye Regime, at Personale fra det jysk-fynske Omraade - "Jyder" - vel nu blev forfremmet paa Sjællændernes Bekostning. I Løbet af nogle Aar lykkedes det dog at udligne denne Følelse, da man saa, at der ikke var tilstrækkelig Anledning til den, og saaledes sammensvejsedes de to Personalegrupper til et frugtbart Fællesskab. Et Udtryk herfor var bl.a. den fælles Organisation "Jernbaneforeningen", der til en Begyndelse ganske vist alene havde kammeratligt Samvær til Formaal og først senere blev en egentlig Fægforening for visse højere Tjenestemandsgupper ved Statsbanerne.

Driftsinspektør Haarløv følte sig som saa mange andre "Sjællændere" tjenstlig set ret svævende i Tiden nærmest, efter at Holst var tiltraadt som Generaldirektør. Forskelligartede Indflydelser med Hensyn til Opfattelsen af de for Generaldirektøren ukendte Personer gjorde sig gældende, og Driftsinspektør Haarløv fik selv det Indtryk, at han ikke stod synderlig godt hos Holst.

Generaldirektøren overdrog dog Driftsinspektør Haarløv at udarbejde Forslag til den Del af den nye Køreplan, der skulde gælde for Statsbanerne paa Sjælland. Dette Arbejde var altsaa en helt ud selvstændig Opgave for Driftsinspektøren, der dog loyalt holdt Overdriftsinspektør Dorph underrettet om de forskellige Trin i Arbejdets Forløb (jfr. "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 265: Brev 31/1 1886 fra Thorvald Haarløv til hans Svigerfa'r Viggo Rothe, der da med sin Hustru var i Menton).

Generaldirektøren maa have fundet Driftsinspektørens Arbejde og Betragtninger vel gennemtænkt, og han fik efterhaanden en saadan Forstaaelse af Thorvald Haarløvs Værd som Jernbanemand og Personlighed, at han ved den endelige Udvælgelse af sin nærmeste trafikale Medarbejder i Statsbanernes Centralforvaltning (Generaldirektorat) foreslog Driftsinspektør Haarløv, der ved Indenrigsministeriets Skrivelse af 11.December 1886 blev konstitueret som Afdelingschef for Centralforvaltningens IV Afdeling fra den 1.Januar 1887. Ved Indenrigsministeriets Brev af 14.Maj 1887 fik han endelig Beskikkelse i Stillingen.

Holst's Virketid som Generaldirektør blev kun kort. Han døde den 1.September 1889. Jeg har i min Erindring et enkelt Øjebliksbillede af ham og Fa'r en Søndag Formiddag i 1889. Søndag Morgen gik Viggo og jeg sædvanlig med Fa'r i Frederiksberg Have, paa Kirkegaarden og tilsidst til Fa'rs Kontor, men den Dag var Viggo ikke med. Paa Kontoret i Centralforvaltningen, der dengang var i Helgolandsgade Nr.12, vilde Afdelingschefen ogsaa om Søndagen gennemse den senest indgaaede tjenstlige Post. Paa Hjørnet af Helgolandsgade og Vesterbrogade mødte vi Generaldirektør Holst, der kom fra sit Kontor. Han og Fa'r havde en lang, saglig Samtale - vi stod saamænd alle tre midt paa den søndagsstille Gade. - Mine Drengøjne fik god Tid til at fæstne for mig Generaldirektørens tætte Skikkelse, fine Ansigtstræk og hele sirlige Ydre. Det saa ud til, at han og Afdelingschefen talte godt med hinanden. Et venligt Farvel sagde Generaldirektøren ogsaa til mig.

Efter Holst blev Isaac Vilhelm Tegner Generaldirektør fra 1.Oktober 1889. Han var født 20.Maj 1832 og døde 16.Oktober 1909. Ogsaa han var militært uddannet. Som Premierløjtnant i Ingeniørkorpset forlod han Hæren for at blive tilsynsførende In-

geniør ved Baneanlæg i Jylland-Fyn. Senere var han Overingeniør for de danske Statsbaners Nyanlæg. Han virkede som saadan ogsaa i de Aar, han var Generaldirektør, og endnu en Tid, efter at han fra den 1. August 1902 ifølge eget Ønske var blevet fritaget for Generaldirektørembedet.

Tegners Efterfølger som Generaldirektør var Georg Christian Charles Ambt, der fra Stillingen som Stadsingeniør i København gik over i Generaldirektørembedet. Han var født den 24. Februar 1847 og døde den 14. Juli 1919. I 1916 havde han taget sin Afsked. Han var en særdeles fremragende Ingeniør og havde opnaaet højeste Præmie i den internationale Konkurrence om Planer for Nyordning af de københavnske Banegaardsforhold (den nuværende Hovedbanegaard, Boulevardbanen m.m.).

Med disse tre Generaldirektører samarbejdede Thorvald Haarløv i et Tidsrum, der for ham strakte sig over mere end 20 Aar, i hvilke Statsbanerne i mange Henseender fik en stadig stigende Udvikling, men som ogsaa indebar mange Kampe. Lange Tider igennem var Publikums og Rigsdagens Søgelys i ganske særlig Grad rettet mod denne unge Statsinstitution. Der blev krævet Reformer, som i Løbet af kort Tid burde bringe Forbedring af bestaaende Anlæg og Tilkomst af nye, en udvidet og hurtigere Køreplan Landet over og i Forbindelse med Udlandet, større Rejsebekvemmelighed i Togene, øget Betjening paa Stationerne, billigere Takster for Person- og Godsbefordring m.m.

Statsbanernes Ledelse tjente heller end gerne Fremskridt, men var jo begrænset ved Regerings og Rigsdags aarlige Pengebevillinger. Efter Gennemførelse af mange af de ønskede Forbedringer med deraf følgende større Kapitalinvestering i Statsbanerne viste disses aarlige Driftsregnskab bogholderimæssigt et Underskud. Herfor angreb man nu Ledelsen haardt, men samtidig blev fra adskillig Side krævet hurtigere Tempo i Forbedringernes Fremme.

Det blev dengang - som ofte senere - fra Angriberes Side ladet ude af Betragtning, at Betegnelsen Tilskud fra Staten af Hensyn til Almenvellet dog er en mere klar og retfærdigere Formel end Betegnelsen finansielt Underskud, thi lettere Samfærdselsforhold for hele Landet skaber nye nationaløkonomiske Værdier, der ret beset kan give det saakaldte Underskud paa Statsbaneregnskaber en meget ændret Belysning.

En saadan Synsmaade bliver selvfølgelig ikke ensbetydende med, at forstandig Statsbaneadministration vil undlade at være paapasselig overfor Virksomhedens løbende Udgifter, saa vidt det staar til Ledelsen.

Kritiken mod Statsbanerne medførte i de Aar, Thorvald Haarløv var delagtig i den øverste Ledelse, gentagne Ændringer af den administrative Ordning. Efter Centralforvaltningen 1886 fulgte i 1892 et nyt System, der i 1903 blev afløst af et helt andet.

Af disse Omvæltninger dukkede Thorvald Haarløv dog stadig frem som Trafikafdelingens faste Holdepunkt og Leder, omend med skiftende Stillingsbetegnelse: Afdelingschef, Kommitteret, Direktør for Trafikafdelingen.

Som Trafikafdelingens Leder var han kommet paa sit store Virkefelt. Paa denne meget krævende Post forstod han at frigøre sig for Detailarbejdet, som han overlod til dygtige Medarbejdere uden dog derfor selv at miste Føringeren. Han fik saaledes Stunder til for sig selv og andre at udrede trafikale Hovedlinier i de Opgaver, der til enhver Tid forelaa, og til et frugtbart Initiativ og Fremsyn, der havde sin Kilde i hans levende Fantasi, forenet med roligt Overlæg.

I yngre Aar kunde han bryde ud i Øjeblikkes Heftighed, og dette kom ikke alene af, at et nervøst Hjerteonde dengang let bragte ham i Affekt, men ogsaa af et lidenskabeligt Temperament. I senere Tid blev han lidt "kitzlig", naar han var arbejdsstræt, men Aarene havde mer og mer lært ham Beherskelsens vanskelige Kunst ud fra hans Erkendelse af, at rolig, vel overvejet og dog resolut Handling er nogle af de vigtigste Krav til den, der er i Spidsen.

Hans Indsigt og administrative Dygtighed blev efterhaanden anerkendt blandt Jernbanens Personale og i videre Kredse. Dette gav hans fremskudte Stilling Autoritet og forlenede hans ydre Personlighed, der var et Hoved højere end de fleste, med en høvdingagtig Myndighed. Bag dette Ydre følte han sig dog i høj Grad som den, der skulde tjene Statsbanestaten og det Samfund, som Statsbanerne skal betjene efter bedste Evne. Saa realitetsbetonet han ogsaa var, fandt han sig tilrette med, at finansielle, politiske og andre Omstændigheder paa et givet Tidspunkt ikke tillod Gennemførelse af en fra Administrationens Side vel

forberedt Plan, men han tabte ikke Perspektivet af Syne og kunde derfor behændigt senere gribe gunstigere Konstellationer og tilsidst bringe Sagen i sikker Havn.

I "Jernbaneraadet" - en Forsamling af Politikere m.fl. - virkede han stærkt ved sine klogt tilrettelagte Taler, der blev fremført med hans Væsens pondus og Charme.

En Fægtning fra den Tids Kampgny omkring Statsbanerne skal her lige berøres, fordi ogsaa den giver Træk af Thorvald Haarløv som faglig Taler og Debattør. Turistforeningen havde sammenkaldt Medlemmer og en stor Kreds af Repræsentanter for faglige Organisationer til Diskussionsmøde den 16. April 1898 i Koncertpalæet (Odd-Fellow Palæet) om Turismens Betydning for Danmark. I Foreningens Jubilæumsaarbog 1938 staar adskillige Uddrag af Mødereferatet, deriblandt nogle af Kommitteret Haarløvs nøgterne Kommentarer til Viceformandens Indledningsforedrag, der i Angrebet paa Statsbanernes Administration for ikke at tjene Fremskridtet var meget agitatorisk og overfladisk, fordi det ikke tog Hensyn til finansielle Forhold, de indenfor Mulighedens Grænse hidtil opnaaede trafikale Fremskridt, der var særdeles væsentlige, og til det Arbejde, Statsbanerne faktisk lagde i videre Fremme af indenlandske og internationale Trafikforbedringer, der da ogsaa efterhaanden kom Slag i Slag. Kommitteret Haarløv redegjorde bl.a. for de nær forestaaende yderligere Køreplansforbedringer og for, at Udsigten til om faa Aar at aabne Dampfærgeforbindelse mellem Gedser og Warnemünde var forhaabningsfuld. Endvidere fremgik af hans Bemærkninger, at Statsbanerne allerede dengang overfor Regeringen havde fremsat Tanken om faste Broer over Lillebælt og mellem Sjælland og Falster (Storstrømsbroen). T. Haarløv var bl.a. altid en passioneret Fortaler for Storstrømsbroen som Led i Gedser-Warnemünderuten. En Eftertid burde ikke saaledes som Turistforeningens Jubilæumsskrift alt for ensidigt have forherliget Turistforeningens mange overeksponerede Udtalelser om Statsbanerne paa Mødet den 16. April 1898.

Paa det under Mødet periferisk debatterede Emne Kupévogne¹¹⁹

119) Personvogne, hvis Kupéer er adskilt ved Skillerum, der gaar fra Vognens ene Sidevæg til den anden. Et Toiletrum ved hver Kupé. I hver Vognside Døre ind til hver Kupé. Ind- og Udstigning gennem Kupédøren.

contra Gennemgangsvogne¹²⁰⁾ har Eftertiden ikke givet Kommitteret Haarløv Ret i hans bl.a. med datidige Erfaringer fra Udlandet dokumenterede Forsvar for Kupévognssystemet. Gennemgangssystemet har ved sine Fortrin besejret Kupévognskonstruktionen.

Forøvrigt, hvordan skulde Thorvald Haarløv altid have haft ubetinget Ret i alle sine faglige Betragtninger!

Følgende Mellemspil er ikke fortalt i Turistforeningens Jubilæumsaarbog 1938. Foreningens Formand, Kammerherre, fhv. Ritmester Carl Christian von Krogh, og Professor ved Kunstakademiet, Kammerherre Ferdinand Meldahl havde under Mødets Forløb begge fremsat nogle Bemærkninger mod Statsbanerne. Da Kommitteret Haarløv replicerede, henvendte han først sit Svar til den ene af de to Herrer, men da denne udbød, at den paagældende Udtalelse ikke var af ham, sagde Haarløv henkastende: "Naa, saa var det den anden Kammerherre". Man fornemmer den ganske skarpe Betoning hos Fagmanden.

Ogsaa som Forhandlingsleder havde han værdifulde Egenskaber. Han kunde gribe ind paa rette Sted, saa at en Drøftelse ikke blev hængende i vidtstvævende ørkesløs Diskussion. Han var meget tilgængelig for andres Opfattelser, naar han blev overbevist om disses større Rigtighed end hans egen oprindelige Forudsætning. Han var nemlig ingenlunde den ubetingede Autoritets Mand.

Som god Diplomat forstod han i Ind- og Udland at knytte Forbindelser med betydende Mænd, der kunde tænkes at ville samarbejde med Statsbanernes trafikale Interesser. Disse personlige Tilknytningers Værd for Banerne og Landet er nævnt i hans Biografi i Dansk biografisk Leksikon og i adskillige Udtalelser i Pressen. Derudover kan jeg fortælle et og andet.

Først to Smaaepisoder:

Da Fa'r engang i London var indbudt til Middag i den daværende danske Gesandt, Kammerherre Frantz Ernst Bille's Hjem, meldte Hushovmesteren med høj Røst ved Fa'rs Indtræden i Modtagelsessalonen: "Prince Orlof". Denne Metamorfose af Fa'rs Navn

120) Personvogne med Sidegang, fra hvilken der er Dør ind til hver Kupé. Et eller to Toiletrum i hver Vogn. Ind- og Udstigning gennem de ved hver Vognendes to Sider anbragte Døre. I Vognenderne Overgangsbro til den foran henholdsvis bagved løbende Gennemgangsvogn.

gav Anledning til megen Morskab hos Fa'r selv og de øvrige i det lille Selskab. [Navnet Orlov (Orlof) tilhørte en i Rusland gammel og mægtig Adelsslægt].

Under en saglig Drøftelse mellem Tietgen¹²¹⁾ og Fa'r sagde Tietgen: "Jeg er begyndt at skrive op. Man er ved at blive gammel". Tietgen var dengang i en meget fremskreden Alder, men syntes altsaa først da at maatte støtte sin Hukommelse ved enkelte Notater vedrørende den enorme Virksomhed, han var i.-

Hos Danmarks mangeaarige Gesandt i Berlin, Kammerherre Johan Henrik Hegermann-Lindencrone fik Thorvald Haarløv mangan god Introduktion til højtstående Embedsmænd i tyske Regeringskredse og til andre Personligheder, der kunde have Indflydelse overfor danske trafikale Interesser. - Ikke sjældent var Fa'r under Ophold i Berlin bedt til Middag i Gesandts Hjem, og naar Fa'r fortalte os derom, blev hans Ord om Kammerherreindens Skønhed, elskværdige Verdensdamevæsen og fine Klaverspil helt begejstrede.-

Foruden ved de mange trafikale Forhandlinger med de nærliggende udenlandske Jernbaneadministrationer var Thorvald Haarløv de danske Statsbaners Repræsentant paa de europæiske Køreplanskonferencer, der to Gange om Aaret samlede Deltagere fra de betydende Jernbanestyrelser og store Dampskibslinier.

Hver Konference blev højtideligt aabnet og sluttet med Taler af Repræsentanten for den præsiderende Jernbanedirektion eller Trafikministerium, men til Drøftelse i denne Plenarfor-samling ved Konferencens Begyndelse og Afslutning var i Reglen kun eet Emne: "Fastsættelse af Tid og Sted for den næste europæiske Køreplanskonference". Mødested var nemlig skiftende mellem de i Konferencen deltagende Lande, og Trafikministerium og Statsbanedirektion i paagældende Land havde Præsidiet for den Konference, der var samlet i Landet.

Konferencens Forhandlinger om Køreplaner, gennemgaaende Vogne m.m. foregik i Gruppemøder af Repræsentanter for de Jernbanedirektioner, der var delagtige i det paagældende Spørgsmaal. En meget stor Gruppe traadte sammen, naar Sagen f.Eks.

121) Carl Fredrik Tietgen. Født 19.Marts 1829. Død 19.Oktober 1901. Direktør for Privatbanken, København, Grundlægger af Lolland-Falsters Jernbaneselskab, Det forenede Dampskibsselskab, Store nordiske Telegraf-selskab og andre store Foretagender. 1867 Etatsraad. 1888 Gehejmeetatsraad. 1896 Gehejmekonferensraad.

drejede sig om de gennemgaaende Hurtigforbindelser mellem Norden og Tyskland og videre frem, et Emne, der med Rejsetrangen og Samfærdselsmidlernes fortsatte Udvikling var under stadigt løbende Behandling i Datidens Opgangsaar. Da Konferencens samtlige Forhandlinger skulde være tilendebragt i Løbet af et Par Dage, var Arbejdstempoet meget intensivt og krævede raske Beslutninger.

Ved to af disse Konferencer har jeg, der fra 1.Maj 1906 var blevet Fuldmægtig i Generaldirektoratets 1' Trafikkontor (Køreplaner, gennemgaaende Vogne m.m.), været Trafikdirektør Haarløvs Sekretær, og jeg bevarer et stærkt Indtryk af hans elegante og faste Forhandlingsevne. I den lange Aarrække, han repræsenterede Danmark, har han da ogsaa hjembragt mange gode Resultater. Som et enkelt Eksempel paa hans behændige og frem-synede Forretningsdygtighed vil jeg her fremdrage den under Konferencen i Bremen i Sommeren 1906 indledede Drøftelse med "Det internationale Sovevognsselskab og Store europæiske Eksprestogsselskab" ("Wagons-lits"). Denne Forhandling, ved hvilken jeg var Sekretær, førte til en ogsaa finansielt for de danske Statsbaner meget gunstig Overenskomst om Selskabets Besørgelse af Sovevognsdrift med moderne Materiel dels mellem danske Stationer indbyrdes dels i dansk-tysk Forbindelse, endvidere om et Luksustog mellem København og det sydlige Udland over Gedser-Warnemünde med Selskabets Vognmateriel og om Selskabets Drift af dets egne Spisevogne i danske Tog.

Efterhaanden var Thorvald Haarløv paa disse Konferencer blevet en grand old man, hvem man søgte som Forhandler og For-midler og overhovedet som en meget paaskønnet Personlighed.

Hans Tilknytninger og Venskaber i denne europæiske Kreds har utvivlsomt ogsaa afværget den yderste Tilspidsning af den Konflikt, der opstod mellem svensk og dansk Trafikpolitik i de nærmeste Aar, efter at den direkte Forbindelse mellem Sverige og Tyskland over Trälleborg-Sassnitz var en Kendsgerning, der blev stærkt opreklameret fra svensk Side.

Blandt Navne paa disse Tilknytninger til øverste Ledere af Jernbaner i Norge, Sverige, Finland, Tyskland og andre europæiske Lande skal her kun anføres Jacob Emil Mouritz Hahr, Överdirektør i Kungl.Järnvägsstyrelsen, Stockholm. Han var født den 17.Februar 1838, blev Student 1855 og virkede fra Juli s.A. i forskellige tekniske Stillinger ved Baneanlæg i Sverige. I

Sommeren 1862 gik han over i de svenske Statsbaners trafikale Tjeneste, i hvilken han fra April 1872 var avanceret til Overdirektør for Trafikafdelingen. I Oktober 1901 traadte han tilbage fra denne Post. Han døde i sit Hjem i Stockholm den 17. August 1917.

Hahr var af Skikkelse en Kæmpe og havde et smukt, kraftigt Hovede. Han var en meget skattet Gæst i mine Forældres Hjem. Han og Fa'r slog altid Følge paa Rejsen til og fra de europæiske Køreplanskonferencer. Engang da de kom tilbage fra et saadant Møde, der var holdt i Frankrig, berettede de, at en af de franske Damer, der deltog i Festligheden, efter at Konferencens Arbejde var endt, "havde kaldt os to les plus beaux hommes de l'Europe". Begge saa helt stolte og fornøjede ud ved Mindet.

Ved samme Lejlighed havde Fa'r, der altid var en Damernes Ridder, paa Opfordring udbragt Skaalen for Damerne. "Det var virkelig svært saadan uden Forberedelse at skulle tale paa Fransk", sagde Fa'r til os, "men jeg klarede mig og havde endda Sukces ved at tale ganske kort saadan: "Mesdames et messieurs, je lève mon verre et je vous propose, messieurs, d'adresser nos hommages aux dames, spécialement aux dames qui sont ici et tout spécialement aux dames françaises"."

I det Hele taget nød Fa'r og Hahr ved Siden af Arbejdet paa disse Udenlandsfarter de mange andre Rejseoplevelser i Naturen, Kunsten og festlige Stunder.

Deres Livs ubrødelige Venkab var ikke blot grundet paa Fagfællesskabet, men i højeste Grad paa mangesidig Fællesfølelse.

Hahr var en særdeles indsigtfuld og dygtig Jernbanemand. Et saa redeligt, varmhjertet og trofast Menneske i sit Embede, i sit Hjem og i Venkab møder man sjældent. Ham kunde man altid stole paa.-

Ogsaa om Trafikdirektør Haarlov lød som et Led i Karakteriseringen af ham, at "hans Ord kunde der lides paa".

Ansvarsbevidst havde han et vaagent Blik for den tjenstlige Disciplin, men hermed var hans retsindige Humanitet altid forenet.

Socialt forstaaende støttede han Personaleorganisationernes Bestræbelser for at opnaa bedre Levevilkaar.

Overhovedet var han slet ikke konservativ i Ordets snævre Betydning, thi han bevarede den aandelige Friskhed at være lydhør overfor den fremskridende Tids Rørelser, men ukritisk var han jo ingenlunde.

Han havde sine Meningers Mod og satte sin Overbevisning over det Faktum, at den ikke udelukkende kunde skabe ham Venner. Eksempelvis har jeg Indtryk af, at der var adskillig Kølighed mellem Generaldirektør Tegner og Kommitteret Haarløv. Tegner var meget begavet men mest Ingeniør og naaede ikke egentlig Indsigt i Trafikanliggendet. Paa den anden Side gik Tegner, der ifølge den da gældende Organisation var enevældig Generaldirektør indenfor Statsbanernes Administration, ofte impulsivt egenraadigt og vilkaarligt frem. Der var saaledes mellem disse to Mænd en Del Eksplosionsstof i principielle Trafikspørgsmaal og personelle Forhold.

I sidstnævnte Henseende begik Generaldirektøren en særlig grell Vilkaarlighed, da han efter Jernbaneulykken ved Gentofte i 1897 gennemtvang, at Trafikchefen for Statsbanerne paa Sjælland-Falster Thorvald Westergaard¹²²⁾ blev forflyttet til Aarhus som Trafikchef for Statsbanerne i Jylland-Fyn, hvis hidtidige Trafikchef Rudolph Theodor Hansen fik Westergaards tidligere Stilling. Denne Manøvre var sagligt ganske ubegrundet, thi Westergaard havde intet Ansvar for Ulykken den 11. Juli 1897 paa Gentofte Station, hvor et holdende Tog blev paakørt af et efterfølgende, hvis Lokomotivfører oversaa Stationens Stopsignal. 32 rejsende blev dræbt og 140 saarede.

Generaldirektørens Handlemaade overfor Westergaard vakte den største Indignation i Etaten og bestyrkede Opfattelsen, at der bag Tegners glatte Væsen, der kunde virke umiddelbart charmerende, var en Karakter med lunefulde Udsving.

Med Generaldirektør Tegner¹²³⁾ og Hustru¹²³⁾ havde mine Forældre ikke selskabeligt Samkvem.

Derimod kom Generaldirektør Amt¹²⁴⁾ og Hustru¹²⁴⁾ til et af de Par aarlige Selskaber, som mine Forældre holdt i deres

122) Jfr. Note 118, Side 80 her foran. 123) Isaac Vilhelm Tegner, født 20. Maj 1832, død 16. Oktober 1909. Hans Hustru: Hedvig Elise Drejer, født 28. Februar 1842, død 2. Maj 1919.

124) Georg Christian Charles Amt, født 24. Februar 1847, død 14. Juli 1919. Hans Hustru: Thekla Emilie Eleonora Mathilde Johnsen, født 15. Marts 1855, død 4. Oktober 1917.

Hjem. Blandt Gæsterne ved saadanne Lejligheder var ogsaa Kommitteret Buchheister¹²⁵⁾ og Hustru¹²⁵⁾, Kommitteret ved Statsbaneanlægene Ernst og Hustru og Maskindirektør Busse¹²⁶⁾ og Hustru¹²⁶⁾. Busses var i nærmere Betydning mine Forældres Venner.

Den her foran (Side 88) omtalte Overenskomst i 1906 med det internationale Sovevognsselskab blev Trafikdirektør Haarløvs sidste store tjenstlige Bedrift. Han var den 11.Maj 1906 fyldt 70 Aar, men Aldersgrænse for Tjeneste ved Statsbanerne var ikke indført endnu. Dog overvejede han efter et Sygdomsanfald i Sommeren 1906 at tage sin Afsked. Imidlertid følte han sig ved nogle Ugers Ophold sammen med Mo'r i Schweiz saa styrket, at Pligtfølelsen igen kaldte ham til Tjenesten. Her fortsatte han blandt meget andet sin Medvirken ved Planerne for de nye københavnske Jernbaneanlæg.

Han deltog ogsaa i den europæiske Køreplanskonference i Dresden i December 1906.

I Februar 1907 blev han igen syg. Den 13.Marts 1907 døde han i sit Hjem.

I sin offentlige Gerning var han den velbetænkte Handlings Mand, og han havde den Lykke at se Grokraft i meget af sit Arbejde. Hans Stræben efter Sandhed og Retfærdighed var forenet med Uforfærdethed. Han havde Modet at være sig selv. Om Respekt, Tillid og Hengivenhed for mange Mennesker talte da ogsaa hans tjenstlige Eftermæle.

125) Chef for Statsbanernes Tarif- og Regnskabsafdeling Heinrich Carl Ludvig Buchheister, født 11.Januar 1825, død 11.Juli 1906. Hans Hustru: Albine Kirstine Albeck, født 17.Februar 1827, død 3.Oktober 1902. 126) Direktør for Statsbanernes Maskinafdeling Otto Frederik August Busse, født 16.Juli 1850, død 16.April 1933. Hans Hustru: Margrethe Jacobi, født 30. Marts 1857, død 13.Marts 1940.

Bilag IV

Nr. 1. Embedsudnævnelser, Ordensudnævnelser m.m. (Kong Christian IX's Skrivelse om T.J.H.Haarløvs Afsked fra Hæren er i Bilag III som Nr.4 (jfr. Side 63 her foran).

Bilag IV Nogle Breve m.m. vedrørende tjenstlige Forhold.

Nr. 2. [En Samling Breve fra Geheimerat Sartori vedrørende Spørgsmaalet om nye, hurtigtsejlende Skibe paa Korsør-Kielruten overgav jeg i 1907 til Vilhelm Helper, der efter Thorvald Haarløvs Død blev Direktør for de danske Statsbaners Trafikafdeling. Samlingen blev indlemmet i Generaldirektoratets Arkiv. - Det store Rederi Sartori & Berger i Kiel drev med sine Skibe bl.a. Dagfarten mellem Korsør og Kiel. De danske Statsbaners Skibe besørgede Natfarten].

Bilag IV

Nr. 3. Et Eksempplar af "Illustreret Tidende" den 30.juni 1895 om Journalistkongressen i København 24.-27.Juni 1895.- Et Eksempplar af "Illustreret Tidende" den 20.Maj 1906, indeholdende en Artikel i Anledning af Trafikdirektør Haarløvs 70-Aars Fødselsdag den 11.Maj 1906.

Bilag IV) Nekrologer og andre Pressemeddelelser i Anledning af
Nr. 4.) hans Død og Jordefærd.

Bilag IV) Et Eksempplar af de Salmer, der blev sunget i Frede-
Nr. 5) riksberg Kirke den 21.Marts 1907 ved hans Jordefærd.

Bilag IV

Nr. 6. Brev af 27.Marts 1945 fra det kgl.Bibliotek, København, om fotografiske Portrætter af Trafikdirektør Haarløv.

Bilag IV

Nr. 7. Afskrift af en Meddelelse i "Vereinszeitung" Juni 1936 vedrørende Gedser-Warnemünderuten.

-----ooOoo-----

Det offentlige var dog kun en Del af Fa'rs Livsindhold. I fremtrædende Grad var han en Hjemmets Mand.

Som fortalt foran (Side 70) var vore Forældres første Bolig i "Glacisholm", Gammel Farimagsvej 2, Frederiksberg. Blandt megen Lykke her havde de den Sorg, at deres første Barn var dødfødt. Herom staar i Frederiksberg Kirkebog: "Den 2. December 1869. Dødfødt Dreng (i 9de Maaned)". Mo'r har fortalt mig, at hun mod Slutningen af dette Svangerskab havde strakt sig for at tage en Genstand fra et ret højt Skab, og at det var Grunden til, at Drengen ved Fødslen havde Navlesnoren om Halsen saaledes, at han ikke kunde faa Aandedræt igang. - Denne Bebrejdelse havde Mo'r vist næppe behøvet at gøre sig. Det for et Barn farlige Forhold med Hensyn til Navlesnoren kan skyldes Tilfældigheder under Fødslen. I nyere Tid forstaar en kyndig Læge rettidigt at fjerne Navlesnoren fra Barnets Hals under Fødslen. -

Med Fa'rs Forfremmelse til Sektionsinspektør i Roskilde fra den 1. Oktober 1870 fulgte, at de maatte forlade deres kære "Hytte"¹²⁷⁾. I Roskilde fik de en Lejlighed i det Hus paa Hestetorvet, der nu er "Missionshotel". Fra April 1876 var Hjemmet i en Lejlighed i Ejendommen Allehelgensgade 33 (Matrikelnummer 412). Indenfor en snevrere Kreds blev dette Hus kaldt "Kancelliet", fordi Repræsentanter for tre offentlige Organer i nogle Aar samtidig havde deres Hjem i forskellige Lejligheder i Huset, nemlig Sektionsinspektør Haarløv, Postmester Holmblad og Toldforvalter, Kammerraad Lund¹²⁸⁾.

Den 17. December 1870 blev en Datter født i det Haarløvske Hjem. Glæden var stor hos Forældre og Bedsteforældre¹²⁹⁾. Ved hendes Daab i Roskilde Domkirke den 26. Marts 1871 fik hun sin Farmors Fornavne Helmine Henriette og tillige Fornavnet Helga, med hvilket hun siden blev kaldt.

Domkirkens Kirkebog indeholder iøvrigt følgende vedrørende Daabshandlingen: Etatsraadinde Martha Gustava Rothe¹³⁰⁾ bar

127) Saaledes har Fa'r kaldt Boligen i "Glacisholm". 128) Jfr. Bilag V, Nr.1: Roskilde Tidende: "Strejflys". 129) Fra Morfa'r er herom Brev af 17. December 1870 i "Slægten Rothe. Breve m.m." Hefte Nr.6. 130) Barnets Mormo'r.

Barnet. Faddere: Benedicte Ulfsparre Rothe¹³¹⁾, Etatsraad V. Rothe¹³²⁾, Partikulier Haarløv¹³³⁾, Professor August Rothe¹³⁴⁾, Assistent Eylardi¹³⁵⁾.

Mo'r var ked af, at hun efter nogle Ugers Forsøg paa selv at amme maatte overlade Diegivningen til en Amme. Denne Tilvækst til Husstanden hed Grethe. Hun var ugift og havde nylig født en Pige, der var sat ud i Pleje. Nu tjente hun altsaa til Livets Ophold som Amme for andres Barn, saaledes som mange andre ugifte Mødre dengang. Hun var et sjældent Menneske, uselvsk og med mange andre gode Karakteregenskaber. Hun var altid meget trofast mod mine Forældre. Lige til Mo'rs Død kom hun af og til paa Besøg. Efter Mo'rs Død (1922) besøgte hun nogle Gange Haja og mig.

Et Portræt, som jeg i September 1923 fotograferede af hende i Haven Philippavej 8, er i mit Fotografialbum Nr.X. Hun var da ca.75 Aar. I sine sidste Aar boede hun i "De gamles By", men her følte hendes virksomme, frie Natur sig indestængt. Haja og jeg var med ved hendes Jordefærd.

Paa det nysnævnte Portræt har Grete Hat, men i mange Aar var hendes Hovedtøj den sorte Hue med Gyldenstykkens-Nakke, der havde hørt til hendes sjællandske Folkedragt. Denne Hue havde røde Hagebaand, da hun var i mine Forældres Hjem. Hendes Omsorg for Helga førte til, at Morfa'r i Marts 1871 kunde konstatere, at Barnet syntes at trives godt i enhver Henseende.¹³⁶⁾

Ifølge Breve omkring denne Tid beskæftigede Morfa'r og Fa'r sig en Del med Spørgsmaalet om Sanering af Fa'rs økonomiske Forhold. Før sit Ægteskab var Fa'r kommen i Besiddelse af en lille Ejendom paa Bülowvej (Frederiksberg). Paa et eller andet Tidspunkt havde han byttet noget af det lille Pengebeløb, han ejede i dette Hus, med Andel i en Gaard i Jylland. Disse Foretagender var langt fra lukrative. Ved forskellige Transaktioner - omend med pekuniært Tab - reddede Fa'r saa meget, at han i Januar 1873 kom ud af sin Gæld til andre end hans Svigerfa'r og desuden hav-

131) Barnets Moster. 132) Barnets Morfa'r. 133) Barnets Farfa'r. 134) Ældste Broder til Barnets Morfa'r. 135) Anton Vilhelm Eylardi, gift med Barnets Faster Rosalie, jfr.Side 53-57. 136)Jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m.", Hefte Nr.6.

Bilag V)Thorvald Haarløvs Regnskabsbøger for en Del af Aar 1869, Nr. 2 }for 1873 og Januar-Juli 1874 og for August 1874-September 1879.

de tilbagebetalt noget af Gælden til Svigerfa'ren¹³⁷⁾, der mod Forrentning havde forstrakt Fa'r med Laan som Hjælp til at dække den samlede lille Gæld til andre.

I 1876¹³⁸⁾ indgik et Pengekrav, som Fa'r havde paa en Porcelænsmaler Møller¹³⁹⁾, og Fa'r tilbagebetalte¹³⁸⁾ da Resten af de Laan, som hans Svigerfa'r havde ydet ham.

Da vore Forældre satte Bo i "Glacisholm", var Fa'rs Lønning som Underinspektør paa Københavns Banegaard ca.60 Rdl. om Maaned¹³⁷⁾. I privat Tilskud fra Viggo og Martha Gustava Rothe fik det unge Hjem ca.125 Rdl. hvert Kvartal¹³⁷⁾. Dette Tilskud faldt bort, da Fa'r blev Sektionsinspektør i Roskilde, men Gaver i Penge og paa anden Maade af og til fra Mo'rs Forældre var en taknemligt modtagen Støtte.

Som Sektionsinspektør var Fa'rs Begyndelseslønning ca. 137 Rdl. hver Maaned¹³⁷⁾. Ved Overgangen til Kronemøntfoden i 1875 var Maanedslønnen blevet 400 Kr., og et Par Aar senere steg den til 426 Kr.¹³⁸⁾ Desuden havde Fa'r noget Overskud af Diæterne for Tjenesterejser og nogle Gange et lille Honorar for Medarbejde ved "Jernbanebladet" og for Arbejde vedrørende den i 1875 aabnede Privatbane Orehoved-Nykøbing Falster.

Fa'rs Regnskabsbøger fra disse Aar viser ogsaa, at Mo'r og Fa'r dengang - ligesom sidenhen - i deres Privatliv koncentrerede sig om deres Hjem. En sjælden Gang har de holdt et lille Middagsselskab for de faa, som de havde sluttet sig til i Roskilde, og undertiden deltog Fa'r i et l'hombre-Parti; meget omhyggeligt har han i Regnskabsbogen noteret Gevinst og Tab ved dette Spil, der oftest bragte ham Tab, thi en dygtig Kortspiller blev han aldrig. Disse Poster paa Regnskabet var altsaa ikke tungt vejende. Hovedposten paa Udgiftssiden var den daglige Husførelse (Mad og Pigeløn under Regnskabsbogens Rubrik: Husholdningen). Fra deres Ægteskabs Begyndelse havde de holdt en Tjenestepige og efter Helgas Fødsel tillige Ammen Grethe. Ogsaa efter at Helga var "vænnet fra", beholdt de Grethe nogen Tid foruden en Tjene-

137) Jfr. Bilag V, Nr.2. 138) Jfr. Bilag V, Nr.2. 139) Han, om hvem jeg ikke kan oplyse nærmere, har malet de Desserttallerkener med Blomsterranker, der nu er hos Ottilie Haarløv (Slægts-tavlens Nr.5 B b) og hos Højesteretssagfører Viggo Holten Bechtolsheim og Hustru Karen.

stepige. Dette fremgaar af Brev, dateret 28.Maj 1872¹⁴⁰⁾ fra Mo'r til hendes Fa'r i Anledning af Overvejelserne om Ordningen af Hushjælp i det Haarløv^{ske} Hjem, naar det ventede nye Barn var født.

Dette Barn - en Søn - kom den 21.August 1872 til Verden i Hjemmet i Roskilde. Han var en ordentlig Krabat. Hans Fødselsvægt blev angivet som 12 Pund (= 6 kilogram). Jeg har spurgt Mo'r om denne Vægtangivelse virkelig var vidnefast, og hun bekræftede den som utvivlsomt rigtig. (Nylig har en medicinsk Student fortalt mig, at han i et Hospitals Fødeafdeling selv havde noteret et tilsvarende Fænomen).

Efter denne Søns Fødsel var Mo'r altid plaget af Hovedpine.

Morforældrenes glade Stolthed over Drengen fornemmer man i Viggo Rothes Brev af 22.August 1872¹⁴⁰⁾: "Tak, begge to, for Dattersønnen. Skulle vi gjøre Anmeldelse til Familien her?" Naturligvis var Forældrene lykkeligt betaget af Sønnen.

Ved Daaben i Roskilde Domkirke den 10.November 1872 blev han opkaldt efter sin Morfa'r, saa at hans fulde Navn blev Viggo Rothe Haarløv. Kirkebogen oplyser videre: Etatsraadinde Martha Gustava Rothe¹⁴¹⁾ frembar Barnet. Faddere: Charlotte Rothe¹⁴²⁾, Etatsraad Viggo Rothe, Konferensraad Tyge Stampe¹⁴³⁾.

Ogsaa til Viggo maatte der antages en Amme, efter at det til Mo'rs Sorg havde vist sig i Løbet af ret kort Tid, at hendes egen Mælk ikke gav tilstrækkelig Næring til den store Dreng. Med Ammens Optagelse i Hjemmet var Grethes Tjeneste i dette endt.

Da den Tid kom, hvor Viggo ikke længer behøvede sin Amme, blev der foruden Tjenestepige holdt Barnepige. Folkeholdet medførte til en og anden Tid nogle huslige Genvordigheder i disse Aar, hvorom Breve fra Viggo Rothe til mine Forældre¹⁴⁴⁾ og ogsaa enkelte Ytringer i Breve mellem mine Forældre fortæller noget.

140) Jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m.", Hefte Nr.6. 141) Drengens Mormo'r. 142) Drengens Moster. Jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m." Hefte Nr.6, Side 212-214. 143) Tyge Rothe Stampe. Født 27.Juni 1793. Død 5.August 1878. Bureauchef i Udenrigsministeriet. Konferensraad. Gehejmelegationsraad. Gift 14.September 1832 med Anna Rosine Rothe, født 7.Januar 1813, død 24.Marts 1872, Søster til Martha Gustava Rothe. Jfr. "Danske patriciske Slægter", 1. Samling Side 273, og "Slægten Rothe. Breve m.m.", Hefte Nr.6. 144) Jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m.". Hefte Nr.6, Brev af 27. April 1873 og det derefter følgende Brev sidst i April til Christine og Thorvald Haarløv.

Den større Husstand, der med de to Børn og Folkeholdet nu talte 6 Personer, bragte stigende Udgifter, der dog beherskedes af den forøgede Indtægt¹⁴⁵⁾. For deres egen Person var Mo'r og Fa'r nøjsomme med Hensyn til Paaklædning og Fornøjelser.

Dengang som senere faldt det Mo'r vanskeligt at holde Omkostningerne til Bespisningen paa et fast Beløb hver Maaned. Hun vilde gøre det saa godt ved at sætte Kød og anden "stærk" Mad paa Bordet, og desuden var hendes Indkøb kvantitativt meget rigelige. Hendes Tid værdsatte jo ikke den varierede Kost og havde ikke Kendskab til den udmærkede Næringsværdi, der indeholdes ogsaa i den saakaldt lettere Mad. Naar Mo'r var kørt fast med de Husholdningspenge, hun havde faaet i sin Kasse den 1ste i Maaned, paakaldte hun Fa'rs Hjælp ved en lille "Seddél", der skriftligt indeholdt Notat vedrørende den omtrentligt fornødne Ekstrabevilling. I Tidens Løb har jeg set mange saadanne "Sedler", som Fa'r altid honorerede i Stilhed.

I Efteraaret 1873 var Fa'r angrebet af en ganske langvarig Tarminfektion, hvis Eftervirkninger han senere til Tider kunde spore. Det var tidligere konstateret, at han havde en noget nervøs Hjertebevægelse; Tilfældet var ikke farligt, men kunde bl.a. gøre Søvnén urolig, og det voldte Mo'r og ham adskillig Ængstelse. Som Middel mod Tilfældet ordinerede Lægen en "Fontanelle". Denne Forholdsregel var følgende: Ved et lille Indsnit i Kødét paa Brystet udfør Hjerteregeionén blev et Saar frembragt, og Forbulningen af dette Saar blev vedligeholdt ved Indlæggelse af en Ært eller andet Irritationsmiddel. Man mente, at der gennem dette aabne Saar kunde ske Afledning af skadelige Vædsker og saaledes Helbredelse af det syge Organ. - Sandelig en mærkelig og haard Behandling af nervøs Hjertebevægelse.- Anderledes god Virkning baade for Hjerte og Tarm havde Fa'r af et Kurophold ved Modum Bad i Norge i Sommeren 1880.

I November 1875 blev Helga og Viggo syge af Mæslinger. Helga overstod ret hurtigt Sygdommen, men Viggo fik som Følgesygdomme baade Lungebetændelse og Nyrebetændelse. Under denne livsfarlige Tilstand blev den bekendte Overlæge ved Dronning Louises Bør-

145) Jfr. Fa'rs Regnskabsbog i Bilag V, Nr.2, og det Side 95 her foran oplyste om Fa'rs Indtægt.

nehospital i København Harald Hirschsprung¹⁴⁶⁾ tilkaldt, og det lykkedes ham at bringe Viggo over Krisen. En Dag hen i December vaagnede Viggo af sin Feberdvale og sagde: "Jeg vil ha' Risengrød". (Det var hans Yndlingsspise). Dog gik hans Helbredelse langsomt frem, og først hen i Januar 1876 kunde hans Søster og han have et glad Gensyn¹⁴⁷⁾.

Mo'r har sikkert mange Gange i den Sygdomstid været ved Børnenes Senge, ogsaa om Natten. I mine egne Sygdomstilfælde som Barn kunde jeg i Halvsøvn om Natten have Indtrykket af, at Mo'r i sin hvide Natkjole og med Lysestagen i Haanden var kommet hen til min Seng og lagde Dynen tilrette om mig. Ved saadan natlig Syslen gik Mo'r paa bare Fødder, og det gjorde hun ofte ellers i Soveværelset. Om denne Vane har jeg hørt Fa'r sige spøgende til Mo'r: "Man skulde tro, at dine Forfædre havde vandret i Ørkenen".

Da Viggo var rask, havde det Haarløv^{ske} Hjem i Roskilde igen det lykkelige Familieliv mellem Forældrene indbyrdes og med deres Børn, og Mo'r og de to Børn var atter af og til et Par Dage i Besøg i Mo'rs Forældres Hjem ("Banegaarden"), og her var Mo'r og Fa'r med til adskillige Middage i en snævrere Familiekreds eller store Selskaber.

Gennem mange Aar af Roskildetiden var Fa'r ofte Jagtdeltager paa Roskilde Bys Revier og paa Gaarde i Omegnen eller længere borte. Endnu i November 1878 har han ifølge sin Regnskabsbog været med til Roskildes Magistratsjagter, men fra et senere Tidspunkt afstod han fra at jage større Vildt paa Grund af en dramatisk Oplevelse, som han har skildret mig. Han havde skudt til en Raabuk, men ikke ramt den dødeligt. Da han derfor skulde give det anskudte Dyr "Fangst"¹⁴⁸⁾, vendte det et saa angstfuldt, helt menneskeligt Blik mod ham, at han ikke oftere vilde komme ud for et saadant Indtryk. - Paa ældre Dage deltog Fa'r sammen med Kommissarius, Kammerherre Tobiesen, Ge-

146) Dr.med. Født 1830, død 1916. 147) Se "Slægten Rothe. Brev m.m.", Hefte 6, Viggo Rothes Brev af 13. Januar 1876.

148) "give Fangst" er i Jagtsproget Benævnelsen for den Maade, paa hvilken et anskudt Stykke Vildt dræbes, nemlig ved et Knivstik i Nakken eller i Hjertet. - Fa'rs Hirschfænger og Jagtdolk har jeg givet Niels Haarløv.

neraldirektør Tegner og andre "høje" Jagtherrer i den aarlige Tur til Sprogø. Man inspicerede, og man skød Harer. Paa denne Ø i Storebælt havde Statsbanerne nemlig endnu den Ejendom, i hvis Bygninger rejsende blev husede og bospist i tidligere Tid, da der i strenge Vintre var Isbaadstransport mellem Korsør og Nyborg. Ejendommens Landbrug blev drevet af en Forpagter, der tillige skulde ordne de rejsendes Ophold paa Øen under Isbaadstransport. Harerne var en Tid talrige, men Bestanden uddøde ret pludseligt. - En enkelt Gang i sine ældre Aar var Fa'r til Agerhøns- og Harejagt paa Hevringholm (Morton Olsens Gaard ved Randers).

Fra engang i 1876 kunde man se Fa'r ride gennem Roskilde By og i Omegnen. Sin tidlige Ungdoms Ridefærdighed¹⁴⁹⁾ havde han ikke glemt, og Ridningen nu kunde ved Siden af Fornøjelsen gavne hans Helbred. Undertiden tog han Viggo foran paa Hesten et lille Stykke Vej, men "Bov" - saadan kaldte Viggo sig selv, da han var lille - var meget benovet over dette Stæde og vilde hurtigt ned igen til Mo'r.

For Oktober 1878 viser Fa'rs Regnskabsbog bl.a. følgende:

"Nr.4 ^s Fødsel	{ Ammeanskaffelse	Kr. 24.50
	{ Vaagekone (10 Dage)	" 20.00
	{ Jordemoderen	" 30.00
		<u>Kr. 74.50</u>

Ammen No.1 à conto Løn: Kr. 20.00".

Den Amme, der først var antaget, var ikke saa heldig som forudsat, og hun blev derfor hurtigt afløst af en ny Amme.

Natten mellem den 1. og 2. Oktober 1878 var Barn Nr.4 kommet til Verden i det daværende Haarløv^{ske} Hjem Allehelgensgade Nr.33 (jfr. Side 93 her foran). Barnet blev den 17. November 1878 døbt i Roskilde Domkirke, hvorom Kirkebogen nævner, at Rosalie Eylardi, født Haarløv¹⁵⁰⁾, frembar Barnet, der fik Navnene Rudolph Rothe Haarløv, og at Fadderne var: Charlotte Wienberg, født Rothe¹⁵¹⁾ Etatsraad V. Rothe¹⁵²⁾ Kontorchef Eylardi¹⁵³⁾

149) Jfr. Side 59 her foran. 150) Jfr. Side 55 her foran.

151) Barnets Moster, jfr. "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 212. 152) Barnets Morfa'r. 153) Hovedkasserer V.A.Eylardi, jfr. Side 53-57.

Doktor Johan Risom¹⁵⁴⁾
Arkitekt Wienberg¹⁵⁵⁾
Toldforvalter Lund¹⁵⁶⁾
Postmester Holmblad¹⁵⁷⁾

Navnene Rudolph Rothe var Opkaldelse efter min Mo'rs Farbroder¹⁵⁸⁾. Til ham og hans Hustru i hans 2. Ægteskab var Mo'r meget knyttet.

Familieforøgelsen medførte nye Udgifter i det daglige Liv, og Fa'r gav derfor Afkald paa Ridehesten. For denne udstationerede Militærhest havde han fra Hæren faaet "Foderpenge", men derved blev kun en mindre Del af Udgiften til Hesteholdet dækket. Sikkert særdeles velkomne Subsidier var 400 Kr., som Mo'rs Far forærede Familien Haarløv til Landophold i Sommeren 1879¹⁵⁹⁾.

I det store og hele blev min Tilstedeværelse i Familien dog velset, især - efter hvad der er fortalt mig - hos Helga og Fa'r. Hendes søsterlige Kærlighed er nogle af mine tidligste Barndomsindtryk. Fa'r kaldte mig, da jeg var lille, af og til i Tiltale "Bab" og i Omtale "min Benjamin". Han blev Barnet og det unge Menneske en umiddelbart forstaaende Vejleder og Ven, hvis stærke Indflydelse paa mit uensartede Sind kun brugte faa Ord, men til hver Tid netop de usvigeligt rigtige.

At jeg 6 Aar efter Viggo "kom dumpende", vakte nok ikke synderlig Begejstring hos Mo'r i Begyndelsen, men Breve i 1880¹⁶⁰⁾ fra hende til Fa'r fortæller, at hun da var glad for den "elskelige Rav". (I min Mund var mit svære Fornavn omsat til: Rav).

Hver paa sin Maade var Mo'r og Fa'r begge i Sandhed de mest omsorgsfulde Forældre. Saa stor Samhørighed der end var mellem Mo'r og Fa'r, har det utvivlsomt forøget deres Livsindhold, da Børnene kom til. I en Samtale, da jeg var omkring 25 Aar, fremsatte jeg overfor Fa'r den Betragtning, at Kærlighed

154) Johan Maria Risom, gift 18.Maj 1878 med Barnets Moster Thalia. 155) Charlotte Wienbergs Mand, jfr.Note 151. 156) Toldforvalter i Roskilde, Kammerraad F.C.Lund, jfr.Bilag V, Nr.1. 157) Postmester i Roskilde J.R.V.Holmblad, jfr.Bilag V, Nr.1. 158) Jfr."Slægten Rothe. Breve m.m.", Hefte Nr.4. 159) Jfr. i Fa'rs Regnskabsbog den for Juni 1879 opførte Indtægt. 160) Se Bilag VII a og b.

mellem Kvinde og Mand maatte kunne være tilstrækkelig til et lykkeligt Ægteskab, men Fa'r svarede mig: "Til et godt Ægteskab hører Børn. Ogsaa for at faa Børn gifter man sig". -

I Vinteren 1879-80 havde et Sygdomstilfælde angrebet Fa'rs Mave og Nerver saa stærkt, at han en Tid mismodig "sad i Kakkellovnskrogen". Derfor tog han i Begyndelsen af Juni 1880 til Modum Bad i Norge. Gytjebade, Fyrrenaalsbade, Diæt, Vandring i Fyrreskoven og den særdeles regelbundne Levevis bragte ham nye Kræfter, saa at han efter 1 1/2 Maanedes Kur vendte styrket og ved godt Mod tilbage til sit Hjem og sin Gerning. Brevvekslingen mellem Mo'r og Fa'r fra denne Periode¹⁶⁰⁾ er blandt de Breve, de har efterladt. Denne Brevveksling giver ligesom de andre bevarede Breve mellem dem mangt et Indtryk af deres Personligheder og af deres Børn. Senere Breve fra Mo'r til Fa'r end de nysnævnte i 1880 er desværre ikke efterladt, men Samlingen af Breve fra ham til hende gaar lige til 15. Juni 1906.

I Slægtstavlen og Side 80 her foran er omtalt de tjenstlige Forhold, der medførte den Haarløvske Families Flytning fra Roskilde til København i Sommeren 1880. Nogle Aar boede vi i Lejligheden Gammel Kongevej 88, 2. Sal (Hjørnet af Sankt Knudsvej). Ejendommen blev i 1905 revet ned¹⁶¹⁾, og et meget større Hus blev bygget paa Grunden.

Mine første Erindringer er knyttede til disse Omgivelser. Naar Mo'r havde bedt Helga hente Brød hos Bageren paa Værnedamsvej¹⁶²⁾, fik jeg ofte Lov at følges med Helga; med min Haand i hendes kunde jeg gaa trygt. I Bagerbutikken fik jeg Lov at lægge Pengene for Brødet, vi købte, op paa den høje Disk¹⁶³⁾, som jeg lige akkurat kunde naa ved at staa paa Tærne.

Helgas Helbred havde allerede i 1880 af og til givet Grund til nogen Bekymring, fordi hendes Fordøjelse ret ofte var i Uorden og hendes Blodprocent for ringe, saa at hun ikke sjældent følte sig træt. Disse Anfald var dog drevet over, men i Sommeren 1882 blev Helga svagere. Fa'rs Breve til Morfa'r denne

160) Se Bilag VII a og b.

161) Bilag V, Nr. 3 viser Ejendommen under Nedrivning. 162) Bilag V, Nr. 4 viser det vestre Hjørne af Værnedamsvej og Gammel Kongevej. Bagerens Butik laa i et Hus længere nede ad Værnedamsvej. Et andet Billede fra tiden er vedlagt Ms. 163) Tegning af R.H. af Disken, der havde Søjler af Træ, i Ms.

Sommer¹⁶⁴⁾ berettede meget nøje og næsten fra Dag til Dag om Helgas Befindende. Disse Breves skiftende Tone taler stærkt om Fa'rs og Mo'rs Haab og Ængstelse.

Mo'rs Forældre havde denne Sommer en Tid taget Landophold i Marienlyst Badehotel ved Helsingør, og under deres Fraværelse boede Mo'r og Fa'r og vi tre Børn i Mo'rs Forældres Hjem i Bernstorffsgade, for at Helga kunde nyde godt af at sidde i Haven, naar hendes Sygdom ikke bandt hende til Sengen. Viggo var dog en Tid denne Sommer i Besøg hos Mo'rs Søster Benedicte og hendes Mand N.E.P.J. Holten-Bechtolsheim, der dengang var Inspektør ved Grosserer Webers Frugtplantage og Race-Hønseri i "Gamle Hestehauge" ved Svendborg.

Inden Fa'r midt i Juli fulgte Viggo til Holtens, hvor Fa'rs Besøg dog var ganske kort, indtraf under Viggos og min Leg paa Skraaningen mod Bernstorffsgade i Mo'rs Forældres Have det Uheld, at jeg faldt og brækkede mit venstre Laarben. Indtrykket af Viggos Bestyrtelse, da jeg ikke kunde rejse mig, har altid staaet meget levende for mig, og ligeledes at det gjorde ondt i Benet, da jeg laa paa Mo'rs Skød, mens vi i den gamle Hestedroske skrumpede over Gadernes knortede Brosten til Kommunehospitalet. I nogle Uger var mit Ben i Gipsbandage og med et tungt Vægtlod ved Fodenden for at strække Benet, mens Laarbrudet heledes. Endnu den Dag idag kan jeg fremkalde for mig, at jeg laa i et Hospitalsrum, der forekom mig meget stort, og at hvidklædte Mennesker var om min Seng. I mit Øre er ogsaa endnu Lyden af Fa'rs faste Skridt, naar han efter at have set til mig gik bort ad Hospitalsgangen. Jeg bad ham altid om at gaa udenfor Tæppeløberen paa Gangen, for at jeg saa længe som muligt kunde høre hans Skridt og føle ham nær.

Selvfølgelig kom ogsaa Mo'r, saa ofte kun kunde, til sin Dreng paa Hospitalet, men Plejen af Helga var naturligvis det langt overskyggende for Mo'r.

Af Fa'rs Breve til Morfa'r fremgaar, at Fa'r omkring den 10. August 1882 hentede Viggo hjem fra Svendborg, og at Fa'r, Viggo og jeg derefter tog tilbage til vor Lejlighed Gammel Kongevej 88, 2. Sal, medens Mo'r og Helga forblev endnu en Tid paa "Banegaarden", hvortil Mo'rs Forældre var vendt hjem.

164) Se "Slægten Rothe, Breve m.m.", Hefte Nr.6, Side 251-258.

I et af disse Breve nævnes ogsaa, at mit venstre Ben efter Helingen af Bruddet var blevet 1 1/2 centimeter kortere end forhen. Overlæge Holmer og Fa'r drøftede at give mig en tyk Saal under mit venstre Fodtøj, men Fa'r var, efter hvad Mo'r har fortalt mig, meget derimod, og Overlægen og han enedes da om at se Tiden an. I sit Brev af 2. August 1882 til Morfa'r sagde Fa'r da ogsaa, at Holmer anbefaler ikke at give Rndolph noget særligt Fodtøj foreløbig. Efter ret kort Tids Forløb haltede jeg virkelig slet ikke. Taknemligt hele mit Liv har jeg tænkt tilbage paa, hvad Fa'r og Overlægen saaledes gjorde for mig.

Nogen Tid efter at vi andre havde endt Opholdet paa "Bane-gaarden" i Sommeren 1882, sluttede ogsaa Mo'r og Helga deres Besøg, og den Haarløv^{ske} Familie blev igen samlet i Hjemmet Gammel Kongevej 88, 2. Sal. Helgas Helbred blev i de følgende Maaneder mer og mer vaklende. Oftest laa hun tilsengs, og jeg husker, at jeg meget gerne sad ved Sengen og saa hende sysle med Sytøj, tørrede Blomster, Paparbejder og anden nydelig Haand-gering, mens hun talte til mig paa sin stille, blide Maade. Dette er en meget klar Erindring hos mig, men Mo'r har fortalt mig lidt om denne tunge Tid saaledes: Med aldrig svigtende Taalmodighed og med det kærligste Sind overfor andre bar Helga sin Sygdom, der i Foraaret 1883 af Lægen blev betegnet som akut Mavetuberkulose. Hendes legemlige Kraft svandt hen. Op ad Da-gen den 27. Juni 1883 var Helga faldet i rolig Søvn, og Mo'r havde forladt sin Plads ved hendes Seng i Spisestuen for i Væ-relset ved siden af at ordne noget Sytøj. Da Mo'r lidt efter igen var ved Helgas Seng, laa Helga død. Saa let som et Aandepust var hendes Død. Da Fa'r kom hjem, blev han saa fortviv-let, at han lukkede sig inde i sit Værelse. Snart fandt dog Mo'r og han igen hinanden i deres fælles Sorg.

I et Brev til Mo'r i 1884 paa Aarsdagen for Helgas Død ta-ler Fa'r om deres dybe Savn og deres fælles Tanker om, at "hun nu er i Besiddelse af en uforgjængelig Lykke, som ingen jordisk Kjærlighed tilnærmelsesvis kunde have skabt for hende, og lad os med inderlig Tak erindre, hvor stor en Naade der er vist os ved, at vi overhovedet have eiet hende, og saa ikke gaae irecte med, at det syntes os kun en stakket Tid. Lad os derfor ikke fortvivle, men bevare hele vort Haab om, at hun ikke er tabt for os, fordi vore legemlige Øjne ikke længer kunne see hendes

yndige Skikkelse, og vore Hjerter ikke umiddelbart frydes ved hendes kjærlige Stemme og kloge Tale, lad os blot vedblivende føle os hende nær, som hun sikkert er os nær, og lad os saa bede Gud, vor fælles Herre, skjænke hende og os Alle sin Naade og Velsignelse nu og altid".

Mo'r var hele sit Liv fast og lykkeligt forankret i den kristne Dogmetro, som den lutheranske Kirke i Danmark havde formet.

Af nogle Samtaler med Fa'r, da jeg var i 20^{erne}, forstod jeg, at han gennem mange Tankers Strid var kommet til en personlig Overbevisning om et Forsyn, en Gud, og et Haab om ved Guds Naade efter Døden igen at forenes med sine kære.

Mindet om Helga var altid levende i Mo'rs og Fa'rs Sind og i deres Hjem. Naar Fa'r ikke var borte fra København, saa han hver Morgen paa det store Fotografi af Helga¹⁶⁵⁾, der havde sin Plads i Dagligstuen, og han var hver Morgen ved hendes Grav.

Fa'rs Morgenvandring begyndte hjemmefra Kl.8 1/2 og gik, efter at Hjemmet i 1893 var paa Philippavej, ad Wodroff Niels Ebbesensvej, H.C.Ørstedsvej, Kastanievej, Bülow'svej, Gammel Kongevej, Nyvej, Frederiksberg Allé til Frederiksberg Haves Hovedindgang ved "Runddelen", hvorfra han fortsatte Haven rundt og derefter gik ind paa Frederiksberg Kirkegaard. Her dvælede han ved sine Forældres og Helgas Gravsted. Saa var hans Vej videre ad Frederiksberg Allé og Vesterbrogade til Kontoret i Generaldirektoratet, der først havde til Huse i Helgolandsgade og senere i Ejendommen paa det vestre Hjørne af Gammel Kongevej og Trommesalen¹⁶⁶⁾.

Under denne Morgentur forberedte han i sin Tanke noget af Dagens tjenstlige Gerning, og han drøftede ofte tjenstlige Spørgsmaal med andre Morgenvandrere som Maskindirektør Otto Busse¹⁶⁷⁾, Telefondirektør Frederik Ferdinand Wilhelm ("Fritz")

165) Dette Fotografi (Brystbillede, ca.10 Aars Alder) havde i vore Forældres Hjem Philippavej 8 sin Plads paa et Staffeli i Dagligstuens Vindueshjørne. Billedet var en Forstørrelse af det Fotografi, der stod paa Mo'rs Skrivebord og nu staar paa mit Skrivebord. - Efter Mo'rs Død fik Viggo og Ottilie det store Billede. 166) Dette Stykke hedder "Trommesalen" til Minde om, at der i det ældre København var en Markedsplads, "Trommesalen", for Heste og Kvæg her. 167) Jfr. Side 91, Note 126.

Johansen, der havde megen Indflydelse paa Planlæggelsen omkring 1900 af de nye københavnske Banegaardsanlæg, og med Kontrolrevisor Louis Josef Fleron. -

Mo'r havde alle Aarene efter Helgas Død omhyggeligt i et Skab opbevaret en ganske lille Mahognikommode, der havde hørt til Helgas Legetøj, og nogle af Helgas Haandarbejder, Breve m.m.¹⁶⁸⁾.

Til Hjemmet Gammel Kongevej 88 er for mig ogsaa knyttet mit første Indtryk af en Heftighed, der langt op i Aarene kunde fare i mig. For mig ser jeg mig selv som lille Dreng sparke paa den Spisestuedør, som Mo'r havde lukket efter sig, idet hun overlod mig at rase ud i Enrum. Sikkert var Mo'r ikke langt borte i Stuen paa den anden Side af Døren, thi hun har nok villet passe paa, at jeg i min Ilterhed ikke foretog mig noget farligt. Efter Sigende gik saadanne Anfald dog hurtigt over, og Drengen var i Reglen rar.-

I Foraaret 1884 flyttede vi til Bülowvej Nr.2 (Vejens østre Hjørne mod Gammel Kongevej). I den gamle Villa, der dengang laa her, fik vi Stuelejligheden. Paa 1.Sal boede Ejeren, Enkefru E.Budelmann. Foran Huset var en Have. Denne og Nabo-haven, der hørte til Højesteretsassessor Mourier's¹⁶⁹⁾ Villa paa Gammel Kongevej, var en herlig Legeplads for mig og mine ret jevnaldrende Kammerater Christian og Esther Mourier.

I det hele taget var der ganske landligt her dengang. Ved Bülowvej var kun Villaer med Haver. Hvor Kvarteret Martensens Allé-Madvigs Allé mellem Gammel Kongevej og Frederiksberg Allé senere blev bygget, laa ud mod Frederiksberg Allé Isenkræmmer Egholms Villa med Haven og bag den en stor Græsmark helt op til Gammel Kongevej. Her, græssede om Sommeren Egholms Ko. Langs Gammel Kongevej dannede en høj Tjørnehæk Grænseskellet for Egholms Mark.

168) Kommoden tilhører Jytte Petresch, født Haarløv, men staar indtil videre paa Nodeskabet i Dagligstuen, Philippavej 8, Stuen.
169) Paul Pierre Ferdinand Mourier. Født 12.Juli 1837. Død 1905. Om ham og hans Børn, jfr. bl.a.: Elvius og Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, første Samling Side 199-200.

Paa det vestre Hjørne af Bülowvej og Gammel Kongevej havde Droskemand Paulsen Holdeplads for sit Køretøj. Naar han ikke havde Tur, stod Vognen og Hesten her i al Slags Vejr Dagen lang, og Hesten gumlede paa Foderet i Muleposen. Paulsen selv havde Husly lige ved Holdepladsen. Han var en bred, lille og gigtkroget Mand, der slog mangen Snak af med os; venlig som han var, viste han gerne et godt Smil i det graasprængte Fuldsæg.

Vor Genbo i Huset Bülowvej Nr.1 var Malermester M.Michelsen. Han havde en lille Hest:"Hakon", og paa den fik jeg mange gode Rideture op og ned ad Bülowvej. - Michelsens Hus og Træskuret, hvor "Hakon"s Stald var, staar endnu.

Skulde vi fra vort idylliske Frederiksberg ind i den store By, kørte vi tit med Omnibussen. Disse "Rumlekasser" gjorde daglig mange Ture mellem Gammel Kongevej og Kongens Nytorv. Kusken sad ovenpaa Vognens Tag, hvorfra han styrede det kraftige Hestespand - i Almindelighed to, men i tungt Sneføre fire Heste. Det krævede et stærkt Helbred at være Kusk. Naar det regnede, sneede eller blot var bitterligt koldt, havde han til Beskyttelse for sin Krop kun sin Frakke og om Benene de Hestedækkener, der blev lagt over de sveddampende Heste i Hviletiden paa Omnibusrutens Endestationer. Bag Kuskesædet var der paa Vogntaget uoverdækkede Siddepladser, der i godt Vejr var meget yndede af mandlige Passagerer, der kunde forcere den stejle Jerntrappe mellem Taget og den aabne Platform bagpaa Vognen for Foden af Trappen. Paa denne Platform havde Konduktøren sit Stalde, og et Par Passagerer kunde faa Staaplads her. Indeni Vognen sad Passagererne overfor hverandre paa hyndeklædte Bænke langs Vognsiderne, og desuden var der ved den øverste Ende af Rummet et Klapsæde mellem Bænkene. Pladsen paa dette Klapsæde holdt Drengene meget af, thi derfra kunde man gennem en Glasrude se Omnibushestene. Ligesom Sporvognene dengang havde Omnibussen ikke faste Stoppesteder, men standsede, naar en Fodgænger, der vilde med, vinkede med sin Haand, henholdsvis naar en Passager, der vilde forlade Vognen, bad Konduktøren trække i Klokkestrengen til Kusken.

Den Omnibustur - "Theatervognen" - som passede for det kgl. Theaters Forestilling, rullede forbi Bülowvej ved 6 1/2-Tiden om Aftenen. (Forestillingen i Theatret begyndte Kl.7

(Kl.19⁰⁰)). Paa denne Tur brugte Konduktøren flittigt sit Horn til at trutte "Herlig en Sommernat" og det baade om Vinteren og paa andre Aarstider, naar Theatret spillede.-

Trods Fordelene ved de landlige Omgivelser fandt vore Forældre dog Boligforholdene i Bülow'svej Nr.2 mindre egnede i Længden. Stuerne var noget mørke og det primitive "locum" i Gaarden var Vinterdage et koldt Sted at soge til.

I Efteraaret 1885 fik vi en ny Bolig - 5 Værelser - på 1'Sal i Huset H.C.Ørsted's Vej Nr.19 (nu 19 A). Fotografi (Aar 1914) af Huset er Bilag V, Nr.5. Paa dette Fotografi ses ogsaa Nr.19 B, hvor Ørsted'sapoteket og Apotekerens Bolig var i Stueetagen, og Generalauditor Hans Christian Steffensen med Familie boede paa 1'Sal i den Lejlighed, som senere Eylardi fik (jfr.Side 55)

Ejeren af Nr.19, Enkefru C.E.Jensen, havde Lejligheden i Nr.19^s Stueetage. I Bagbygningen drev fru Jensens Slægtning, cand.pharm Vibe Hastrup sin lille Mineralvandsfabrik "Albani", og han og hans Familie havde Bolig i denne Bygning. Langt senere begyndte han Fremstillingen af Skocremer, og denne beskedne Begyndelse af en dansk Produktion udviklede sig for hans Descendenter til "Vibe-Hastrups kemiske Fabriker", Howitzvej Nr.52, Frederiksberg.

Hos Jensens og Hastrups var der Dreng og jevnaldrende med mig, og vi havde mange spændende Lege sammen i Haven ved Huset. Hver af os indrettede ogsaa et lille Jordstykke som sin private Have, i hvilken vi om Foraaret saaede "blandet Blomsterfrø" og med store Forventninger fulgte dets Udvikling til blomstrende Smaaplanter.

I Ørsted'svej Nr.19 boede vi til Efteraaret 1890.

I disse Aar 1886-90 "bedrede Forholdene sig" som Fa'r sagde. Han var jo blevet Afdelingschef i Statsbanernes Generaldirektorat. Da han første Gang var iført sin nye Embedsuniform, hilste han med højre Haand militærisk ved den trekantede Hat meget glad op til os, der fra Vinduet i vor Lejlighed saa ham gaa forbi Huset.

Som Følge af de større Indtægter fik vi til Afløsning for de med graat Rejs betrukne Møbler i Dagligstuen en ny Sofa og Stole, alt meget polstret og velforsynet med grønt Plys, Snore og Klunker.

Mens vi boede i Ørstedsvej Nr.19, havde Viggo en meget hæderlig Fremgang gennem Klasserne i Metropolitanskolen. Om Aftenen var han med sin store Flid dybt forankret i sine Lektier. Han og hans Klassekammerat Johan Frederik Steffensen, Generalauditørens ældste Søn, læste altid den græske Lektie sammen, og det foregik meget grundigt og sagligt. Steffensen har senere sagt mig, at "Viggo var den, der trak Læsset". Begge blev i Sommeren 1890 sproglige Studenter med høje Karakterer. Viggo fik adskillige Points over Udmærkelse.

Samme Sommer sluttede jeg i Frøken Jessens "Forberedelsesskole" i Industribygningen, hvor jeg havde været Elev den normale Tid, 6 Aar, og bestod Optagelsesprøven, der skaffede mig Indgang i Metropolitanskolen.

Efter alt dette kom en meget indholdsrig Sommerferie. Fa'r og Mo'r og vi Sønner tog sammen til Tyskland, var først et kort Ophold i Berlin og rejste saa videre til det venlige skovklædte Thüringen, hvor vi i Friedrichroda fandt nogle hyggelige Værelser i en Villa. Den laa i en smuk Have, og bag Huset var der Bøgeskov langt op ad det lave Bjerg. Vi spiste vore Maaltider i det stedlige "Kurhaus". Mo'r var fri for Husførelse og glad ved at have Fa'r og os Sønner nær hele Dagen. Fa'r var en klog Lediggænger, naar han havde Ferie. Han skød tjenstlige Tanker tilside og gav sig hen i Øjeblikket. Naar hele Familien om Morgenen vandrede i den idylliske Natur, kunde Fa'r ikke sjældent blive saa stemningsfyldt, at han maatte synge, og det klang kont. Mo'r var med sine smaa Fødder og noget svage Arklær ikke den bedste Vandrer. Gik vi ad en noget stenet Bjergvej, snublede hun af og til; i en saadan Situation horte jeg engang Fa'r udbryde: "Du min Gemse"! Det blev sagt med et meget venligt Tønefald, og han støttede straks Mo'r. Aftenturene gik ikke sjældent til det nærliggende "Schloss Reinhardsbrunn". I den ydre Del af Slotsparken var et lille Traktørsted, hvor vi drak nymalket ("kuhwarm") Mælk. Et Par Gange lejede Fa'r en Vogn til længere Udflugt. Jeg fik Lov at sidde hos Kusken paa Bukken. Ved en saadan Lejlighed spurgte Kusken mig, hvor vi var fra. Jeg svarede ham, at vi kom fra "København in Dänemark", og han sagde da ganske henrykt: "Oh, am Rhein".

En Dag tog vi til Wartburg, der kroner en ganske høj, stejle Klippe. Det er fortalt, at en Landgreve af Thüringen engang

saa op til Bjergets Tinde, løftede sin Haand og sagde: "Warte Berg, du sollst ein Burg werden". Da denne Tanke saaledes var født, blev Borgen bygget paa Klippens Top i Løbet af nogle Aar i sidste Halvdel af det 11.Aarhundrede. Efter Forfald blev Borgen restaureret 1851-1886 af Storhertug Carl Alexander af Sachsen-Weimar. Den berømte Blækklat paa Væggen i det lille Borgværelse, i hvilket Martin Luther skrev sin tyske Oversættelse af Bibelen, var ikke mere. Paa det Sted af Væggen, mod hvilket Luther kastede sit Blækhorn, fordi han var sikker paa at se Djævelen staa der, havde alt for sensationstørstige Turister efterhaanden kradset Kalkpudset bort for at hjemføre en Stump af Blækklaten. Efter Omfanget af den bare Murplet at dømme maa Luthers Kasteskyts have været ført med al Haandens og Troens Kraft.

Fem Fotografier fra Friedrichroda er vedføjet som Bilag V, Nr.6.

Efter Ferien begyndte Viggo sit juridiske Studium og jeg min ofte trange Vej gennem Metropolitanskolens seks Skoleaar.

I Efteraaret 1890 flyttede det Haarløv^{ske} Hjem til en virkelig stor Lejlighed paa 2.Sal i Ejendommen Vesterbrogade Nr. 56 lige overfor den kgl.Skydebane. Huset staar endnu, men er i flere Henseender ombygget. Da vi boede her, blev Lejligheden brugt saaledes:

Fra Hovedtrappen kom man ind i Entreen, der ogsaa havde Døre til Spisestuen, Fa'rs Værelse, Dagligstuen, Viggos og mit fælles Soveværelse. Til Gaden laa: Fa'rs Værelse, Dagligstuen, Viggos og mit fælles Opholdsværelse. Mod Gaarden vendte: Viggos og mit fælles Soveværelse bag vor fælles Opholdsstue, Spisestuen bag Fa'rs Stue, Fa'rs og Mo'rs fælles Soveværelse bag Spisestuen og bag dette endnu et Værelse, i hvilket der stod Skabe til Klæder m.m. Fra en Dør i det ene Hjørne af Spisestuen kom man ud i en lang Gang, der ogsaa havde Døre ind til Fa'rs og Mo'rs Soveværelse og til Skabsværelset og tillige førte til Køkken, Pigeværelse og Klosetrum ("Tørvekloset", et sanitært Fremskridt).

Huset tilhørte Slagtermester Buchardt.

Hans Kødudsalg laa ud mod Vesterbrogade i et Lokale ved Siden af Portindgangen til Ejendommen. Kunderne blev betjent af ham og hans Hustru. Ogsaa i adskillige andre Huse paa Vesterbrogade var der dengang Slagterbutiker. Slagtermestrene var stoute Mænd, og deres Hustruer havde Ry som baade kønne og dygtige. Den

granvoksne Fru Buchardt var en af disse myndige og godt udseende Kvinder.

I Lejligheden ovenover os boede Georg Lumbye, dengang Kapelmester i Tivoli, og hans Familie. Det morede Fa'r at forny Bekendtskabet med ham¹⁷⁰). Lumbyes yngste Søn, Theodor ("Tippe") og jeg kom lidt sammen.

I Nabohuset, Nr.54, havde fhv. Kontorchef i Brevskriverkontoret under "Lands-Over-samt Hof-og Stads-Retten i Kjøbenhavn", Etatsraad L.V.Sewerin og hans Familie Lejligheden paa 3.Sal. Om Morgenen hentede Etatsraaden Brændsel fra Kælderen op til sin Lejligheds Kakkellovne. Om Eftermiddagen gik denne høje, magre Herre fra sit Hjem ind til "Studenteforeningen". Han saa ud som en Herre fra en længst svunden Epoke i det 19.Aarhundrede. Endnu var hans Flip en "Fadermorder", omkranset af det sorte "Halsbind", og paa Hovedet bar han en sort, høj Silkehat af fortidigt Præg, men forøvrigt passende til hans Klædedragt.

I mit første Studenteraar (1896-97) saa jeg Etatsraad Sewerin i "Studenteforeningen"s daværende Hus paa Gammelholm, hvor han en Tid hver Dag sad fordybet i Dagens Aviser.-

Mens det Haarløv^{ske} Hjem var i Vesterbrogade Nr.56, havde det faaet større Tilsnit. Der blev holdt baade Kokkepige og Stuepige. Fa'rs Embedsindtægt var steget. Efter Mo'rs Forældres Død i 1891 arvede Mo'r 50 000 Kr. foruden noget Bohave fra hendes Forældres Hjem (jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m." Hefte 6, Bilag B, Nr.26). I Fa'rs Stue kom foruden disse Møbler (Sofa, Skrivebord, Spillebord, Arkivskab, 6 smaa Mahognistole) nu to nye mæglige Lænestole ("Kongestole") betrukne paa Ryg og Sæde med gult Mekkaplys og paa øvrige Dele med rødt Plys¹⁷¹), endvidere et stort Pillespejl m.m. Fotografi af Fa'rs Stue i 1892, paa hvilket Billede man ogsaa ser Fa'r, Mo'r, Viggo og mig, er i Bilag V, Nr.7.- Til Spisestuen blev anskaffet nye Møbler af Egetræ, og i Soveværelset fik Mo'r et Mahogni-Toiletbord med Spejl.

170) Jfr.Side 62 om Bilag II, Nr.6: Den Høegh-Guldbergske Kreds.
171) Den ene af dem staar nu ved Vinduet i mit Værelse Philippavej 8, Stuen, men har nu grønt Betræk, og de fordums Kvaster og Klunker er ogsaa forsvundet. Paa den nuværende Plads er Stolen meget yndet ogsaa af vore Børnebørn.

En stor Begivenhed var det, da Fa'r og Mo'r købte det første Maleri til den lille Samling, de efterhaanden erhvervede. Der havde været adskillige Overvejelser om Anskaffelse af et stort Billede til Spisestuen. En kort Tid var Mo'r og Fa'r indtaget i et af de dengang yndede tyske Farvetryk. Det hed "Zwei Mädchen am Mæresbusen" og vilde sikker i Tidens Løb have forekommet meget fælt. Drøftelsen med vor Nabo i Nr.58, Kunsthandler Valdemar Kleis, endte dog saaledes, at der hos ham for 100 Kr. blev købt "Heidelberg Slot", malet af Axel Schovelin. Dette gode og monumentale Billede gengiver Stemningen ved den Del af Slotsruinen, der ses paa Billedet. Maleriet havde tilhørt Kong Frederik VII, senere Grevinde Danner, efter hvis Død det var kommet i Handelen. En Dag jeg kom hjem fra Skole, stod Maleriet paa Gulvet i Spisestuen, og jeg blev saa betaget, at jeg maatte lægge mig paa Knæ for nøje at efterspore alle Enkeltheder. Om Aftenen havde hele Familien det store Øjeblik, da Maleriet var hængt op paa Væggen.

Efter mine Forældres Død har Maleriet prydet Hajas og mit Hjem. Billedet er i den oprindelige Ramme.

Sommerferien 1892 blev tilbragt ved Hankø Bad i Christiania (Oslo) Fjord. Her havde Fa'r og Mo'r lejet nogle gode Værelser i et Træhus paa en lille aaben Plet i Fyrreskoven. Det tilhørte Badedirektionen.

Moster Lotte, der var med os, havde Værelse paa 1.Sal i samme Hus.- Da der kun var een Trappe mellem 1.Sal og Stueetagen, hang der til Brug i Ildebrandstilfælde et tykt Klatretov udenpaa Huset fra 1.Sal til Jorden.

Maaltiderne fik vi i Badedirektionens "Societetshus".

Forældrene og Moster Lotte førte en stille Ferietilværelse for sig selv uden større Tilknytning til de øvrige Badegæster. Viggo "gjorde Haneben" til to unge norske Frøkener Gran. Jeg var i Reglen sammen med Sven Schou, Søn af Direktøren for den kgl. Porcelænsfabrik i København, Etatsraad Philip Schou. Sven Schou viste allerede dengang, 15 Aar gammel, betydelig kunstnerisk Evne. I Sommerens Løb fyldte han sin Skitsebog med mange gode Tegninger; de fleste var naturtro Gengivelser af Dyr. Han udviklede sig til en betydende Dyremaler, der dog kun en ret kort

Tid lod sine Billeder komme offentlig frem. I mange Aar var han Ejer af Havnø Gods ved Hadsund.

I Sommeren 1892 forærede han mig sin Blyantstegning af vor Sommerbolig paa Hankø¹⁷²⁾.

Fotografi af en Del af Sommergæsterne ved Hankø Bad i 1892 er Bilag V, Nr.8.

I Efteraaret 1892 resulterede Overvejelserne om den endelige Anbringelse af Mo'rs forannævnte Kapitalarv i, at 25.000 Kr. Obligationer blev indestaaende i Overformynderiet, og at Ejendommen Philippavej 8 blev købt for en Del af Restbeløbet. Forhandlingerne om dette Køb foregik gennem Ejendomsmægler Bugge. Fra et af hans Besøg hos Fa'r og Mo'r har jeg det Indtryk, at han var en ganske flot udseende Mand med kulsort Overskæg og Fipskæg.

Den 18.Oktober 1892 blev Købet af Ejendommen afviklet. Sælgeren, Kunstmaler Paul Fischer¹⁷³⁾, fik 18.000 Kr. i kontant Udbetaling. Til Fa'rs Forbavselse stak Fischer ganske nonchalant det store Bundt Sedler i sin Jakkelomme.

Omkostningerne for Køberen ved Ordningen af Salget var ca. 900 Kr.

Af Mo'rs Arv medgik saaledes ca.19 000 Kr. til Købet, idet Prioritetsbyrden 35 000 Kr. paa Ejendommen blev bestaaende.

I Aarenes Løb nedbragte Fa'r og Mo'r Prioritetsgælden til 25.000 Kr., der ogsaa nu er den eneste Prioritet (Statsanstalten for Livsforsikring).

Af foranstaaende fremgaar altsaa, at Salgssummen for Philippavej 8, Matr.Nr.20 gs, var 53.000 Kr.

Huset er bygget i 1884 for Farvehandler Niels Adam Fischer og førnævnte Paul Fischer. Denne sidste blevsenere Eneejer. Opførelsen af Bygningen blev ledet af Tømrermester Hahn. Nabo-huset Danasvej 2 var i mange Aar i hans og efter hans Død i hans Enkes Eje.

Huset Philippavej 8 (oprindelig Nr.6) er særdeles velbygget, men i 1892 trængte det stærkt til Forbedringer i Stuelej-

172) Dette Billede har vi nu i Storstuen i Sommerhuset "Østerklit", Højen (Gammel Skagen). 173) Paul Gustav Fischer. Født 22.Juli 1860, Død 5.Januar 1934. I ganske unge Aar deltog han i sin Fa'rs, Philip Fischer's Virksomhed som Fernisfabrikant, men udstillede ogsaa sine Malerier. Senere helligede han sig Maleriet alene.

ligheden, som Fa'r og Mo'r selv ønskede at bebo, og iøvrigt i andre Henseender. De nærmest følgende Aar bekostedes bl.a. elektriske Lysledninger og W.C.-Anlæg i hele Huset, og for at aflede Grundvandet blev der omkring Huset lagt Drænrør i direkte Forbindelse med den offentlige Kloakledning. Oprindeligt maatte man hver Aften pumpe det Grundvand, der løb til en Samlebrønd i Vadskekælderen, ud i Kloakbrønden i Gaarden.

1892 havde Gehejmekonferensraad Rosenørn¹⁷⁴⁾ og to Døtre haft Stuelejligheden i nogle Aar. Han var 78, saa det var kedeligt at maatte sige denne Familie op til April Flyttedag 1893. Opsigelsen blev dog iværksat, og den Haarløv^{ske} Familie flyttede i April 1893 ind i Lejligheden. I et Par Maaneder derefter var vore Boligforhold her nok saa rodede. Snedkere, Malere og andre Haandværkere udfoldede travl Virksomhed i hele Lejligheden. Badekar og Ovn blev stillet op i Værelset ved Siden af Forældrenes Soveværelse, Væggene i begge disse Værelser blev malede og Trægulvene belagt med Linoleum. I Spisestuen (nu min Stue) kom der Parketgulv, høje Paneler, Væggene mellem Panel og Loft blev beklædt med "Gyldenlæder" af et Mønster og en Forarbejdning paa Lærred, der ogsaa er brugt i Frederiksborg Slot, og Loftet blev malet saaledes, at det illuderede som Træ. Ogsaa i Kabinettet (nu Hajas Stue), Dagligstuen og Fa'rs Værelse (nu vor Spisestue) blev Lofter, Vægge og Døre malede fint af Firmaet Schrøder, Nielsen og Hansens kunstnerisk og teknisk dygtige Svende. Saa godt blev alt dette Malerarbejde udført, at det i alt væsentligt staar den Dag idag. I Kabinet, Dagligstue og Fa'rs Stue blev lagt mønstret Linoleum over Trægulvene. De øvrige Rum i Lejligheden blev ogsaa istandsat, og omsider stod denne meget herskabelige Bolig i fin Stand.

I Værelset mod Nord var Fa'rs Stue (nu vor Spisestue), og her fik de gamle Mahognimøbler fra Mo'rs Forældres Hjem og de to "Kongestole" Plads. Værelserne mod Sankt Jørgens Sø blev brugt saaledes: Dagligstue (samme Anvendelse som nu). Kabinet (nu Hajas Stue); her sad Mo'r gerne, naar hun var alene, og mange flittige Sting har hun syet paa sin Sybordsplads ved Vin-

174) Mathias Hans Rosenørn, født den 24. November 1814, død den 30. Marts 1902. Stiftamtmand over Island 1847-11. September 1849, derefter Indenrigsminister indtil December 1850. Amtmand over Randers Amt 1854-1885.

duet. Spisestue (nu min Stue). Fa'rs og Mo'rs Soveværelse (nu Hajas og mit Soveværelse); fra Soveværelset var som nu Dør ind til Badeværelset, fra hvilket der ligesom nu var Dør til W.C.-rummet. Ved Siden af Fa'rs Stue var Viggos og mit fælles Soveværelse (nu Husassistentværelse), og vi to fik som fælles Opholds- og Læseværelse Stuen ved Siden af Køkkenet (nu Lottes Værelse).

Kokkepigen og Stuepigen havde i Fællesskab det store Kælderværelse ved Siden af Vadskekælderen.

Til den større Lejlighed forøgedes Bohavet. Til Dagligstue og Kabinet blev anskaffet endnu flere grønne Plysmøbler. I Dagligstuen kom desuden et stort, rundt Blomsterbord, der stod ved Vinduet og rummede en høj Viftepalme og andre grønne Planter, og ved Siden af Kakkellovnen blev anbragt et lille, firkanteret Bord, paa hvis to med grønt Klæde betrukne Hylder indrammede Familieportrætter og Nips efter Tidens Smag var opstillet. Det store Pillespejl, der i Lejligheden Vesterbrogade 56 havde haft en Hjørneplads i Fa'rs Stue, stod nu paa Væggen mellem Havedør og Vindue i Dagligstuen.

Til den ganske lille Bogsamling, som vore Forældre havde, købte de et Bogskab med Glasdøre. Det udfyldte i Kabinettet Hjørnet mellem Entredøren og den aabne Indgang til Dagligstuen; i denne Indgang var ingen Døre, fordi Brændselsforholdene dengang tillod Brug af alle Værelser ogsaa om Vinteren.

Billedsamlingen voksede med flere Malerier og i Fa'rs Stue bl.a. ogsaa med en kobberstukken Gengivelse af Thorvaldsens Frise "Aleksandertoget"¹⁷⁵⁾ og nogle store Kulfotografier af Tizians to Malerier "Hertuginde af Urbino"¹⁷⁵⁾ og "Flora",¹⁷⁵⁾ Fotografiet af "Madame le Brun"s Selvportræt¹⁷⁵⁾, der allerede tidligere var erhvervet, blev ligeledes hængt op i Fa'rs Stue. I Kabinettet saa det gamle Silhouettebillede af Familien Jørgen Jensen Haarlov¹⁷⁵⁾ og gamle Portrætmalerier¹⁷⁵⁾ af nogle af Mo'rs Slægt godt ud.

Stuerne i det gamle Hjem var sandelig hyggelige.

Siden 1885 havde Overingeniør ved Frederiksberg Gasværk F.D.Marshall og Familie haft l.Sals-Lejligheden, og de blev ef-

175) Efter Mo'rs Død fik Viggo og Ottilie disse Billeder.

ter mine Forældres Overtagelse af Ejendommen boende endnu nogle Aar, indtil de købte en Villa paa Mynstersvej. Gasværket var anlagt og i en Aarrække ledet af Englændere. Marshall hans Hustru og deres dengang ca.10-aarige Søn Frank var meget typiske og tiltalende Repræsentanter for den engelske Nation. Adskillige Aar senere vendte de tilbage til England. Frank blev Officer i den britiske Hær. Under Verdenskrigen 1914-1918 forlød det i København, at Frank var faldet. Det var vemodigt at tænke paa.- Højt besynderligt var det da for mig nogen Tid efter Krigens Afslutning at høre en Stemme sige til mig i Telefonen paa mit Kontor:"Det er Frank Marshall". Lidt efter kom han ind ad Kontordøren. Dette Gensyn var saare glædeligt. Vi to gik saa hen til Mo'r. Ogsaa hun blev meget glad over Franks Besøg, der smukt vidnede om hans trofaste Sindelag, saa meget mere som han kun nogle faa Dage var i København. Vi fik at vide, at han havde været saaret under Krigen, men ellers talte han meget lidt om sine Oplevelser i Krigen. Sin Talefærdighed i Dansk havde han bevaret, og vi fandt hos den modne Mand det kønne Ydre og den frimodige, intelligente Væremaade, der ogsaa havde præget hans Drengeaar.

Overingeniør Marshall var en dygtig Fagmand, en ivrig Sejlsportsmand, en forbløffende behændig Tryllekunstner, en udmærket Akvarelmaler og Tegner. Han forærede mine Forældre en Akvarel i hvid Ramme og to andre, der sidder sammen i en forgyldt Ramme. Disse Billeder pryder nu Storstuen i vort Sommerhus "Østerklit".

Marshalls Kundskaber og Talenter, humorfyldte og hyggelige Væsen og elegante Person gjorde ham til en charmerende Mand.

Mrs. Marshall saa godt ud, blond, høj og slank, meget velklædt, meget repræsentativ, af Væsen i udpræget Grad Dame, noget reserveret, men særdeles velvillig.

Marshalls Hjem var naturligvis engelsk præget. Gulmalede Vægge, lyst Betræk paa Møblerne, dybe Lænestole ved Kaminen¹⁷⁶⁾ i Kabinettet, hvor Spærring af Døren til Entreen gav et hyggeligt Hjørne.- Dengang var der paa 1.Sal Dør mellem Entreen og Dagligstuen.-

Efter Marshalls Flytning til Mynstersvej var man inde i en Periode med Vanskeligheder for Udleje af store Lejligheder. Ro-

176) Denne Kamin staar endnu paa samme Plads.

thenborg, Direktør for Husqvarna, København, og hans Hustru, født Monies, foretrak Stuelejligheden fremfor den ledige 1.Sal, og der maatte efter Omstændighederne afsluttes 5-aarig Lejekontrakt med dem. Vort Forældrehjem blev da i disse Aar paa 1.Sal, men det var en god Dag, da Hjemmet vendte tilbage til Stuelejligheden efter Udløbet af disse Aar, i hvilke der havde været adskillige Trakasserier fra Rothenborgs Side.

Gennem en Aarrække derefter boede Musikforlægger, Hofmusikhandler Henrik Hennings og hans Hustru, kgl. Skuespillerinde Betty Mathilde Hennings paa 1.Sal. Han spillede Flygel meget følsomt. Fa'r og jeg sad tit i Fa'rs og Mo'rs Dagligstue og lyttede til de smukke Toner, der lød ned til os.

Om Fru Hennings se Bilag V, Nr.9.

Senere var Direktør for "Nordisk Livsforsikringselskab" N.E.Gamborg en kortere Tid Lejer af 1.Sal, og saa blev min Bro'r og hans Familie Indehavere af denne Lejlighed i nogle Aar inden Viggos Udnævnelse i 1915 til Amtmand over Ringkøbing Amt.

For Mo'r betød det meget at have den unge Familie saa nær, og at den "lille Tyge" nemt kunde komme fra 1.Sal ned til sin Farmø'r i Stueetagen.

Som senere Beboere af 1.Sal kan nævnes Generalmajor Theodor Gudman Rohde, der med Datter og dennes Mand, Billedhugger Rolf Harboe, havde Lejligheden nimer end 8 Aar, og derefter kgl. Kammer-sanger Vilhelm Herold og Hustru - i hans seneste Aar han alene. Om ham se Bilag V, Nr.10. Nu har i mange Aar Undervisningsinspektør Otto Bjerneboe og Hustru beboet 1.Sal.

Samtidig med at vore Forældres, Viggos og mit Hjem fra April Flyttedag 1893 var i Stuelejligheden, blev der disponeret saaledes over Ejendommens 2.Sal: Maleren Alfred Broge lejede Atelieret. Det ved Siden deraf beliggende store Værelse og det tilstødende lille Værelse blev lejet ud til Moster Lotte¹⁷⁷⁾. Resten af Lejligheden blev beboet af Barsugli, hans Hustru og to Døtre. Han var af italiensk Herkomst og ligesom adskillige andre italienske Indvandrere Stukkatør. Som Vederlag for Boli-gen paatog han sig Renholdelse af Gaard og Indgang, og hans kvindelige Paarørende renholdt Trapperne og gik Broge og Moster Lotte tilhaande.

177) Se Side 99, Note 151.

Moster Lotte spiste sine Maaltider hos mine Forældre med et Vederlag sammen med Huslejen, og hele Arrangementet for hende varede et Par Aar, indtil hun fik en Lejlighed i Fich^s "Centralhus" paa Forchammersvej.

Saa flyttede ogsaa Broge og Familien Barsugli, og hele Lejligheden paa 2.Sal blev lejet ud til Maleren, Professor Vilhelm Rosenstand¹⁷⁸⁾ og hans Familie. I Atelieret her malede han bl.a. det store Billede "Ottende Brigades Angreb ved Dybbøl 1864". Dette Maleri er nu i Frederiksborgsamlingen. Rosenstand havde i en fremrykket Alder giftet sig, og i dette Ægteskab var en af Forældrene meget beundret Dreng. Rosenstand var en markant Person. Han saa ud som en Landsknægt, og han fyldte godt i den "Kongestol" (Lænestol), i hvilken han altid blev placeret i Fa'rs Stue, naar han kom med sin Husleje. Meget fornøjeligt kunde han da fortælle Oplevelser fra de mange Aar, han havde boet og malet i Italien.

Efter Familien Rosenstand havde den ikke fremragende Maler A.Thielemann og Familie nogle Aar Lejligheden paa 2.Sal. Under hans Vejledning forsøgte jeg mig lidt i Tegnekunsten en Tid i mit første Studenteraar 1896-1897, og han malede samtidig mit Portræt som 18-aarig. Fa'r købte dette Maleri, der nu hænger i Dagligstuen her. Mit Tegneri skabte ikke de store Kunstværker, men det lærte mig meget om at iagttage.

Da Familien Thielemann flyttede, lejede min Bro'r, der nu havde gode Indtægter af sin Ansættelse i Indenrigsministeriet, af flere andre offentlige Hverv og ved juridisk Manuduktion, de to Værelser, som Moster Lotte i sin Tid havde haft. Han købte nyt Bohave og indrettede sig konfortabelt her, men spiste fremdeles i Forældrehjemmet.

Den øvrige Del af Lejligheden, undtagen Atelieret, beboedes af Banearbejder Brodersen og Familie, senere af Hansen, Hustru ("Handa") og Søn. Ægteparret Brodersen og senere Hansen og "Handa" varetog i Ejendommen de samme Arbejder som tidligere Familien Barsugli.

Efter Hansens Død vedblev "Handa" (dette Navn havde Tyge opfundet), der da havde en lille Lejlighed i et Hus paa Wo-

178) Født 1838, død 1915.

droffvej, at renholde Trapperne i Philippavej 8, og lige til Mo'rs Død var "Handa" et af Mo'r meget skattet "Faktotum" som Bistand for Mo'rs Husassistent. Efter Mo'rs Død fik "Handa" som Paaskønnelse for denne trofaste Hjælp forskellige Møbler m.m. fra Mo'rs Bohave.

Pasning af Haven blev i Fa'rs og Mo'rs Tid varetaget af en Gartner. De deltog ikke selv i dette Arbejde.

Mens Viggo og de nysnævnte andre boede paa 2.Sal, havde Maleren Julius Paulsen en Tid Atelieret. Hans Bopæl sammen med hans Søstre var paa Gammel Kongevej i et Hus ud for Sankt Jørgens Sø. Han var dengang en ret sky Mand, som vi sjældent saa. En enkelt Gang har jeg været hos ham i Atelieret. Alle de smaa Landskabsbilleder, der helt dækkede den ene Væg, var et stemningsfuldt Syn. Desværre vilde Fa'r ikke følge min Tilskyndelse til at erhverve et af dem.

Senere var Maleren John Lübschitz en Aarrække Lejer af Atelieret. Han blev for mig rigtig en god Ven, og hans Venskab kom sidenhen til at omfatte ogsaa Haja og vore Børn og fulgte os til hans sidste Dage. En Tid var Lübschitz og Maleren Stilling fælles om Atelieret.

Efter Fa'rs Død i Marts 1907 og mit Bryllup i September s.A. overtog Viggo de to Værelser i Stuelejligheden, som jeg havde faaet alene, da Viggo indrettede sig paa 2.Sal. Mo'r og Viggo boede saa sammen i Stuelejligheden indtil Viggos og Ottilies Bryllup i September 1909.

Fra den 18.Oktobre 1907 var Atelier og hele den øvrige Lejlighed paa 2.Sal beboet af Maleren Axel Hou og Hustru i over 34 Aar. En stor Del af disse Aar var deres Børn Jørgen og "Bitten" (Datteren) hos dem. Mens Børnene var smaa, kom de om Sommeren ofte ned til min Mo'r i Haven. Hous var gode Husfæller for Mo'r, senere for Haja, mig og vore Børn. I særlig Grad var Lotte knyttet til Hou. Lottes Sengetid i hendes seneste Barneaar faldt sammen med det Tidspunkt, da Hou gik ned ad Trappen for at tage sin daglige Aftentur. Han standsede da et Øjeblik udenfor Lottes Værelsedør mod Hovedtrappen og nynnede paa selvkomponeret Melodi Ordene: "Sov sødt, lille Lotte".

Siden Hou og Hustru fik Fribolig i "Kunstnerhjemmet", Gøthersgade, har Malermester og Maler Ernst Jensen og Familie haft

hele 2.Sals-Lejligheden, der inden deres Indflytning undergik store Forandringer.

Et Fotografi af Philippavej 8^S Facade December 1902 er i Bilag V, Nr.11. Grundplaner m.m. vedrørende Ejendommen er hos Højesteretssagfører Viggo Holten-Bechtolsheim, Store Kongensgade 49, København.

I 1893, da Fa'r og Mo'r med deres Husstand drog ind i Philippavej 8, og mange Aar fremefter var denne Ejendoms Omgivelser meget forskellige fra nu. Paa Philippavej var ikke flere Beboelseshuse end Genboejendommen Nr.5. Den tilhørte dengang Murermester C.Licht, en fremragende Haandværker, der bl.a. havde Opførelsen af den forreste Del og Taarnet paa Københavns Raadhus i Entreprise, en kultiveret Personlighed, der i sit Hjem samlede mange og gode Malerier og andre Kunstgenstande.

Som Oplagsplads havde Licht et smalt Grundstykke, der paa den ene Langside grænsede til Nr.8^S Indgang og Gaard. Paa den anden Side denne Oplagsplads taarnede Brændestabler, Kul- og Koksunker sig højt op paa det store Areal langs Philippavej og Wodroffvej, hvor Firmaet C.Wright drev sin Virksomhed. Mellem Lichts Villa og Wodroffvej var ogsaa Oplagsplads, bl.a. for Stenhuggeri (se Bilag V, Nr.12).

Forchammersvej blev først bebygget i fuld Udstrækning længe efter 1893. Ogsaa her var adskillige Oplagspladser, og hvor nu "Forum", Handelshøjskolen m.m. er opført, laa dengang Tennisbaner og anden Sportsplads.

Fra Viggos og mit Opholdsværelse nød vi ofte at se Solen gaa ned hinsides Wodrofflund. Denne folkelige Forlystelsespark var den sidste Rest af Wodroffgaard. Under Havens høje, gamle Træer var opstillet Karrusel, Gynger og andre Attraktioner, Restaurant fandtes i en af de gamle Bygninger, og Orkester i det fri var der ogsaa sørget for. Til Parken fik man Adgang for 10 Øre. Ud mod Wodroffvej var Wodrofflund paa et Stykke hegnet af gamle Tjørnetræer, der i Blomstringstiden luede rødt.

Nu er kun et enligt af Havens gamle, høje Træer tilbage. Med sine Rødder under Gadens Asfalt staar det i Krydset mellem Danas Plads og Carl Plougsvej og strider en trofast Kamp for længst muligt at minde om Fortiden.

Ogsaa ved Sankt Jørgens Sø er der siden 1893 foregaaet adskillige Nydannelser. Paa Søens Østside optog indtil ind i

dette Aarhundrede Statsbanernes Værksteder og Banegaarden et stort Areal mellem Gyldenløvesgade og Vesterbrogade/Gammel Kongevej. Langs Gyldenløvesgade, ad nuværende Rosenørns Allé, forbi "Ladegaarden" og Tennisbanerne og videre ud kørte Togene til og fra Hovedbanegaarden. Fodgængere, der skulde færdes mellem Gyldenløvesgade og Spadserevejene langs Øst- og Vestsiden af Sankt Jørgens Sø, kom over Jernbanesporene ad to høje Broer, en paa Østsiden, en anden paa Vestsiden. Broernes flade Brodække var forbundet med Gadens og Spadserevejenes Niveau ved Trætrapper. Det var en Fryd for Børn at staa paa Brodækket og blive hyllet ind i Dampen fra Lokomotiverne, der kørte under Broen. Morsomt fandt Børn det ogsaa at kure ned ad Gelænderne langs Midten af Brotrapperne.

Mellem "Svineryggen"¹⁷⁹⁾, der ogsaa dengang var en Dæmning med Spadserevej langs Villahaverne paa Vestsiden af Sankt Jørgens Sø og den ligeledes højtliggende Spadserevej "Kærlighedsstien"¹⁷⁹⁾ paa Søens Østside kunde man gaa ad Dæmningen "Mellemlæsket"¹⁷⁹⁾, der skilte Søen i to Dele.

1933 var "Mellemlæsket" gravet bort og Kampmannsgade anlagt. Denne store Færdselsaare blev sat i Forbindelse med Vestersøgade og andre nye Gader. Vestersøgade, tildels Kampmannsgade, "Vestersøhus" og mange andre Bygninger og adskillige Gader mellem Vesterbrogade og Gyldenløvesgade ligger paa det gamle Banegaardsterræn.

Samtidig med Anlægget af Kampmannsgade blev der mellem Gadens Fortove og Spadserevejene langs Sankt Jørgens Sø bygget "Barnevognstrapper". Desuden er Forbindelse mellem Spadserevejene paa Østsiden og Vestsiden af Søen tilvejebragt ved højtliggende Spadsereveje paa Siderne af Kampmannsgade.

De højtliggende Spadsereveje omkring Søen er en Følge af Søens Inddæmning som Reservoir for Københavns Vandforsyning.

Midt i 1890^{erne} lod Københavns Kommune - efter Forslag af Fa'r og Oberstløjtnant Ramm til Borgmester Borup - Gaslygter

179) Denne Dæmning skal have faaet sit Navn af, at Gaardene "Forhaabningsholm", "Wodroffgaard" m.fl. i sin Tid lod deres Svin gaa her. I gamle Dage havde Gaardene nemlig Enge ved "Svineryggen"s Fod. "Kærlighedsstien" havde faaet dette Navn, fordi det var et stille Sted for sværmende Par. Ogsaa Benævnelsen "Mellemlæsket" var et Udslag af det københavnske Vid.

sætte op langs "Svineryggen", men "Kærlighedsstien" fik Lov til at være ubelyst.

Fotografier, som jeg til skiftende Tider har taget af Baneaardsterrænet og andre Omgivelser ved Sankt Jørgens Sø, er i mine Fotografialbumer.

Bilag V, Nr.13, er et Prospektkort, der viser det gamle Hus, der laa sydligst ved "Svineryggen" paa den Grund, hvor det store "Lagkagehus" nu ligger. Det gamle Hus var oprindelig en Kro for vejfarende ad Gammel Kongevej, men i en Aarrække før og efter 1900 rummede Huset, der forfaldt mer og mer, mange, meget ringe Boliger.

I 1893 og adskillige Aar derefter betragtede indenbys Københavnere Villakvarteret ved Sankt Jørgens Sø som fjerntliggende. Saaledes syntes ogsaa vore tre ældste Kusiner Risom¹⁸⁰⁾, der, inden de blev gift, boede hos deres Forældre i Tordenskjoldsgade, at Vejen til os var lang at gaa. Dog var deres Aftenbesøg hos os ganske hyppige og altid til stor Fornøjelse for os. Sven Risom var i sin Skoletid Elev i Kostskolen i Birkerød og kunde derfor kun mere sjældent komme.

Et af mig fotograferet Billede af noget af Kabinettet og en Del af Dagligstuen i vore Forældres Hjem, Philippavej 8, Stuen, er i Bilag V, Nr.14. Adskillige andre Fotografier af Stuer, Have m.m. i vore Forældres Tid findes i mine Fotografialbumer.

En stor Fest indenfor Murene var Forældrenes Sølvbryllup den 10.Marts 1894. Den af Fa'r skrevne Liste over de indbudte Gæster er i Bilag V, Nr.15. I denne Liste har Fa'r med Blyant overstreget Navnene paa de Gæster, der ikke kunde komme. Emnerne Mad, Vin, Gæsternes Placering ved Middagsbordet og meget andet vedrørende Festarrangementet havde Forældrene grundigt gennemdrøftet og derefter tilrettelagt.

Da Selskabet var samlet i de hjemlige Stuer, bød Fa'r paa sin galante Maade Mo'r sin Arm, idet han venligt smilende sagde til Gæsterne: "De vil forstaa, at jeg idag har min Hustru tilbords". De andre Herrer var ved Kort til hver enkelt underrettet om, hvilken Dame vedkommende skulde føre tilbords, og hvor

180) Tove Risom, gift med Ritmester Cai Lembcke, blev først født den 27.April 1893.

Pladserne var ved Bordet. I Spidsen for alle de andre Par gik Sølvbrudeparret op ad de med Stearinlys i Kandelabre smukt belyste Trapper til 2.Sal. Her var Middagsbordet dækket i Hestekoform i Moster Lottes store Stue¹⁸¹⁾, Dørene til Alfred Broges tilstødende Atelier¹⁸¹⁾ stod aabne, og i Atelieret sad en Strygekvartet, der musicerede under Middagen, jfr. Musikprogrammet i Bilag V, Nr.15. I det samme Bilag er ogsaa to Eksemplarer af den Sang, som Selskabet sang ved Middagsbordet. Den var forfattet af Mo'rs Fætter Johannes Rothe¹⁸²⁾. Fa'r holdt en formfuldendt, varmt følt Tale til Mo'r, Viggo tolkede veltalende sine egne og mine Følelser overfor vore Forældre, og der var adskillige andre Taler. Efter at Bordet var hævet, blev Samværet fortsat i Stuelejligheden endnu en Tid.-

I 1895 blev Viggo juridisk Kandidat med en fin første Karakter (laudabilis). Om Sommeren samme Aar ferierede vi alle fire i Tisvilde Leje. Det nyindrettede Badepensionat, der kun var en mindre Del af det senere Badehotel, var bygget af Murermester Kielberg, Hillerød, og Husførelsen i Pensionatet blev styret af hans dygtige Hustru. Fa'r og Mo'r havde i Pensionatets Beletage en Opholdsstue og et tilstødende Soveværelse. Viggo og jeg var mere beskedent installerede i et Værelse i Huset's Tagetage.

Viggo havde en særdeles fornøjelig Ferie i Samvær med en fransk Litterat Mathly, sin smukke, kvikke Slægtning Ellen Rothe¹⁸³⁾, hvi Mo'r og Søster ogsaa var Badegæster, og med Frøkenerne Berner, der sammen med deres Fa'r, tidligere Intendant ved det kgl.Teater, Etatsraad F.J.G.Berner, ligeledes opholdt sig i Pensionatet.

Jeg gjorde mange Bekendtskaber med Tisvilde Lejes Fiskere og strejfede rundt i fuld Frihed.

I Aarene lige omkring 1900 var Tisvilde endnu ikke voldsomt søgt af Københavnerne.

Hillerød-Frederiksværkbanen og Banestrækningen til Helsingør

181) Jfr.Side 116. 182) Født 1836, død 1915, begravet Frederiksberg Kirkegaard. Cand.jur. Kontorchef i Statsbanernes Revision. Jfr. Sofus Elvius og R.Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, første Samling, Side 279. 183) Jfr. Sofus Elvius og R.Hiort-Lorenzen: Danske patriciske Slægter, første Samling, Side 277. Ellen Rothe blev senere gift med Kaptajn, Frihavnsdirektør J.F.Bergsøe.

fra Kagerup paa Hillerød-Gillelejebanen blev først taget i Brug i Sommeren 1897, Helsingør-Tisvildebanen mange Aar senere, og Automobilernes Landevejstogter var ukendte.

Vore Forældre blev saa betaget af Tisvildeegnens storladne, uberørte Natur, at de byggede sig et Sommerhus paa Toppen af en Bakke, der gav et vidt Udsyn over Land og Hav og ned til Tisvilde Lejes straatækte Fiskerhuse. Grund, Hus og Indbo kostede ialt 6000 Kr.

I Sommeren 1896, efter at jeg havde bestaaet Studentereksamen med et hæderligt Resultat (første Karakter), boede vi første Gang i Huset. Denne og flere efterfølgende glade Sommerferier oplevede vi her. Mo'r og jeg tog i disse mine Studenteraar i Reglen noget tidligere paa Landet end Fa'r og Viggo. Den ene af "Pigerne" (Husassistenterne) var med Mo'r og mig, den anden blev i Hjemmet i København, indtil ogsaa hun kom til Tisvilde i Fa'rs Ferie.

I de første Par Aar fik jeg, naar Fa'r var under Opsejling, overladt et lille Hestekøretøj, der tilhørte min Ven Købmand Ole Hansen i Tisvilde Leje. Saa rullede jeg mod Hillerød i sindigt Tempo. Den fromme Hest, der villigt adlød mit Tag i Tømmen, fik Lov at græsse et Par Gange paa Landevejens Grøftekant.

I Hillerød besørgede jeg Smaaandkøb for Folk i Tisvilde Leje, mens Hesten var opstaldet for at hvile inden Hjemturen.

I god Tid inden Togets Ankomst holdt jeg saa med Køretøjet udenfor Hillerød Jernbanestation for at modtage Fa'r. Efter det glade Gensyn med ham gik Turen tilbage til Tisvilde Leje; Hesten løb rask hjemad. En saadan Heldagstur kostede kun 4 Kr.

I de seneste Aar af vor Tisvildetid forstod Tisvildefolket sig i stigende Grad paa at drage Fordel af det noget tiltagende Antal Sommergæster, og Fa'r blev da hentet i Helsingør af Christian Jensen, der havde indrettet almindelig Vognmandskørsel ved Siden af det lille Landbrug, han drev paa sine Jorde ved Tisvilde Leje. I Lejet havde han sit Hus med tilhørende Udbygninger. Maleren Carl Locher boede med sin Familie en Sommer i en Del af Christian Jensens Hus.

Ogsaa andre Kunstnere havde Tid til anden slaaet sig ned i Tisvilde Leje om Sommeren. Saaledes havde det nygifte Skue-

spillerpar Nicolai og Jonna Neiiendam nogle Uger i en Højsommer indrettet sig i et Fiskerhus nedenfor vor Bakke. Af og til saa vi den slanke, smukke Frue arbejde flittigt i Vadskeballen, som hun havde anbragt i Solskinnet udenfor Huset.

En anden Sommer boede Maleren Julius Paulsen og hans unge Hustru i et Fiskerhus længer borte fra os. Det var fornøjeligt at se dem og deres sorte Pudelhund svømme rundt i Kattegat nær deres Bolig.

Maleren Albert Gottschalk havde i Sommeren 1900 indkvarteret sig etsteds paa Egnen. Ensom gik han langt omkring og søgte sine maleriske Motiver. Da jeg en Dag paa en af Tisvilde Hegns stille Veje var ved at fotografere "det hvide Led" og Udsynet til det aabne Land, kom Gottschalk vandrende. Han standsede, kiggede lidt paa mig, og idet han saa mod det vidtstrakte Landskab, sagde han: "Ja, det er kønt". Vi talte lidt sammen. Han stod foran et paabegyndt, ret stort Maleri af Vejen ind i Skoven og de knortede Birketræer ved Vejsiden. Lidt mismodig sagde han: "Det er svært". De Par Ord og hans Tonefald gav mig et stærkt Indtryk af de store kunstneriske Krav og den Selv-kritik, der laa i Skabelsen af hans saa fint følte Malerier. Han glædede og belærte mig ved oftere at tale med mig denne Sommer. Jeg gav ham to af mine Fotografier fra det Sted, hvor vi først havde truffet hinanden, og for denne lille Opmærksomhed takkede han paa helt betagende Maade (Eksemplarer af disse Fotografier i Bilag V, Nr.17). Et Par Gange senere mødte jeg Gottschalk paa Gaden i København, og vi fulgtes lidt. Bag hans ligesom abrupte Væremaade, der kunde give sig Udslag i, at han pludselig og uden Farvel gik sin Vej, har jeg set megen Venlighed og et meget følsomt Sind. Eftertiden mere end de fleste i hans Samtid har forstaaet hans Billeders høje Kunstværdi.-

Den første Tid efter 1896 var der ikke opført flere Sommerhuse i Tisvilde end Haarlev^s, Professor Carl Torps og Pastor Ussings. Derefter byggede Sagfører Baumann fra Lyngby et Nabo-hus til vort og Professor Hans Olrik sit Hus ved Siden. Ogsaa Etatsraad Berner var en af "Nybyggerne". I Tidens Løb er Sommerhusenes Tal vokset overmaade.

Sammen med Torps unge Døtre, deres Kusine Emilie("Misse") Gad og mange andre unge havde jeg herlige Sommerferier i Aarene 1896-1901.

Foruden disse Oplevelser, var der adskillige andre. Ofte fulgte jeg mine Forældre paa deres daglige Vandring i Skoven ("Tisvilde Hegn"), af og til var jeg i lyse Sommernætter paa Fiskeri langt ude i Kattegat med de indfødte Fiskere, tit gik jeg om Dagen og i maaneklare Aftener med Fa'rs Hund "King" paa kryds og tvers i Skoven udenfor de banede Stier. Ikke sjældent besøgte jeg nogle af Egnens Bønder i deres Hjem. Dengang var der hos Egnens Befolkning endnu noget tilbage af Fortidens Bølligindretning og øvrige Folkeskik. I de lave Stuer med Bjelkelofterne i den gamle Sognefogedgaard i Tisvilde By stod Møbler, der Slægtled igennem havde haft samme Plads, og i Køkken og Bryggers skinnede de blanktpudsede Kobberkar. Sognefogeden førte sig med megen Værdighed i den gamle Gaard, i hvilken hans statelige Person, der yderligere understregedes af et Fuldskæg, der naaede langt ned paa Brystet, passede saa godt.- I Bonden Paul Petersens Gaard indeholdt Storstuen to Alkover med tykke Dynner over Sengelejerne. Ud mod Stuen var Alkoverne dækkede af hjemmevævede Forhæng. Langs Stuens Vinduside stod et langt, tungt Træbord. Ved dettes ene Ende havde Husbonden sin Plads under det til Væggen fæstede Skab, i hvilket bl.a. Bibelen laa. Den faste Bænk under Vinduerne var forbeholdt de andre af Gaardens Mandfolk, naar Maaltider og andet samlede Gaardens Beboere omkring Bordet. Den løse Bænk ved Bordets anden Langside var for Husmoderen og Gaardens andre Kvinder, der ved denne Placering havde lettere ved at komme til og fra deres Gerning, bl.a. med under Maaltiderne at bringe Mad og Drikke mellem Køkken og Bord. Helt oppe under Stuens Loftsbjælker stod gamle Tintallerkener paa lange Træhylder. Naar jeg under mine Besøg var bænket ved Langbordet, satte Husmoderen et Krus hjemmebrygget Øl eller et stort Glas Mælk for mig, og jeg fik en god Passiar med Værtsfolkene.

En Modsætning var Bonden Møllers Dagligstue med Plysmøbler. Her var Konen meget optaget af moderne Litteratur.-

Uddød var den gamle Tro, at syge kunde blive helbredede ved "Sankt Hans Nat" at drikke Vand af "Sankt Helenes Kilde", der ligger nær Tisvilde By paa en høj Skrænt ud mod Kattegat, og derefter hvile paa den nærliggende "Sankt Helenes Grav". En sidste Rest af Egnens "Kildefest" var imidlertid endnu dengang

bevaret. Sankt Hans Aften samledes mange unge og ældre af Egnens Befolkning til lystigt Lag i Tisvilde By. Rummet i en gammel Træhal, der senere er brændt, var pyntet med Flag, Birkeløv og levende Lys. Her gned lokale Spillemand deres "Fioler" til Dansen, der gik hele Natten med vældige Støvletramp i "Sekstur", "Galop", "Hopsa", "Klapfinale" m.m., saa at Støvet tilsidst i Morgenskeret laa tykt over de brede Gulvplanker. Meget Øl og Brændevin blev drukket, og unge Karle og Piger sværmede hedt ude i den lyse Nat.

Den eneste Gang jeg var med i denne folkelige Kildefest, morede jeg mig storartet ved at danse med.-

Fa'r og Mo'r holdt meget af deres Tisvildehus. De befandt sig særdeles vel ved Opholdet i den gode Luft, der strømmede fra Havet og Skovens Fyrretræer. De nød deres Vandringer i den vidtstrakte, afvekslende smukke og ejendommelige Skov.- Ved et vældigt Træplantningsarbejde siden første Halvdel af det 18. Aarhundrede er Skoven vokset op paa Flyvesandsbankerne, der efterhaanden var føget langt ind i Landet og bl.a. havde dækket Arresøs Udløb i Kattegat og den gamle Tibirke By.-

Efter adskillige Overvejelser tog Udsigten til Ophør af vort Ferieliv i Tisvilde fastere Form i Sommeren 1900. Viggo havde de senere Aar søgt Sommerglæder ogsaa andetsteds end i Tisvilde, saa at han kun kom af og til om Søndagen til os. Min Studentertid nærmede sig sin Afslutning.

I Februar 1901 blev jeg med Laudabilis (l.Karakter) cand. mag. i Statsvidenskab (cand.polit.) og derefter fra 1.Marts "Aspirant" ved Statsbanerne. Det kunde nu sikkert forudses, at jeg vilde faa skiftende Tjenestesteder rundt om i Landet de nærmest følgende Aar, og at Sommerferie højst vilde blive to Uger, hvis jeg overhovedet fik Ferie, thi den var paa den Tid ikke en Ret, ligesom Tildeling af Fridag ogsaa var en Velvilje og højst opnaaedes to Gange om Maaneden.

Under disse Omstændigheder havde Tisvilde tabt adskilligt af sit Værdi for vort Familieliv. Sommeren 1901, i hvilken Viggo kom nogle Dage og jeg havde en ganske kort Ferie, blev da for os alle fire den sidste i Haarløvs Tisvildehus. Ejendommen blev fordelagtigt overdraget til Direktør ved Gammel Carlsberg Bryggerier Rudolph Koefoed og Hustru Thora, født Sonne. Begge var af Mo'rs Familie - deres Mødre var født Rothe - og de havde med

deres Børn boet tilleje nogle Somre hos Fisker Gudman Jensen i Tisvilde Leje og været meget sammen med Mo'r og Fa'r.

Nogle Papirer vedrørende Haarlov^s Tisvildehus og dets Salg til Koefoed^s er i Bilag V, Nr.16.

En Del Fotografier fra Tisvilde i Aarene 1896-1901 er i Bilag V, Nr.17. I mine Fotografialbumer findes flere andre Tisvilde-Fotografier, der ganske vist er nogle Aar yngre, men dog endnu viser Egnen, førend den blev oversvømmet af Københavnerne.

I Juni 1902 skulde Fa'r deltage i europæisk Køreplanskonference i Innsbruck, og Mo'r vilde en Tid bruge Kuren i Bad Kreuznach i Tyskland. Min Stilling ved Statsbanerne gav mig Adgang til fri Rejse ogsaa i Udlandet, og da jeg efter godt overstaaet Trafikassistenteksamen havde faaet Ferie i 14 Dage, fulgte Fa'r og jeg Mo'r til Kreuznach. Vi var en Dag i Coblenz og havde derfra en herlig Dampskibstur videre sydpaa ad Rhinen til Bingerbrück; derfra var Jernbanerejsen til Kreuznach kun kort. Efter at have set Mo'r vel installeret i et hyggeligt Pensionat fortsatte Fa'r og jeg over Schweiz til Innsbruck. Den magtfulde Natur i Schweiz, den skønne gamle By Innsbruck og dens Omegn og det Glimt, jeg fik at se af en europæisk Køreplanskonferences Arbejde og Festligheder, satte mit letbevægelige Sind i høj Stemning. Med iagttagende Forstaaelse fulgte Fa'r de vekslende og stærke Indtryk, som de mange nye Oplevelser gav mig. Nogle Fotografier fra Innsbruck og Omegn er i Bilag V, Nr.18.

Efter denne Færd i det store Europa gik min Vej til Tjenesten ved 10.Trafiksektion, Struer.

Da Mo'rs Kurophold i Kreuznach var endt, virkeliggjorde hun og Fa'r for første Gang deres Ønske at være sammen i Schweiz i Fa'rs Ferie. Sommeren 1902 boede de nogle Uger i Hotel Axelfels ved Vierwaldstättersøen.

Det følgende Aar holdt de Sommerferie i Villars-sur-Ollon i Schweiz. En Ugestid var jeg sammen med dem i denne højtliggende, men skovomkransede og lune Bjergdal, der giver Udsyn langt bort til den evige Sne paa Montblanc, Grand Muverau og Dent de Morcles. I Hotellet, hvor vi boede, havde Mo'r og Fa'r gjort Bekendtskab med Fru Winterfeldt, hendes to voksne

Døtre og mindreaarige Søn. Fru Winterfeldt var Enke efter en russisk Bankier, og de havde deres Hjem i Moskva. Denne Sommer tilbragte de i Schweiz af Hensyn til den yngste Datters noget svage Helbred. Jeg blev forestillet for disse elskværdige Mennesker og var meget sammen med den ældste Datter, Olga, en klog, kundskabsrig og livfuld ung Pige. Den gensidige Sympati og Munterhed mellem os i disse Par Dage i Villars blev efter min Tilbagevenden til Tjenesten i Fredericia og hendes til Rusland vedligeholdet gennem Brevveksling indtil hun blev gift med en Barndomsven, der var russisk Industrimand, og med ham drog til hans store Virksomhed i Newo-Urgentsch i Chiwa i Asien. Jeg var indbudt til deres Bryllup i Moskva i Juni 1904, men Tjenesten i Fuldmægtigstillingen i 1. Trafikkreds, København, som jeg havde opnaaet fra den 1. April 1904, og Pengepungen tillod ikke min Nærværelse, der nok vilde have været en stor Oplevelse for mig ved Rejsen ind i "det hellige Rusland" med Indtryk af Folkets Liv og af den rige Overklasse i Familien Winterfeldts Kreds.

I Bilag V, Nr.19, er Olga Winterfeldts Breve til mig og to Landskabsbilleder, som hun fotograferede under vor sidste Morgenvandring sammen i Villars-sur-Ollon. Jeg har taget disse Breve med her i Betragtning af deres Strejflys over Datidens Rusland.

Adskillige Prospektkort fra Villars er i mine Prospektkortalbum.

Sommerferien 1904 tilbragte Mo'r og Fa'r i Beatenberg i Berner-Oberland i Schweiz. Samtidig med dem var her Professor, Etatsraad Lorenz Frølich¹⁸⁴⁾, hans Hustru - Mo'rs Kusine - Benedicte, født Treschow, og hendes Datter af første Ægteskab Frk. Ása (Ausa) Withusen. Den store Kunstner beskæftigede sig denne Sommer med Raderinger, thi i sin høje Alder rystede han meget paa Hænderne, og "Radernaalen holder fastere paa Haanden end Blyanten", sagde han til Fa'r.

184) Maler, Tegner, Grafiker. Født 25. Oktober 1820. Død 25. Oktober 1908. Gift 2° den 25. Maj 1878 med Benedicte Ulfspærre Withusen, født Treschow. Født 4. Januar 1841. Død 17. December 1917. Gift 1° med Kirurgen, Professor Carl David Withusen (1822-1874).

I Sommerferierne 1905 og 1906 var Fa'r og Mo'r i Caux, der ligger i Bjergene ovenfor Montreux i Schweiz. Fra Højden er der vid Udsigt over Genfersøen og til Alpekæden i Savoien. I 1905 havde Kai Bing og jeg paa vor Ferierejse i Tyskland og Schweiz nogle særdeles hyggelige Dage hos mine Forældre i Caux, hvor vi ligesom de var i Pension i det meget komfortable "Grand Hotel".

Billeder fra Caux er i mine Fotografialbumer og Postkortalbumer.

Opholdene i Schweiz bragte Mo'r og Fa'r store Glæder ved disse Egenes skønne Natur, og de følte sig veltilpas i den lette Bjergluft. "Vi bli'r saa godt kogt op", som Fa'r sagde.

Velfornøjede var de dog altid ved igen at være vendt hjem. For Fa'r, der ligesom andre Familiefædre måtte være delt mellem sin Samfundsgerning og sit Hjem, betød hans fremgangsrige offentlige Virke ikke alene Arbejdsglæden og Tilfredsstillelse af en sund Ærgærrighed, men ogsaa i høj Grad det, at han mer og mer kunde betrygge sine nærmeste og sammen med Mo'r omgive Familielivet med en velindrettet Bolig og andet Behag. I Erhvervelsen af Philippavej 8 og Nydannelsen her af Hjemmet saa de begge med usigelig Glæde denne deres fælles Stræbens lykkelige Udfald. Visselig var denne Slutsten lagt med kærlig Omhu for Familielivet i deres egen Tid og for deres Efterlevende. Af Fa'rs Udtalelser til os forstod vi, at han i sit Fremsyn tænkte, at Ejendommen kunde blive et godt Bosted ogsaa for hans og Mo'rs Efterslægt og tillige en voksende økonomisk Værdi som Følge af Stedets Beliggenhed i det stadig voksende København. Taknemligt skal dette erindres og tillige, at Mo'r ved sin Nøjsomhed bevarerede det gamle Hjem og Ejendommen i de efter Fa'rs Død vanskeligere Aar og i den svære Tid, der blev en Følge af Verdenskrigen 1914-1918.

For Mo'r var fra hendes Ægteskabs tidligste Tid Hjemmet hendes Verden i egentligste Forstand. Ethvert Hensyn til sig selv satte hun tilside for sin kærlige, men tunge Pligtfølelse. Paa den anden Side kunde hendes store Kærlighed til Mand og Børn ved de stærke Modsetninger i hendes Natur ganske uden rimelig Grund slaa over i en ogsaa for hendes Nærmeste pinlig Jalousi,

naar hun fik det Indfald, at der hos nogen af dem var gaaet Skaar af den inderlige Tilknytning til hende. Mo'r havde ikke altid let ved at forstaa, at forskelligartede varme Følelser kan trives jevnside.

Det vingede Øjeblikks umiddelbare Livsglæde var meget fjernere fra Mo'r end Alvor, og Humorens husvalende Gave havde hun ikke faaet Del i. Derfor kunde mindre væsentlige Karakterskrøbeligheder hos Mennesker i hendes Kreds eller Mo'rs Misopfattelse af en lille Hændelse eller Spøg blive til Problemer for hende, og da kunde hun ud fra Kravet til sig selv om ærligt at komme frem med en Betragtning, som hun fandt velfærdsfremmende, udtale sig uoverlagt og skurrende.

De her berørte Kimærer, som Mo'r skabte sig, og som Fa'r kaldte "Brandraketter", var det ikke nemt at lette hendes Sind for. Ogsaa udadtil kunde der være voldt Fortrød, der maatte udjævnes.

Paa den anden Side havde Mo'r, efter at hun indsaa det overdimensionerede i sin Handling, Storsind til aabent at erkende det.

Mo'rs Syn paa Menneskers Karakter var stærkt ledet af den særlig hos Kvinder fremherskende Egenskab at lægge det intuitive Førsteindtryk fast som det eneste rette. Denne Opfattelse viste sig ikke sjældent rammende i det lange Løb, men Retouchering af et mindre godt Karakterbillede under Hensyn til senere gunstigere Iagttagelser var med Mo'rs Hang til Rethaveri vanskelig.

Derimod kom der straks gensidig Forstaaelse, naar det umiddelbare Omdømme, der ogsaa var hos Mo'r, fandt Vejledning for Fa'r eller os andre med de rette Ord i det rette Øjeblik.

Mange unødige Bekymringer og Forsorger kunde Mo'r have sparet sig for, men skete der virkelig nogen af hendes Nærmeste en Genvordighed endsige en alvorligere Begivenhed, var hendes omsorgsfulde og stilfærdige Handling stedse redebon.

Ogsaa ellers skænkede hun gerne Goder og Glæder, altid uden mindste Antydning af at stille sig i Positur.

Omend Sider af Mo'rs Sind forbigaaende kunde virke forstemmende i Familielivet, var alt det meget, der udsprang fra de dybe Kilder, overvejende og gav derfor saa mange rare Stunder.

En Del Forskellighed var der mellem Mo'rs og Fa'rs Temperament og Betragtning, men deres lange Livsløb sammen bekræftede deres Ungdoms Forvisning om, at de tilhørte hinanden i Medgang og Modgang.

Mo'r erkendte, at Fa'r i Reglen styrede klogt til det fælles Bedste.

I deres Fællesskab stod Omsorgen for deres Børn i høj Grad i Forgrunden.

Efter Helgas tidlige Død var Mo'r jo "omgivet af Mandfolk", som hun ofte har sagt. Vist er det, at et ungt Kvindesind som Helgas vilde have betydet overordentligt meget for os alle i Hjemmet.

Vejledningen og Oplæringen af "Drengene" - saaledes blev vi selvfølgelig benævnedes Mo'r og Fa'r imellem, ogsaa da vi forlængst var voksne - stillede noget forskelligartede Opgaver.

Hidsighed var mig medfødt, mulig arveligt betonet fra fædrene og mødrene Side. Det er foran fortalt, at Fa'r efterhaanden overvandt sin. (Ogsaa min traadte med den voksende Erkendelse i Baggrunden). I Rothe-Slægten er Heftighed set som Karaktertræk hos adskillige af denne Stamme; endog en Kirkebog har ved et af Slægtens Navne Tilføjelsen: "ein gar heftiger Mann"¹⁸⁵⁾.

Viggo havde megen Tilbøjelighed til spidse Drillerier og Pukken paa den ældstes ubetingede Ret, og saa kogte jeg over. Saadanne Stridigheder var Episoder os imellem, men Forældrene, der ikke lukkede Øjnene for deres Børns Fejl, foreholdt mange Gange os begge vor Uret, utvivlsomt ogsaa noget bekymrede for et skævt Forhold mellem deres Sønner i Tiden fremover.

Ganske vist havde Viggo og jeg ogsaa som ældre en forskelligt betonet Opfattelse af adskilligt i Tilværelsen, men dette var ikke faretruende for det fundamentale i vort Broderskab.-

Vore Forældres Opdragelsesmiddel var som Regel Paavirken med Ord, men den bedste Lussing, jeg har faaet, tildelte dog Fa'r, da jeg var 10 Aar. Uden at have spurgt om Lov hjemmefra, fornøjede jeg mig en Dag efter Skoletid ved Skøjteløb paa Tivolisøen med en Klassekammerat, der var Slægtning af Tivolidirek-

185) Jfr. "Slægten Rothe. Breve m.m.", Hefte Nr.1.

tør Thrane og derved havde skaffet os Adgang til det om Vinteren lukkede Tivoli. Kort før Middagstid - dengang Kl.4 1/2 Eftm.- gik jeg op ad Trappen hjemme. Noget beklemmt søgte jeg at dække over det ved en kæk Trallen. Ved Entredøren stod Mo'r. Meget alvorlig talte hun til mig om sin og Fa'rs Angst og om, at Fa'r var gaaet ud for at lede efter mig. Lidt efter kom Fa'r hjem, og saa faldt Lussingen. Jeg husker, at jeg oprigtigt sagde undskyld, da jeg havde sundet mig og helt betænkt, hvilke Sindsbevægelser min Ubetænksomhed havde voldt.-

Viggo var altid en til det yderste flittig og dygtig Skolediscipel. Med sine velbevarede Skolekundskeer gav han som Student mangan Haandsrækning i et Par af mine Metropolitanskoleaar.

En Karakterbog fra Størstedelen af mit sidste Skoleaar i Frk.L.Jessens Forberedelsesskole er i Behold (Bilag V,Nr.20).¹⁸⁶⁾

Den er et Minde om en Elev, der efter en Tid at have hjemført gode Karakterer fantaserede sig til, at Morgendagen i Skolen klarede han nok uden meget forberedende Hjemmearbejde, og saa løb han ud til Leg med andre Børn eller til andet, der optog ham. Morgendagen i Skolen gav en "Dukkert", da han var saa uheldig at "komme op". En slet Karakters bitre Medicin hjalp til at hænge i paany, men Optimismen og Fliden vedblev dog ikke sjældent at være uenige.

I 14-15 Aars Alderen blev jeg i Metropolitanskolen stillet overfor Krav i Matematik, som jeg kun meget daarligt bestred. Dette nedslog stærkt mit Mod og overskyggede min Evne for og oprindelige Lyst til de fleste andre Fag i Metropolitanskolen. Jeg blev en doven Discipel og fejede hver Aften hjemme Lektierne hastigt igennem for at komme til Litteratur, der ved Tekst eller Billeder satte min Fantasi i Sving. Bl.a. læste jeg i denne Periode Dickens "To Byer" og "Oliver Twist" første Gang.

Faa en meget klog Maade bragte Fa'r mig gennem denne Krise. Da jeg var i Skolens 4.Klasse, sagde han en Dag til mig: "Nu faar du nogen Privatundervisning i Matematik. Det er ordnet og vil nok hjælpe dig, men hvis du ikke i alle Fag ta'r dig sammen

186) I dette Bilag er ogsaa de af Mo'rs Fa'r optegnede Karakterer, som Viggo og jeg fik ved vore Skoleeksaminer i Juli 1886. Ligeledes i dette Bilag er L.Jessens Skoles Meddelelser for Skoleaaret 1889-1890.

og efter Eksamen til Sommer kan rykke op i 5.Klasse, maa vi jo se at putte dig ind i Store Nordiske Telegrafselekskabs Tjeneste i Sibirien". Et Øjeblik tiltalte dette Perspektiv min Æventyrlyst, men meget snart forstod jeg, at der bag de faa og nøgterne Ord laa Sørgmodighed. Fa'r sagde mig ogsaa, at han havde haft en Samtale med Skolens Rektor, V.Bloch¹⁸⁷⁾, men mere om denne Drøftelse fik jeg ikke at vide dengang. Adskillige Aar senere fortalte Fa'r, da jeg spurgte ham, at Rektor havde ment det formaalstjenligt at lade mig blive Oversidder i 4.Klasse, men at Fa'r dertil havde sagt, at han ikke troede det betimeligt, "for saa bli'r Drengen trodsig". Rektor Bloch, der bag sit barske Ydre var en forstaaende Mand, gik ind i Fa'rs Betragtning og lovede at lade mig rykke op, hvis jeg arbejdede flittigt i Resten af Skoleaaret og nogenlunde ordentligt bestod 4.Klasses Hovedeksamen den kommende Sommer.

Et Portræt af Rektor Bloch er i Bilag V, Nr.21.

Det lykkedes mig at komme gennem det Naaleøje, som 4.Klasses Hovedeksamen dengang var. De to sidste Skoleaar i 5. og 6. Klasse havde den sproglige Retning ikke Matematik, hvad der for mig betød Befrielse for et tungt Aag. Dertil stod det mig nu klart, at jeg ikke kunde komme gratis til noget, men at Fremgang for mig krævede min Flid i fuldeste Maal.

Efter Forløbet af det normale Antal Skoleaar og den afsluttende Eksamens Trængsler satte jeg glad den hvide Studenterhue paa mit unge Hovede en Julidag 1896.

At Fa'r saa hen til en rationel Uddannelse af os, havde vel bl.a. sin Bund i Erindringen om hans egne trange Ungdomsaar.

Viggo var ligesom forudbestemt for det juridiske Studium, og han havde, saa vidt jeg ved, da heller ingen Anfægtelser med Hensyn til at vælge en anden Vej.

Jeg derimod var efter Studentereksamen meget splittet overfor Spørgsmaalet "hvad nu". Stærkt betaget af Kunst stod Kunstforskning for mig som en Herlighed, men Eftertanke sagde mig, at jeg ikke vilde slaa til som Videnskabsmaand. - Saa tænkte jeg mig at leve som Forstmand i store Skove, en Lyst, der nok stammede fra min Naturglæde og romantiske, til Tider noget melankol-

187) Valdemar Antonius Bloch. Født 9.Maj 1826. Død 10.Februar 1907. Rektor for Metropolitanskolen 1885-1902.

ske Sindsstemning. - Lægegerningen forekom mig attraaværdig, fordi den virker for saa mange Mennesker, men den lange Studietid gjorde den praktiske Udøvelse saa fjern for mig.

Gennem disse og flere andre Tankeeksperimenter og ved Samtaler med Fa'r blev det mig mer og mer bevidst, at jeg stiledede mod en Gerning i Samfundets praktiske Liv. Paa den anden Side indsaa jeg ogsaa Rigtigheden i Fa'rs Raad, at det vilde være en modnende Forberedelse at gaa gennem en akademisk Uddannelse, der gav Ledetraad til Forstaaelse af Samfundets Retsorden, de praktiske Virksomheders Struktur og historiske Udvikling og de mange sociale Forhold, der kommer under Søgelyset.

Saaledes og tillige gennem Tilskyndelser fra ældre studerende kom jeg ind paa det statsvidenskabelige Studium ved Københavns Universitet. Ved Nyorganiseringen af Studiet og ved stor Skærpelse af Eksamensfordringerne havde Universitetet aabnet et vidtfaavnende Arbejdsfelt for disse Studenter.- Trods de Kundskaber, som en god statsvidenskabelig Eksamen var Udtryk for ogsaa dengang, gav den dog i Forhold til Nutiden kun i ret begrænset Omfang Introduktion til Samfundshverv. Det kan saaledes siges, at vi, der dengang fuldendte Studiet, holdt Ideens Fane højt som Forkæmpere. Naa, ogsaa vi vandt frem i Samfundslivet.-

Det lille Antal, der i mine Studenteraar søgte til dette Studium, gjorde en meget nær Kontakt mellem de statsvidenskabelige Professorer og Studenter mulig. Virkeligt diskuterende Samtaler med Professorerne havde vi ved et Bord i statistisk Laboratorium og undertiden i et Professorhjem. Saadan fri Diskussion indpodede os Betydningen af selvstændig Tænkning og af ogsaa gennem Læsning af udenlandske nationaløkonomiske Publikationer at udvide vort Syn paa Samfundsproblemerne. Saaledes blev Vejen mod Kandidateksamen saa langt fra en Ørkenvandring.

Paavirkninger ogsaa fra Fakultetets Kandidater og fra studerende, der var fra forskellige Samfundsgrupper, og et Aars Gerning som Lærer i Dansk ved Studentersamfundets Aftenundervisning bragte i Forening med Studiet mangan Spore til Erkendelse af Menneskeværd, Humanisme og Frisind og af den Betydning, som frugtbar Kritik og Tolerance har.

I væsentlige Henseender fik jeg saaledes netop en Ledetraad for en Fremtid i en eller anden praktisk Virksomhed.

Paa adskillig anden Vis var disse Aar gode. Efterhaanden som jeg fik Hold paa Studiearbejdet - baade Nationaløkonomien og det dengang meget omfattende juridiske Stof - blev Tillid til mig selv stivet noget af. Nogen sværvægtig Plads har den dog aldrig naaet. - Der blev Lejlighed til ogsaa i andre humaniora (Kunst, Skønlitteratur m.m.) at søge Udvikling. - Adskillige Lørdagftener indtil det sidste Aar før Eksamen kom jeg til Bal i en Vens eller Venindes Hjem. Undertiden stod Ballet paa den kgl. Skydebane. For min letfængelige Natur afstedkom disse Fester mange skiftende Sværmerier.

Mo'r og Fa'r fornøjede sig over, at der saa ofte var Bud efter deres "nette Sønner". For at vi ikke skulde blive storagtige sagde Fa'r nok lejlighedsvis noget sarkastisk: "I er vel brugbare som Danseheste".

I vort eget Hjem var "ungt Selskab" meget sjældent, vel fordi Forældrene mente, at vi havde Adspredelser nok, og fordi vor Uddannelse stillede betydelige økonomiske Krav.

Ja, værnede var vi Sønner sandelig i vort Hjem økonomisk og paa mange andre Maader. Vore Forældres Tanker og Bestræbelser, der i saa høj Grad koncentrerede sig om os, er ligesom samlede i Fa'rs Ord: "Vi har søgt at gi' Jer en god Opdragelse og Uddannelse, men saa maa I klare Jer selv".

Det samme Synspunkt præciserede Fa'r, da han efter min Antagelse som Aspirant ved Statsbanerne sagde til mig: "Det var rart, at din Kandidateksamen er saadan, at jeg har kunnet støtte din Ansøgning, men videre tjenstlig Fremgang staar til dig selv. Protegere dig vil jeg ikke. Allerhøjst kan jeg søge at afbøde Uretfærdighed mod dig".

Ogsaa denne Udtalelse vidner om Retsindet og Ansvarsfølelsen hos den høje Foresatte, der ikke stillede sin Søn anderledes end det øvrige Personale.-

Uden at virke tyngende blev personlig Nøjsomhed indprentet os fra vor Barndom. Som Dreng heftede man sig ikke ved, at Knæene i de sorte, ved hyppig Vadsk noget grønladne, lange Strømper efterhaanden var Stopninger (Mo'r stoppede meget fint), og at der kom en Lap paa Buksebagen.

Da jeg til mundtlig Studentereksamen skulde stille i Kjole, gav det hverken da eller senere noget Stæk af Mindreværdsfølelse.

se at bære den Dragt, der havde været først Fa'rs, siden Viggos og nu var min, indtil jeg kunde anskaffe mig en ny for de Penge, jeg selv tjente ved Statsbanerne.

Nu maa man af disse eksempelvis Smaatræk ikke udlede, at vore Forældre forbandt Nøjsomheden i vor Paaklædning med Sjusk. Mo'r skulde nok sørge for, at vi fra hendes Haand var meget ordentlige.

Som et Udtryk for den saa gavnlige Nøjsomhed skal endnu blot nævnes, at Viggo og jeg i vore Studenteraar hver fik det ogsaa dengang beskedne Beløb 5 Kr. i Lomme penge om Maaneden. For dette skulde vi bl.a. holde os selv med Tobak. Af og til bevilgedes dog ekstra 2 Kr. til en Teaterbillet. At adskillige af ens Jevnaldrende kunde vise sig som "Flottenheimere", betød virkelig intet for en selv.

En god Start for vor Fremtid paa egen Haand blev sandelig givet os og det ikke alene gennem Opdragelse og Uddannelse, men ogsaa ved det milieu, i hvilket vore Forældres Position indførte os og saaledes aabnede os Adgang til Kredse, der kunde fremme vort eget Livsindhold og fik Betydning for vor senere Livsgering.

Det har undret mig, at Fa'r trods sin ellers ganske naturlige Indstilling havde saa meget af sin Tids Seksualsnerperi, at han ingensinde selv klarlagde os Kønssygdommes Fare eller andre Seksualproblemer.

Ellers fulgte Forældrene meget opmærksomt og med gode Raad vor Udvikling ogsaa i vor fremskridende Alder efter Kandidat-eksamen.

Netop ud fra Værdsættelsen af Viggos dygtige Egenskaber gik saadan Vejledning for hans Vedkommende bl.a. ud paa at op-hjælpe en mere naturlig Betragtning af Livets Foreteelser og at oparbejde mere Mandsmod til aaben og ligetil Tale og Handling.- I Livets Løb lærte ogsaa han mere Forstaaelse af saadan større Breddes Værd.-

Udenfor mit Arbejde havde jeg ret flagrende og noget bohémienprægede Tilbøjeligheder, det impulsive laa meget yderligt, og mine Udgifter løb ikke sjældent fra mine Indtægter.

I Samtaler fremhævede Fa'r for mig Tilfredsstillelsen ved og Nødvendigheden af at have sine Pengeforhold i Orden, og i

Brev af 20. Januar 1904 har han kort, klart og venskabeligt pointeret dette for mig i Anledning af, at jeg ved min pludselig opnaaede Forflyttelse fra Fredericia til København bad om at laane 170 Kr. til umiddelbar Afvikling af Klatgæld i Fredericia.

Fa'r forstod den unges Livsappetit, men advarede mod at blive udflydende. I saadan Sammenhæng fremhævede han Betydningen af at søge Mennesker med værdifulde Egenskaber og at skelne mellem ægte og uægte hos mig selv. Dette sidste var Grunden til, at han skarpt ramte Udtalelser fra mig, der havde Anstrøg af det søgte, det opstyltede.

Med stor Sympati optog Fa'r Drøftelse om Livssyn, da han af mine søgende Ytringer og af Bøger, jeg læste, blev klar over min Skepsis overfor Autoritetstro. Ved en af vore Samtaler herom sagde han: "Jeg har aldrig været saa langt ude som du", og han forklarede dette videre med, at han gennem megen Tvivl overfor Kirkens Lære dog havde kunnet fastholde sin Tro paa en naadigt styrende Guddomsagt. Da jeg saa sagde: "Hvis man nu ikke kan have en saadan overbevisende Følelse, bl.a. fordi den algode lader saa megen Elendighed blandt Menneskene ske", samlede Fa'r som i een Sum sin livsbekræftende Hjælp for mig saaledes: "Strøb at tænke og handle i Overensstemmelse med, hvad du af ærligt Sind erkender som godt og sandt".

Mo'r, der til sin Hjerterod var dogmetro, maatte synes, at jeg slap et fast Anker, hvad der bedrøvede hende, men paa den anden Side agtede hun altid ærlig Færd.

Paa mange andre Omraader end de berørte var Fa'r en forstaaende Hjælper, og det har altid slaaet mig, hvor hurtigt han formaaede at skille Klinten fra Hveden, og hvilken Styrke hans faa Ord kunde have. - Alligevel lugede jeg adskillige Gange ikke mit Ukrudt bort.-

Der kan være meget Røre i et ungt Sind. Dybt rodfæstet i mig var Længslen efter at møde en ung Kvinde, der vilde betyde Livets Fylde, saa at vi med vore bedste Følelser og Evner kunde bygge vor lille Verden. Jeg havde det faste Haab, at en saadan Afklaring maatte komme, men hvornaar, hvordan!

Og saa skete det alt overvældende i Juli 1906.

For i landlig Ro at fuldende et stort tjenstligt Arbejde havde jeg faaet Orlov en Uge. Jeg tog til Tisvilde Badehotel.-

Den første Aften blev jeg ved en Sammenkomst af unge i Professor Torps Hus forestillet for en nydelig ung Dame, idet Fru Torp sagde: "Sæt Dem ind i Sofaen, Haarlov, og underhold Frøken Linde". Det tør nok paastaas, at Samtalen gik livligt, og de følgende Dage saa det ud til, at vi to ganske gerne var sammen.

I Morgen- og Aftentimer gennemførte jeg det tjenstlige Arbejde. Om Aftenen sad jeg et stille Sted i en af Hotellets Glasverandaer, hvor en Petroleumslampe paa Bordet lyste blidt, mens jeg skrev. Frøken Linde syntes at finde et vist Behag i at være sammesteds, thi flere Aftener satte hun sig med en Bog eller anden Syssel ved Bordet. Det var hyggeligt. Efterhaanden som de mange Folioark blev fyldt under min Pen, syede hun dem sammen.

Inden Ugen løb ud, var jeg sikker paa, at hun var den, jeg havde haabet at møde, og lykkeligvis forstod hun, at det hele ikke var en Sommerspøg.

Den 24. Juli 1906 var Sommeraftenen meget skøn.

Dagen efter tog jeg hjem til Hverdagsgerningen, men med glad Forventning om, at Harriet ("Haja") Linde og jeg skulde være sammen i Tisvilde den kommende Lørdag Aften og Søndag. Dog vilde hun telefonere nærmere. Hjemme mærkede Mo'r og Fa'r, at der maatte være hændet mig et eller andet usædvanligt godt. Da Telefonen et Par Dage senere ved Frokosttid meldte Samtale fra Tisvilde, og jeg da straks flyttede Apparatet til Stikkontakten i min Stue, sagde Fa'r, da jeg kom tilbage til hans Værelse, hvor Mo'r og han var: "Du kan li'saa godt fortælle os det". Et lunt og forstaaende Blik fulgte Ordene.

Af al min Hjertevarme fortalte jeg, og Forældrene delte min Glæde. Senere paa Dagen fik Viggo den glade Hemmelighed at vide.

Hajas og mit Forbund kunde nemlig foreløbig ikke offentliggøres.

Hajas Fa'r var Ferietur med en dansk Fragtdamper og paa den Tid et eller andet Sted i Frankrig. Ansøgning om hans fædrene Samtykke maatte saaledes udsættes til efter hans Hjemkomst.

Hajas Mo'r og Haja forblev derfor i Tisvilde indtil videre. Hajas Mo'r akcepterede den foreløbige Tilstand, men lagde ikke Skjul paa at være noget betuttet og betænkelig over Situationen

saa faa Dage efter hendes Datters og mit første Møde. En helt rimelig Moderbetragtning.

Mine Forældre stod umiddelbart foran deres Afrejse til Schweiz, hvor de vilde opholde sig ca.6 Uger. Fa'r behøvede Re-kreation efter et Sygdomsanfald, til hvis Bedømmelse vor Huslæge Sofus Friis havde tilkaldt Kirurgen Professor Jens Schou, der dog ikke bekræftede Mistanken om Blindtarmsbetændelse.

Da Hajas Fa'r igen var hjemme i Slotsholmsgade 18 i København, blev jeg fremstillet til hans Syn og Skøn og ikke totalt kasseret.-

I Tidens Løb følte jeg mig stærkt knyttet til denne varmtfølende, fornøjelige og i sin Gerning ved Postvæsenet meget dygtige Mand.

Ogsaa om Hajas Mor har jeg mange gode Minder, omend hendes megen Gaaen-op i Tilværelsens Udenværker var noget vanskeligere at følge.-

Under mine Forældres Ophold i Schweiz i 1906 havde de ved Brevveksling med Haja og af hendes Portræt faaet et foreløbigt Indtryk, som de fandt rigtigt lovende. Baade de og hun saa med glad Forventning hen til snart at mødes.

Henimod Midten af September vendte mine Forældre hjem.

Et Par Dage senere talte de to Forældrepar sammen og saa blev Forlovelsen deklareret in optima forma.

I den korte Tid, jeg havde kendt Haja, havde hendes friske Personlighed allerede været fremmede for mit Væsen, saa at Anstrøgene af det alt for søgte fik Dødsstød. Nu bragte hun meget livfuldt nyt ogsaa til mit Forældrehjem. Ofte kom hun tidligt om Morgenen ud til os, og en lille Tid boede hun hos os, mens Viggo var bortrejst, og vi derfor havde Værelseplads.

Fornøjelige Samtaler havde Fa'r, Haja og Lübschitz om Morgenen, mens Lübschitz¹⁸⁸⁾ i Viggos Værelse paa 2.Sal arbejdede paa Portrætmaleriet af Fa'r.- Billedet blev Viggos højtskattede Bryllupsgave til os.-

Til megen Glæde for Fa'r og Haja var det ogsaa, at hun tit fulgte ham paa hans lange Morgentur. De drøftede mange Emner, mens de vandrede. Overhovedet stemte de to udmærket sammen.

188) Maleren og Radereren John Lübschitz. Født den 23. April 1858. Død den 13. Februar 1941.

Vor Hund "Sæl"¹⁸⁹⁾, der altid var med Fa'r paa Morgenturen, fulgte trofast, men tog sig ogsaa nogle ordentlige Løbeture i Frederiksberg Have. Dengang skulde man ikke føre sin Hund i Snor.-

Hajas Forældre havde opøvet hende til passioneret Kortspiller, og nu søgte hun at indvi Fa'r, Viggo og mig i Bridgespillets Mysterier. Mo'r brød sig ikke om at være med i Spillet. Naar vi sad om Spillebordet, havde vi megen Morskab, men trods den gode Undervisning blev ingen af Eleverne dygtige.

Mange Drøftelser var der om Hajas og min Bosætning, som begge Forældrepar omsorgsfuldt vilde lette paa enhver mulig Maade, men som af Hensyn til Forventningen om et Alderstillæg paa 250 Kr. aarlig til mig maatte udskydes et Aarstid. Adskillige Udkast til vort Aarsbudget blev stillet op, og anden Vejledning fra Forældrenes Side blev heller ikke forsømt. Haja og jeg samlede hver for sig paa ny Paaklædning for at have en rigelig Beholdning, naar vi satte Bo. Der blev set paa Møbler og andet Husgeraad forskellige Steder.

En Dag sagde Fa'r til mig: "Du skulde i Aarets Løb lægge 1000 Kr. op. Ogsaa derved kan du vise, at der er kommet Samling paa dig, saa at du er moden til eget Hjem. For de 1000 Kr. kan I gøre Jer en Bryllupsrejse sydpaa, og det er nok værd at spare sammen til. En saadan Tid i ens Liv kommer aldrig igen". (De 1000 Kr. samlede jeg, og de blev omsat som tilraadet).

En anden Gang sagde Fa'r til Haja og mig: "I maa se at finde en Lejlighed, der ligger saadan, at jeg kan kigge op til Jeres Vinduer paa min Morgentur og engang imellem komme op til Jer".

189) Dette prægtige Dyr havde jeg i 1903 faaet foræret af Godsejer Morton Olsen, Hevringholm (jfr. Side 59). "Sæl" var født i Lapmarken, og han var sammen med en Tøvehund "Sæla" af en Lap blevet skænket Maleren Rudolf Bissen, der gav begge Hundene til Morton Olsen. Naar de to Hunde var sammen, jagede de Hevringholms Vildt, og derfor fik jeg "Sæl". Dette Navn betyder den glide Strøm nedenfor et Vandfald. Efter min Forflyttelse fra Fredericia til København i 1904 blev "Sæl" Fa'rs Ledsager.- Der var Ulveblod i "Sæl"; Racen er fremkommet ved Krydsning mellem Tøvehund og Ulv. Dyret havde et virkelig fint Sind, var desuden særdeles velopdragen. Meget trofast var han, selv om han af og til gjorde sig en Udflugt paa egen Haand, thi som "genegen til Kærligheds Veje" havde Onkel Morton rigtigt karakteriseret "Sæl". Det kunde saa hænde, at Hunden først ved Nattetid fik Hjemlængsel, men stille ventede han udenfor Indgangslaagen paa at blive lukket ind om Morgenen. Vintermorgener kunde man da finde ham dybt nedgravet i Sneen; Urinstinkter bevares længe.

Ogsaa for Mo'r stod det som et tiltalende Fremtidsperspektiv, om vi ikke boede langt fra hende. (Hajas og mit første Hjem blev i Stenosgade 7, 4.Sal til venstre).

Fa'r saa hen til næste Generation og talte til mig om den Glæde, det maatte være at opleve Børneborn.

Som meget andet, hvorom jeg har fortalt, viser ogsaa de nylig nævnte Træk hen paa de Sider af Fa'rs Sind, som Tante Oda¹⁹⁰⁾, Fa'rs Kusine og Ven, sidste Gang jeg var hos hende, omfattede saaledes: "Din Fa'r havde Kunstnersind". Hun forklarede dermed hans Fantasi, Følelse, Skønhedssans, Humor og Evne til at give og til at gribe Stemning.

Saa meget af dette tonede ud i Fa'rs Sang. Hans Sangstemme var selv i hans sidste Aar saa ren, den lette Tilsløring, som Aarene bragte, forøgede egentlig kun det harmoniske, hans Tekst-udtale var saa klar, og hans Musikalitet ogsaa i hans Klaverakkompagnement saa fint fornemmende, at jeg altid følte mig opløftet, naar Fa'r sad ved det gamle Klaver og sang de store Komponisters lyriske eller humorfyldte Sange.

Et Fotografi af det gamle Klaver er i Bilag V, Nr.22. De meget lange Lys ved Nodestolen er et af Udtrykkene for Mo'rs Forkærlighed for det rigelige i visse Henseender. Ikke alene Lys skulde være lange. Gardiner havde saa mange Alen Stof, at de laa langt henad Gulvet i alle Stuer, ja i Kabinettet, hvor Mo'r saa ofte sad ved sit Sybord, endog var bredt ud over et Stykke af Stuens Hjørnesofa.- I Mo'rs meget nøjsomme Paaklædning var Hagebaandene paa den lille sorte Capothat, hun selv syede sig, bundet i en mægtig Sløjfe, hvis Ender næsten naaede til Jorden, og Mo'rs langskaftede Paraply prydede hun altid med en stor, sort Baandsløjfe med langt nedhængende Ender.- Det kunde hælde, at en og anden venlig Dame, der paa Gaden passerede Mo'r, gjorde opmærksom paa, at Mo'rs lange Skørtebaand slæbte.

I det meget rigeliges Tegn stod ogsaa Traktementet for Gratulanterne, der paa Mo'rs Fødselsdag den 6.November kom om Eftermiddagen. Til Gæsternes Glæde var Chokoladen tyk, Flødeskummet dertil i overdaadig Mængde, og til Opdækningen hørte Othellokager fra Konditor og en Masse andet Bagværk.

190) Jfr.Note 54, Side 28.

Selv til daglig var det en stor Pose fint Brød, Mo'r hjembragte fra sin Morgenrunde til Bager, Slagter m.m. Som tidligere fortalt vilde hun jo i store Maader bespise alle i Hjemmet. Saaledes betog det Haja, da hun i Efteraaret 1906 boede en Tid hos os, at Morgenmaaltidet indeholdt baade Havregrød og Cacao foruden store Kryddere og andet Brød.

Mange glade Dage havde vi forlovede hos Hajas Forældre og i mine Forældres Hjem dette Efteraar 1906, af og til ogsaa forbigaaende Brydninger som Følge af Mo'rs pludselige tunge Indskydelser overfor den nye Tingenes Tilstand, Indfald der vel var unødige, men bundede i de stærke Følelser for hendes aller-nærmeste.

I Slutningen af November og Begyndelsen af December var jeg som Sekretær for Trafikdirektør Haarløv paa Rejse i Anledning af den europæiske Køreplanskonference i Dresden. Under vort Ophold i Dresden købte Fa'r til Haja og mig nogle smukke Porcelænstallerkener med gennembrudt Kant. De stammede fra en sachsisk Fabrik, der dengang nød godt Ry, omend dens Frembringelser som Helhed laa i noget andet Plan end den gamle kongelige Meissenerfabriks. Tallerkenerne, som vi fik i Julegave fra Mo'r og Fa'r, prydede Haja senere med flora danica.- Fra Rejsen hjemførte jeg som Julegave til Haja en lille Krave og Muffe af Graaværk.-

Paa Hjemrejsen fra Dresden havde vi et Par Timers Ophold i Nykøbing Falster inden vor Vidererejse til Besøg hos Else¹⁹¹⁾ og Rudolph Reventlow paa Agerup ved Saxkøbing. For at fordrive Opholdstiden gik Fa'r og jeg i Biograf. Billederne her var - set med Nutidens Øjne - højst ufuldkomne, men selve Fænomenet "levende Billeder" gjorde stærkt Indtryk paa Fa'r, der aldrig før havde set denne Nyopfindelse.

Hos Reventlows fik vi to hyggelige Dage. De forhøjedes ydermere ved Besøg hjemme hos Benedicte Rosenørn¹⁹²⁾, født Knuth, Mo'rs Kusine, en elskerlig og smuk gammel Dame, og paa det nærliggende Slot Orebygaard hos hendes Søn, Lehnsbaron Frederik Ro-

191) Født Risom. 192) Født 2.Maj 1842, død 17.December 1909. Gift med Lehnsbaron Christian Conrad Sophus Rosenørn-Lehn til Guldborgland, født 10.November 1827, død 22.Marts 1899.

senorn-Lehn¹⁹³⁾, og Svigerdatter¹⁹³⁾, der begge ogsaa modtog os saare venligt og inden Eftermiddagstheen viste os det store Slots kostelige Samling af Kunst fra mange Lande og blandt disse Skatte flere af Leonora Christina Ulfeldts Arbejder.-

Ved en Misforstaaelse var Haja ikke paa Perronen, da vi kom til København. Da vi senere mødte Haja i god Behold, sagde Fa'r leende til hende:"Og saa har han endda siden Roskilde staaet med Hovedet ud af Vinduet".

Saa blev det Jul 1906. Juleaftensdag en livlig Frokost hos os. Haja var her. Hun og jeg fik Fa'rs og Mo'rs Julegave (de fine Tallerkener), og Viggo gav os det smukke italienske Kobberstik efter Maleri af den franske Kunstner Claude Lorrain (1600-1682). Den italienske Paaskrift betegner Billedet saaledes: "Rovine di edifizi romani antichi". Kobberstikket var indkøbt hos Winkel og Magnussen, Højbroplads.- Juleaften var Haja hos sine Forældre. Denne Juleaften 1906 forløb i mit Forældrehjem lige saa stilfærdigt som Juleaftenerne mange foregaaende Aar. Der var jo ingen smaa jublende Børn. Paa Middagsbordet stod et lille Juletræ, hvis Lys var tændt, mens vi sad ved Julemaaltidet: Risengrød, stegt Kalkun og dertil som yderligere Herlighed et Glas Rødvin. Gaveudvekslingen mellem os Haarlov'er indbyrdes var altid meget beskeden (undtagen i de forannævnte Tilfælde i 1906). "Pigerne" (Husassistenterne) fik Kjoletøj, Forklæder og Penge.

Nytaarsdag 1907 kom her om Eftermiddagen som sædvanligt Nytaarsdag nogle enkelte Visiter til Mo'r, kun Herrer - med høj Hat: Direktør Otto Busse¹⁹⁴⁾, Kommitteret Ernst og nogle enkelte flere fra Statsbanerne, saaledes Kontorchef Johannes Rothe¹⁹⁵⁾, Mo'rs Fætter, den eneste af mine Forældres Omgangskreds, der af sig selv kom til os af og til om Aftenen. Efter Sædvane aflagde Fa'r og jeg - begge med høj Hat - Nytaarsbesøg hos Tante Oda¹⁹⁶⁾, og Fa'r gik saa alene paa Nytaarsvisiter hos Fru Busse, Fru Ernst og nogle faa andre af Statsbaneomgangen.

193) Lehnsbaron, Kammerherre, født 1867. Besidder af Oreby og Berritsgaard Gods, Lolland og af Rössjöholm i Skaane. Gift 1904 med Sigrid født Grevinde Bonde af Björnö, Sverige, født 1881.
194) Jfr. Note 126. 195) Født 1836, død 1915. Kontorchef i Statsbanernes Revision, jfr. Note 182. 196) Jfr. Note 54, side 28.

Hen i Januar 1907 var Lübschitz færdig med at male Fa's Portræt¹⁹⁷⁾. En Dag havde han anbragt Billedet paa et Staffeli i Atelieret paa 2.Sal. Jeg syntes da, at Ansigtssfarven saa mere bleg ud end Fa's egen Lød. Fa'r stillede sig saa hen ved Siden af Maleriet, og Sammenligningen betog mig stærkt, fordi Fa's egen Ansigtssfarve endda var mere sart end Maleriets Gengivelse. Naar man hver Dag er sammen med et Menneske, er jevnt fremskridende Forandringer i dets Udseende jo ikke altid paafaldende.

I Februar 1907 blev Fa'r haardt angrebet af Influenza, saa at han maatte holde Sengen flere Uger. Det var ængstende for os alle at se Fa's Svaghedstilstand, og et forfærdende Indtryk gjorde det paa mig, at Fa'r en Aften, da Sygeplejersken og jeg ordnede hans Seng, saa fjernt borte hviskede hen for sig: "Det var altsaa, hvad jeg fik udrettet".

Blandt Udtrykkene for Fa's kærlige Tanker mod os alle ogsaa i denne Tid var dette til mig: "Du er vel ofte i din Elskedes Hjem om Aftenen. Efter Klokken otte maa du jo dog ikke være hos mig".

Hen i Marts var Influenzaen overstaaet, og den 13.Marts gav Doktor Sofus Friis Fa'r Lov til at sidde i en Stol et Par Timer. Mo'r ordnede en blød Lænestol ved Vinduet i Soveværelset, saa at Fa'r kunde sidde og glæde sig over det unge Foraars Solskær i Haven. Da jeg efter Frokost igen skulde til Kontoret, der dengang var i Trommesalen Nr.5, havde Fa'r veltilpas sat sig i Stolen, Mo'r var hos ham, og "Sæl" laa paa Gulvet ved Fa's Stol. Alt saa forhaabningsfuldt ud, men ved Tretiden blev det i Telefonen sagt mig, at et alvorligt Hjerteanfald havde ramt Fa'r, da han igen var gaaet i Seng. Jeg løb hurtigt den korte Vej hjem. Fa'r var dog ved Bevidsthed. Mo'r og Doktor Friis stod hos ham. Fa'r holdt et Øjeblik min Haand i sin. Lidt efter døde Fa'r. Den Plads, han havde fyldt, var tom for altid. Nogle Minuter senere kom Haja. Glad forventede hun at se Fa'r oppe. Dybt rystet blev hun, men alligevel fandt hun blide Ord.

197) Om dette for os saa dyrebare, udmærkede Portræts kunstneriske Hensigt og om andet, der er knyttet til Billedet, har jeg den 3.September 1923 skrevet et Notat, der ligger indeni Hajas og mit Testamente. I dette Notats Dispositioner med Hensyn til Billedet er Haja enig.

Viggo, der i Indenrigsministeriet havde faaet Telefonmeddelelsen om den farlige Krise, naaede ikke den lange Vej hjem, inden Fa'r var død. Ganske stum og stærkt grebet stod han i Soveværelsedøren og saa sin Fa'r.

Den næste Dags Aften bar Generaldirektoratets Bude ifølge deres Ønske deres Trafikdirektor ud af hans Hjem til Rustvognen og fulgte med os andre til Frederiksberg Kirkes Kapel, hvor Baaren stod indtil Højtideligheden i Kirken og Jordfæstelsen den 21.Marts.

Som en Art Trøst havde Doktor Friis sagt os, at Fa'r var sparet for megen Lidelse, fordi der var Grund til at mene, at Kræft i Leveren havde været under fremskridende Udvikling.-

Da jeg en Aften nogle Dage efter Fa'rs Død sad ved Skrivebordet i mit Værelse, kom Mo'r og gav mig Fa'rs Lommeur. En stor Hæder for mig at maatte bære dette. Fa'r havde købt det nogle Aar tidligere, da hans gamle var slidt op¹⁹⁸).- Mo'r gav Viggo det Guld-Cigaretetui, som Fa'r havde faaet af Czaren af Rusland.-

Meget var nu anderledes hjemme, men lykkeligvis blev Mo'r boende i det gamle Hjem, omend den store Bolig og Ejendommen Philippavej 8 i det Hele taget voldte hende ikke saa faa Kvaler i Tidens Løb.

Hen mod Sommeren 1907 begyndte Haja nogle Maaneders Ophold i Rørvig for hos Fru Friis at sætte sig ind i Kogekunstens Mysterier, hvad der dog overvejende førte til stor Kyndighed i at skrælle Kartofler. Saa ofte som muligt var jeg hos Haja om Søndagen. Iovrigt fordybede jeg mig i mit Arbejde og havde ellers det stille Hjemmeliv.

Den 11.September 1907 var Hajas og min Bryllupsdag.

Om Morgenen havde vi to en stille Stund ved Fa'rs Grav.

Ved Femtiden stod min fejre Brud og jeg i Christianskirken for Pastor Brun, der talte meget klogt og kønt til os, inden han viede os. Hajas Fa'r og Viggo var Forlovere.

Festligt og stilfuldt forløb i Hajas Forældres Hjem Bryllupsselskabet for den snevre Familie- og Vennekreds.

198) Dette gamle Ur, som jeg senere fik, har nu længe tilhørt Karen Fabritius, født Haarlov (Slægtstavlen 5 B c 1).

Ud paa Aftenen holdt for Døren en fin Landauer, forspændt to store, brune Heste. Kusken førte Haanden til sin høje Hat, da jeg hjalp Haja ind i Vognen, Bryllupsgæster kastede Risengryn efter os, venlige Tilraab: "Lykke paa Rejsen" lød. Saa stampede Hestene frem. Yderst standsmæssigt korte vi to saaledes til den gamle Hovedbanegaard, og her gik vi ind i Luksustoget "Danmark-Expres", der førte os til Berlin. En stor Opmærksomhed havde det internationale Sovevognsselskab vist os ved uden Betaling af Sovevognsgebyr at stille to Sovekupeer til vor Raadighed og tilmed sætte en stor Blomsterbuket i hver af dem.

Dagen derpaa kørte vi i Hestedroske fra Stettiner Banegaard gennem det vaagnende Berlin til Anhalter Banegaarden, og herfra gik Rejsen videre med lange Ophold i München, Bozen, Venezia, Firenze, Genua, Santa Margherita ved den italienske Riviera, Luzern, Frankfurt am Main. Meget komfortable var baade vore Rejse- og Indkvarteringsforhold. Mine sammensparede 1000 Kr., hvortil kom Værdien af min Frirejse paa alle Jernbanelinierne og af Hajas paa dansk Strækning, tillod os saadan Tilværelse paa stor Fod i 4 Uger. Vel rejst tog vi i København vort kønne Hjem Stenosgade 7, 4.Sal, i Besiddelse.

Fa'r havde sandelig Ret i, at det var værd at samle Penge til den Udenlandsfærd, hvor vi i saa høj Grad havde følt os som frie Fugle.-

I Foraaret 1909 skete det glædelige: Viggos og Ottilies Forlovelse.

Den 3.September 1909 blev de viiede i Frederiksberg Kirke. Ottilies Får og jeg var Forlovere. Et stort Selskab var samlet til en splendid Bryllupsfest i det Kgl.Skydebaneselskabs Hus. Dagen efter drog de to paa Bryllupsrejse mod Syden.- Nogle Tryksager m.m. fra Bryllupsfesten er samlet som Bilag V, Nr.23.- Ottilies og Viggos første Hjem var i en stor Lejlighed paa Danas Plads nær Philippavej.

Mo'r var nu ene i sit Hjem. Ensom følte hun sig dog ikke i de mange Aar sidenhen. Selv om Mo'r var alene i sine Stuer, var hun optaget af sine Tanker, Læsning og huslige Sysler, men fornøjeligt syntes hun dog det var, naar vi unge besøgte hende, hvilket selvfølgelig skete meget ofte.

Mange af Mo'rs Tanker, glade eller bekymrede, gik mod de to unge Hjem. Hvor ofte har Mo'r ikke sagt til mig: "Naar blot det gaar Jer unge godt, er alt godt". Dette blev ikke sagt med et resigneret Suk, men med kærligt Sind. At Mo'r aldrig kom over Savnet af Fa'r, vidste jeg.

Mo'r fandt megen Glæde, vel ogsaa for sin ~~honne~~ette Ambitions Tilfredsstillelse ved at opleve de unge Hjems Fremgang.

Mo'r forlangte meget lidt for sig selv ogsaa i disse Aar. For at glæde sine Sønners Hjem og for at vedligeholde Philippavej 8 overskred hun af og til sin øjeblikkelige økonomiske Evne, thi fuldt Overblik over pengelige Forhold havde jo altid været et noget prekært Emne. Rørende taknemmelig var Mo'r saa, naar man kunde tilrettelægge for hende, saa at hun uden eget eller andres Afsavn snart igen kom paa ret Kol.

Middag hos Mo'r hveranden Søndag blev efterhaanden en fast Institution for Haja og mig. Her mødtes vi ofte med Moster Lotte, dennes Veninde og Boligfælle Frk. Julie von Thun og med Mo'rs Kusine Frk. Nicoline ("Nico") Koefoed. Familiesnakken gik livligt og hyggeligt.

Børnebørn øgede særdeles Mo'rs Interessekreds. Dog var hun ved vor Jyttes Fødsel den 21. Oktober 1915 bekymret for, at denne Familieførøgelse skulde tynde for meget paa vort Hartkorn. Da jeg Aaret efter blev Kontorchef, bemærkede Mo'r, idet hun saa paa Jytte: "Nu har du jo Eksistensberettigelse". I samme Øjeblik lallede Jytte noget, der lød som et meget livsglad: "Ja, ja".

Forøvrigt lagde Mo'r ikke Skjul paa, at de af hendes Børnebørn, der interesserede hende mest, var de to første: Karen og Tyge. Alle tre Sønner hos Viggo og Ottilie oplevede Mo'r, men vores Lotte kom jo først til Verden tre Aar efter hendes Død.-

I 1915 blev Viggo Amtmand over Ringkøbing Amt. I den hyggelige Amtmandsbolig i Rindumbaard var Mo'r ikke sjældent paa lange Besøg. Haja, jeg, Karen og Jytte fik ofte i Smaaferier glade Dage i det gæstfri Hus, og meget spændende oplevede Børnene sammen med Fætrene under deres Leg i Rindumbaards store Park og ved Iagttagelsen af Naturens Mærkværdigheder her.

Lykkeligvis tænkte Børnene ikke paa Rædslerne ved Stormagtkrigen, der rasede udenfor vort Land i Aarene 1914-1918. Dens Folger for vort Land blev imidlertid økonomiske Vanskeligheder

for de fleste som Følge af stadig stigende Priser paa Levnedsmidler og andre Varer, Rationering af Fødemidler m.m. paa Grund af Vareknaphed, forøgede Skatter og andet mere. I 1917 var Mo'r blevet træt af at stride med alt dette i sin Husførelse. Hun lejede derfor i Vinteren 1917-1918 sin Bolig ud til Baron von Ramm og Familie, hvis Bekendtskab Haja og jeg havde gjort i Hornbæk den foregaaende Sommer. Ramms opholdt sig midlertidigt i Danmark, efter at de under den russiske Revolution 1917 var fordrevet fra deres Gods i Estland.

Mo'r tilbragte saa denne Vinter i en udmærket Pension ("Rekreationshjemmet") i Kerteminde. Hos hende rekreerede jeg mig en halv Snes Dage efter overstaaet Skarlagensfeber. Haja og Karen kom ligeledes derover nogle Dage. Samværet var til megen Glæde for os alle.

Blandt Gæsterne i Pensionen var Henrik Pontoppidan. Hans Haar, der rejste sig højt og stejlt over det stærke, smukke Ansigt, havde ligesom Fuldskægget kun faa Solvstænk i det kulsorte, og han førte sig rank. Selvfølgelig bragte man overfor ham selv aldrig hans Bøger paa Bane, thi det var kendt, at han var mer end sky overfor saadant Samtaleemne. Iøvrigt samtalede han venligt med den lille Kreds af Gæster, naar man sad ved Kaffen efter Middag.-

Da Viggo efter det danske Sønderjyllands Genforening med det øvrige Danmark i 1920 blev Stiftamtmand i Haderslev Stift og Amtmand i Haderslev Amt, var Gæstfriheden mod Mo'r, Haja og mig, Karen og Jytte lige saa udstrakt i den smukke Amtmandsbolig i Haderslev som tidligere, da Viggo og Ottilie havde deres Hjem paa Rindumgaard.

En Del Billeder, fotograferede under vore Ophold paa Rindumgaard og i Haderslev, er i mine Fotografialbumer.

Mo'r var nu langt op i Aarene, - en fin gammel Dame at se.

Trods den fremskredne Alder havde hun dog bevaret legemlig og aandelig Kraft. Saa kom i Begyndelsen af Februar 1922 et heftigt Anfald af Influenza og Bronchitis over Mo'r. Feberen steg foruroligende højt, og efter nogle Dages Forløb havde Sygdommen taget saa haardt paa Mo'r, at jeg telefonerede til Viggo og Ottilie om den alvorlige Forværring. Den strenge Vinter-

kulde voldte Samfærdselen store Vanskeligheder, men den 12. Februar naaede de dog herover om Aftenen.

Jeg havde ligget syg af Influenza nogle Dage, men følte mig stærk nok til Natten mellem den 12. og 13. Februar at vaage hos Mo'r, da Sygeplejersken trængte haardt til Nattehvide.

Som jeg nu saaledes i den stille Nattetime sad hos Mo'r, vaagnede hun, loftede Hovedet fra Sengens Pude, og med mærkelig ungdomsstraalende Øjne saa hun paa mig og sagde: "Sidder du her". Vi vekslede endnu nogle Ord - de sidste mellem os. Lidt efter sov Mo'r igen.

Da Sygeplejersken hen mod Morgen hjalp med at vaage, sagde hun til mig, at Mo'r neppe vaagnede mer. Doktor Friis kom tidligt om Morgenen. Han kunde kun bekræfte Sygeplejerskens Formodning.

Den 13. Februar 1922 ved Halvtretiden om Eftermiddagen sov Mo'r hen. Saa mild var for hende Overgangen fra Liv til Død.- Viggo, Ottilie, Haja og jeg stod hos hende.

Det gode gamle Hjems Tid var forbi.

-----ooOoo-----

Bilag V
Nr. 24, 25,
og 26.

Bilag V, Nr. 24 er Afskrift af Thorvald og Christine Haarlovs Testament, der er dateret den 17. December 1891 og ikke senere ændret.

Bilag V, Nr. 25 er Thorvald Haarlovs Regnskabsbøger 1892-1893 og 1896.

Bilag V, Nr. 26 er Afskrift af Vurderingsforretning over Indbo, tilhørende Boet efter Christine Haarlov, og Afskrift af Opgørelse i Fællesboet efter Thorvald og Christine Haarlov.

Bilag VI
a, b, c, d.

I Fortsættelse af de i Bilagene I, II og III indeholdte Portrætter er i Bilag VI samlet andre Portrætter m.m. Fortegnelse over Indhold er paa Omslaget af Bilag VI a og b, og paa Omslaget af Bilag VI c og d.

Bilag VII
a og b.

Bilag VII indeholder a: Breve fra Thorvald Haarlov til Charlotte Christine Rothe (fra den 10. Marts 1869 Charlotte Christine Haarlov).

Det første af disse Breve er dateret den 11. Februar 1868.

" sidste " " " " " " 15. Juni 1906.

b) Breve fra hende til ham.

Det første Brev er dateret den 11. Marts 1868.

" sidste " " " " " 9. Juli 1880.

Udover de saaledes bevarede Breve havde hun og han ikke bevaret mere af deres indbyrdes Brevveksling.

I Bilag VII er dels Afskrifter af nogle af hans ovenomtalte Breve, dels oplysende Notater til dem alle. I Bilaget er oælysende Notater til Christine Rothe^s (Haarlov^s) ovenomtalte Breve.

Bilag VIII

I Bilag VIII er Haandarbejder, som Helga Haarlov har udført, og forskelligt andet vedrørende hende.- Fortegnelse over Bilagets Indhold er paa Bilagets Omslag.

Bilag IX
1-5.

I Bilag IX er:

1) Thorvald Haarlovs Breve til Rudolph Rothe Haarlov. Disse Breve er i to Konvoluter, mærkede henholdsvis Pakke 1 og

Pakke 2^x). Heri desuden nogle oplysende Notater vedrørende Brevenes Indhold.

- 2) Et Brev, dateret den 11. August 1906, fra Thorvald Haarlov til Harriet (Haja) Linde og et Brev, dateret 16. August 1906, til ham fra hende. Disse Breve er i en Konvolut, der er mærket: Bilag IX, 2.
- 3) I Konvolut, der er mærket Bilag IX, 3, er Budget for Haja og Rudolph, naar de satte Bo.
- 4) I Konvolut, der er mærket Bilag IX, 4, er:
Spiseseddel ved Frokosten i Anledning af Indvielsen af Korsor nye Statsbanestation den 21. Januar 1907.
Thorvald Haarlovs Ruslæder-Tegnebog. I den ligger Pladen til hans Navnestempel.
" " Tegnebog, der horte til hans skandinaviske Frikort.
" " Medlemskort til Jernbaneforeningen fra de Aar, han var Afdelingschef i Generaldirektoratet.

De Uniformshandsker, som Thorvald Haarlov senest har brugt.

- 5) I Konvolut, der er mærket Bilag IX, 5, er Breve til Rudolph Haarlov i Anledning af Thorvald Haarlovs Død.

Bilag X a og b.

I Bilag X a, Pakke 1, 2 og 3 er Breve fra Charlotte Christine Haarlov, født Rothe, til Rudolph Rothe Haarlov.

Det første Brev i Pakke 1 er skrevet ca. 25. Maj 1901, det sidste Brev i Pakke 1 er dateret 27. August 1906.

Det første Brev i Pakke 2 er dateret 13. September 1907, det sidste Brev i Pakke 2 er dateret 27. December 1917.

Det første Brev i Pakke 3 er dateret 11. Januar 1918, det sidste Brev i Pakke 3 er dateret 22. December 1921.

I Pakke 3 er desuden nogle enkelte Breve fra Charlotte Christine Haarlov, født Rothe, til Harriet (Haja) Haarlov, født Linde. Den øvrige Brevveksling mellem dem er i Bilag X b I og II, jfr. her nedenfor.

x) Det første Brev i Pakke 1 er dateret den 21. Juni 1888, det sidste (Brevkort) den 30. August 1904. Det første Brev i Pakke 2 er dateret den 16. August 1905, det sidste (Brevkort) den 11. september 1906.

Til Bilag X a, Pakke 2, hører i særlig Konvolut Program m.m. for Festligheden i København den 19. Juli 1909 for de franske Parlamentarikere.

Sidst i Pakke 3 er 1) en maskinskreven Afskrift af et Notat, dateret 23. September 1921, fra Charlotte Christine Haarløv, født Rothe, til Højesteretssagfører Viggo Holten-Bechtolsheim, og 2) en lille, rød Silkemappe med nogle af Thorvald Haarløvs Visitkort.

I Bilag X b I er Breve fra Charlotte Christine Haarløv, født Rothe, til Harriet (Haja) Haarløv, født Linde. Det første af disse Breve er dateret den 27. Juli 1906, det sidste den 7. September 1921.

I Bilag X b II er Breve fra Harriet (Haja) Haarløv, født Linde, til Charlotte Christine Haarløv, født Rothe. Det første Brev er skrevet sidst i Juli 1906, det sidste dateret 24. September 1919. Flere fandtes ikke bevarede. Nogle oplysende Notater om Indholdet i Brevene i Bilag X a og b.

Bilag XI

De Breve til Thorvald Haarløv og Charlotte Christine Haarløv, født Rothe, fra deres Søn Rudolph Rothe Haarløv, der fandtes bevarede efter min Mo'rs Død.

Desuden nogle oplysende Notater om Brevenes Indhold (Side 1-26).

Bilag XII

I Bilag XII er Charlotte Christine Haarløvs 2 Par Lorgnetter.
" " " Penneskaft.

En hvid Lærredspose, indeholdende to smaa, blaa Lærredsposer, alt syet af min Mo'r. I de smaa blaa Poser samlede hun smaapenge til Karen Haarløv og Tyge Haarløv, da disse hendes Bornebørn var ganske smaa, og af og til fik hver af dem et lille Beløb.

Hundetegn for vor Hund "Sæl".

Breve til mig i Anledning af min Mo'rs Død den 13. Februar 1922.

-----ooOoo-----